

Ileana Vulpescu

NOI,
DOAMNĂ DOCTOR,
CÂND O SĂ MURIM?

ILEANA VULPESCU

NOI, DOAMNĂ DOCTOR, CÂND O SĂ MURIM?

2012

Singura speranță a învinșilor este de-a nu spera în salvare..
Publius Vergilius Maro

Soțului meu,
Romulus
și fiicei noastre Ioana,
in memoriam

I.V.

Nu știu cum a ajuns carnetul ăsta cu însemnări la mine și nu știu cum de-l descopăr abia dup-atâția ani de la despărțirea de Antonina. Scrisul Antoninei citeț, frumos, ordonat, așternut pe foi cu pătrățele, ca la aritmetică. Îi spuneam de multe ori: „Nu cred că mai e vreun doctor pe lume care să scrie-atât de citeț ca tine”. „Fiind un mijloc de comunicare, mi se pare obligatoriu ca scrisul să fie citeț. Închipuie-ți o scrisoare de dragoste pe care s-o arăți la zece oameni, în speranța că s-o găsi unul care să ți-o descifreze”. Scrisul dezordonat și mai ales neciteț i se părea o sfidare a buneicuviințe. De fapt nicio abatere de la corectitudine nu scăpa neamendată de firea ei poruncitoare și lipsită de indulgență. Chiar mă mir că m-a suportat douăzeci și unu de ani. De multă vreme eram pentru ea un tovarăș de drumeție - și, de ce nu, și ea pentru mine. M-ar fi lăsat mai demult dar avea oroare de schimbări. A-ndurat cât a-ndurat anii mei de chercheleală, până ce brusc mi-a făcut bocceaua și m-a expediat la mama și la tata. Să fi fost o coincidență apariția-n viața ei a sasului acela tăcut, dotat cu un ritm de ceas elvețian de limbă germană? Cred că acel geolog în ceea ce mă privea, a-nsemnat picătura ce-a făcut să se reverse paharul. Dacă nu stai sub același acoperiș cu un om, el îți poate arăta din sine atât cât dorește. Cum se spune-n popor: „Nu cunoști omul până ce n-ai mâncat un blid de sare cu el”. Viața în comun - când nu e dominată de mari interese - oricât te-ai strădui, te demască. Felul meu de-a fi, de hahaleră balcanică, făcând oricând promisiuni pe care le uită cu nonșalanță, deși sincere în momentul emiterii lor, nepăsarea față de tot ce nu este profesie - și-aici nedând sânge pe nas - demult trebuie să le fi observat Antonina, dar le trecuse-aparent cu vederea, fiindcă mai sperase poate să mă molipsesc și eu de seriozitatea și de comportamentul ei discret, eu care făceam tot ce se putea ca să fiu remarcat. Mă apucam să relatez ceva într-o societate și văzând că nimeni nu mă asculta, simțind ridicolul situației, sub privirea ei de gheață, totusi nu mă lăsam până ce nu debitam ce-mi propusesem Când Antonina spunea un banc sau povestea ceva, cuvintele erau puține, esențiale, percutante. Cu

toate că-mi dau seama că-ntinsul peltelei nu amuză ascultătorul, nici azi, când sunt bătrân, din ce în ce mai izolat și mai posac, dacă pun mâna pe unul dispus să m-asculte, nu sunt în stare să mă păstrez la esență. De totdeauna mi-a plăcut să mă ascult. Nu sunt prost, minte am, dar vorba ardeleanului - nu-i tătă bună.

La-nceputul căsătoriei noastre, Antonina mi-a spus o singură dată: „De ce continui să vorbești când vezi că nimeni nu te-ascultă?”, întrebare care, mi-a fost limpede, n-aștepta răspuns. Apoi mă asculta executându-mi partitura, uitându-se la mine ca prin sticlă. Nu trebuie să fii neapărat mare psiholog ca să știi că firea omului nu se schimbă. În momentele când o luam prin porumb, simțeam cum se-nstrăina de mine. Căsătoria noastră nu debutase sub cele mai fericite auspicii. În casa soacră-mii fusese repartizat un colonel de Securitate, care ne interzisese accesul la baie și la bucătărie. Soacră-mii, Antoninei și mie ne rămăsese o cameră și „din fericire” un closet și-un culoar unde se gătea și unde ne spălam în lighean. Fără să se consulte cu nimeni, Antonina a solicitat o audiență la ministrul de Interne. Primită de înaltul demnitar, care, cu un gest, îi arătase că poate să se-așeze, dânsa, ignorând politețea de circumstanță, i s-a adresat cu glasul ei înalt și răspicat: „Tovarășe ministru, am venit să Vă rog să fiu arestată”. Ministrului îi pierise graiul. Neintimidată, Antonina a continuat. „Ca să am și eu o locuință. Pentru a nu Vă răpi timpul, V-am prezentat în scris situația care m-a adus la dumneavoastră. Vă mulțumesc respectuos că m-ați primit”. Și i-a întins două coli ministeriale care, pe scurt, cuprindeau o expunere a stării noastre locative. Fără să aștepte vreo vorbă din partea temutului personaj, s-a-nclinat în semn de salut și a ieșit din birou. Când ne-a relatat această întâlnire cu Internele, eu și soacră-mea am rămas muți ca și înaltul oficial cu pricina. „Dacă tot sunt doctoriță la nebuni, apăi să se vadă”. Spre surprinderea a toți trei, colonelul a fost mutat „la mai rău”, într-o Vilă-n Primăverii. În cele două camere pe care le ocupase colonelul, Spațiul locativ ne-a repartizat două profesoare, una în funcție, cealaltă pensionară. Foloseam acum cu toții baia, bucătăria și holul. Soacră-mea și-a adus înapoi mobila de hol, depozitată la niste prieteni de-ai ei din Colentina. Cele două profesoare - una de franceză și de engleză, cealaltă de geografie, verișoare-primare și coproprietărese ale unei case de pe Știrbei Vodă - fuseseră evacuate și cazate sub scara unui bloc, pe-aceeași stradă. Mobila și toate obiectele gospodărești le-aveau împrăștiate-n zece locuri. O lună au dormit pe saltele, cum dormiseră timp de doi ani în „apartamentul” de sub scară,

pân-au reușit să-și adune mobila pentru cele două camere de la noi, incluzând o vitrină înaltă până-n tavan, plină cu porțelanuri fine, galle'uri, cloazoneuri, miniaturi de Murano, plus o colecție superbă de bufnițe-bibelou. Dintre noile locatare, cea în funcție, Alice Gheorghiade, era văduvă de război ca și soacră-mea. Fiecăreia-i murise bărbatul la Kotelnikovo, la cotul Donului. Doamna Gheorghiade se recăsătorise în 1953 cu un inginer militar, care fusese luat prizonier de pe frontul din Moldova, în urma zisului armistițiu de la 23 August 1944, de fapt, o capitulare fără condiții. Urmarea însemnase ani de lagăre sovietice. Inginerul, refuzând să treacă de partea „forțelor democratice”, adică de înrolarea în divizia „Tudor Vladimirescu” ori în divizia „Horia, Cloșca și Crișan”, scăpase din prizonierat datorită lui Adenauer care nu se lăsase până ce nu-și eliberase și ultimul prizonier de la rusi, făcând atâta vâlvă, încât noii stăpâni ai unei jumătăți de Europă dăduseră drumul și prizonierilor de alte nații, camarazi de lagăr cu nemții. Dacă ar fi fost după grija noii puteri din România - la egalitate, până în 1948, cu-a majestății-sale Mihai I - față de prizonierii români, acestora le-ar fi putrezit oasele-n Rusia ca multora care n-avuseseră puterea să-ndure ororile din lagăre. Ofițerii români, recalcitranți față de clemența sovietică (vezi cele două divizii), fuseseră repatriați, însoțit fiecare de câte un dosar care-l încondeia atât de frumos încât să nu aibă liniște din partea autorităților patriei câte zile-i mai lăsase Dumnezeu. Întors în România, căpitanul-inginer Alexandru Gheorghiade fusese imediat deblocat, adică scos din cadrele armatei. Cu greu își găsise-un post de proiectant într-un institut de construcții, pentru doi ani numai, adică timpul necesar serviciilor de cadre să rumege bine dosarele foștilor prizonieri din URSS. Fără nicio acuzație, fără proces, inginerul fusese ridicat de la domiciliu într-o noapte și nu se mai întorsese niciodată. La patru ani de la arestare, doamna Gheorghiade primise certificatul de deces al soțului ei. Patru ani nu știuse unde era deținut. La un moment dat, cineva îi făcuse vorbele cu un personaj la modă în lumea artistică a vremii, personaj care se-avea bine cu unii de sus. Acesta intra în legătură cu familii de deținuți politici și le promitea că, în schimbul unei substanțiale sume de bani, obține eliberarea celor închiși. Condiția era ca nimeni să nu-l sune la telefon, ori să-ncerce să ia în vreun fel legătura cu el. Nimeni dintre contribuabilii la această operă de caritate nu-și văzuse deținutul eliberat. Până la urmă, încâlcind înțelegerea cu binefăcătorul, cei înșelați se hotărâseră să-l abordeze și chiar, cu orice risc pentru ei, să-l reclame Uniunii artistice din care făcea parte. Soția unui

deținut, care numai patul nu și-l vânduse ca să-și salveze bărbatul, i se-adresase în repetate rânduri personajului cu pricina, încălcând canonul tăcerii. Acesta îi apare pisăloagei într-o zi în prag, cu o figură prelungă, abia ținându-și lacrimile, și-i întinde o urnă. „Doamnă, am făcut tot ce omenește era cu putință, dar n-am izbutit să-l salvez. Aveți aici urna cu cenușa lui". Și ducându-și batista la ochi, scuturat de durere, făcuse stânga-mprejur. Femeia îngropase urna, făcuse toate pomenirile, după datină, purtase un an doliu. În toamna lui 1964, când își vede bărbatul la ușă, face infarct și moare pe loc. Cei înșelați de mondenul personaj, printre care și doamna Gheorghiade, impresionați de sfârșitul bietei presupuse văduve, se lăsaseră păgubași de-a-l mai urmări pe escroc, zicându-și că era și piază-rea nu numai ticălos. Uniunea căreia-i aparținea personajul, mulțumindu-se cu mustrarea lui în Consiliul de onoare, închisese ochii, uitase reclamațiile, iar împricinatul își semnase liniștit cronicile artistice până la obștescu-i sfârșit. La vremea când doamna Gheorghiade intrase în tratative cu binefăcătorul domn, neavând banii necesari pentru eliberarea sotului ei, își adunase toate bijuteriile și se dusese la consignație pentru a-i fi evaluate. Consignația punea obiectele în vânzare, dar nu le cumpăra. În disperare de cauză, doamna Gheorghiade le așezase pe toate într-o cutie și-l rugase pe binefăcător să le primească în loc de bani. „Dumneavoastră aveți relații cu lume care poate că-i amatoare de bijuterii. Eu nu cunosc pe nimeni cu bani". Îngerul milosteniei, după îndelungi ezitări, se-ndurase să primească bijuteriile. Peste câțiva ani de la această întâmplare, doamna Gheorghiade își văzuse un pandantiv la gâtul unei actrițe care - ca să vezi potriveală - era a nu știu câta nevastă a binefăcătorului. Cele două profesoare n-ar fi mișcat un pai fără să-i ceară voie doamnei Mareș - soacră-mea - cu-atât mai mult permisiunea ca doamna Gheorghiade să dea meditații acasă. Când îi arestaseră bărbatul, pe ea o transferaseră de la *Școala Centrală*, devenită *Zoea Kosmodemianskaia*, la o școală generală din Rahova, unde preda franceza. În mai toate clasele de-acolo, țiganii erau majoritari. Câtă franceză or fi-nvățat ei de la doamna Gheorghiade nu se știe, dar sigur era că doamna profesoară învățase țigăneasca. Pentru a-i atrage cât de cât la carte, ea îi punea să-i spună țigănește corespondentul fiecărui cuvânt francez, ceea ce-i atrăsese multă simpatie din partea țiganilor părinți. Ajutată de mamele florărese, doamna aranjase curtea școlii cu flori de toate culorile, după modele desenate de dânsa, umpluse jardinierele de la noi de-acasă cu plante agățătoare, spre admirația cartierului. Mai toți elevii particulari ai doamnei

Gheorghiade se pregăteau pentru admiterea la Filologie. Doar Claudiu Turcin, țigan, student la Conservator, la secția vioară, învăța franceza și engleza pentru a „ajunge domn”, cum spusese maică-sa, o țigancă frumoasă, cu ochi albastri, cu fuste-nfoiate și cu salbă de napoleoni până-n josul pieptului. Când venise la doamna acasă spre a se tocmi pentru băiat, îi spusese: „Coniță, să faci domn din el, că ăsta ajunge om mare și o să fii mulțumită, că noi suntem oameni cu obraz”. Claudiu Turcin era un băiat de 20 de ani, subțire, înalt, cu-o figură de indian din India, de unde i se trăgea neamul, cu păr lins, lipit de-un craniu de-o mare finețe, cu-o privire adâncită undeva în afara lumii înconjurătoare, privire care se lumina rareori și numai în fața a ceva ce-i stârnea admirația. Vorbea puțin, punând întrebări esențiale și dând răspunsuri la fel, cu-o voce baritonală pe care-o puteai numi distinsă. Văzând dragostea și priceperea doamnei Gheorghiade privind clasicii muzicii, îi aducea discuri cu mari interpreți, cu mari dirijori, cu mari orchestre. De multe ori, același concert în interpretări diferite, întrebând-o pe profesoară pe care dintre ele o preferase și luminându-i-se fața enigmatică, văzând cât se potriveau amândoi în aprecieri. Doamna Gheorghiade nu se mulțumise doar să-și învețe elevul franceză și engleză ci-l plimbase prin toate civilizațiile, prin toate literaturile. De câte ori venea vorba de Claudiu, spunea: „Pentru dascăl cea mai mare satisfacție este să vadă că are pe cine-nvăța. N-am avut niciodată un elev mai avid de-a afla și care să prețuiască mai mult învățătura”. Claudiu a plecat din țară prin căsătoria cu-o săsoaică din Sibiu. Numele i-a ajuns cunoscut în toată lumea. Spre cinstea lui, nu și-a uitat profesoara de cultură și de comportament, trimițându-i pachete cu tot ce știa el că-i trebuia românului în acea epocă; și prin oameni de încredere, bani. Nu era Paște ca Gherghina, mama lui Claudiu, să nu-i aducă miel doamnei profesoare și de-ale porcului în ziua de Ignat. Cu profesoarele-aduse de Spațiu în locul tovarășului colonel am trăit ca-n familie. Nu aveau ele ceva bun de mâncare să nu ne dea și nouă, iar soacră-mea, la rândul ei, să nu se revanșeze, în vreun fel. Doamna Gheorghiade o poftea pe Gherghina în hol, o trata cu dulceață și cu cafea, stătea cu ea de vorbă. „Coniță, îmi place că matale ești de-a noastră, nu te ții cu „nasu pe sus”. „De ce să mă țin, Gherghină? Oameni suntem cu toții”. „Ei, coniță, nu e toată lumea ca matale”. Doamna Gheorghiade se mirase că Gherghinei nu i se confiscase salba de galbeni, când se luase aurul de la lume. „Nu mi-a luat-o că galbenii era găuriți, adică era pijterie, că pe ăi negăuriți ni i-a luat pe toți, nu i-ar mai răbda Dumnezeu!”.

De mare folos ne-a fost Gherghina în vremea foametei de după 1980. Congelatorul ne-a fost plin tot timpul prin bunăvoința ei, care ne vindea la prețul pe care-l plătise „furnizorilor”, neluându-ne un ban în plus. Ceea ce pricepusem, făcând comparație cu banii dați de cunoscuți de-ai noștri pentru-aceeași marfă.

Cea de-a doua doamnă, Brândușa Economu, pensionară, predase geografia. În fiecare seară întindea pe masa din bucătărie o hartă a lumii și plimba un bețigaș prin toate capitalele, oprindu-se îndelung la cele pe care le văzuse între cele două războaie mondiale, împreună cu părinții și-apoi cu bărbatu-său, diplomat de carieră, secerat în 1940, de-o tuberculoză galopantă. Când se-ntâmpla s-o surprinzi cu bețigașul pe hartă, zâmbind unui trecut care se vedea că-i fusese drag, începea, cu timiditate, să-ți povestească - oftând din când în când de parc-ar fi vrut să se scuze - călătoriile ei, cu lux de amănunte și cu observații de mare finețe, cu privire la tot ceea ce-o impresionase prin locurile pe unde-i călcaseră tălpile. Observațiile ei asupra acelor locuri și-a oamenilor de-acolo se trăgeau din câte o-ntâmplare cu tâlc. Nu auzeai din gura ei vorbe de genul: „nemții sunt rigizi, italienii sunt gălăgioși, francezii sunt… spaniolii sunt…”. Ascultând-o, îți dădeai seama că un ansamblu se compune din detalii semnificative. Doamna Economu se ocupa de menaj, socotind că se cuvenea s-o scutească pe vară-sa care, pe lângă meditațiile la domiciliu, avea și altele în oras, la persoane din *high life*-ul comunist, care voiau să-și școlească progeniturile sau pe ele însele, în vederea vreunui post în țări francofone sau anglofone. Doamna Gheorghiade nu făcea niciodată vreun comentariu asupra acestor elevi care-o supravegheau, fără-ndoială, prin „băieții cu ochi albastri”. Apreciindu-i discreția, o invitau să le traducă filme străine, văzute doar de ei, înalții tovarăși, nedestinate marelui public. De la asemenea „vizionări,” doamna venea totdeauna cu un pachet de cafea, cu un carton de pateuri sau de prăjituri fine, cu-o sticlă de șampanie franțuzească, bunuri cărora noi, vulgul, le cam uitasem gustul, presupunând că îl cunoscusem vreodată. Fără să le explice proveniența, ne invita și le savuram împreună. Ca maximum de indiscreție, ne povestea secvență cu secvență filmul pe care-l văzuse, rugându-ne să-l păstrăm pentru noi. Când a-nceput să funcționeze mafia video-casetelor, văzând filmele povestite de doamna Gheorghiade, îi apreciai finețea observațiilor, subtilitatea interpretării fiecărei imagini, a fiecărei replici. Mie, de multe ori, „versiunea Gheorghiade” mi s-a părut o înfrumusețare a ceea ce vedeam pe ecranul televizorului. Versiune ce era, de

fapt, ceea ce ar fi trebuit să fie filmul. Cele două profesoare duceau o viață modestă, ca mai tot românul pe vremea aceea. Cât le trăiseră părinții, moșieri expropriați, vânduseră tot ce se putea vinde, pentru a le-ndulci acestora cât de cât traiul. Mobila florentină, vitrina monumentală și conținutul ei, le moșteniseră de la o mătușă fără copii, văduva unui avocat de renume. Singurul lux pe care și-l permiteau era Mița, care venea săptămânal pentru curățenie, în singura zi, joia, când doamnele găteau ceva cu carne. Mița nu făcea curățenie doar în cele două camere ale lor ci și-n baie, în bucătărie, în hol, pe culoare. Doamnele se oferiseră să ne facă Mița și nouă curat, pe banii lor, dar soacră-mea - Baiazid, cum o numea Antonina - convinsă că nimeni nu făcea nimic mai bine sau la fel de bine ca ea, n-o acceptase pe Mița. Doamna Gheorghiade era ordonată și grijulie cu lucrurile, în limitele omului civilizat, vară-sa însă putea fi numită maniacă, fiindcă ce să spui despre cineva care șterge praful de pe mobilă de trei ori pe zi și freacă o chiuvetă până să-i sară smalțul și-și lustruiește pantofii până aproape să-i găurească? Săptămânal, cocoțată pe-o scară de zugrav, lustruia toate obiectele din vitrina de acaju cu intarsii de esențe rare, perfect asortată cu mobila florentină, moștenită de la o mătușă. Dulapul de la bucătărie era golit în fiecare săptămână, spălat pe dinafară și pe dinăuntru, tot conținutul lustruit și așezat ca la paradă. Odată o auzeai pe doamna Economu certând-o pe vară-sa: „Alice, iar ai pus ceașca invers în dulap". Ca un copil spășit, dornic să-și îndrepte greșeala, Alice se repezea și așeza ceașca în același sens cu celelalte. Coada ceștilor trebuia să fie neapărat spre exteriorul dulapului. „Dacă n-aș ști că a fost măritată, aș fi fost convinsă că asta e fată bătrână", o categorisea soacră-mea - Baiazid - pe doamna Economu. Soacră-mea era ordinea și curățenia întruchipate, însă nu maniacă. Doamna Economu suferea de hiperactivitate, dotată fiind și cu-o viteză supersonică. Mâinile nu i se odihneau decât în somn. Stătea de vorbă, se uita la televizor, fără să se oprească din tricotat, și nu ceva gen unu pe față, unu pe dos, ci modele complicate și de gust rafinat: pulovere, fuste, pardesie, pe care le vindea în magazinele Fondului plastic, prin intermediul unei pictorițe. Cele două doamne, deși crescute în bogăție, cu bucătărese, cu fete-n casă, cu vizitiu la scară și mai apoi cu sofer, nu se plângeau de starea în care le-adusese regimul și nu strâmbau din nas la nicio muncă. Ele două foloseau closetul de pe culoarul de serviciu, noi pe cel de lângă baie. Mița făcea o curățenie temeinică. După ea nu era nevoie de niciun retuș pe nicăieri. Doamnele-și îngrijeau singure closetul, Mița ștergând numai gresia

de pe jos. Am înțeles de la ele că oricât i-ai plăti cuiva, anumite lucruri se cuvine să le faci tu însuți. Mâncau la masă cu Mița, care deși mahalagioaică de București, mânuia tacâmul atât de elegant de-ai fi zis că fusese educată-n cine-știe-ce pension. Fiind atentă la felul cum se purtau și cum vorbeau cucoanele, ajunsese nu numai să se-mbrace așa cum trebuie dar chiar să facă acordul între subiect și predicat. Nu renunțase însă la obiceiul din neam în neam de-a se-nchina la-nceputul și la sfârșitul mesei și de-a face semnul crucii cu cuțitul pe dosul pâinii, înainte de-a o tăia felii. Când își termina treaba, i se-adresa invariabil doamnei Economu, invitând-o să controleze totul și dacă ceva nu-i plăcea să i-o spună. Cât de maniacă era această doamnă într-ale ordinii și-ale curățeniei, nu găsea nimic să-i reproșeze Miței. Când venea și când pleca, ea le spunea „sărumâna” celor două doamne și de-asemenea soacră-mii. Băieții Miței, gemeni, erau amândoi ingineri la „23 August”, unde tatăl lor lucra ca maistru matrițer. Părinții le cumpăraseră băieților o casă parter-etaj, cu puțină curte, cu gaze la sobe, numai bună pentru două familii, pe lângă podul Lemaître - nume pronunțat perfect franțuzește de Mița, școlită de cele două doamne profesoare. Însurându-se, înainte de-a fi astfel împroprietăriți, băieții locuiseră la socri. Mița era gata să-i ajute-n fel și chip, dar le spusese de la bun început că n-avea să le crească odraslele. Casa din Colentina, moștenire de la părinții Miței, singurul lor copil, fusese mult îmbunătățită de ea și „de ce să nu recunosc, de Ionel, bărbatu-meu, care se pricepe la orice”, ne povestea Mița în timp ce lustruia câte un obiect de argint, dintre puținele pe care doamna Economu și doamna Gheorghiade nu le vânduseră. Dușumeaua casei părintești a Miței fusese înlocuită cu parchet de stejar, calitatea-ntâi, bucătăria și culoarele acoperite cu mozaic, faianță până-n tavan în camera de baie, construită de ei. Își instalaseră calorifere peste tot și se legaseră la gaze, cu mare cheltuială, casa aflându-se în fundul curții, la distanță mare de conducta din stradă. Mobila le era toată stil olandez, obținută printr-un văr al lui Ionel, de la fabrica Heliade, care lucra pentru Partid și pentru export. Tot vărul le procurase și candelabre olandeze, de alamă. În privința „îmbrăcatului odăilor” Ionel se lăsase-n seama Miței care, umblată prin fel de fel de case, învățase ce e lucru boieresc. Consultante în direcția asta îi fuseseră cele două profesoare „cocoane născute nu făcute” - cum se exprimase Mița față de soacră-mea. Când socotise ea că-i arăta casa cum trebuie, ne invitase pe toți, într-o duminică, la un grătar, în curtea plină de flori, subt o boltă de viță. Mița, căreia totu-i mersese din plin în regimul

comunist, nu făcea, ca și noi de altfel, comentarii politice. Doamnele profesoare - ca omul căruia-i murise cineva-n pușcărie și care sufla și-n iaurt, noi trei - din convingerea că și pereții au urechi. Ne bucuram de prosperitatea Miței, care nu și-o luase-n cap, continuând să fie la fel de conștiincioasă, de respectuoasă ca și înainte de-a ajunge la standardul la care ajunsese. De profesoare ne apropia apartenența soacră-mii la aceeași categorie socială cu ele și convingerea că n-aveau să ne dezrobească americanii, deci simțul realității. În privința acestor „dezrobitori", ne însușisem vorba care exprima perfect caracterul românului - „O, țară tristă, plină de umor" - și anume: „Dacă le era să vină, și-not și tot ajungeau".

Te uiți la un obiect și-n jurul lui răsare o lume. Vom ști vreodată cum se naște gândul, cum năvălesc amintirile? Când soacră-mea făcea un cadou spunea: „Ca să-ți amintești de mine, fiindcă lucrurile trăiesc mai mult decât oamenii". Și mai ales decât legăturile dintre ei. De câți oameni m-am despărțit… Cu unul am rămas prieten. Ne vedeam foarte rar și nici nu ne telefonam prea des, însă de fiecare dată parcă ne văzusem sau ne auzisem cu-o zi înainte. În casa lui părintească numai armonie nu văzuse: taică-său, un cartofor, maică-sa o curviștină, uniți doar de-același acoperiș deasupra capului. Bani să-l țină la facultate ar fi avut din belsug, dar soarta băiatului lor le era ultima preocupare. Vlad, dornic să plece de-acasă, renunțase la facultate și devenise contabil, îndată ce fusese-n stare să-și câștige pâinea. Cânta la clarinet într-o orchestră de amatori, muzică de cameră, mai ales preclasici. O orchestră compusă din medici, arhitecți, profesori de muzică și de matematică, sași, cu excepția lui Vlad. După gustul meu, orchestra lor nu era mai prejos de una profesionistă. Vlad picta icoane pe sticlă și pe lemn, în stil bizantin, dar cu figuri mult mai expresive. Pentru plăcerea lui, fiindu-i indiferentă notorietatea. L-am provocat să picteze portrete. A-nceput cu-al meu la paisprezece ani, vârsta la care ne despărțisem, el mutându-se cu părinții la Sibiu. M-a uimit nu doar talentul de portretist cât memoria lui Vlad. În portret eram eu cel de la paisprezece ani, anticipându-mă pe mine cel de mai târziu. Avantajul artistului cunoscând viața modelului, dincolo de vârsta la care l-a nemurit. Vlad a avut o căsnicie reușită social - nevastă inginer chimist - nu și intim, doamna inginer fiind posacă, certăreață, dominatoare, făcând mereu referire la studiile ei, ca Vlad să nu uite că era doar absolvent de liceu. Amândoi copiii lor - fizicieni atomiști - se află în Statele Unite de dinainte de '89. Nevasta lui Vlad a făcut un Alzheimer. Din fericire pentru ea dar mai ales pentru Vlad - dacă fericire se poate numi -

doamna inginer a murit la șase luni de la declanșarea bolii. Pe vreme bună el nu lipsește o zi măcar de la mormântul nevesti-sii. Își rezumă această fidelitate prin străvechiul „rău cu rău, dar mai rău fără rău”, trecând sub tăcere zilele fripte pe care i le făcuse răposata, o jumătate de veac. Bunul simț îl făcea să nici nu-nfrumusețeze imaginea moartei, cum se-ntâmplă în *faire-part*-urile mortuare din jurnale, care ți-i prezintă mai toate pe decedați ca pe niște îngeri înălțați la cer. În multe dintre ele răposatul „a trecut în neființă” - modă post-decembristă a la „implementare”, „locație” - termen folosit aiurea - și câte altele. Cum o putea să treacă cineva în ceva ce nu există, „în neființă”? Cuvintele folosite impropriu și lipsa de logică sunt un „brand” - altă aiureală - al post-decembrismului. Am plecat de la Vlad, singurul meu prieten de-o viață, și uite unde-am ajuns! Îmi vine să râd. Am ajuns ca madam Ostroveanu, prietena mamei, pe care trebuia s-o auzi când îți povestea cum era ea rudă cu să zicem: „Mama surorii vitrege a cumnatei verișoarei de-al doilea a bunicii mele dinspre tată era vară primară cu tatăl bunicului meu dinspre mamă, care era…”. Și tot așa, că arborele genealogic dacă i l-ai fi făcut și tot n-ai fi dat de cap felului cum se-nrudea ea cu nu-știu-cine. De câtă vreme țin în mână carnetul ăsta cu însemnări, fără să-l deschid, simpla lui atingere aducându-mi la Viață ani trăiți, stând atâta vreme-n adormire? Ar fi trebuit să mă uit la ceas când l-am găsit, și-apoi în momentul ăsta, ca să aproximez Viteza gândului. Despre Dumnezeu, noi, oamenii, spunem că este omniprezent, omniscient. Raportându-ne la această credință, singura noastră asemănare cu Dumnezeu ne este gândul: omniprezent, omniscient - e drept că acest ultim atribut privește numai trecutul. Previziunea ține de-o atentă și competentă observare a trecutului. Asta mi-l aduce aminte pe inginerul Mircea Ursu, bucovinean refugiat din Cernăuți, mare specialist în rezistența materialelor, „bolșevicul” Trustului nostru, pentru că ne spunea mereu: „Copii, luați-vă gândul că vin americanii. Comunismu-n lume e cu voie de la ei și când or bate iar palma cu vecinii noștri, numai atunci o să cadă, și-o să cadă tot în picioare”. Nu știu cât ar fi fost de fericit să fi trăit după 1989, când i s-au adeverit previziunile. Ce om minunat a fost. Ce exemplu de corectitudine și de profesionalism Îmi spunea când eram numai noi doi: „Băiete, n-aș vrea să afli vreodată cum e să-ți pierzi țara”, și-nchidea ochii ca să nu-i văd lacrimile. „Domnule inginer Ursu, Vă înstiințez, acolo unde sunteți, că simt zi de zi că-mi pierd țara. Îmi pare pe zi ce trece mai rău că n-am murit

înaintea lui ”89! Cu drepții Lui să Vă odihnească Dumnezeu, *„bolșevic”* lucid ce-ați fost!”

Dacă-aș fi scriitor și l-aș purta pe cititor cu gândurile mele pornind de la un carnet de-nsemnări pe care l-aș ține-n mână, de m-ar fi uitat Dumnezeu, fără să-l deschid, pe bună-dreptate cititorul mi-ar putea spune: „Dar deschide dracului, dom’le, carnetu-ăla odată și mai slăbește-mă cu proustianismele dumitale!”, și i-aș da dreptate.

Să spun că mi-e teamă să-l deschid? În ce măsură te-ar mai afecta dezvăluiri despre trecutul unui om de care te-ai despărțit definitiv? Putem considera ceva definitiv înainte de-a muri? De câte ori nu i-am trimis Antoninei pacienți, după ce-am divorțat, rugându-i să-i spună cine i-a recomandat. Și cât de bine i-a primit și i-a-ngrijit. Și cu părinții mei s-a purtat impecabil, chiar cu-o căldură de care n-o credeam în stare, încât mama ofta și mă procitea: „Cum ai putut, băiete, să te desparți de-asemenea femeie?”. N-am avut niciodată curajul să le dezvălui adevăratul motiv al divorțului meu Antonina elegantă în acțiunea de divorț trecuse la motive: „neînțelegeri” și, în concluzie „despărțire cu acordul ambelor părți”. Când te desparți, mai ales după atâta amar de vreme - douăzeci și unu de ani! - ești și confuz, dar te simți și eliberat de-o povară, ca un cal pe care l-ai scoate dintre hulube sau pe care l-ai despovăra de sa.

Mut carnetul Antoninei dintr-o mână într-alta. Corect ar fi să i-l duc sau să i-l trimit prin poștă, fără să-l deschid. Dacă de-atâția ani de la despărțire n-a observat absența lui și nu l-a cerut, cred că nu cuprinde lucruri prea intime. Ca să fiu sincer cu mine însumi, caut pretexte ca să-mi mascheze curiozitatea care mă roade. Am întârziat să-l citesc pentru că ipocrizia funcționează și față de tine însuți, sub forma diferitelor procese de conștiință, care sfârșesc prin a-ți justifica primul impuls. Ipocrizia din tine însuți, pretextele care te justifică pentru tot ce faci, sunt motorul ipocriziei pentru public. În ciuda aroganței pe care am afișat-o de când mă știu, n-am cea mai înaltă părere despre mine. În direcția asta, prin tăcerile ei atât de expresive și, la un moment dat, prin indiferența față de mine - de parc-ar fi zis „vecinii nu poți să ți-i alegi” - Antonina aproape că m-a vindecat de aroganța pornită din dubiile asupra propriei persoane.

Deschid carnetul. Prima foaie albă. A doua foaie».

*

„La om totul trebuie să fie frumos, de la haine până la suflet,” parcă așa ați spus, Anton Pavlovici! Dumneavoastră care-ați pătruns atât de adânc în

urâțenia din om, în toate întunecimile și micimile din suflete. Sunt medic și simt, citindu-vă, că ați făcut și dumneavoastră trotuarul condiției umane, cum spunea un scriitor despre noi, medicii. Mă uit la toate portretele dumneavoastră și nu reușesc să vă pun un diagnostic. Rămân cu-aceeași întrebare: așa arată un geniu? Și omul cum o fi fost? Fericiți cei care v-au cunoscut?

*

„Între materia inanimată și materia animată nu este o diferență mai mare decât între un om și-un caracter". Îmi pare atât de rău că nu mi-am notat cine a spus acest sumbru adevăr, căruia-i sunt martoră zi de zi. Și V. I. și M. C. sunt de mâna-ntâi, dar ce politruci… Nu se face expertizarea unor deținuți de la Jilava, la care să nu ne trimită pe mine și pe Mioara, amândouă aripate la dosar. În ochii acelor oameni, ajunși epave, e-atâta tristețe încât tuturor le-aș pune un diagnostic prin care să-i spitalizez, dar nu ești lăsat o clipă numai cu deținutul, eventual pacient. Sunt cel putin trei „asistenți", dintre care unul, sigur - deși-n uniformă de Secu - este psihiatru. Abia așteaptă să te prindă cu ocaua mică. La diagnostic scriu invariabil: „epuizare fizică și psihică". Să spun ce? Oamenii nu sunt dereglați psihic ci epuizați, sărmanii. Le pasă lor de diagnosticul meu. Dar de ce să nu mimeze corectitudinea? Dar ia să-ncerc eu să trimit măcar la infirmerie un deținut normal la minte, să vezi ce m-ar încondeia dumnealor la Cadre și la Partid! Să-l trimit la infirmerie, adică la maximum de confort într-o pușcărie. O singură dată am internat un deținut, fost ofițer, fost prizonier în Rusia, ajuns într-o stare de prostrație din care era limpede că nu-și mai putea reveni. Am vrut ca măcar ultimele zile să și le petreacă într-un pat curat. V. I., la care am găsit un loc, s-a uitat la mine cu un aer de nedumerire suspicioasă: „Ce l-ai mai trambalat pe amărâtu-ăsta?". „Din credința că un om care a făcut frontul și n-a avut norocul să moară acolo merită să-și dea măcar sufletul într-un pat de spital". Fără să-mi fi făcut biografia în fața lui, nu se poate ca domnul coleg să nu fi aflat că tatăl meu a murit pe frontul de Răsărit, „ofițer antonescian", cum bine l-a numit o colegă de-a mea, într-un denunț pe care mi l-a făcut la Cadre și la Partid, dânsa practicând medicina în Germania, la puțin timp de la această faptă bună. „Ofițer hitlerist"! Ca și când Wermachtul n-ar fi fost armata statului german, ci moștenirea sau creația lui Hitler. De ce nu „ofițer stalinist" în loc de rus sau, hai, sovietic. În loc să fie internată pe veci la noi „la nebuni", absurditatea face legea timpurilor noastre. Viața era plină de hidoșenie și pe vremea dumneavoastră, Anton

Pavlovici și domnule Mihai Eminescu? Dar nici cu-a noastră nu ne e rușine! Cum zicea ultimul: „În Parlamentul României, doi oameni sunt gramați: Kogălniceanu și Maiorescu”. Noi acum… aferim, măria-ta… Urâtă viață și dincolo de zidurile Centralului.

„Scriitorii - curve care se ceartă pentru-același trotuar”. Emil Cioran.

Am avut pacienți o scriitoare, la dezalcolizare, și un scriitor cu un sindrom depresiv. Ea - fâșneață, frumușică, treizeci și șase de ani, simpatică, spirituală, vizitată mereu de colegi, unii mult mai buni de pacienți decât ea. Într-o zi, când sala de mese era plină de amicii ei, trecând pe-acolo îl aud pe-un pletos spunându-i în glumă „hai sictir”. Replica ei: „*Haideți* sictir, că nu suntem așa de intimi”. M-a pufnit râsul și n-am știut cum să mă fac mai repede nevăzută. Fusese măritată în timpul studenției cu un băiat eminent, dar schizofrenic. Nu mai rămăsese facultate la care băiatul să nu intre cu 10 și să nu termine primul an tot cu 10, apoi să dea bir cu fugiții, încât nu terminase niciuna. M. L., sfătuită de-un psihiatru bine-cunoscut, divorțase de-acest biet bolnav enciclopedic. „Dacă tu continui viața lângă el, el nu se face sănătos, în schimb te-nnebunește pe tine”, îi spusese acel maestru al profesiei noastre. Am întrebat-o când a-nceput să bea. Din studenție, „cu băieții”, dintre care unii au ajuns notorii în literatură, neducând nici ei paharul la ureche. Devenise alcoolică în timpul celei de-a doua căsătorii, cu un inginer - o capacitate în domeniul lui - nu atât urât cât posac și inexpresiv și, din ceea ce-mi povestea ea, plicticos ca un desert. Am citit cărțile M. L. din curiozitate profesională. O limbă românească fără cusur, investită însă într-o narațiune dezlânată, în personaje despre care nu se știe ce ocupație au, ducând o viață împrăștiată, bântuite de spaime inexplicabile, lămurindu-te doar asupra dezordinii din mintea autoarei. O perioadă n-a băut. Cred că mă luase-n serios, eu prezentându-i fără menajamente pericolele beției. Cred că mai mult decât toate a pus-o pe gânduri cuvântul „degradare”, de care n-am făcut economie în conversațiile noastre. Nu-mi puneam mare nădejde în dezalcolizarea ei, fiindcă nici până la ea, nici după, n-am avut norocul să văd vreun bețiv vindecat. Pe ea, de fapt, o rodea îndoiala în privința propriei valori. E sinistru să te pui singur sub lupă. A avut o rezistență de necrezut pentru-o ființă atât de fragilă, în aparență. A murit de ciroză, la cinsprezece ani după internarea la mine. Dumnezeu s-o odihnească!

*

Scriitorul S. M. avea patruzeci și cinci de ani când s-a internat la mine. Fără să hăulească în spirit partinic, deținuse și-avea să mai dețină, posturi importante în cultură, fiindcă nu făcea vâlvă prin excentricități, ca alți colegi de breaslă care, fiind conformiști cinstiți, simțeau nevoia să adopte din când în când atitudini nonconformiste, ca să zică lumea din afara breslei: „dom'le, ce curaj pe ei!”. Așa cum există un serviciu de zvonistică, n-am nicio-ndoială că există și unul care dirijează nonconformismul, distragerea atenției de la problemele reale nefiind o tehnică de ieri – de azi, că doar strămoșii noștri romani nu de proști aveau grijă să nu-i lipsească vulgului pâinea și circul. În materie de circ, merităm premiul I, fără *ex aequo*! Acest S. M. este un om de-o inteligență profundă și de-o cultură asimilată metodic și temeinic. De câte ori stăteam de vorbă cu el îmi îmbogățeam cunoștințele. Cele mai instructive conversații erau în legătură cu etimologia anumitor cuvinte – scormonirea limbilor romanice fiind pasiunea lui. Absolvise Istoria, Literele și filosofia, șef de promoție la ambele facultăți. Având un real talent în transmiterea cunoștințelor, ar fi fost un eminent profesor. Alesese scrisul, în care era fără nicio-ndoială un real talent și de un umor subtil. Ca să pătrunzi în magma vieții și ca să-l faci pe cititor să și râdă mi se pare un har pe care puțini îl au. Ceea ce-l situează în linia lui Caragiale, fără să-l pastișeze. Aparțin amândoi aceleiași încrengături spirituale.

Fizic, S. M. nu produce efect, deși înalt, suplu, bine făcut. Brun, cu ochii între căprui și verde, cu un nas destul de cărnos, cu frunte înaltă, cu o gură potrivită figurii, câștigă mult ca natură statică (sintagma socialistă pentru „natură moartă”), așadar când tace, cu-o alură de sfinx. Cum începe să vorbească, animându-se, i se așterne pe chip un fel de schimă, de parcă-ar avea crampe la stomac. Emană ceva nesănătos (îmi vine să râd de mine, ca și când în meseria mea aș avea de-a face numai cu oameni sănătoși!). Ceea ce pe mine, femeie, mă făcea să-l privesc numai ca pacient și nu ca bărbat. Gândul la el ca bărbat, dându-mi chiar o stare de indispoziție. Nimeni nu te obligă, femeie psihiatru fiind, să te imaginezi în pat cu pacienții! Era o asemenea discrepanță între efectul lui intelectual asupra mea și impresia asta dezagreabilă pe care mi-o producea chipul său, animat, așa că de câte ori îl ascultam țineam ochii în jos. Dimineața avea o stare foarte rea: acea spirală a anxietății și-a panicii răsucindu-i-se în plexul solar, tipică sindromului depresiv, încât îl abordam numai după-amiaza. Făceam toate eforturile să aflu ce anume-l adusese în starea asta. Ca pe orice om

inteligent, deși bine plasat social și artistic – publicat, apreciat – nu se putea să nu-l afecteze contextul general, tabu al vremurilor chiar între pacient și medic. Pentru mine, vocea însemnând cel mai relevant element dintr-un om, ascultându-l încercam să-i aflu fisura din armură. N-avusese psihopați în familie – atât cât știa el. Simțeam că-mi ascunde ceva. Și dacă aș fi aflat! Dacă ești credincios și te spovedești, ai nădejdea că păcatul mărturisit îți e pe jumătate iertat, dar dacă-i spui psihiatrului adevărul, îți schimbă medicația? Îți anihilează cauza depresiei, o rezolvă? Un om de nivelul lui câtă încredere putea avea în psihoterapie? Câtă încredere în mine când nici în taina spovedaniei nu mai ai încredere? Nevastă-sa, înaltă, corp superb, figură ușor agresivă, colorit de nordică, absolventă a școlii de balet, a preferat dansului clasic angajarea într-un ansamblu al Armatei, ceea ce i-a oferit multe plecări în străinătate și mai puțin efort. Din cap până-n picioare era numai lucruri străine și nu din cele de tarabă. Totdeauna îmbrăcată impecabil. De altfel și acoperită cu un sac ți-ar atrage atenția, cu mersul ei de statuie pusă în mișcare. Din întreaga făptură i se degajă o indiferență suverană față de toți și de toate – începând cu bărbatu-său. Am încercat să aflu de la ea când se instalase depresia lui S. M. și dacă-i atribuia un motiv anume. „Doamnă doctor, sunt atât de ocupată încât pot să vă spun doar că pe zi ce trece e tot mai posac și mai urâcios. Mai mult decât să-l las în pace n-am ce să-i fac. Mie nu mi-a dat niciodată să-i citesc o carte înainte de apariție. Sigur că eu n-am nivelul lui intelectual, dar oricum… iar cu băiatul nostru, student la politehnică, vorbește din ce în ce mai puțin și aș spune că nu-l mai interesează viața băiatului. Mă iertați că plec, dar la șase am repetiție”. În fraza privind necititul cărților lui S. M., înainte de apariție, am simțit frustrarea. În suverana ei indiferență, iată ceva care-i afecta balerinei orgoliul. Deși „moda plicului” era temeinic instalată, madam S. M. a găsit cu cale să se revanșeze față de mine cu o trusă elegantă, conținând un parfum, o apă de toaletă și un deodorant, toate cu atomizor, marca Hermès Calèche. M-a onorat și cu-o miniatură de ceainic din jad de primă calitate și de-o formă încântătoare. Voia să-mi arate că nu mă pune în rând cu toată doctorimea. Fiul celor doi mi-a spus ceea ce știam deja, anume că taică-său se-ndepărtase de el, mai ales în ultimii ani. Pe chipul blond nordic al băiatului, se vedea o mâhnire sinceră: „Vă rog să mă credeți, doamnă doctor, că n-am făcut nimic prin care să-l supăr. Mă simt al nimănui, fiindcă nici mama nu se prăpădește cine-știe-ce de grija mea. Cum să vă spun eu? Suntem trei străini forțați de-mprejurări să trăim sub același acoperiș”.

Fraza asta m-a durut, fiindcă am simțit-o ca pe-o piatră zvârlită în propria grădină.

*

«Fraza asta din însemnările Antoninei o simt ca pe un cuțit în inimă. O scria cu zece ani înainte de-a ne despărți! Citesc mai departe cu teamă».

*

Am cunoscut-o și pe amanta lui S. M. Înaltă, masivă, blondă, cu ochi albaștri prin care trec fulgere care exprimă revolta sau furia, când subiectul în discuție o motivează, ochi părând adormiți altfel, sau de vietate care face pe adormita. Chipul destul de tern, se reține totuși, neinspirându-ți însă nici simpatie, nici antipatie; corpul, proporționat și bine făcut în masivitatea lui, mă ducea cu gândul la „La Géante” a lui Baudelaire. Inteligentă, spirituală, ironică, intelectuală până-n vârful degetelor, cercetătoare și doctor în sociologie, maestră în știința relațiilor, cum aveam să aflu mai târziu, amanta acoperea – am presupus – nevoile elevate ale lui S. M. „Motive de depresie avem cu toții, doamnă doctor, numai că unii au motive obsesive, cărora nu le pot înlătura cauza. Cazul pacientului dumneavoastră: să ai un copil, să-l adori și să afli la un moment dat că nu e al tău…”; și doamna sociolog a făcut o pauză elocventă. După o lungă tăcere, demonul curiozității m-a împins s-o-ntreb: „Și când a descoperit că nu e copilul lui?”. „Când copilul a-nceput să semene izbitor cu un coleg al nevesti-sii”. „Și copilul știe al cui este?”. „Văzându-și frecvent tatăl adevărat, cred că bănuiește, însă nici el nici pacientul dumneavoastră nu clarifică acest subiect”. „Cu dumneavoastră domnul S. M. discută acest subiect?” „Nu. Știindu-i doar din vedere pe trei dintre împricinați – mamă, tată natural, copil – am bănuit din primul moment adevărul. N-am făcut însă nicio aluzie la ceva ce nu mă privește. Mama pacientului dumneavoastră știe că el știe al cui este copilul și o revoltă faptul că nu renunță la această căsătorie și nu clarifică lucrurile. Pe de altă parte, îl înțelege: nu vrea să traumatizeze-un copil, chiar dacă azi e student, cu asemenea adevăr, copilul neavând nicio vină”. „Doamnă” am vrut eu să clarific lucrurile „deci nu vă cunoașteți cu soția domnului S. M.”. „Nu, dar știe cine sunt și ce reprezint pentru soțul ei”, s-a gândit doamna sociolog să nu mă lase-n ceață. De câte ori venea – și venea mereu – la S. M., mă căuta și era limpede că voia să se-mprietenească, mă rog, să se-apropie de mine. Respectându-mi principiile, deși femeia era de-o remarcabilă finețe intelectuală, am păstrat distanța medic – pacient – familie sau relații ale pacientului. De vreme ce S. M. nu

respecta principiul sincerității totale față de doctor, dacă nu și de preot, l-am respectat și eu pe cel de-a nu provoca eventuale răspunsuri nedorite de cel chestionat. Comparându-le pe cele două femei simultane în viața lui S. M. și-ncercând să mă-nchipui bărbat – știind și eu că nici trupul nici sufletul nu se conformează logicii – tot la balerină m-aș fi oprit, fiindcă trupul ei de liană, mutra agresivă atât cât să-ți stârnească apetitul și curiozitatea, plus o deșteptăciune parșivă, îți inspiră gânduri lumești care te trag spre pat, parte de mobilier pe care nici mintea cea mai strălucită n-o ignoră. Doamna sociolog, cu toată calitatea ei intelectuală, dar cu niște asprimi care-mi păreau rezultatul multor complexe și umilințe, mi se părea un plasture de oblojeală pentru dragostea rănită a lui S. M. de femeia pe care nu încetase s-o iubească: de nevastă-sa, dansatoarea. Suferința fiecărui pacient mi-e ca o rană. Cred că din profesia noastră, psihiatrul trebuie să aibă cea mai multă imaginație, cea mai mare capacitate de-a se transpune în cel de lângă el. Implicit cea mai multă milă, fiindcă suferința din sufletul omului nu poate fi extirpată ca un apendice. În ciuda acestor principii egalitare – milă pentru toți – în fața suferinței unui bărbat, pricinuită de-o femeie, nu pot să nu-mi spun: să mai fie și-un lup mâncat de-o oaie. La gândul ăsta m-au adus pacientele care încearcă să se sinucidă, în urma bătăilor sălbatice administrate în propria casă, de propriii bărbați. N-am s-o uit pe una dintre ele, adusă de la Urgență, după ce-o salvaseră de la otrăvirea cu somnifere. Eram de gardă. Femeia avea patruzeci și doi de ani, străvezie de slabă, cu o față – întruchipare a durerii. S-a agățat cu amândouă mâinile de mine: „De ce nu m-or fi lăsat să mor, Doamne! Doamna, domnișoara doctoră, face-ți-mi măcar matale ceva să mor, că nu mai pot, nu mai pot”. Și-a ridicat cămașa; pe burtă, și pe picioare era toată numai vânătăi. „Cu bocancu-a dat în mine, cu bocancu' ”. I-am pus o mână pe frunte și m-am uitat în ochii ei de câine-al nimănui, în acei ochi în care se-aduna toată amărăciunea și toată umilința din lume. Oricât sunt de-nvățată cu suferința, mi-a venit să plâng, la fel ca în fața câinilor vagabonzi. Deși femeia avea tensiune 7 cu 5, cu orice risc, supraveghind-o tot timpul i-am pus o perfuzie sedativă, convinsă fiind că moartea este *mai bună* decât durerea, fie fizică, fie sufletească.

*

Mă-ntorc la S. M. și la „simultanele” din vremea cât mi-a fost pacient. Francezii au o vorbă care definește perfect un sindrom: „le mal aimé” care s-ar traduce prin „cel rău iubit”, de fapt – cred eu – cel care nu este iubit pentru sinele dezgolit de orice apanaj social, care iubește fără să fie iubit,

ori iubește în contratimp cu ființa iubită; pe scurt: care nu este iubit așa cum și-ar dori. Era – cred – cazul lui S. M. Prea inteligent ca să nu-și dea seama că nici balerina nu s-ar fi măritat cu el dacă ar fi fost un obscur profesor sau funcționar și nu i-ar fi oferit persoana ei nici distinsa doctor în sociologie, care mie mi se părea mai ahtiată de faimă chiar decât „legitima”. Cea din urmă n-avea niciun complex: ea se știa iubită, iubită pentru ființa ei ademenitoare, pentru acea parte a iubirii unde nu există trucuri, stratageme și care-ți arată că nu te-ai îndepărtat de natură. Iraționalul nu poate fi explicat, după cum nici frumusețea nu cere demonstrații. Nimic nu este mai seducător în dragoste decât să-ți știi iubit trupul. Doamna sociolog, măritată la prima tinerețe și repede părăsită de soț, în favoarea „unei aia”, cred că fusese atrasă de faima bine-meritată a lui S. M., deci de personajul public S. M. și mai puțin sau deloc de bărbatul S. M. O bănuiam în goană după demonstrații: „iată că și spiritul și cultura unei femei pot seduce!”. Pot pe dracu’! Mi-era greu să mi-o închipui pisicindu-se pe lângă un bărbat dar o vedeam devotată ca un câine, de dragul de a-l păstra. S. M. îi prețuia fără dar și poate finețea spiritului, cultura; și dacă tot era să-și înșele nevasta infidelă, măcar s-o fi făcut cu-o femeie de nivelul lui intelectual, cu una care se frecventa cu tot *high-life*-ul lumii artistice, de unde bănuiala mea de goană după demonstrații. Calitățile ei intelectuale o impuneau oriunde în lumea lui. Amândoi se-nscriau însă la rubrica „mal aimé”: S. M. nu era un vanitos. Vorbesc de el la trecut, raportându-l doar la timpul cât mi-a fost pacient. Era un material didactic demonstrând raportul dintre faimă – element la vedere, care n-aducea fericire – și viața interioară. Din trioul: el, ele, cel mai bine se prezenta sufletește nevastă-sa, el și amica extraconjugală fiind doi nefericiți, fiecare pe tarlaua lui, păcăleală unul pentru celălalt. Medicația, și-mi place să cred că și îndelungile mele tatonări sufletești în ceea ce-l privea, însoțite mereu de exemplele unor mari dureri la vedere, i-au folosit. Am reușit să-l fac să doarmă; asta sigur. Poate chiar să privească mai detașat și mai senin viața. Cine n-a trecut printr-un spital de psihiatrie nu este de condamnat dacă are o privire idilică, vreau să spun nu destul de realistă asupra vieții și nici dacă nu știe să-și evalueze propria viață și dimensiunile propriilor drame. Într-o zi, uitându-se scrutător în ochii mei, S. M. mi-a spus: „Doamnă doctor, îmi dați voie să vă pun și eu un diagnostic?”. „De ce nu?”. „Nici dumneavoastră nu sunteți fericită. Chiar dacă mă contraziceți, nu vă cred”. Nu l-am contrazis și nu doar pentru a-i

face plăcere în calitatea lui de diagnostician. M-am uitat la el ca un bolnav la alt bolnav suferind de-aceiași boală.

*

«Și asta cu zece ani înainte de-a ne despărți. Mare nătărău am fost!».

*

Într-un târziu i-am auzit glasul mângâietor, fratern: «Îmi pare rău pentru dumneavoastră și pentru mine. Amândoi ne numărăm printre cei care-și trăiesc viața altfel decât și-au închipuit-o. Mi-ați citat odată vorbele unui medic, personaj dintr-un roman: „Făcând mereu trotuarul condiției umane, învățăm și noi doctorii câte ceva despre viață”. Și scriitorul face același trotuar. Cine nu – rămâne la epiderma vieții». În acel moment eram două vase comunicante. O esență a sufletelor noastre își dădea mâna. După câți pacienți mi-a trimis, sunt îndreptățită să cred că S. M. are o părere bună despre mine. S. M. nu este un „declarativ”, nici în viață, nici în scris. Îmi aduce fiecare carte pe care-o publică. Nu e un cantitativ, e însă un adevărat calitativ. Se numără printre oamenii pe care mă bucur că i-am cunoscut. În momentul de față se află într-un con de umbră socială, peisaj mai potrivit firii lui discrete, mai potrivit decât vizibilitatea socială care l-a însoțit atâta vreme.

M. L. și S. M. au fost singurele „curve care se ceartă pentru același trotuar” (vezi Cioran) din viața mea. Pe când mi-au fost ei pacienți, încă nu se lansaseră actualii psihiatri de vedete. Jilava a rămas tot fieful meu și al Mioarei, numai bune pentru „mondenitățile” de-acolo!

*

„Lumea este alcătuită din hidrogen și din prostie. Asupra hidrogenului am unele dubii”. Einstein.

„Universul și prostia nu au margini”. Einstein.

Ce observații reconfortante! După mine, patru elemente domină lumea: prostia de la Dumnezeu, folosită ca masă de manevră, lipsa de informație, informația dirijată și pe deasupra tuturor: marea finanță. Ignoranța, spunea cineva, este răul cel mai mare din lume. Între colegii mei sunt unii care habar n-au de istorie, în schimb te contrazic cu vehemență, iar dacă-i întrebi pe ce surse își întemeiază afirmațiile, îți răspund, citând cea mai științifică sursă: „așa spune lumea”! Am învățat să umblu printre oameni de parcă m-aș afla pe-un teren minat. Când știi cum se pândesc și se spionează unii pe alții și cum adună la teșcherea tot ce te poate compromite, vezi Doamne „demasca”, la un moment dat, îți vine să nu mai deschizi gura și e bine să n-

o deschizi. E bine s-o faci pe surdul, pe mutul și chiar pe tâmpitul. Din câte o replică scăpată de oameni pe care nu-i poți evita, îți dai seama cum unii te înregistrează ca o bandă magnetică și te păstrează acolo pentru orice eventualitate, cum păstrează Agamiță Dandanache scrisoarea pierdută de coana Zoițica.

Mioara este un om de calitate, la care țin, și frumoasă că ți-e drag s-o privești, dar confidențele ei despre bărbatu-său, un țopârlan, deși mă interesează uman și profesional, mă-mpovărează.

*

«Care or fi fost acele confidențe? mă-ntreb eu. Fraza asta mă *incuriozitează*, cum spun italienii, în privința Mioarei, care corespunde întru totul descrierii din acest carnet. Deși este cea mai apropiată prietenă a Antoninei, Mioara nu mi-a retras prietenia ei, după despărțirea mea de Antonina, fără să se-ascundă de ea, cum au făcut Gelu și Sanda care, jenați, mi-au spus: „Dar să nu afle Antonina”. Asta da prietenie! N-am să pricep niciodată de ce niște oameni pe care-i simțeai apropiați se-mpart în două tabere în fața unui divorț: unii cu el, alții cu ea, mai ales când, cu-această ocazie, nu află cine-știe-ce lucruri abominabile nici despre el, nici despre ea. Nu știu dacă omul este cel mai deștept animal, dar cel mai ciudat, în mod sigur, și plin de surprize, în general neplăcute».

*

M-am pricopsit cu-o femeie pe care-avocatul ei încearcă s-o scape de pedeapsa capitală. Tehniciană la o fabrică de armament, 38 de ani, individa s-a măritat cu un văduv care-avea doi copii: unul de patru ani, altul de trei. Ca să scape de ei – fiindcă nu presupun că voia să facă un experiment – le-a dat să-nghită lipitori. Copiii au murit în chinuri îngrozitoare, aduși de la Ploiești la Grigore Alexandrescu. Gigi Calotă, fostul meu coleg de an, care i-a-ngrijit, a cerut necropsie și așa a aflat monstruozitatea asta. A chemat imediat procuratura. Mie mi se pare că femeia n-are niciun deranjament psihic, doar dacă – aș zice eu – nu considerăm dereglați mintal toți criminalii care, cu toată psihiatria mea, mă-ntorc tot la creier și la carențele lui definitive sau pasagere. Convinsă de vinovăția femeii, mi se pare cu totul justificată pedeapsa cu moartea. Ești condamnat la moarte pentru furtul a 120.000 de lei din avutul obștesc și nu pentru un omor cu premeditare, victime fiind niște bieți copii? Dragi îmi sunt colegii mei care m-au ales pe mine să recomand o condamnare la moarte, fiindcă dacă emit un certificat care să ateste sănătatea mintală a criminalei, asta ar însemna. O

știu vinovată, i-am depistat ticăloșia și o consider prea puțin pedepsită cu moartea prin glonț, dar această condamnare nu pot, nu pot s-o semnez.

Riscând să-mi atrag și pavoazul incompetenței, mi-am declinat capacitatea de-a-i pune un diagnostic, și-am cerut ca pacienta să fie examinată de-o comisie de psihiatri și de neurologi. M-am săturat să mi se-arunce mâțele moarte peste gard, pentru ca dragii mei colegi să merite coronița inocenței. Eu Jilava, eu criminali, eu recenzent la cărți de psihiatrie, de fapt corector al unor gugumănii, pentru a-mi face cât mai mulți prieteni! Că cine se bucură când îi descoperi o prostie și i-o și semnalezi, chiar în cei mai civilizați termeni? Mă vede ieri V. I. pe-un culoar: „Ce, dragă, nu ești în stare să-i pui criminalei ăleia un diagnostic de-ai sculat spitalu-n picioare?”. „Uite, dragă, uite că nu sunt în stare. Incompetența mi-am dovedit-o și la Jilava”, și mi-am văzut de drum mai departe, lăsându-l pe V. I. în mijlocul culoarului. Mama voastră de jigodii! Dac-ar ști Baiazid că-njur, chiar numai în gând, și tot mi-ar trage un perdaf: „Omul trebuie să se stăpânească și-n el însuși nu numai exterior”.

Sunt oare de acord cu pedeapsa capitală? Da. Pentru crima premeditată, cu sânge rece. Și, totuși… semnând o condamnare la moarte, justificată, nu știu ce s-ar întâmpla mai departe cu psihicul meu. Sunt convinsă că remușcările sunt cea mai rea boală. Încerc s-o evit. Nici revolta, mai ales permanentă, nu-i boală ușoară. Vizita mea la ministrul de Interne, pentru casă, a-nsemnat paroxismul revoltei. Îmi dau seama cât de dăunătoare sunt și remușcările și revolta, într-o profesie care-ți cere echilibru și detașare, având de-a face cu oameni dezechilibrați mai ales din remușcări și din revoltă, afară de cei cu boli neprovocate. Mi-aș dori sufletul ca o apă netulburată. Sufletul mi se zbate între-a crede și-a nu crede-n Dumnezeu. Destin? Reîncarnare? De curând doctorul Deșliu ne-a adus-o pe femeia lui de serviciu, parte din zestrea nevesti-sii, în familia căreia femeia se află de la 14 ani, acum având 60. Deșliu locuiește cu-o bunică a nevesti-sii. Într-o zi se trezește cu Sevastița, femeia de serviciu, adresându-i-se coanei mari într-o franceză raciniană. Îi pomenea o mulțime de nume proprii și faptul că-i vorbea *cu tu* presupunea o relație apropiată între ele două: ori de rudenie, ori de prietenie. Și din franceza Marelui Secol, Sevastița trecea, fără tranziție, la română: „Coniță, am spălat geamurile de la balcon, acușa ce să mai fac?”. Deșliu a adus-o val-vârtej la noi, unde n-a rămas unul să n-o vadă; apoi toată Neurologia și Neurochirurgia, unde profesorul, după ce i-a văzut toate probele neurologice a strigat la asistență: „Ce umblați, bă,

după cai verzi pe pereți: e caz evident de reîncarnare”. A spus-o cu toată convingerea și nu doar ca să ne ia nouă piuitul. „Ce? Aveți impresia că s-a terminat cu de-alde noi cunoașterea universului?”, și ne-a întors spatele lui impunător, ca un fel de „duceți-vă dracu’ de dobitoci”, replică pe care o folosește-adesea față de colaboratori, uneori pe drept. Acest caz m-a pus rău pe gânduri. Ce explicație să dai când electroencefalogramele nu-ți semnalează nimic suspect și când pacienta este perfect normală „în limba română”. Cât am încercat noi s-o provocăm, vorbindu-i franțuzește, răspunsul ei a fost categoric: „Coana mare, conița și băiatul dumneaei și-al lu’ domnu’ doctor vorbesc între ei de multe ori ca dumneavoastră, da’ eu nu pricep ce spun dumnealor”. Nu-și aduce-aminte absolut nimic în legătură cu episoadele ei în franceză și se uită neîncrezător și bănuitor la noi, ca la unii care-ar pune la cale ceva suspect. Mioara i-a explicat despre ce este vorba, la care femeia s-a-nchinat și și-a scuipat în sân. Cu marele ei tact și cu îngereasca-i răbdare, Mioara a convins-o că nu este singura pe lume căreia i se-ntâmplă așa ceva și, pentru că la noi este primul caz cunoscut, doctorii sunt datori să-l cerceteze, fiindcă se pare că sufletul trece prin mai multe trupuri și că, uneori, în viața pe care-o trăim în prezent apar amintiri din vieți trăite altădată.

«Când eram eu copil, o auzeam pe maica a bătrână că zicea: „În fata lu’ Gică Trofu parcă e sufletu’ daică-sii Maria”. Da’ noi, ca copiii, ce să ne uităm noi în gura ei. Da’ acuș văz că și dumneavoastră, oameni învățați, tot acolo bateți. Oi fi fost și eu pe ăle timpuri freo cocoană…». Sigur că fusese, de vreme ce vorbea o franceză ca în Racine. Și cartea lui Moody, *Viață după viață*, zdruncină rău materialismul și de-asemenea cea a unui alt american (îi uit acum numele), intitulată *118 cazuri de reîncarnare*? Autorul, medic și el, îți prezintă cazurile, fără niciun comentariu, ca și Moody pe-ale sale. Dintre cele 118 cazuri cred că erau prezentate 7-8, într-un *Paris Match* care mi-a căzut în mână. Tare-aș vrea să am cartea asta. La ruși se studiază intens parapsihologia și sunt luate foarte în serios OZN-urile. Informațiile astea le dețin de la Svetlana, care merge-n fiecare an în Rusia să-și vadă familia și prietenii. Tată-său – general de aviație, doctor în fizică aerospațială, mama – chimistă, membră a Academiei lor de Științe, frații – doi, astrofizicieni la Baikonur, o cumnată – neurolog, alta – psiholog. Svetlana, distinsă ca din Tolstoi, este un excelent medic microbiolog, serioasă și muncitoare, nu făcută „pe puncte”. Informațiile ei nu sunt culese de la florăreasa din colț. Îmi vorbea de studii aprofundate

asupra telepatiei și-a mijloacelor psihologice de acțiune. Fizicienii lor, ca și unii din Occident, de mare ținută, nu pun la-ndoială originea extraterestră a OZN-urilor, considerând că în univers există civilizații față de care noi ne aflăm în epoca de piatră. Sunt total de acord cu ei. Interesante profesiile a căror privire bate spre alte dimensiuni decât ale platitudinii noastre terestre. Nu pot spune că psihiatria nu este o profesie care cere aprofundare – plimbarea prin meandrele sufletului omenesc precum printr-un labirint, dar demoralizantă când tu n-ai o structură solidă. Trebui' să te bucuri de-o mare putere de detașare ca să nu te contaminezi de anomaliile pe care te străduiești să le-mblânzești atât cât se poate, fiindcă la vindecare e hazardat și chiar fantezist să aspiri, în stadiul în care ne aflăm privind decriptarea lor. Mă simt mereu în postura celui care primește un mesaj cifrat dar nu-l poate pricepe, fiindcă nu-i cunoaște codul. Dacă n-aș fi citit de două ori *Cartea de la San Michele* a lui Axel Munthe, nu mă făceam psihiatră. Când i-am comunicat lui Baiazid – draga mea mamă – ce specialitate mi-am ales, ea știind de unde mi se trăgea, mi-a spus: „Bine faci, fiindcă o să vină să se trateze la tine regina Suediei”.

*

De trei luni am cel mai interesant caz întâlnit până acum. O femeie de 45 de ani, doctor în biochimie, distinsă, îngrijită, cultivată. Într-o zi văd în fața cabinetului, când veneam de la raportul de gardă, o doamnă elegant îmbrăcată, cu o valiză la picioare. „Sunteți doamna doctor Antonina Miulescu?”, mă abordează ea. Am înclinat capul în semn de confirmare. „Mă numesc Smaranda Vlădeanu. M-a-ndreptat spre dumneavoastră S. M., care v-a fost pacient. Vă rog să mă acceptați și pe mine pacientă”. „Dacă va fi cazul”. „Din păcate este”. Dacă era scriitoare? M-am simțit jenată că nici măcar nu-i auzisem numele, dară să mai fi citit vreo carte de-a ei. Ca și când mi-ar fi ghicit gândul, mi-a spus: „Eu sunt biochimistă”. Mi s-a luat o piatră de pe inimă. Am intrat în cabinet, am invitat-o să ia loc și i-am făcut un semn cu mâna, echivalentul unui îndemn de-a-i afla păsul.

„Doamnă doctor, de-o lună mi se-ntâmplă un lucru ciudat: simt că mi se transmit gânduri, pe-un fond sonor cum n-am mai auzit niciodată. Mi se pun întrebări cu privire la viața noastră pe Pământ, începând cu unele privind fiziologia și sfârșind cu altele privind viața noastră spirituală. Un gând-întrebare care mi se transmite mereu este cel privind cunoștințele noastre despre Univers și despre ce reprezintă Pământul în Univers. Înainte de-aceste „conversații”, cad într-un fel de leșin, populat de imagini astrale:

simt că mă plimb prin nori, printre stele, însoțită de fondul muzical despre care v-am vorbit”. „Doamnă, înainte ca starea pe care mi-ați descris-o să se manifeste vi s-a-ntâmplat ceva neobișnuit, care să vă tulbure, să vă traumatizeze?”. „Nu. Tocmai asta mă-ngrijorează”. Am internat-o și mai întâi i-am făcut toate probele neurologice. Primul meu gând în cazurile de schizoparanoia și nu numai: starea obiectivă a creierului. Cu două generații înaintea mea psihiatrii erau obligatoriu și neurologi. Specialitatea se numea neuropsihiatrie. Eu oricum trec drept demodată și chiar bănuită de incompetență, fiindcă vreau să aflu neapărat, cu de-amănuntul starea neurologică a pacientului. N-am să uit lecția primită în timpul secundariatului. Un bărbat de 48 de ani, chimist, devenise în ultimii doi ani de viață bețiv și violent. Într-un moment de luciditate, la rugămințile cu lacrimi ale copiilor și ale nevesti-sii, orelistă, se internase la noi, pentru dezalcolizare, chiar la profesor. La o lună de la externare, omul e găsit mort pe malul Dâmboviței. La necropsie i s-a găsit o tumoră la creier.

*

«Acum înțeleg de ce înaintea divorțului – având eu niște dureri de sciatic – Antonina a insistat să-mi fac un R. M. N. A vrut să elimine o posibilă tumoră drept cauză a pilangelii mele».

*

Neurologic, biochimista mea se prezintă bine. În ciuda tratamentului, n-a-ncetat să audă voci și să aibă vedenii, voci care i se-adresează într-o limbă necunoscută pe care ea însă o-nțelege, așa cum entitățile emitente, entități străvezii, de-un superb violet cardinal, cu trupuri lungi, subțiri, cu chipuri plate, aducând cu-ale noastre, înțeleg răspunsurile ei în română. Nu mai este îngrijorată absolut deloc de starea asta. Este chiar mulțumită și liniștită. Se consideră pământeană aleasă pentru legătura noastră cu alte lumi care, judecate potrivit emisarilor de-acolo, îi apar a fi locuri ale echilibrului, ale logicii și-ale blândeții. Rugând-o să-mi redea și mie o conversație dintre ea și ei, m-a privit adânc în ochi și mi-a spus: „Doamnă doctor, deși vă prețuiesc la nivel terestru, dacă v-aș reproduce asemenea lucruri nu le-ați pricepe. În mine s-a produs o bulversare a scării valorilor, apărându-mi noi valențe care-mi fac posibilă înțelegerea cu ființele de dincolo de noi pământenii. Vă rog să nu vă supărați pe mine că nu vă dezvălui ceea ce-mi comunică ei”. Vrând să văd dacă ceva a rămas nealterat în mintea ei, dat fiindcă a lucrat la Institutul de Hematologie, i-am adus niște buletine de analize rugând-o pe Svetlana să nu treacă valorile normale în dreptul

probelor. Ei bine, Smaranda Vlădeanu a mea a-ncercuit tot ce nu era în ordine, scriind valorile normale în dreapta fiecărei probe. „Doamnă doctor, dacă pot fi de folos, aș lucra cu dragă inimă, aici în laborator”. I-am plasat-o Svetlanei, cu-nvoirea profesorului. Smaranda și-a făcut aspirantura în Rusia și, după spusele Svetlanei, vorbește impecabil rusește și are o cultură umanistă remarcabilă. Îl consideră pe Dostoevski un personaj cu înzestrări peste cele umane obișnuite. E drept că era epileptic și cine-știe-ce fel de „comunicări” o fi avut și el în timpul crizelor. Profesorul și Svetlana sunt foarte mulțumiți profesional și uman de Smaranda. Biochimistă fără cusur, discretă, educată. Când simte că se-apropie extratereștrii, la ore fixe, cere voie să se retragă din laborator. Trece în biroul profesorului, se-ntinde pe canapea și cade într-o stare de prostrație. O poți înțepa, îi poți apropia de corp un chibrit aprins – cum am făcut și eu: nicio tresărire. Când își revine, trece la microscop, ca și când nimic nu s-ar fi-ntâmplat. O singură dată a spus de față cu profesorul și cu Svetlana: „În alte părți, treci o secundă prin fața unui aparat și afli totul despre tine, fizic și psihic”. „Unde?”, a-ntrebat-o profesorul. L-a privit blând, protector și i-a răspuns: „În atâtea locuri din Univers!”. Memoria îi este neatinsă. Am testat-o în legătură cu datele unor evenimente capitale din istoria lumii. A răspuns fără ezitare, evocând cu amănunte tot ce era legat de ele. Este curată, îngrijită, frumos pieptănată, cu manichiura și cu pedichiura la punct. Are un păr frumos, cu un fir aspru, sănătos, ondulat natural. Se tunde singură, își aranjează unghiile singură, cu trusa proprie, închisă la mine-n birou. Toate operațiile la care e nevoie de instrumente ascuțite le face de față cu Manila, asistenta mea, care-n vremea asta citește ori tricotează, fără s-o scape din ochi. Când Smaranda a terminat, strânge cleștele, foarfecele, pila și-mi dă trusa înapoi. Săptămâna trecută Smaranda m-a rugat ca din banii ei – tot la mine-n păstrare – să-i cumpăr de la Capșa 1 kg. de bomboane de ciocolată cu vișine, fiindcă de ziua ei voia să trateze pe toată lumea. „Ce v-ați dori de ziua dumneavoastră?”, am întrebat-o eu. Cu un glas blând, liniștit, mi-a răspuns: „O mitralieră, muniția aferentă și niște prosoape”. „Ce să faceți cu ele?”. „Cu mitraliera să-i găuresc pe unii pe care-i știu eu…”. „Și cu prosoapele?”. „Să le ud și să răcesc mitraliera când i s-ar încinge țeava”. „Asta v-au sugerat extratereștrii?, iertați-mă că vă-ntreb”. „Este o dorință a mea de pe când nu-mi apăruseră. După ei, tot globul ar trebui să dispară, atâta e de putred”. Pentru prima oară aflam ceva despre extratereștri. Ciudat cum părerea lor în privința Pământului coincide cu a mea, dacă nu emană cumva

din mintea Smarandei. Femeia asta este cel mai complicat caz de pân-acum din viața mea profesională. Schizofrenicii, adesea inteligenți peste medie, în afara umorii instabile, a ideilor obsesive, a suspiciunii și-a-nchipuirii care-i macină tot timpul, când le cășună pe cineva sau pe ceva, atent monitorizați medical, au păreri uimitor de lucide, nemaivorbind de-o anumită viclenie cât se poate de pragmatică și de-o disimulare demnă de înalți spioni. Chiar și-n perioadele lor de remisie, dacă au un interes, simulează boala, așa cum pot simula normalul în plină criză. Duplicitatea îi caracterizează. Unde s-o încadrez pe Smaranda Vlădeanu? Vede extratereștri și vorbește cu ei, ceea ce, potrivit științei de azi, este o imposibilitate. Altminteri ce să spui despre un om care-și stăpânește perfect profesia, cu-o memorie fără greș, cu-o judecată sănătoasă în tot ce e dincolo de extratereștri și care, atât cât mă pricep eu, nu simulează. Am întrebat-o dacă vrea să se pensioneze medical. „Abia aștept să mă-ntorc la laborator. Dacă dumneavoastră nu mă considerați nebună și mai ales pericol social, nu în sensul agresivității, dar locativ gaze, apă, electricitate – mâine aș pleca”. „Locuiți singură?”. „Da”. „Dând cărțile pe față, trebuie să vă spun că pericolul constă în stările dumneavoastră de catalepsie. Vă pot apuca lângă aragazul cu ciorbă care să dea-n foc sau cu un robinet deschis. La Institut sunteți între oameni, dar acasă?”. „Aveți dreptate”. Am mutat-o singură într-o rezervă și am rugat asistentele și infirmierele să n-o slăbească o clipă din ochi. Cât nu este la laborator citește numai psihiatrie, la cererea ei. Își notează tot ce vrea să lămurim după ce termină o carte. Observațiile îi sunt totdeauna justificate, pline de bun-simț și dovedind un spirit de observație ieșit din comun. Notează până și cacofoniile din text.

Ieri mi-a spus că întâlnirile ei cu *Aceia* îi sunt anunțate, le simte ca și când cineva ar chema-o la telefon. „Doamnă doctor, în afară de dumneavoastră nimănui nu i-am vorbit despre ceea ce se-ntâmplă cu mine. Eu cred că m-aș putea întoarce la slujbă, ținând mai departe secretă menirea mea”. „Am două rugăminți: unu – vă preveniți colegii că aveți stări de leșin; doi – dați un rând de chei vecinilor și nu puneți siguranță la ușă. Vă dau un certificat de ieșire din spital cu un diagnostic ambiguu, care, la nevoie, vă poate asigura pensionarea. Îmi dați zilnic telefon privind starea dumneavoastră. Dacă vă neliniștește ceva, la mine puteți veni oricând”. Mă port cu dânsa ca și când nimic nu mi s-ar părea mai firesc decât să ai întrevederi cu extratereștrii. Asta-i dă încredere-n ea. Cum profesional nu prezintă nicio fisură, ar fi păcat să rămână cu-o pensie de boală, de două

parale, când poate fi atât de utilă în laboratorul ei. Se bucură că poate să meargă iară la concerte, la teatru, la operă, să bată iar librăriile. Nimănui nu i-am spus adevărul despre ea, fiindcă aș fi considerată eu nebună că-i dau drumul acasă. În anamneză i-am trecut coșmaruri și halucinații. Coșmarurile – ca să fie masa mai bogată. Extratereștrii ei reprezintă o halucinație, stranie ce-i drept, dar tot halucinație, deși eu îmi pun serioase întrebări dacă sunt doar închipuirea unei minți deranjate. E cazul să mă vadă și pe mine un psihiatru?! La urma urmei, despre cauza bolilor zise psihice cât și ce știm? Dar despre extratereștri? Ieri, Smaranda Vlădeanu a plecat acasă. Mi-a telefonat că totul e-n ordine și că motanul ei, lăsat în pensiune la vecini, nu știa cum să-și mai manifeste bucuria revederii. Deși ceva-mi spune că n-o să am niciun necaz de pe urma S. V., totuși mi-e inima cât un purice.

*

«Antonina este un exemplu de doctor pentru care secretul profesional e sfânt. În 21 de ani de căsătorie, o dată, o dată măcar n-a comentat vreun caz, chiar fără să-i dea numele. Mă miră că în aceste însemnări nu folosește inițialele în cazul biochimistei, „agentă” a extratereștrilor!».

*

Din nou la Jilava. Mi-am permis să trimit la Infirmerie 4 muribunzi. Ce examen psihiatric?! Câteva minute m-am aflat în cabinetul medical doar cu medicul închisorii, care se știe de unde provine. „Chiar considerați că sunt psihici, doamnă doctor?”, m-a-ntrebat colegul meu, privindu-mă insinuant. „Nu, domnule doctor, sunt doar pe patul de moarte și gândindu-mă că eu mi-aș dori să mor într-un pat și nu pe un prici, am făcut derogarea asta de la psihiatrie. Eu nu uit nicio clipă că nu sunt veșnică…”, i-am răspuns cu un glas lugubru. Mama mă-tii de jigodie, tu nu puteai să-i trimiți la Infirmerie, că-ți luau stele de pe umeri! N-ai decât să-mi faci raport la politrucii de la noi! Am momente când știu că-mi abandonez prudența, când uit că sunt tolerată în context, dar mă biruie revolta. Tovarășul doctor a măturat cu privirea ușa, apoi a șoptit: „Nici eu nu uit că nu sunt veșnic”, s-a-nclinat în fața mea și, să vezi și să nu crezi, mi-a sărutat mâna. Poate n-o avea nici el un dosar beton-armat sau o fi o nadă? Frumusețea zilelor noastre constă într-o permanentă suspiciune. Îți e cu neputință ca în spatele celor mai firești manifestări să nu bănuiești un dedesubt… Vizitele astea la Jilava mă sleiesc. Plec într-atât de demoralizată de-acolo, de oroarea umanității, încât

aș dori să mi se-arate și mie extratereștrii, că tot or veni dintr-o lume mai puțin ticăloasă decât a noastră.

*

Un bărbat blond, voinic, nu gras, cu un accent nemțesc vădit – am aflat că e sas – și-a internat la mine, prin pur hazard, fiind eu de gardă, nevasta, o umbră din care se degajă ochii negri, de-o expresivitate și de-o durere care-ți rup sufletul. „Doamnă doctor, vă rog să internați soția mea. Este schizofrenică”. „Și cine i-a pus diagnosticul ăsta?”. „Corespunde cu ce-am citit și medicul internist spune și el”. „Rămâne să văd și eu”. Pacienta s-a uitat lung în ochii mei, fără să scoată o vorbă. Am chemat-o pe Marula, care-a dus-o pe doamnă într-o rezervă unde era un pat liber. „Domnule, vă rog să mai rămâneți fiindcă vreau să vă pun câteva întrebări. Ce se-ntâmplă cu soția dumneavoastră și de când?”. „De-o lună nu mănâncă, stă tot timpul în pat și n-o mai interesează nimic, nici casa, nici copiii, avem două fete, nu mai vorbește cu nimeni”. După o lungă tăcere și-a luat inima-n dinți și mi-a spus că nevastă-sa a-ncercat să se sinucidă cu somnifere, au descoperit-o la timp, au dus-o la Urgență, de unde veniseră direct la Central. Din foaia de ieșire am aflat că pacienta se numește Braun Vera, vârsta 44 de ani, (ca și mine), tratamentul aplicat și trimiterea către un serviciu de psihiatrie. Așa cum am bănuit din momentul când am văzut-o, femeia nu e schizofrenică. Este într-o primejdioasă, acută stare de melancolie. Îi smulgi vorba cu cleștele. Absolventă de Bellearte, cu un an de specializare în Olanda, lucrează la muzeul de la Palat, la restaurări. E frumușică, totul este proporționat în alcătuirea ei, dar atât de firavă încât dă impresia că sculptorul atoatefăcător a eliminat prea mult din blocul de marmură când a finisat-o. În urma unor șocuri electrice, am reușit s-o fac să mănânce. În halul de depresie și de slăbiciune în care se află numai anorexia-i lipsește. Am încercat s-o provoc să-mi povestească viața ei. N-am obținut decât să-mi murmure: „Nu mai vreau să trăiesc”. „Dar aveți două fete, o familie, sunteți tânără, frumoasă. De ce să nu mai vreți să trăiți?”. „Totul e urât”, mi-a răspuns ea într-un târziu. „Când ați făcut fetele era mai frumos?”. „Nu”. „Și-atunci?”. „Mai aveam iluzii”. „Toți avem iluzii și le pierdem, dar continuăm să trăim, dacă nu de plăcere, din datorie față de copii, de părinți. Mama mea spune că o mamă nici în mormânt n-are liniște”. La fraza asta Vera a izbucnit în lacrimi, cu-o bănuială de suspin. Semn bun, fiindcă plânsul înseamnă participare la viață. Am lăsato să plângă, să se ușureze. Am luat-o de mână, fără niciun cuvânt, ca să simtă că doctorul de lângă ea

este și el om. Uitându-se în gol, a șoptit ca pentru nimeni sau ca pentru toată lumea: „Poate că din groapa lor comună, din Siberia, și părinții mei se gândesc la mine”. M-am uitat întrebător la ea și cred că am părut destul de speriată. A făcut un gest cu mâna, a-nchis ochii, dându-mi de-nțeles că nu mai avea nimic de spus. Am mângâiat-o pe frunte și-am plecat. Depresiile de menopauză mai toate seamănă între ele prin obsesia îmbătrânirii. Nu-i cazul Verei Braun. Cred că e vorba de suferințe reale și de pierderea iluziilor, una câte una, de nemulțumiri stratificate, asemenea rocilor pe care le studiază bărbatu-său, geolog. Așa trebuie să fi-nceput nevoia ei de uitare, de eventuale paradisuri artificiale, procurate prin pilule. Povestea vieții ei o aflu de la bărbatu-său, Bertoldt Braun, alintat Berty.

*

«Carnetul Antoninei mai are cinci foi nescrise. De ce? Apariția acestei paciente corespunde momentului când ne-am despărțit».

Doctorița Antonina Miulescu avea să afle povestea Verei de la soțul acesteia. În 1944, când au ajuns rușii în Basarabia, părinții Verei – mama profesoară de franceză, tatăl procuror – au fost deportați în Siberia. Vera era la țară la niște neamuri. Numai așa scăpase de Siberia. Iar peste Prut trecuse împreună cu gazdele, doamna învățătoare, domnul inspector școlar, și doi băieți ai lor, studenți la Drept, la Universitatea din Iași, datorită unei pungi de bijuterii «dăruite» nevestei unui enkavedist important de la Chișinău. De la cei patru ani câți avea în vremea refugiului, Vera se-alesese cu două spaime: setea și mulțimea. Nu mergea nicăieri fără o sticluță de apă în geantă, nu stătea la cozi, bătea kilometri pe jos, dar nu folosea transportul în comun. Cu împrumut de la CAR își cumpărase în rate un „Trabant” pe care-l folosea în vacanțe și-n zilele când făcea piața. Își amintea cum, refugiați la Craiova, unchiul și mătușa o ascundeau la orice bătaie-n ușă. Când ajunsese la vârsta înțelegerii, aflase că basarabenii erau vânați de poliția română, la ordinul rușilor, pentru a fi „repatriați” în U.R.S.S., adică în Siberia sau la minele din Urali. Unchiul, frate cu tatăl Verei, și mătușa erau născuți în România, în județul Dolj, trimiși cu serviciul în Basarabia, unde li se născuseră băieții, pentru care le tremura inima de groaza deportării. Când a-mplinit Vera șapte ani și basarabenii scăpați de repatriere erau buni scăpați, rudele au fost nevoite să se-adreseze, prin intermediul Ambasadei Sovietice, autorităților de la Chișinău, pentru a obține un duplicat al certificatului de naștere al fetei, fără de care nu putea fi înscrisă la școală. Bertoldt Braun, Berty, era primul om căruia Vera îi spusese că era basarabeancă. Îi mai

spusese și soacră-sii, săsoaică, scăpată ca prin minune de binefacerile Uniunii Sovietice, de unde i se-ntorseseră patru rude din zece deportate, între cele dispărute numărându-se și bărbatu-său. De la opt ani, Berty crescuse fără tată, ocrotit de-o mamă pentru care el însemna universul, nerăsfățat însă, inculcându-i-se ideea că viața nu-i o sinecură, că avea să trăiască din munca lui, ca neam din neamul lor de intelectuali care duseseră o viață-nlesnită, însă fără să aibă ziua ce visau noaptea. Ernst Braun, tatăl lui Berty, chimist cu specializare-n explozivi, fusese detașat în timpul războiului la Arsenalul din București. La sfârșitul războiului i-a fost dat să afle că doi chimiști de la Arsenal, comuniști, ajutați de subalterni, contra cost, trimiseseră pe frontul de la Cotul Donului două feluri de obuze: unele cu exploziv, altele fără, vopsite în galben. Cei doi își făceau un titlu de glorie din această faptă patriotică prin care contribuiseră la înfrângerea românilor, și lăudau un colonel român care se predase rușilor, cu toată unitatea, fără să tragă un glonț.

Ernst Braun îi ascultase și tăcuse. Întors la Brașov își reluase munca din timp de pace. Ridicat împreună cu toți conaționalii săi, care n-avuseseră inspirația să-și piardă urma, și ajuns în stăpânirea rușilor, nedeclarându-și profesia, ajunsese într-o mină de cărbuni în care, printr-o prăbușire, își pierduseră viața toți cei aflați în subteran în schimbul cu pricina.

*

Familia Braun și familia doamnei Erika Braun se aflau din secolul al optsprezecelea, în Transilvania, cum atesta Biblia fiecăreia dintre ele, consemnând data când se stabiliseră la Kronstadt, pe românește Brașov. Străbunicii soților Braun fuseseră aurari: de la bijuterii fine, ca făcute din igliță, până la talere și mari vase ornamentale, nu refuzau nicio comandă, ocupându-se și cu tranzacții bănești, adunându-și în același timp și colecții de monede vechi. În primele generații, fiecare familie avusese copii mulți dintre care măcar unul ducea mai departe meseria prin care-și făcuseră nume înaintașii; fetele se măritau cu băieți din sânul breslei, iar ceilalți copii mergeau la înalte școli în Germania. Cu timpul, familiile nu mai erau numeroase ca la-nceput, astfel că părinții lui Berty îl avuseseră numai pe el. Doamna Braun-mamă – Mutti – n-avusese nimic împotrivă ca Berty să se-nsoare cu-o fată săracă, dar în sinea ei regreta că nora nu era de origine germană, ceea ce se-ntâmpla prima dată în familia Braun, și după mamă și după tată. Cum lumea era-n permanentă schimbare, tradiția de familie era abandonată. Deși modestă, muncitoare și ordonată, Vera nu se conforma

întru totul ordinii germanice-a familiei Braun. Varietatea meniurilor Verei și-n general tot ce gătea n-o încântau pe Mutti, care totuși se abținea să facă vreun comentariu. Îi mulțumea lui Dumnezeu că avea garsoniera ei care-o scutea să locuiască în comun cu fiu-său. Un punct în favoarea Verei fusese lipsa de opoziție în privința botezului catolic al fetelor ei, la a căror educație religioasă nu se-amestecase, lăsând-o pe deplin în seama soacră-sii. Disciplina unei familii catolice practicante cerea ca-n fiecare duminică și de sărbători membrii familiei să nu lipsească de la biserică. Familia Braun mergea neabătut la catedrala Sfântul Iosif. Când avea timp, mergea și Vera pentru orgă, la care câțiva ani cântase un tânăr care dădea concerte la Ateneu. După ce tânărul emigrase în Germania Federală, Vera se ducea din când în când la biserica Sfânta Ecaterina, unde cântau studenții de la Teologie, sau la Biserica Albă, unde-i putea asculta pe marii cântăreți de operă Secăreanu și Ștefănescu-Goangă. Pentru ea, de-a cărei educație religioasă nu se ocupase nimeni, biserica fie ortodoxă, fie catolică însemna un loc în care-ți odihneai trupul și sufletul, mângâindu-le cu muzică, acel *acolo* care-ți alunga din minte gândurile obositoare prin monotonia lor. Biserica pentru ea însemna evadarea din cotidian, de care simțea tot mai mult nevoia, atât de mult încât încercase evadarea totală. De când se știa, Vera trăia fără chef, în virtutea inerției, ca foarte mulți oameni. Nu-și propusese niciun plan de viață. Fusese premiantă întâi de la școala primară până la sfârșitul facultății, fără ambiții și fără nicio satisfacție, învățase fiindcă socotea că asta îi era datoria, mai ales față de unchiul și de mătușa ei, cărora le-o pusese în brațe soarta, exprimată prin bunul-plac al Marilor Puteri. Nu le crease niciodată rudelor ei vreo nemulțumire, le era devotată și recunoscătoare, căuta să se facă utilă în toate treburile gospodărești, dar nu se putea spune că ar fi existat vreo dragoste între ei trei. Verei nu-i fugise mintea după nimeni, nici măcar după vreun actor, cum li se-ntâmplă multor fete care n-au concret asupra cui să-și reverse dragostea. Deși frumușică și misterioasă, prin nepăsarea față de toată lumea, niciun băiat nu se-apropiase de ea, nici în liceu, nici în facultate. Singuratică, tăcută, reticentă, nu-și făcuse prietene, mai întâi fiindcă n-o trăsese inima către nicio fată și apoi fiindcă n-ar fi-ndrăznit să invite pe nimeni în casa rudelor ei. Atâta vreme cât verișorii ei locuiseră încă împreună cu părinții, nu-i fusese greu să priceapă deosebirea dintre ea, copil ținut de milă, și copiii adevărați ai unei familii. Nimic explicit, dar amănunte semnificative: o privire, un gest, o vorbă ca a mătușă-sii, spusă fără nicio intenție rea: „De-am vedea-o și pe

Vera pe leafă, la casa ei”. N-ar fi îndrăznit să ceară un leu unchiului și mătușii, care se îngrijeau să fie decent îmbrăcată și să nu-i lipsească nimic. Bursa Gheorghiu-Dej, pe care-o avusese tot timpul facultății, o aducea în casă și din ea mătușa îi lăsa o treime ca bani de buzunar, din care Vera se tundea, își cumpăra un deodorant, un covrig, mergea la cinema, sau la teatru, sus, la „cucurigu”. La Ateneu se ducea la repetiții, unde elevii și studenții erau acceptați gratis. Acolo îl cunoscuse pe Berty. Se-mpiedicase la intrarea în sală și el o ajutase să se ridice și se-așezase lângă ea la concert. La sfârșit se prezentase, îi sărutase mâna și-i ceruse voie s-o conducă pân-acasă. Vera fusese impresionată de felul lui rezervat și de grija în alegerea cuvintelor; pricepuse că băiatul le traducea în gând din germană. Pentru Berty, care de la grădiniță până la facultate vorbise numai nemțește, româna avea să rămână pe toată viața o limbă străină, motiv în plus pentru a spori prudența firii lui bănuitoare. Îl atrăsese la Vera asemănarea dintre ei. După un an de când se cunoscuseră o ceruse de nevastă. Cuvintele «te iubesc» nu fuseseră spuse nici de unul nici de celălalt până la căsătorie și nici după aceea. Vera făcuse cele două fete fiindcă o familie – și mai ales nemțească – era de neconceput fără copii. Maternitatea nu-i schimbase firea. Nu simțise vreun extaz nici după nașteri, nici în timp ce alăpta.

Pe măsură ce fetele creșteau, era mai dezamăgită: cea mare, Hilde, dominantă, egoistă, ipocrită, mincinoasă, era de-o inteligență remarcabilă, cea mică, Linda, blândă, afectuoasă, generoasă era însă proastă-bâtă. Pe Vera o muncea, pân’ la obsesie, gândul la soarta care-o aștepta pe cea mică, mai ales că fizic era ștearsă ca o țesătură ieșită la spălat. Adolescentă, Hilde, cu-o statură de personaj wagnerian, grandilocvent, gândea Vera, de-o perseverență nemțească, părea sortită reușitei în viață. Simțindu-se responsabilă față de copiii aduși pe lume fără voia lor, ca toate viețățile, și chiar față de Berty pe care-l simțea neadaptat vremurilor, nu se putea împiedica să-și dorească moartea, deși o considera o dezertare față de niște îndatoriri pe care și le-asumase în virtutea unor fixuri sociale. Ca orice om bântuit de ideea sinuciderii, Vera dorea să scape de ea însăși, de care era sătulă, nedând vina pe nimeni, deși pe Berty îl socotea un robot înzestrat cu limbaj articulat, iar pe fete o decepție. Mutti era membra familiei pentru care Vera nutrea o mare stimă. Cu firea ei înghețată, pentru Mutti avea momente afectuoase pe care destinatara le-aprecia, fiind cea dintâi care intuise insatisfacțiile noră-sii. Geolog, Berty lipsea mult de-acasă, iar când se afla în sânul familiei era atât de obosit și de ocupat, că numai de

mondenități nu-i ardea. Dacă mergeau de două ori pe an la teatru, la insistențele doamnei Braun-mère, care le oferea biletele, era mare lucru. Prieteni n-aveau, încât din acest punct de vedere, Vera continua regimul din casa unchiului și-a mătușii. Acestora li se luase o piatră de pe suflet când o văzuseră pe fată la casa ei. Odată cu pensionarea, dânșii se mutaseră la Craiova, unde mătușa moștenise o casă.

Doctorița Antonina Miulescu aflase ceea ce era la vedere în existența Verei Braun, mai ales de la soțul acesteia și, încetul cu-ncetul, chiar de la pacientă, crâmpeie pe care, punându-le cap la cap, începuse să-i definească motivele depresiei. Doctorița avea lungi convorbiri și cu soțul Verei. Berty Braun fiind opusul exhibiționistului pe care-l avea ea acasă, i se părea odihnitor și interesant prin sobrietate, prin maniere desăvârșite, prin cunoștințele lui muzicale și de arte plastice și chiar prin vocabularul lui economic în limba română. Când nu ești stăpân pe-o limbă, efortul de-a-ți exprima corect gândurile seamănă cu strădania croitorului care nu-și permite să risipească niciun milimetru dintr-un material. Mioarei, prietena Antoninei, Berty Braun i se părea un personaj plicticos și plat. Se abținuse să-l numească de-a dreptul prost, fiindcă, simțind interesul Antoninei pentru el, se gândise să nu-i strice inima. Berty Braun apăruse în viața Antoninei într-un moment când bărbatu-său, arhitectul Miron Miulescu – Mimi pentru colegi – o exaspera cu băutura, la care se-asociase cu-o doamnă inginer constructor din vecini, parteneră de pahar.

«Dacă ar fi și de pat, zău dacă m-aș supăra, spunea Antonina. De când cu doamna inginer și cu clondirul, s-a prostit. Știi oglinda mea de cristal venețian; rama aurită i se degradase ce e drept, dar se vedea că e lucru autentic. Ei, bine, bărbatu-meu, specialist în mobilier, dragă Doamne, a argintat-o cu nu știu ce smac lucios, de zici că e luată din Obor. Nu-ți mai spun că unei măsuțe stil – o bijuterie – voia să-i scurteze picioarele. Baiazid, când l-a văzut ce voia să facă, s-a repezit la el ca un uliu: „Până-aici”, i-a zis ea și a pus energic mâna pe măsuță și a luat-o la ea-n cameră. Știu că Baiazid fierbe și i se ridică tensiunea din asemenea cauze care sunt fleac pe lângă marile dureri ale lumii și pe lângă ce vedem noi aici. Însă oricât mi-aș face-asemenea raționamente, nu pot nici eu să nu mă enervez în fața imperfecțiunii, a noastră a tuturor, scuzabilă pentru noi înșine, dar intolerabilă când e vorba de alții. Bârna și paiul».

*

Studentă, Antonina fusese-ndrăgostită de profesorul de Anatomie, un domn de vreo cincizeci de ani, elegant, sobru, c-o voce învăluitoare de bariton. Înalt, suplu, cu o figură prelungă, subțire, c-o privire de actor care îmbrățișează spectatorii, dar pare că nu vede pe nimeni, cu mâini înguste, cu degete lungi și fine, de pianist, profesor desăvârșit, foarte exigent la examene, era obiectul visării mai tuturor studentelor, care și-ar fi dat ani din viață – inconștiența tinereții căreia-i lipsește imaginea sfârșitului – pentru un zâmbet din care să se simtă remarcate. Când un coleg încerca să se-apropie de ea în intenția de-a-i face curte, Antonina îi dădea de înțeles că locul era ocupat, ceea ce făcuse să fie bănuită de-o legătură cu cineva însurat sau plasat într-un loc unde-i era interzis să se-afișeze cu cineva. Altminteri nu se izola de colegi, participa la toate petrecerile lor de grup, care nu erau organizate pe cupluri, ci camaraderește, cu decență, unde se-asculta muzică, de multe ori se juca mimă, se beau sucuri de fructe, se mâncau sendviciuri și prăjituri. Se spuneau și bancuri, cele mai îndrăznețe fiind despre *Radio Erevan*. Două dintre cele inventate pe seama acestui post rămânându-i în minte Antoninei pe toată viața.

1. «Un ascultător ne-ntreabă dacă Piotr Ilici Ceaikovski a fost pederast. Noi îi răspundem: da, însă nu numai pentru asta îl iubim noi». 2. «O ascultătoare ne-ntreabă ce să facă dânsa ca să nu-i mai năpârlească etola. Noi am căutat în toate dicționarele și în enciclopediile sovietice și n-am găsit cuvântul *etolă*. După cât ne duce pe noi mintea, o sfătuim să nu mai meargă pe bicicletă».

La o asemenea petrecere, prietena ei, Mioara, venise cu doi studenți în ultimul an la Arhitectură. Vărul Mioarei, unul din cei doi, pusese ochii pe-o brunetă plinuță, bine făcută, cu niște ochi de-ți dădeau foc. Despre nurlia asta – studentă bună, mult prea elegantă pentru anii lui Dej – se șoptea că n-ar fi fost tocmai ușă de biserică. Erau destui băieți care nu se formalizau să cânte-n cor, iubita fiindu-le-ntreținută de unul sau de mai mulți soliști. Se simțeau liberi de orice obligație, ba uneori se mai pricopseau și ei cu câte un beneficiu de pe urma soliștilor. Asemenea amoruri făceau parte dintr-ale studenției valuri. Un asistent de la Anatomie cinci ani fusese-n dragoste cu o fată la bunăstarea căreia cotizaseră câțiva contribuabili. Când fata ajunsese-n anul șase, asistentul își revizuise pornirile erotice și se-nsurase cu fiica unui profesor, moartă după el, comparată cu iubita fiind însă ca pruna uscată pe lângă una cu zeamă. Asistentul, băiat arătos și bun profesional, datorită lui tata-socru’ făcuse-o ascensiune supersonică.

Nehrănit, orice e viu se-anemiază, piere lent. Deși fire imaginativă, plină de fantezie, închipuindu-se ani la rând în brațele profesorului, până la urmă Antonina obosise, autoironizându-se pentru închipuirile ei. Diagnostic: «minte umblând unidirecționat și anume după cai verzi pe pereți». Iubirile reale, în sensul împărtășirii și-al consumării lor, au dezavantajul ca să nu zicem darul de-a ucide tot ce este imaginar, deci mai valoros și neperisabil în iubire. Imaginația – însușire de căpetenie a omului. Despre sufletul și despre mintea animalelor știm atât de puțin, încât orice apreciere – ar fi hazardată. Cunoaștem doar iubirea lor necondiționată față de om.

Ca orice ființă tânără, și nu numai, Antonina se voia dacă nu iubită, măcar dorită. Viitorul arhitect Miron Miulescu se-arătase interesat de făptura ei grațioasă: un corp zvelt, armonios alcătuit, și-o figură ascuțită, care exprima dârzenie ca și vocea înaltă, având ceva ironic în ea însăși, indiferent de ce emitea. Băiatul avusese legături cu femei mai în vârstă decât el; o bună școală a amorului, fără efecte sufletești dezastruoase, fiindcă știuse de la bun-început că zisele doamne, femei măritate, mame de copii, își doreau un divertisment în monotonia conjugală sau uneori să se răzbune pe bărbații lor infideli, indiferenți sau mitocani. De toate se despărțise amical, încât dacă ar fi avut nevoie de ajutorul oricăreia dintre ele, n-avea de ce să se sfiască să-l ceară. Din mijloacele lui modeste, provenite din banii de buzunar pe sponci, de la părinți – funcționari la Primărie – și din meditații de matematică date unor copii de liceu, le oferise iubitelor pasagere mărțișoare alese cu grijă, câte-o floare și le primise cu grație darurile, arătându-se-ncântat chiar când nu erau tocmai pe gustul lui. Aceste iubite, unele de mai lungă durată, altele de-o singură-ntâlnire, se-ntâmplase să fie toate femei decente, ceea ce-l dusese la concluzia că pentru a-și înșela bărbatul, femeia nu era neapărat curvă. Toate tânjeau după mângâieri cum tânjesc câinii vagabonzi. Voiau toate să simtă că-nsemnau o noutate pentru cineva. Niciuna nu se dedase la nicio perversiune. Sub sărutările lui se-nfioraseră și pântece care purtaseră copii și sâni din care cursese lapte. Miron simțea că partenera căreia-i dăruia aceste preliminarii ale actului pentru care se aflau în pat nu mai avusese de mult parte – dacă avusese vreodată – de-acest preludiu care să-i producă trezirea fiecărei fibre a trupului, haotic, precum după o lungă anestezie. Miron Miulescu nu era un *gigolo*, un *latin lover* care să facă din culcat o sursă de venit. Femeile prin patul cărora trecuse chiar îl tentaseră, adică treziseră în el acea parte a

dragostei unde numai femeile pot simula satisfacția, din interes sau de teama singurătății, pentru a păstra un bărbat.

Căsătoria era instituția în care femeile simulau cel mai mult, din acest punct de vedere. Atracția fizică dintre partenerii stabili în general funcționează în regimul obiectelor casnice de îndelungă folosință, care cu timpul încep să scârțâie, scârțâie dar nu te-nduri să le-arunci pe fereastră și nici să le pui în stradă. Numai în filmele americane – câte văzuse el, copil, între 1945 și 1947 – după treizeci de ani de căsnicie, soții se sărută cu pasiune. «Or mai fi și minuni», își zicea Miron Miulescu, avându-i în gând pe părinții lui la care nu surprinsese niciodată vreun semn de atracție irezistibilă a unuia pentru celălalt. Erau doi oameni care se sfătuiau și pentru cumpărat o farfurie, care se-ndatoraseră pe douăzeci de ani pentru un apartament de trei camere la bloc, locuință ce-avea să fie dată-n folosință în 1969. Părinții doriseră ca băiatul să le fie cât mai bine educat, astfel că din clasa-ntâi primară până-ntra patra de liceu acesta învățase nemțește și franțuzește cu-o profesoară alsaciană, măritată cu un inginer român care lucra la Primărie. Miron dovedise mare ușurință în deprinderea unor limbi străine și plăcerea de-a citi în original tot ce-i oferea *Frau* profesor.

Când rusa devenise obligatorie, o-nvățase fără nici-un efort. Citea literatură și-n această limbă, ajutându-se cu traducerile de la Editura „Cartea Rusă”. La matematică fusese tot timpul școlii primul în clasă, geometria plăcându-i în mod special. Desena frumos și avea multă fantezie peisagistică și ornamentală. Desena clădiri în toate stilurile, în mijlocul unor parcuri *à la française*, presărate cu fântâni arteziene și cu flori dispuse în armonioase forme geometrice și într-o încântătoare bogăție coloristică. Intrase din primul foc la Arhitectură, fără altă pregătire decât cea din liceu. Părinții l-ar fi vrut pornit spre ceva mai practic: mama-doctor, tatăl-inginer, apreciind ei, după clădirile standard ale regimului că un arhitect, oricât de talentat, mari șanse de-afirmare nu avea. Cu fiecare an de studenție, Miron le dădea dreptate părinților. Toate proiectele de diplomă erau unul mai interesant și mai avântat decât altul, împodobind în fiecare an un număr de zile vitrinele clădirii celei noi a Arhitecturii, și-atât. Proiecte cărora nu le era dat să se vadă materializate niciodată. Lui Miron, anii studenției aveau să i se pară mai târziu cei mai frumoși din viața lui, ani în care singura preocupare era să-și aștearnă fanteziile pe hârtie. Un profesor îi spusese-ntr-o zi: «Băiete, nu se poate spune că nu visezi cu ochii deschiși», și dăduse a pagubă din cap. În ultimii doi ani de studii, la toate facultățile era întrecere

la U. T. M. între zeloși, iar denunțurile plouau cu găleata. Se pregăteau frații de repartiții. Era firesc să le găsești bube-n cap concurenților. Miron Miulescu, în afara mediei mari din fiecare an, nu se bizuia pe nimic la repartiție. Părinții lui nu erau membri de Partid, iar el, ca utemist, nu se ilustrase cu nimic, tăcând ca peștele-n baltă la ședințe. O singură dată-și dăduse-n petic la o adunare pe Facultate, când se ceruse excluderea unui student care nu era în an cu el, învinuit că mințise în autobiografie. Miron nu ridicase mâna pentru a manifesta aprobarea acelei acțiuni de-a cărei justețe se-ndoia, acuzatul lipsind din sală, deci neputând să spună și el ceva. «Dumneata, tovarășu' de ce nu votezi excluderea?», îl întrebase pe-un ton persiflant un reprezentant de la C.C. U. T. M. «Fiindcă nu-l cunosc pe băiatul pe care vreți să-l excludeți». «Adică te-ndoiești de părerea unei întregi adunări?». «Eu am spus că nu-l cunosc și atât. Și la ce contează abținerea unuia singur față de majoritatea care a votat excluderea? După câte bag de seamă exclusul nu e-n sală, ca să se respecte principiul audierii ambelor părți». Tovarășu' de la C.C. U. T. M., față de-asemenea indisciplină, îi întorsese spatele.

Peste două luni de la excluderea «elementului dușmănos», Miron Miulescu intrase în librăria Academiei, de pe Calea Victoriei colț cu Bulevardul 6 Martie. Se uita la un stand de cărți când unicul vânzător se-apropiase de el. «Bună ziua, domnule Miron Miulescu, eu mă numesc Florin Chirițescu. Eu sunt „dușmanul poporului" cel care-a fost în anul patru la Arhitectură, iar dumneavoastră singurul care n-a votat excluderea din U. T. M. și exmatricularea mea». Miron strânsese mecanic mâna băiatului mărunțel, firav, blond roșcovan, cu-o mutrișoară vioaie și hâtră. «E drept că-n autobiografie n-am spus că bunicu-meu din partea mamei a murit la Canal, împreună cu patru consăteni de-ai lui, striviți de-un mal care s-a surpat peste ei. Toți chiaburi care n-au avut din ce să-și achite cotele, să le-mplinească adică». «Doamne, Doamne», spusese Miron și-nchisese ochii. Îi deschisese și se uitase îndurerat la primejdiosul «dușman al socialismului». «Și-acum ce-ai de gând să faci?». «Pentru moment, îs mulțumit că-s vânzător în librăria asta, unde precum se vede nu se calcă lumea pe picioare, dat fiind că aici se vând cărți științifice. La *„Eminescu"* e omor la cărțile scoase de *„Univers"*. Citesc, învăț ca și când aș fi încă student la Arhitectură. Aștept să se mai domolească vigilența asta „etică", în speranța de-a fi reprimit la Școală. Dacă nu – m-apuc de-o meserie manuală: instalator, faianțar, tâmplar, mecanic-auto – aici se câștigă serios –

în fine, ceva la care ideologia nu funcționează în viteza a treia. Deocamdată zic bogdaproste pentru locșorul ăsta liniștit. Azi nu e vorba să trăiești, ci să supraviețuiești. Viața multora dintre noi e la cota de avarie». Și Florin Chirițescu se-așezase în spatele tejghelei dând de-nțeles că-și terminase discursul. Miron nu știuse ce să-i spună, impresionat de-atâta resemnare, fără incriminări, fără pic de revoltă. Florin Chirițescu se purta ca un bătrân care văzuse prea multe-n viață pentru-a se mai mira de ceva. Miron întâlnea aceeași înțelepciune și la părinții lui, care păreau și ei, de când lumea pe pământ, martori ai binelui și-ai răului din toate timpurile. Copii săraci, părinții lui, ca bursieri, fiind buni la carte, reușiseră, tatăl să facă liceul comercial, mama – școala normală și, după ce se măritase – cursuri de contabilitate. Ajunseseră amândoi funcționari la Primăria Capitalei. Tatăl fiecăruia avea o dugheană cu de toate, cum se purta înainte de război, într-o comună din împrejurimile Buzăului, destul ca să n-ajungă membri de Partid copiii lor. De când se-nființaseră cooperativele sătești, bunicilor lui Miron le-nchiseseră prăvăliile; mai departe trăiseră și ei, ca tot țăranul, din munca de la Colectivă și – norocul lor – din ce-i mai ajutau copiii. Credincioși, toți patru își spuneau mereu «Domnul a dat, Domnul a luat». Pe ei, îi luase Domnul, în fiecare cuplu, la o lună unul de altul, făcându-le parte de-o stingere lină, fără mari suferințe, pe picioarele și-n mințile lor, până-n ultima clipă. Lui Miron, Florin Chirițescu îi amintea de bunicii lui care nu lăudau, nu-nvinuiau, nici timpurile nici oamenii. Bunica maternă a lui Miron spunea ori de câte ori oamenii se plângeau de regimul comunist: «Maică, de când e lumea și pământu', unii jos, alții sus. Acu' e vremea ălor fără căpătâi care s-au suit în spinarea ălor de-au muncit. Pân' acu' erau unii de nu munceau, acu' sunt alții, așa e, maică».

În fața tăcerii lui Miron, Florin Chirițescu se găsise dator să adauge: «Îți mulțumesc pentru că mi-ai luat apărarea, mai ales că mult rău ți-ai făcut. Dacă se mai descoperă vreun „dușman al poporului”, votează-i excluderea fără nicio remușcare. Inutil să-ncerci să oprești un rapid cu un ciomag. Îți faci numai rău. Gândește-te că vin repartițiile».

«Chiar așa, să moară curajul în noi toți?», întrebase Miron cu un glas lugubru. «Miroane – dacă-mi dai voie să-ți spun pe nume – pe lumea asta ai de-ales între viață și-o relativă libertate. Viața, cred că din epoca de piatră, în primul rând înseamnă supunere. Eroismul este un accident ca și geniul. Dorința de viață e mult mai puternică decât cea de libertate. Poporul nostru amărât și-a luat drept deviză – cred că de la 106 după Cristos – „capul

plecat sabia nu-l taie”». «Am ajuns într-un hal de josnicie morală care cred că depășește toată înjosirea adunată de-a lungul timpurilor de poporul ăsta». «De, știu eu? Mama mea e româncă ardeleancă. Până-n 1919, voiai să-nveți carte în Ardeal, învățai carte ungurește; în Basarabia, voiai să-nveți carte, învățai carte rusește. În Ardeal de ce crezi că atâția români ortodocși au devenit greco-catolici? Ca să aibă și ei acces la pătura intelectuală, de unde, cu argumente, să-și susțină romanitatea. Un scop care scuză mijloacele». «Și-acum simulăm comunismul, făcându-ne rău unul altuia, în ce scop?». «De-a nu deveni gubernie rusească», răspunsese într-un târziu Florin Chirițescu. «Nu crezi că am putea simula și fără să ne facem rău unul altuia?». «Într-un regim bazat pe denunț, specializat în a zgândări mocirla din om la ce te-ai aștepta? Doar așa ne-arătăm fidelitatea față de așa-zisul socialism». «Florine, de felul meu nu sunt unul cu mari subtilități sufletești și nici muncit de ideea libertății, dar uneori mă trezește din nepăsare câte ceva strigător la cer ca, de exemplu, excluderea ta. Mă apucă o asemenea deznădejde…». «Miroane, aud de-atâtea ori, de la atâția oameni: „ce fel de popor e poporu-ăsta de rabdă ce rabdă și nu face nimic?”. Și eu le spun: „și eu și voi suntem poporul ăsta. Nu vreți să ieșim acum în stradă să ne-aprindem rogojina-n cap și să strigăm: *Jos comunismul*? Hai!”». „Păi să n-o luăm așa…”, mi se răspunde. „Atunci, fraților, nu vă mai întrebați ce popor e ăsta. Întrebați-vă ce sunteți voi. Cine prețuiește viața mai mult decât libertatea să n-aibă pretenții la libertate”. «Așa e», spusese Miron într-un târziu, cu glasul omului rușinat, prins cu ocaua mică. «Și eu sunt poporul român, și neamțul e poporul german și nu l-a dat jos pe Hitler, și rusul e poporul rus și nu l-a dat jos pe Stalin, și francezii care-au colaborat cu ocupantul neamț erau poporul francez… Doamne, ce dezgustătoare cloacă e lumea». Îi strânsese mâna lui Florin și-l întrebase: «Îmi dai voie să mai trec pe-aici?». «Chiar te rog». Fără să știe nimic despre Miron Miulescu, Florin nu-l bănuia a fi fost agent provocator, considerându-se pe sine drept un ins fără nicio importanță, neuneltind împotriva regimului, nefrecventându-se decât cu neamurile, oameni din clasa de mijloc, muncind în posturi oarecare, un ins pe care n-avea de ce să-și fi irosit timpul Securitatea.

Miron, cum avea un moment liber, trecea măcar să-l salute pe Florin. Făceau schimb de cărți împrumutate și de ei, cu termen fix, iar când le comentau își luau unul altuia vorba, de ziceai că dădeau turcii și n-aveau timp să-și mai spună părerea. Pentru generațiile comunismului lectura era o voluptate, un mod de-a călători pe meridiane fără să treacă pragul casei.

Libertatea deținutului pe care nu i-o putea interzice niciun temnicer. Citiseră-n versiune franțuzească *Doctor Jivago* și câte ceva din Soljenițîn, ca și cărți fără implicații politice, ajunse în România prin unii care circulau în străinătate, ținând de rara specie care cumpăra cărți în loc de boarfe ori de aparatură casnică. Florin se-apucase cu foarte mare tragere de inimă să picteze pe sticlă și pe lemn, subiecte laice, fiindcă pe-astea i le putea plasa la magazinele Fondului plastic un fost coleg de-al lui din liceu, pictor talentat care, beneficiind și de niște relații, reușise să participe la expoziții de grup și avusese chiar două expoziții personale, prezentate la un vernisaj de un cunoscut critic de artă care, pentru osteneală, se mulțumise cu un tablou din cele expuse. Criticii începători, pentru un vernisaj, aveau tarif în lei.

În viața lui Miron apăruseră două personaje care se deosebeau de grupul său de amici de șuetă, de interminabile șprițuri la *„Bolta rece”*, studenți la teatru, actori tineri, filologi, filosofi, viitori arhitecți – apăruseră Florin Chirițescu și Antonina Mareș. Florin, un singuratic, un meditativ, pictor talentat, arhitect plin de fantezie, căruia regimul i se părea o băltoacă prin fața căreia trebuia să-ți astupi nasul și să-ți vezi de drum, fiindcă n-aveai cum să asanezi pestilența unei lumi întregi; Antonina, dinamică, spontană, sinceră, neînghițindu-și o replică nici dacă știa că-și făcea rău cu asemenea slobozenie intelectuală și umorală, hotărâtă profesional și în privința ordinii în viață, socotind că menirea ei pe pământ era să facă bine. Conștientă că și dacă și-ar fi dat foc în fața Comitetului Central, regimului i-ar fi păsat cât de moartea unei muște și că în afară de-o emisiune-două în care ar fi fost pomenită la *„Europa liberă”* nimic nu s-ar fi clintit în zidurile pușcăriei zis comuniste, nu renunța însă la ideea unor elemente de civilizație obligatorii, indiferent de regimul politic: să păstrezi curățenia pe stradă, în pădure, oriunde, să nu incomodezi pe nimeni fizic sau fonic, la mijloacele de locomoție în comun să respecți ordinea în care ai venit – ordine care în Rusia se respecta! – să respecți un spectacol de unde poți pleca dacă nu-ți place, dar în timpul căruia să nu turui ca-n târg și ca la moară. La un concert la *Sala Radio*, Miron și Antonina avuseseră locuri drept sub loja oficială. Cânta la vioară Lola Bobescu. În prima parte a concertului, un dirijor foarte cunoscut și muzicologul de lângă el, la fel de cunoscut, conversaseră tot timpul, deși Antonina se ridicase și-i fulgerase cu privirea. La pauză, Antonina, țâșnind în picioare, cu voce de stentor li se-adresase celor doi care încă n-apucaseră să se ridice de pe scaun: «Stimați maeștri, sper ca în

partea a doua a concertului să vă continuați conversația la cârciumă, dacă nu din respect pentru solistă măcar pentru publicul plătitor. Bună seara». Miron nu știa dacă maeștrii se mutaseră sau nu la cârciumă, însă în partea a doua a concertului duși au fost. Altădată erau pe stradă când un bărbat în costum, cravatat, coborât dintr-o mașină, azvârle un muc de țigară aprins în mijlocul trotuarului. Antonina se repede, ia mucul, se-apropie de bărbat, i se-așează în față și vârându-i corpul delict în buzunarul de la piept, îi spune cu-o voce duioasă: «ați pierdut acest obiect». Uluit și simțind că-i lua cămașa foc, tipul se pierduse cu firea și nu mai avusese timp să se războiască, fie și verbal, cu «paznica» ordinii publice.

În mijloacele de locomoție-n comun, când pe locurile rezervate bătrânilor, handicapaților și mamelor cu copii mici vedea pe unul din cei îndreptățiți să le ocupe, stând în picioare în timp ce un nesimțit sau o nesimțită se lăfăia pe scaun, făcându-se că se uită pe fereastră, Antonina se adresa cu un glas de milițiancă ipochimenului: «Ați citit ce scrie în dreptul acestor locuri? Faceți bine, tovarășe/tovarășă și vă ridicați. Nu lăsați o persoană în vârstă, în cârje, să stea-n picioare». Tonul și glasul atât de autoritare își aveau efectul scontat. Când un golan o-ntrebase: «Cine ești, bre, dumneata, de faci ordine-n tramvai?», Antonina îi ripostase pe un ton de-nghețat apa: «Coborâm la prima stație și-ai să afli». Și individul chiar cobora la prima stație, mulțumit că scăpase nedus la vreo circă de Miliție, unde luat la bani mărunți, cine știe în ce belea mai intra.

Antonina era un bun psiholog: miza pe sentimentul culpei care, oricât de adormit, se află-n fiecare om și care se trezește brusc când purtătorul este prins asupra delictului și chiar asupra unei minore abateri de la regulile bunei conviețuiri. Oricât îi plăcea lui Miron să fie remarcat, ascultat, asemenea atitudini civice n-ar fi luat în ruptul capului. Pe el îl interesa efectul asupra unora de-același nivel cu el. Ceea ce făcea Antonina i se părea de-o înduioșătoare naivitate și, în termeni delicați, îi explicase că nu se făcea primăvară cu o rândunică. «Dacă orice român civilizat ar trage de mânecă mitocanii, eu nu spun că i-ar transforma în gentlemeni, dar s-ar împuțina măcar scuipații pe stradă, mucurile de țigări, gălăgia». Miron nu insistase asupra risipei de energie a fetei ăsteia, energie care merita mai mult decât azvârlitul mărgăritarelor dinaintea porcilor. Cu un aer absent, ca al profeților care au viziunea viitorului, cu un glas molcom, pe-un ton neutru de parcă ar fi enunțat o teoremă, într-un târziu Antonina îi spusese fără să-l privească: «Ține minte ce-ți spun eu: dacă poporul român va fi

cândva șters de pe hartă, nu va fi nici fiindcă l-ar ocupa rușii, turcii, americanii, indienii, chinezii; ci din indolența, pasivitatea, lipsa de civism, din propria nepăsare și din complicitățile interne oferite oricărui inamic». După această sumbră presupunere – de dorit să nu fi fost o prevestire – între ei se lăsase o tăcere lugubră. Parcă veneau de la o-nmormântare. Lui Miron îi răsunau în minte versurile primului imn național al Republicii Populare Române în care era proslăvită prietenia cu Marea Uniune Sovietică și semnalul postului de radio România: *Lui Stalin slavă să-i înălțăm*, tot cortegiul de slugărnicii la care se pretau niște intelectuali și i se făcuse-o greață și-l apucase o copleșitoare deznădejde. Eforturile Antoninei de-a le aminti unora un bun-simț elementar i se păreau echivalente la scară mică, luptei partizanilor din munți împotriva comunismului, eroism sortit eșecului, sub gloanțele Securității.

Înverșunarea împotriva unui om ca Florin Chirițescu, un student cu inspirație de adevărat arhitect, motivată prin faptul că nu-și pomenise în autobiografie un bunic mort la Canal, om care nici măcar nu cârtise împotriva regimului, vinovat că pământul nu rodea cât dorea Partidul, îi apărea în toată hidoșenia ei, în acea complicitate a ticăloșiei cu slugărnicia. Orice regim impus din afară sau dinuntru scoate la suprafață ce este mai josnic în om. Un sfânt definise statul drept șleahta tâlharilor, ajunsă la putere. Uniunea Sovietică nu ceruse exmatricularea lui Florin Chirițescu, n-o ceruse nici măcar șleahta ajunsă la putere în România. Sistemul n-avea alt merit decât de-a fi perfecționat ticăloșia din om. Există meserii în care turnătoria constituie obiectul muncii. De ce însă oamenii și-o însușeau fără să fie remunerată și nici obligatorie?

«Și nouă ce ne rămâne de făcut, noi cum să trăim?», se trezise Miron că-și punea cu glas tare întrebarea, atât de cufundat în gânduri încât se uitase mirat la Antonina care-i răspunsese după niște minute de tăcere. «Nouă? Să muncim ca să ne câștigăm cinstit pâinea, să-ncercăm să ocolim cât se poate mocirla, să ne-ncropim un univers interior, să ne bucurăm de ceea ce au lăsat memorabil în urma lor niște oameni, să ne bucurăm de natură atât cât nu este schilodită, să ne acceptăm soarta, să nu ne contaminăm de boala din jur. Să rămânem cei de-acum». «Eu, în prostia mea de-a-ncerca să fac ordine-n jurul meu, la piciorul broaștei…», se ironizase în sine Antonina.

«Să rămânem cei de-acum… Mi-ai adus aminte o poveste evreiască pe care mi-a spus-o fostul meu coleg de liceu Hary Hausmann, fiu de rabin. Unde vedea mai mulți oameni la un loc, pe vremea Sodomei și-a Gomorei,

un predicator le spunea să se pocăiască, să ducă o viață curată, fiindcă altfel îi aștepta mânia lui Ehova. Un tânăr care se ținea mereu după predicator îl întrebă-ntr-o zi: „Rabi, crezi că dacă le vorbești așa cum le vorbești au să se schimbe?”. „Nu, fiule, nu le vorbesc ca să se schimbe ei, le vorbesc ca să nu mă schimb eu”», spusese într-un târziu Miron. «Oare Isus n-o fi gândit la fel cu predicatorul din povestea asta? Nu o fi gândit că pilda vieții Lui avea să rămână doar ca o poveste și că nu avea să schimbe oamenii? Cu câtă amărăciune S-o fi văzut răstignit, dându-Și seama că oamenii rămâneau la fel de haini, în ciuda înaltei pilde a vieții Lui! Eu îl consider pe Isus unul dintre cei mai îndurerați și mai dezamăgiți oameni din istoria lumii. Singura Lui mângâiere fiindu-i gândul datoriei împlinite, gândul că dacă nu schimbase lumea nici lumea nu-L schimbase pe El», sunase abia susurat glasul Antoninei, într-un târziu, adresându-se mai mult ei însăși decât lui Miron.

Această conversație trezise în Miron dorința de contopire cu Antonina, fata asta sprintenă, atrăgătoare, care te ținea însă la distanță prin exigența ei civică, prin spiritul ei de ordine, în stare să sperie nonșalanța primei tinereți, învățată să aibă mereu părinții la spate.

Femeile pe care le cunoscuse Miron – atâta cât experiența fizică poate însemna cunoaștere – n-avuseseră niciodată răgazul să stea de vorbă, în timpul furat obligațiilor de neveste și de mame, timp folosit fizic în case de-mprumut, cu permanentul sentiment al ilegalității și-al temerii de-a fi descoperite. Pentru prima oară Miron stătea de vorbă cu o femeie altfel decât fusese obișnuit de celelalte, adică dincolo de suspine, de șoapte incitante și de gemetele împlinirii fizice.

În grupa lui, la Arhitectură, erau două fete. Una – amanta unui profesor, cealaltă – trecută prin ciur și prin dârmon. Miron se număra printre puținii care nu-i trecuseră prin pat ultimei. Amândouă bune la învățătură și cu spate solid. Cea cu profesorul, de o frumusețe bizantină, coborâtă parcă dintr-o icoană, se-ndrăgostise nebunește de acest domn care-i putea fi tată, un tip cu alură de sportiv, întărită și de o mutră de boxeur, cu un succes la femei pe care i l-ar fi invidiat și Adonis. Fustangiu cunoscut, profesorul se-ndrăgostise și el de fată; grav, ca la cea mai primejdioasă vârstă pentru bărbați; voia să divorțeze, dar nevastă-sa nu accepta în ruptul capului să se despartă oficial de-un soț care de patru ani coabita cu iubita.

Fata-și pusese părinții – tatăl academician, mama profesor universitar – într-o situație puțin spus jenantă. Ani de zile aceștia se frecventaseră cu

profesorul – amantul fiicei lor – și cu soția acestuia, din prietenie și nicidecum din vreun interes social. Morți de rușine, se-ntâlniseră în primul rând cu soția părăsită, pentru a-și exprima dezaprobarea față de fiica lor și cerându-și iertare pentru o vină pe care n-o aveau. Doamna abandonată nu-i învinuise cu nimic, nesfiindu-se să-și manifeste dezolarea de-a se vedea părăsită după treizeci de ani de căsnicie, având doi băieți de vârsta noii cuceriri a bărbatului ei. Împricinații își ceruseră pe rând iertare domnului academician și doamnei profesor, refuzând să discute însă posibilitatea unei despărțiri.

Cealaltă fată din grupă schimba iubiții ca obiectele de lenjerie. Nu era frumoasă, dar era bine făcută, cu forme apetisant reliefate și cu mare talent de-a se pisici din ochi și din glas. Cu fiecare băiat care-i trecea prin garsonieră avea impresia că trăiește pasiunea vieții ei. Dar pasiunile cum îi veneau așa îi treceau. Ea rupea relația, declarându-i partenerului, fără ocolișuri: «Nu te mai iubesc». Și venea altă pasiune la rând. Când, cu toată instabilitatea ei erotică, iubise de-adevăratelea un băiat, acesta nu-i ignorase farmecele, dar nici n-o ceruse de nevastă cum și-ar fi dorit ea, ba mai mult, emigrase în Canada, anunțând-o cu o zi înaintea plecării, ceea ce o adusese în pragul disperării și al depresiei, tratată o lună la Central. Peste două luni se măritase cu un fizician, profesionist remarcabil, după toate aparențele sedus de farmecele ei, dar se presupunea că și de ale socrilor, ambii cu studii la Moscova și cu posturi mari în construcții.

Pe frumoasa bizantină Miron o privea ca pe o statuie, fiindcă nici prin gând nu i-ar fi trecut să-și încerce norocul pe lângă o femeie îndrăgostită de un bărbat la care se uita extaziată. Cealaltă nu-l tentase, cu toate avansurile ei pline de expresie, dat fiind că nu ducea lipsă de invitații la pat, iar perspectiva de a deveni ginere de nomenclatură nu-l atrăgea. Încetaseră să-l intereseze și fetele pe care cei din gașca lui și le treceau unul altuia. Simțea tot mai mult nevoia s-o vadă pe Antonina, cu ea având totdeauna ce să vorbească. La fel și cu Florin Chirițescu. Își făcuse obiceiul să se vadă cu Antonina, ori de câte ori aveau timp, în librărie la Florin care, pe un reșou, fierbea repede cafea sau ceai adus pe rând de fiecare. Aburul din cești, mirosul îmbietor creau o atmosferă intimă care predispunea la taifas. Conveniseră să nu discute politică, la oricâte aberații s-ar mai fi dedat regimul. «Copiii mei – le spusese Florin – destul ne otrăvesc *ei* viața, măcar să nu ne-o supraotrăvim și noi. Să vorbim despre lucruri frumoase, ca să nu ne schimbăm, vorba lui Rabi din povestea cu Sodoma și Gomora». Și

comentau concertele de la Ateneu, pe cele de muzică de cameră de la Dalles, unde răsunau două glasuri frumoase, educate, a două doamne: Martha Kesler și Emilia Petrescu-Cironeanu. Miron avea mereu ceva de-nvățat de la Antonina, a cărei mamă absolvise Literele, Filosofia și Dreptul și de la Florin ai cărui părinți erau farmaciști, iar o soră a maică-sii – la care locuise el tot timpul liceului, la Craiova – profesoară de franceză și de italiană, mătușă nemăritată, care se ocupase de educația lui. Se vedea că amândoi crescuseră cu bibliotecă în casă și între oameni cu aleasă știință de carte. Miron, cu atât cât învățase de la alsaciana lui, se descurca onorabil într-o societate medie din punct de vedere intelectual. Antonina și Florin, când făceau aluzie la ceva ce el nu pricepea, îi explicau fără aere de superioritate. Cu toată franceza și cu toată germana lui, Miron simțea mereu diferența dintre el, copil de contabili, și ceilalți doi. În prezența lor se simțea ca cititorul care trebuie să consulte toate notele din josul paginii, ca să-nțeleagă textul, în timp ce alții se pot dispensa de multe dintre ele.

Într-o zi Florin le spusese: «Când veniți voi la mine, mă simt un fel de madame de Rambouillet» și adăugase «acea doamnă, contemporană și cu Ludovic al treisprezecelea și cu al paisprezecelea, care întrunea în palatul ei – *hôtel* pe franțuzește, la Paris, o societate aleasă, cu o influență remarcabilă asupra limbii și a literaturii franceze din epocă, adică din secolul al șapteșpelea».

*

Florin le vorbise despre madame de Rambouillet ca și când le-ar fi citit dintr-un articol de enciclopedie, așa cum învățase el de la părinți: «vorbește scurt și esențial». Antonina nu dăduse niciun semn că ar fi auzit de această doamnă, menționată de toți istoricii francezi și nu numai, doamnă despre care îi vorbise maică-sa. Voia să le dea satisfacție și lui Florin și lui Miron: lui Florin că știa mai mult decât ea, lui Miron că nu știa mai mult decât el. «Câte lucruri aflu eu de la tine, Florine, și de la Antonina… Cred că doamna asta franțuzoaică trebuie să fi fost bogată nu glumă, dacă-și permitea asemenea *hôtel* și asemenea societate». «Păi era marchiză, biata de ea!». «Așa mai merge!»: Frumos din partea unor oameni bogați și a unor politicieni să se gândească la limba și la literatura țării lor». «Pașoptiștii noștri erau toți de neam și cât au luptat pentru Unire și cât au făcut pentru limba și literatura noastră», spunea Florin. «Ceva foarte interesant – intrase în vorbă și Antonina – de sfinții Arhangheli am văzut anul ăsta, trecând prin Piața Kogălniceanu, un grup care depunea coroane de flori la statuie; nu părea un grup de oficialități». Văzându-mi nedumerirea din privire, o doamnă în vârstă mi s-a adresat: «Te miri, duduie?». «Este vreo zi rotundă legată de nașterea sau de moartea lui Kogălniceanu?», am întrebat-o eu. «Nu, duduie, azi sunt sfinții Arhangheli Mihail și Gavril. În fiecare an de ziua asta, țiganii depun coroane la statuia conului Mihalache, fiindcă-l consideră dezrobitorul lor. Poți să mă crezi, fiindcă stau în blocul de colo, și-i văd an de an».

«Frumos din partea lor că nu-și uită binefăcătorul». «Mă-ntreb câți români s-or duce cu flori la Mănăstirea Dealu, de ziua asta, la țeasta lui Mihai Viteazul?» și doamna a făcut cu mâna semn a pagubă, m-a strâns de braț și a plecat de lângă mine cu lacrimi în ochi.

Toți trei oftară. «S-ar cuveni ca la locul de veci al unor asemenea oameni să se meargă în mod organizat», spusese Miron. «Ai vrea poate și care alegorice…», sunase trist glasul Antoninei. «Într-un regim internaționalist, zis și proletar – zis doar – cinstirea unor personalități ale neamului ar fi taxată drept „naționalistă” și „antisocialistă”. Nu-ți dai seama că „naționalist” e ceva reprobabil, ceva de rușine? Să te declari naționalist în anii noștri de grație e mai rău decât să fii declarat sifilitic sau blenoragic», spusese Florin cu un amestec de tristețe și de ironie pe chip și în glas. «La mormântul lui Eminescu, slavă Domnului, sunt mereu flori. Au fost și pe

vremea când nouă în liceu ni se cita din el doar „Împărat și proletar”. Acum putem spune că-n școală „s-a dat drumul la Eminescu”, adică i se comentează poezia, proza, dar nimic despre el ca gazetar», spusese Antonina. «Acuma și tu, vrei prea mult deodată», îi replicase Florin pe tonul lui obișnuit, în care era greu să dozezi câtă era ironia, câtă amărăciunea. «Mă gândeam la Carol al doilea – spusese Miron cu aerul omului care vorbește cu sine însuși. Tâlhar, șperțar, mafiot cum a fost, a făcut totuși ceva pentru cultură: *Fundațiile*, unde s-au tipărit lucruri importante. Mă gândeam mai ales la Biblia tradusă de Gala Galaction și de părintele Radu». «Dedicată de autori suveranului, după îndemnul lui Isus: „Dă cezarului ce e al cezarului și lui Dumnezeu ce e al lui Dumnezeu”», spusese Florin pe un ton neutru. «Cezarul cu banii și cu dedicația, Dumnezeu cu Biblia», sunase glasul înalt al Antoninei, care ori despre ce ar fi fost vorba avea un ton de casație. Miron era incitat tocmai de acest ton. Se gândea mereu la fata asta iute ca un țipar, subțirică și distinsă, cu o replică promptă, după care puteai să nu te mai scoli, se gândea cum ar fi fost în intimitatea cu un bărbat. Pentru prima oară i se-ntâmpla să-și pună problema capacităților lui intelectuale, în legătură cu o femeie. Până la Antonina îl preocupase efectul lui de mascul, efect care – de asta era sigur – nu-i este indiferent niciunei femei. Chiar dacă era sub nivelul ei intelectual – dacă judeca la rece – având atât de puțin timp liber, Antonina nu și l-ar fi pierdut în compania cuiva care i-ar fi fost indiferent. Îi plăcea să creadă că nu se-ntâlnea cu el doar de dragul lui Florin, al atmosferei liniștitoare și-mbietoare din librăria lui, al nivelului intelectual și spiritual al acestui băiat ciufulit, prizărit și urâțel. Nu el i-l prezentase pe Florin? Arhitectura presupunea mai multă și mai variată cultură decât medicina, deci Miron ar fi trebuit să-i fie superior Antoninei. Cu toată discreția și cu toată lipsa ei de ostentație în a-și arăta cunoștințele, Antonina îi era superioară, fără dar și poate. Dintre profesori – niciunul «pe puncte» – cel mai mult îi plăcea lui Miron doamna Sanda Vătășescu, profesoara de Istorie a Artei, femeie lipsită total de cochetărie, cu o figură bolnăvicioasă și ternă, părând mereu adormită. Această doamnă profesor, cum urca la catedră, devenea alt om – ca trezită de bagheta unui vrăjitor: energică, dornică să le transmită studenților ce era mai profund în mintea și-n sufletul ei: curiozitatea de-a afla, de-a nu obosi în asimilarea culturii, dragostea de frumos, de ceea ce te face să uiți măcar o clipă «urâtul vieții», asociație de cuvinte adesea pomenită în expunerile ei. Doamna Vătășescu era mamă a doi băieți,

studenți la Bellearte, făcuți cu un arhitect care o-nșela fără nicio fereală, mutându-se de multe ori la câte o amantă, ceea ce nu strica relația dintre cei doi soți, dat fiind că doamna profesor își primea bărbatul, revenit la domiciliu, ca și când s-ar fi-ntors dintr-o prospecție. Miron se gândea la această doamnă cu admirație și cu tandrețe, mai ales de când aflase că avea de îngrijit o mamă paralizată de zece ani. Doamna Vătășescu, femeie obosită, amărâtă, îi era nu numai un admirabil profesor de istorie a tot ce crease omenirea mai valoros dar și un profesor de viață. Pentru Miron, doamna Sanda Vătășescu însemna un reper pe care n-avea să-l ignore în nicio împrejurare și în fața niciunui om. Antonina și Florin însemnau borne de exigență pe care le alătura doamnei profesor. Asociațiile pe care le face mintea omului sunt uneori atât de bizare: când se gândea la doamna Sanda Vătășescu, prin opoziție, îi apărea sintagma «pe puncte», corespunzătoare unei triste realități a comunismului: «intelectuali» cu licență, fără să fi făcut liceul, dintre care unii ajunseseră chiar cadre universitare, mai ales în învățământul umanist. Peste ani, cine nu fusese major, cu drept de vot, prin 1950-1952, beneficiar al cartelei cu puncte, cum avea să-nțeleagă sintagma depreciativă «pe puncte», referindu-se la oameni? Acea cartelă îți dădea dreptul să cumperi, din anumite magazine, stofe și pânzeturi: un metru dintr-un material făcea un număr de puncte, dintr-altul alt număr, sortimentele fiind standard peste tot. Cartelele de pâine funcționaseră tot până în acea epocă, asigurându-ți de persoană o jumătate de pâine neagră, fără mălai însă, cum fusese în timpul războiului. Avea să creadă cineva că până prin 1960-1962, te duceai la două noaptea, la magazin, să te-nscrii pe o listă de așteptare pentru un frigider *Fram*? «Cum trecem prin viață și cum uităm… Trecutul parcă e o defilare de fantome». Abandonând istoria, gândul lui Miron se-ndrepta iară spre Antonina și spre Florin. De multe ori era tentat s-o strângă-n brațe, s-o mângâie, să o sărute pe fata asta atât de distantă și de voluntară. Se oprea de teama că i-ar fi putut plasa o ironie care l-ar fi depărtat definitiv de speranța unei legături între ei doi, cât de firavă nu-și dădea seama. Știa doar că Antonina era prima femeie alături de care i-ar fi plăcut să se afle mereu.

Antonina îi invitase acasă pe Miron și pe Florin. Ea și doamna Mareș trăiau foarte modest iar în anul trei, când – de ce n-avea să știe – Antoninei îi fusese suspendată pensia de pe urma tatălui ei, ca ele două să poată supraviețui, doamna Mareș mai vânduse unul dintre puținele diamante moștenire de la bunicul ei matern, răposatul Mișu Caraion. La această vizită

se vorbise despre învățământul de pe vremea doamnei Mareș care avusese parte, începând cu școala primară, de dascăli de mâna-ntâi, despre respectul elevului și al studentului față de corpul didactic, se comentaseră cărți. Doamna Mareș le vorbise despre teatrul adolescenței și al primei sale tinereți, când actorii erau priviți ca niște zeități; după război, numărul lor crescând – fiind chiar foarte talentați – față de predecesorii lor aveau strălucirea unor pietre semiprețioase pe lângă niște solitari. Dânsa râdea, amintindu-și o absurditate a modei de până-n preajma războiului: în toiul verii unele cucoane purtau atârnate de gât, două vulpi polare, de obicei argintii. Capetele vulpilor, cu ochi de sticlă, se-mpreunau la ceafa purtătoarei, iar corpul și cozile stufoase ale animalelor ajungeau adesea până la genunchii victimei voluntare. Era de neconceput ca o doamnă să umble vara fără ciorapi, fără pălărie și fără mănuși. «Acum am scăpat de toate accesoriile astea, iar bietele vulpi umplu consignațiile. Astăzi mai vezi pălării iar căciuli de blană frecvent. După ’47, dacă nu umblai cu basma erai imediat taxată drept putredă burghezo-moșiereasă. Absurditatea este eternă și generos distribuită tuturor, dar uneori parcă prea te lovește-n cap ca un bolovan». «Doamnă, istoria este un compendiu de aberații și de crime», spusese Florin. «Adevărat – intervenise Miron – doar că aberațiile din vremea ta ți se par cele mai dure». «Dacă toate aberațiile s-ar trăi simultan, probabil că nici n-am ști între care s-alegem», își spusese și Antonina părerea, pe un ton ironic. «Am fi în situația celui care se-nfățișează la Dumnezeu ca să se plângă de greutatea crucii pe care o duce-n spinare. Dumnezeu îl așază în fața unui morman de cruci și-l pune să-și aleagă una, încercându-le mai întâi pe toate. Și le urcă omul nostru în spinare, una câte una, și până la urmă se duce la Dumnezeu oftând: „Doamne, o iau tot pe-a mea”». «Parabola asta o știu din liceu, dintr-un manual de germană», le spusese doamna Mareș. «Doamnele mele, domnul meu – li se adresase Florin – eu, ca să trec cât mai puțin vătămat prin timpurile noastre, îmi închipui că trăiesc pe vremea Inchiziției. Atât mi s-a-nfipt în minte ideea asta încât – să nu râdeți de mine – când întâlnesc o pisică neagră, îmi fac cu limba cruce-n cerul gurii». «Eu îmi închipui că trăiesc în sclavagism și că stăpânul dispune cum vrea de mine», spusese Antonina pe un ton amar. «Antonina – i se adresase Miron – stăpânul te putea lua în patul lui, te putea ține cu lanțuri la picioare, te putea vinde și chiar omorî. Stăpânii contemporani de sclavi au exact aceleași puteri, deci te pot vinde. Grav mi se pare astăzi că te duci tu și te oferi să fii cumpărat». «Adică să devii

turnător. Miroane, și meseria, mai degrabă apucătura asta, e și ea veche de când lumea, doar proporțiile s-au schimbat. Turnătorii de azi parcă se-nmulțesc prin sciziparitate» și Florin îi cuprinsese pe toți într-o privire care voia să-i consoleze de invarianții din comportamentul oamenilor. «Dante spunea că e mare durere să-ți amintești timpurile fericite când ești nenorocit. Mie îmi e de mare ajutor să-mi amintesc momentele frumoase din viață. Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru ele și mă gândesc că mulți oameni nu au parte nici de atâta. Cu anii, devii tot mai modest. Când am ajuns la strâmtoare, după război, mi-am spus că atâția semeni ai mei n-au cunoscut altceva decât sărăcia». «Doamnă – i se adresase Miron – nu vi se pare că ați capitulat, că ați adoptat defetismul?». «Judecând din afară și nu numai, suntem o țară defetistă. La nivel individual, dându-mi seama că nu pot schimba nimic, nu-mi rămâne decât să accept realitatea». «Malraux spune undeva, în niște memorii ale lui că, întrebându-l pe un preot, care fusese deținut la Auschwitz, cum de scăpase cu viață, preotul i-a răspuns: „Cine nu a considerat că lagărul face parte din destinul propriu și s-a revoltat a murit”», spusese Florin cu un aer resemnat, de parcă-l și vedeai pe acel preot trecut prin lagăr. «Destinul nostru e lagărul mai mare, cu subdiviziunile sale, de care să ne ferim», sunase glasul înalt al Antoninei. «Măcar de ne-am purta corect unul cu altul…», spusese Miron. «Miroane, știi cum vine ce spui tu? – se auzise glasul lui Florin. Ca și când ai cere unui vapor să stea nemișcat în furtună. Tu vezi că totul e strâmb și-anapoda însă vrei verticalitatea individului. Eroii mor. Supraviețuiește cine se fofilează în spatele frontului». Florin n-avea de unde să știe ce durere treziseră în sufletul doamnei Mareș și într-al Antoninei, ultimele lui două fraze. Nu știa cum murise locotenentul Marius Mareș. În timp ce, la cotul Donului, un colonel se preda rușilor, cu toți subordonații lui, fără să tragă un foc de armă, iar alții se retrăgeau strategic, locotenentul Mareș țâșnea la atac strigând: «Băieți, pe ei». Grav rănit, poate că ar fi fost salvat dacă singurul avion din împrejurimi, german, l-ar fi transportat la un spital. Echipajul refuzase, avionul fiind destinat unui general neamț care era bun-zdravăn-sănătos. Locotenentul – erou Marius Mareș fusese propus post mortem pentru Ordinul Mihai Viteazul, familia urmând să primească și un lot de pământ. 23 August 1944 făcuse uitate și Ordinul Mihai Viteazul și lotul de pământ, recunoaștere a eroismului unui ostaș. În urma unui război câștigat, ordinul și lotul ar fi-nsemnat cât de cât o consolare pentru familie, dar în condițiile unui război urmat de ocupație rusească, un ponos, echivalent cu

un pietroi legat de gâtul acelei familii. În condițiile formularelor emise de regimul comunist, pentru stocarea unor date privind populația, erai fericit ca la majoritatea rubricilor să poți răspunde prin «nu am», «nu am avut», «nu am făcut». Verbul «a avea» se referea la avere și la neamuri, verbul «a face» la politică. Situația cea mai avantajoasă a momentului era să fi murit și încă de mult, avantajoasă pentru tine și pentru ai tăi. Românii trăiau niște vremuri când nu numai viitorul nu putea fi prevăzut dar nici trecutul. Și nu era o butadă. Atitudinea regimului față de trecut era cu totul imprevizibilă. Până și originea poporului român era contestată, într-o bălmăjeală care-i falsifica toată istoria. Barbarii nu mai erau barbari ci «popoare migratoare». Nemaivorbind de prieteniile de veacuri care aci erau cu unii, aci cu alții. În fine, o batjocură: dacă n-ar fi fost de plâns, ar fi fost de râs.

*

În cinstea lui Miron și a lui Florin, doamna Mareș făcuse o salată de bœuf, găină la cuptor, înconjurată de cartofi și de mere și cremă de zahăr ars. Când invita pe cineva, se simțea datoare, dar îi și făcea plăcere, să-i pună pe masă ce avea mai bun și să aranjeze totul frumos, cu puținele tacâmuri de argint care îi mai rămăseseră, cu farfuriile de Meissen, rămășițe și ele dintr-un serviciu de douăsprezece persoane și cu paharele Baccarat, nevândute încă. Toate astea îi aduceau aminte vremurile de prosperitate ale bunicilor ei. Când mama Antoninei, doamna Chirata Mareș, ajunsese la liceu, viața negustorească nu mai mergea ca în frageda ei copilărie, pe când bunicii țineau mese-ntinse și trăsura le mergea cu patru cai. Iaka, adică bunica doamnei Mareș, ținea catastif de fiecare creițar, fiindcă în neamul ei nu se cunoscuse risipa și nicidecum din grija zilei următoare. Armân, negustor la Salonic, bunicul doamnei Mareș plecase din Grecia, din pricina felului cum îi tratau grecii pe macedo-români. Se stabilise la Focșani unde, folosind parte din sacul de galbeni pe care-l adusese cu el și câteva pietre din punga de diamante cusută-n cojoc, pornise o negustorie cu tot ce-și putea dori un cumpărător. Apoi își adusese din Grecia un boboc de fată armâncă, din neam de oieri bogați, deșteaptă, sprintenă, chibzuită și care se uita la el ca la Dumnezeu. Școlită-n grecește, în limba ei de la părinți strecura și cuvinte ale majoritarilor între care trăise optsprezece ani, de unde, în familie, bunicii i se spunea «iaka». La moarte, Caraion bătrânul își lăsase fiul bogat, adică pe Stelu, tatăl viitoarei doamne Mareș.

«Doamnă, i se adresase Florin Chiratei Mareș, credeți că țara noastră mai are vreun viitor?». «Singur Dumnezeu știe. În primul război mondial

păream definitiv pierduți, ca printr-o minune s-ajungem la România Mare. Dacă s-ar mai întâmpla minuni…». «Occidentului ăsta chiar atâta de puțin să-i pese de jumătate de continent?», întrebase Miron cu o notă de revoltă în glas. «Praf m-ai făcut cu Occidentul, intervenise Florin, ca și când nu s-ar fi-nțeles cu dragii noștri ruși: „asta mie, asta ție”». «Dacă nu ne-am lămurit și de demagogia Occidentului… e vai de capul nostru», își vărsase Antonina paraponul. «„Singura salvare a învinșilor este de a nu spera în salvare”. Vergiliu a spus-o». Pe chipul lui Florin se așternuse o tristețe și o resemnare în care parcă se adunase tot aleanul unui neam umilit, obidit de când se știa pe lume.

«Și atunci nouă, românilor, ce ne rămâne de făcut? Să stăm cu mâinile-n sân?», se revoltase Miron. «Să muncim cinstit, cu gândul că muncim pentru noi și pentru urmașii noștri și nu pentru ei», era de părere doamna Mareș. «Noi cu sapa, ei cu mapa! Credeți că merită, doamnă?», o-ntrebase Miron, întrebându-se de fapt și pe sine. «Pe lumea asta, în urma omului rămân copiii – dacă-i ai – și ce-ai muncit. Să vă iau pe voi trei: mata și Florin o să fiți arhitecți. În ce scop? Ca să construiți, ca să restaurați, ca să lăsați ceva de folos în urma voastră. Antonina, deja, ca internă, atât cât poate, ajută niște oameni bolnavi. Munca doctorului e făcută să repare sănătatea; ea poate fi evaluată în timp prin scăderea morbidității și a mortalității. Și învățământul tot în timp poate fi evaluat, prin rezultatele în diferite domenii». Doamna Mareș vorbea pe un ton neutru și ferm. Nu se-nflăcăra niciodată, însă în fiecare sunet al glasului ei simțeai hotărârea celui nedispus să-și negocieze părerile. «Și merită regimul ăsta să te „strofoci” – vorba ardeleanului – când „ăi cu mapa” dau din gură și primesc salarii domnești iar „ăi cu sapa” niște bănuți, acolo, cât să nu moară de foame?», nu se lăsase Miron. «Dragul meu, cunosc rezumatul zisului socialism de la noi: „noi ne facem că muncim, *ei* se fac că ne plătesc”. Chiar dacă *ei* se fac că ne plătesc, noi *trebuie* să muncim, dacă vrem să mai avem o țară. Dacă sutele de ani cât am fost sub dominație turcească am fi stat cu mâinile-n sân, crezi că țara asta ar mai fi existat? Un regim, chiar de durată, nu e veșnic, și oricât de odios ar fi, ce se construiește-n timpul lui rămâne. Crezi că felahii care-au trudit ca vitele ca să lase lumii piramidele și Sfinxul nu i-au avut și ei pe-ai lor „cu mapa”?», îi replicase doamna Mareș. «Miroane – sunase glasul subțirel dar plin de energie al lui Florin – singurul mod de-ai înfrânge pe „ăi cu mapa” este munca temeinică. Sigur că ei sunt niște paraziți pe spinarea noastră. Nu-nseamnă însă că dacă ți-ai făcut rost de

niște păduchi trebuie să stai cu mâinile-n sân. Dacă fiecare-și va face conștiincios datoria, finalmente, „ăi cu mapa” chiar dacă n-au să dispară, au să se-mpuțineze. Eu sunt de la țară. Părinții mei au avut farmacie într-un sat mai pricopsit din județul Dolj. Acuma sunt salariați ai statului, în farmacia lor. Țăranii vin la ei ca la doctor și acum, iar părinții mei se zbat să aibă de toate-n farmacie ca și pe vremea când erau ei proprietari. Să nu-ți închipui că țara asta a fost condusă vreodată de niscaiva sfinți. Cu puține excepții, cine intra-n politică umbla după pricopseală și nu pentru binele „țărișoarei” și de dragul poporului. Nu cred că mă-nșel dacă-ți spun că unii dintre politrucii de azi ar fi fost politicieni în orice regim, tot după vorbă multă – muncă puțină ar fi alergat. Dacă o să stăm cu brațele-ncrucișate ca să le dăm ăstora cu sâc, neamul nostru dispare de pe hartă». «Eu măcar lucrez cu material viu. Ce vină au bolnavii că în capul nostru se află o mulțime de nulități? E bine să nu-i considerăm pe toți ăi de sus tâmpiți și incapabili. Rău e că din rândurile unora ca noi apar atâtea lichele. Pe *ei* măcar îi știm». «Deci să muncim, tovarăși!», spusese Miron pe un ton glumeț pentru a-și ascunde contrarierea, el fiind partizan al sabotării comunismului prin tras chiulul.

*

Antonina spăla vasele în chiuvetă, la bucătărie. Doamna Mareș din balcon scutura fața de masă în curticica din spatele casei unde erau abonați gugușțiucii și vrăbiuțele, care se prezentau zilnic la masă, iar când nu le pica nimic, băteau cu ciocul în geamuri, pentru a-și cere drepturile. Antonina ardea de nerăbdare să afle ce părere avea Baiazid despre cei doi invitați ai ei. În această intenție, uzase de multă diplomație pentru ca invitația să fie făcută la o masă gospodărească, la care să nu lipsească stăpâna casei, altminteri putea să-i poftească simplu pe băieți la o cafea sau la un ceai. Doamna Mareș înțelesese de la bun început că Antonina, fire ambițioasă, independentă și stăpână pe sine, punea preț pe judecata maică-sii, mai ales în privința oamenilor. Doamna Mareș – Baiazid – avea un nas de copoi, cum spunea dânsa adeseori: «mie *pifometrul* îmi spune că X nu face nici două parale; Y, domn așa cum pare, e un arivist și o jigodie». Și nu se-ntâmplase ca într-un viitor apropiat sau mai depărtat, persoana cu pricina să nu adeverească diagnosticul doamnei Mareș. Adoptând o atitudine egală față de toată lumea, era greu să știi ce credea despre unul, despre altul. N-o prostise nimeni niciodată, ceea ce n-o-mpiedica, de câte ori era nevoie, să facă pe proasta. Entuziasmul îi era o stare necunoscută iar panica și

disperarea de asemenea. Când trecuse prin momente grele, de cumpănă, demonstrase un echilibru de invidiat, pornind de la ideea că mai mult decât moartea nu i se putea-ntâmpla nimic, iar ca bună latinistă, în liceu și-n cele două facultăți absolvite, adoptase o cugetare a lui Marc Aureliu: «nu are nicio importanță vârsta la care mori».

Știind bine că Antonina abia-i aștepta părerea în privința celor doi băieți și pentru a nu o pune într-o situație care, sigur nu i-ar fi fost pe plac, experimentul provocat i se părea o umilință, în orice împrejurare, doamna Mareș vorbise ca pentru sine: «ce bine că mai existăm ziua de azi tineri ca prietenii tăi: băieți civilizați, cu preocupări serioase, care nu socotesc viața și nici meseria ca o sinecură, necontaminați de *jemenfichismul* generației voastre».

Inteligență scormonitoare, Antonina băgase de seamă că și o mamă cu mai mulți copii, chiar dacă n-o arată, pentru unul dintre ei îi bate inima altfel decât pentru ceilalți, încât nu se lăsa păcălită de aprecierea egalitară a doamnei Mareș, privindu-i pe Miron și pe Florin. Știa că maică-sa, dorind să n-o influențeze, n-avea, în ruptul capului, să-și manifeste preferința pentru unul dintre băieți, încât luând-o pe scurtătură, o-ntrebase direct: «Mamă, care ți-a plăcut mai mult? Dar fără diplomație». «Fără diplomație?! Miron – pentru un anume teribilism care le stă bine numai tinerilor, dovedind lipsa de experiență, o anume naivitate în fața vieții; Florin – pentru maturitatea de gândire și pentru lipsa de iluzii, lipsă care m-a-ntristat la un tânăr; dacă nu aș fi știut prin ce experiență a trecut aș fi zis că e poză. Amândoi mi-au plăcut. Te rog să mă crezi că nu pot să-ți spun pe care-l prefer. În popor e-o vorbă-nțeleaptă: nu cunoști omul până ce n-ai mâncat un blid de sare cu el». Deși tot ce spusese Baiazid despre cei doi prieteni ai ei era justificat, Antonina nu se lăsa păcălită. Nasul ei, fin, copoiesc, la concurență cu al maică-sii, îi spunea că Baiazid îl prefera pe Florin. Într-un simulat acces de sinceritate, care de fapt era un avertisment, adică «fii atentă, nu te juca», doamna Mareș adăugase: «pot să-ți spun că amândoi sunt îndrăgostiți de tine». Ceea ce știa și Antonina. Miron, deși îndrăgostit, ca unul cu experiență la femei, o fierbea la foc mic, vrând să-i exaspereze răbdarea, pentru a o aduce la punctul exploziv al dorinței; Florin se manifesta discret, prin gesturi de mare delicatețe. Avea grijă ca într-un vas mic, de pământ smălțuit, să fie totdeauna câteva flori, pe care i le oferea Antoninei la despărțire. De întâi martie, zi de naștere și de nume a Antoninei, nemaivorbind de valoarea sa tradițională, Florin îi dăruise un

mărțișor frumos: o jumătate de scoică minusculă în care era lipită o perlă. Florin nici măcar nu visa la o competiție cu Miron în privința Antoninei și nu doar pentru că se știa urâțel, mic și prizărit; chiar dacă ar fi fost un Adonis, n-ar fi-ncercat să-i sufle – jargonul epocii – unui prieten iubita. Când avea un moment liber, Antonina s-ar fi repezit, de la Colțea, unde-și făcea Internatul, la librărie la Florin. Din prudență, își tempera dorința. Oricâtă discreție desfășura Florin în relația lor în trei, Antonina știa că băiatul o iubește. Uman, Antonina îl prețuia mai mult pe Florin decât pe Miron, dar nu-și putea înfrâna atracția fizică pentru ultimul, cu alura lui de felină răsfățată și admirată, după care întorceau femeile capul și pe care, sinceră cu ea însăși, Antonina îl dorea cu fiecare fibră.

*

Pe vremea Antoninei, când se dădea Internatul, doi studenți, aflându-se simultan în fața unui bolnav, aveau de pus un diagnostic, în scris, notat de la unu la douăzeci. Antonina luase optsprezece la acest examen, în timp ce colegului ei – fiul unui profesor de la Medicină – i se dăduse douăzeci, după ce i se citise anamneză bolnavului, prin urmare băiatul fusese tratat cu «pălărie-ntr-un picior, ghici ciupercă ce-i?». Antonina ceruse reexaminarea, arătând și motivul: tratamentul diferit aplicat celor doi candidați. Primul jenat de situația sesizată de Antonina fusese chiar tatăl băiatului care luase douăzeci, jenat de atitudinea colegilor lui, cărora nici măcar nu le sugerase asemenea procedeu discriminatoriu. Profesorul cu pricina era cel de care Antonina fusese-ndrăgostită ani de zile. Să fi știut că îl iubise și de aceea i se alăturase pentru dreptate sau pur și simplu din cinste funciară? Acum când focul pentru el i se stinsese, și de era una și de era alta, Antonina se felicita că iubise un om care nu o dezamăgea. La reexaminarea cinstită, Antonina și fiul profesorului fuseseră puși în fața unui caz nu numai grav, dar care stârnise controverse în privința diagnosticului. De data asta Antonina luase nouăsprezece, iar colegul ei șaptesprezece. Toată povestea îi lăsase Antoninei un gust amar și-i atrăsese antipatia examinatorilor. Deși ea nu comentase față de nimeni prima examinare, vorba se dusese, cum se-ntâmplă când ceva este știut de mai multe persoane. Rar, dacă nu imposibil, ca un om sincer să nu-și atragă antipatii, dacă nu chiar ură. Își dădea seama că întâmplarea de la Internat era doar începutul a ceea ce o aștepta de-a lungul unei cariere.

Miron simțise că amărăciunea Antoninei din acel moment cerea solidaritate și afecțiune, moment când, nemaițiânând seamă de principiul lui

de fierbere la foc mic, o luase-n brațe, o lipise de el, o sărutase lung și o ceruse de nevastă. Anunțată de hotărârea fiică-sii de-a se mărita, doamna Mareș nu avusese nimic împotrivă. O-ntrebase pe Antonina dacă părinții băiatului erau de acord cu acest proiect și unde avea să locuiască tânărul cuplu. Bani de filodormă nu aveau, în casa doamnei Mareș disponibilă era doar camera ei, împărțită cu Antonina, restul fiind ocupat de tovarășul colonel care nu le dădea acces nici la baie nici la bucătărie, fiindcă dânsul era un vajnic reprezentant al regimului, iar doamna Mareș o tolerată cu bube-n cap; Miron și părinții săi locuiau pe undeva pe lângă Arsenal, într-o casă cu un mic magazin la stradă, casa continuând cu un apartament în care se intra de la nivelul solului; apartamentul era compus din bucătărie, o cămară minusculă, două camere și baie. Ca să mergi de la baie la bucătărie, treceai prin camera părinților, invers – printr-a lui Miron. Părinții lui Miron, care aveau să-și vadă pentru prima oară viitoarea noră și viitoarea cuscră, se-nfățișaseră pentru cerut mâna fetei, cum știau că se cuvine, cu buchet de flori și cu o cutie de bomboane. Încântați nu erau deloc de hotărârea fiului lor, care abia-și terminase facultatea, și nici de aleasa lui. Ei și-ar fi dorit o fată mai avută, dintr-o familie «de actualitate», cu părinți înfipți în posturi țapene, oameni «cu relații», dat fiind că pe băiat îl aștepta repartiția-n câmpul muncii și nicidecum o fată orfană, de condiție financiară atât de modestă: pensie de pe urma tatălui mort în război, bursa și leafa de două parale a maică-sii. La cât era de frumos băiatul lor și la cât umblau muierile după el, să fi tot ales, nemaivorbind că intrase la facultate din primul foc și n-avusese niciodată medie sub nouă. «De ce, Miroane, ai cerut-o de nevastă, fără să ne-ntrebi și pe noi? Ce, se terminaseră fetele de pe lume și rămăsesei ne’nsurat? Nu te-ai gândit la repartiție? Să fi avut și tu pe unul să-ți pună o pilă, așa…». În casa Miuleștilor, găina cânta, adică Aurica Miulescu, bărbatu-său, Gicu, neavând niciun cuvânt. Cânta ea și bărbatu-său îi stătea drepți în față, dar când era vorba de băiat, îl cocoloșea și ascundea de bărbatu-său că odorul fuma și că, de la-ntâlnirile cu prietenii, venea câteodată pe două cărări. De la o vreme, cum necum, venea devreme acasă; însemna că o rărise cu prietenii de dragul fetei ăsteia.

Doamna Mareș îi primise cordial, oferindu-le o gustare și aspectuoasă și să-ți lingi buzele. Nu se arătase aferată din cale afară pe lângă virtualii cuscri, cum fac unele mame care vor cu tot dinadinsul să-și mărite fetele. Se purtase ca la o vizită obișnuită. Părinții lui Miron înțeleseseră că fata aparținea altei clase decât ei, judecând după lucrurile din casă, după farfurii,

după tacâmuri. Fata, fără să fie o frumusețe, era distinsă, cu picioarele pe pământ, iar nota cea mai bună: nu fuma, nu se farda, și nu se sclifosea; era ea săracă dar urma să fie doctoriță și sperau ei, nu atât de proastă încât să nu ia nimic de la pacienți. Că la vecinul lor, ginecologul din vilă, veneau atâtea plocoane, că numai de pe urma celor nimerite la ușa lor, din greșeală, dacă le-ar fi primit, n-ar fi trebuit să cumpere decât pâine și lapte.

Domnul și doamna Miulescu nu le aflaseră viitoarei nurori și viitoarei cuscre alte hibe decât cele știute dinainte de-a le cunoaște; în rezumat: nu făceau parte dintre persoanele care să te ajute la o promovare socială. Așa cum se cuvenea, le invitaseră și ei la masă într-o duminică; atunci se pusese problema locuinței pentru tineri. Doamnei Miulescu nu-i ardea sufletul să-și aducă noră-n casă și nici doamnei Mareș să-și știe fata – fire tranșantă, genul ce e-n gușă și-n căpușă – stând cu soacra, mai ales în condițiile unei camere de trecere. Ca să-i facă pe cuscri să-și ia de-o grijă, deși nici ei nu-i dădea inima brânci să-și ia ginere-n casă, îi anunțase pe cei interesați că tinerii aveau să locuiască la ea. Nimeni nu-ntrebase cum și-n ce fel, ca nu cumva să-și ia vorba-ndărăt, deși Miron, fără să spună nimic, fusese contrariat de asemenea perspectivă. Doamna Mareș se-nțelesese cu familia de la etaj s-o primească în cămăruța lor din pod, unde vara leșinai de căldură, iarna riscai criogenarea, fiindcă acolo nu era sobă.

Doamna Mareș își apreciase cuscrii pentru efortul lor de-a-și fi depășit condiția de copii săraci; i se păruseră oameni așezați și la locul lor, iar cuscră-sa o nevastă pe cinste: una în fața căreia bărbatul nu zicea nici pâs. Din familia proprie, doamna Mareș știa că femeia este cheia casei. Ceea ce se putea spune, fără să fi greșit, despre cuscră-sa.

Miron, deși inteligent, frumos, cu farmec, nu era ce și-ar fi dorit doamna Mareș ca ginere, părându-i-se superficial: genul care promite orice, dar uită să se țină de vorbă. Un punct bun în favoarea lui: cel de-a nu fi dorit o simplă aventură cu Antonina ci o legătură trainică și oficială, după moda veche, cu atât mai mult cu cât fata nu făcuse nicio aluzie la căsătorie.

Cununia civilă avusese loc în sectorul unu, de unde era mireasa. Participanți – părinții mirilor, Florin Chirițescu și Mioara – fără bărbatu-său, plecat într-o delegație – prietena și colega Antoninei.

După ceremonie, tatăl mirelui, oferise două taxiuri care să-i ducă la *Caru' cu bere*, unde șef de sală era un fost coleg de liceu al domnului Gicu Miulescu, un coleg care ajunsese ofițer de intendență, *de ață*, cum se spunea

în mod curent, iar după război, ca atâta lume, își schimbase ori *i se* schimbase meseria.

Într-un separeu al restaurantului îi aștepta o masă împodobită cu fire de asparagus și cu violete, în fața fiecărui tacâm, și opt cupe de șampanie. De ce opt când ei erau șapte? Fiindcă responsabilul, șeful de sală, mă rog, îi întâmpinase, îi condusese și, urând noroc tinerilor, ciocnise cu mesenii cupa lui.

Doamna Mareș îl recunoscuse din primul moment, dar date fiind timpurile, când nu știai cine mai voia și cine nu să fie recunoscut, se făcuse că-l vedea pentru prima oară. El însă îi sărutase mâna și-i spusese: «Doamnă Mareș, mă mai recunoașteți? Au trecut atâția ani…». «Da, domnule locotenent, dar am așteptat să văd dacă dumneavoastră mă mai recunoașteți». «Să nu-mi spuneți că domnișoara – și îndreptase mâna spre mireasă, orientându-se după buchet – să nu-mi spuneți că este Antonina!». «Chiar ea și astăzi s-a măritat cu fiul fostului dumneavoastră coleg de liceu. Deci nu ne-ați uitat, dacă v-ați adus aminte și de numele fetei mele». «Cum s-o uit cum venea cu batalionul ei de ruși, în șir indian, ea, cea mai mică în frunte, apoi Olea, Valea și Sașa. Antonina de fiecare dată-mi spunea: „vă salutăm domnule locotenent, noi suntem patru”».

Cei prezenți nu-nțelegeau nimic, în afară de Antonina. De la Odessa și-i amintea pe cei trei prieteni ai ei: Olea, Valea și Sașa. Ea avea patru ani, Olea și Valea – gemene – cinci, iar Sașa, elev în clasa-ntâi, șapte. La despărțire, împreună cu mama și cu bunica lor, cei trei copii plângeau cu suspine, și-i dăruiseră singura lor jucărie, «suvenir», un cățel de lemn: *Gari c*; de ei își amintea și de leii de piatră din josul scării mari, fiecare leu ținând o labă pe un gogoloi tot de piatră. Antonina o rugase fierbinte pe doamna Mareș să-i dea un gogoloi din acelea dar i se răspundea invariabil: «Nu se poate, că ne mănâncă leul. Gogoloiul este jucăria lui. Am să-ți cumpăr eu o minge». Dar se compara vreo minge cu gogoloiul leilor? Refuzul maică-sii de-a deposeda un leu, unul singur, de jucăria de sub labă, i se păruse reavoință. Nu se putea ca leul, dacă-i vorbeai frumos, să nu-i dea mingea lui unui copil. Era prima ei dezamăgire.

Fostul locotenent, Titu Machidon, pe numele său, se simțise obligat să le spună celorlalți cinci meseni de unde până unde se cunoștea el cu soacra mică și cu mireasa. «Ne cunoaștem din ’42, de la Odessa. Doamna Mareș era acolo cu serviciul, iar eu răspundeam, împreună cu locotenent-colonelul Săpunaru, Dumnezeu să-l ierte, răspundeam de cantina pentru armată și

pentru funcționarii de la Administrația Transnistriei. Doamna Mareș m-a rugat s-o trec cu patru porții în loc de două, ca să aibă ce mânca și amărâții ăia de copii ruși, ucraineni de fapt, din apartamentul unde locuia dânsa cu fetița, cu Antonina. Olea, Valea și cu Sașa erau atât de slabi că le ieșeau oasele prin piele. Mizerie ca acolo n-am mai văzut». Socotind că a lămurit lucrurile, domnul Titu Machidon comandase chelnerilor să-nceapă servitul mesei.

«Domnule Machidon, i se adresase doamna Mareș, înțeleg că ați părăsit armata». «M-a părăsit ea pe mine». Și pe un ton confidențial, pe șoptite: «M-am dat și eu cu ăștia că aveam doi băieți de crescut». «Ce vă fac băieții?». «Unul e inginer chimist, are două fete și lucrează la Institut la coana Leana. Acum e-n Franța, pentru un an, la o specializare. Celălalt e inginer petrolist, însurat și el, cu doi copii. Acum e-n India pentru instalat niște sonde. Dar dumneavoastră?». «Secretară la un liceu tehnic. Fata a terminat Medicina și așteaptă repartiția». «Înțeleg că nu v-ați recăsătorit. Cât de greu trebuie să vă fi fost… Pe mine m-ar bate Dumnezeu să mă plâng, dar grele vremuri trăim». «Domnule Machidon – și doamna Mareș îi pusese o mână pe braț cum fac adesea vârstnicii când se adresează tinerilor – pentru mare parte dintre oameni toate vremurile sunt grele. Bine pentru toată lumea n-a fost niciodată. Fiecare cu soarta lui».

Masa, cu feluri delicioase, cărora mulți le uitaseră gustul, durase vreo patru ceasuri, timp în care de șapte-opt ori domnul Machidon se arătase pentru a se convinge că totul mergea cum îi plăcea lui. Socrii mari își evocau părinții, bunicii, satul lor cu poveștile lui, amintiri din liceu, mirele, Florin și Mioara de-ale lor, din facultate, Florin făcând adevărate studii psiho-sociologice asupra celor care frecventau librăria Academiei. Doamna Mareș și Antonina plasau și ele din când în când câte un cuvânt, gândul lor fiind îndreptat spre trecut. Al doamnei Mareș la scenele sfâșietoare la care fusese martoră când îi însoțise la Dalnic pe cei veniți din Țară la mormintele copiilor lor căzuți în luptă pe acele meleaguri. La ziua de 22 octombrie 1941 când sărise-n aer Comandamentul Militar Român de la Odessa, unde muriseră atât cât se știa, 103 militari, între care generalul Glogojanu, comandantul militar al Odessei, și 15 nemți, la represaliile care urmaseră, la toate grozăviile pe care ar fi vrut să treacă o amnezie. La ziua de neuitat când aflase că-i murise bărbatul pe front, la tot ce urmase la Odessa, unde fusese martoră a celui mai întristător spectacol din viața ei, la nefericirea localnicilor, încununare a mizeriei de dinainte de război, la

groaza care o cuprinsese pricepând că biruința rușilor însemna pentru români regim sovietic.

*

La slalomul între șomaj și câte un post fără vreo legătură cu nivelul ei intelectual, pentru că fusese o funcționară oarecare la Administrația românească a Transnistriei, la anul când Antoninei i se tăiase pensia de orfană de război, la drumul talciocului, la umilința îndurată din partea cumpărătorilor care socoteau că nu era de demnitatea lor să nu-ți vorbească de sus, întorcând pe toate fețele obiectul de vânzare, ceea ce-i amintea antichitatea cu târgurile ei de sclavi, când amantul, obiect al tranzacției, era cântărit, măsurat, pipăit, căutat la dinți cum fac de totdeauna geambașii de cai. Îi apăreau în minte ca și când i-ar fi văzut în ajun Olea, Valea, Sașa, Larisa Antonovna, mama copiilor, profesoară de germană, și Olga Nicolaevna, bunica lor dinspre tată, doctor în chimie, care, ca și noră-sa, vorbea fluent germana. În casa lor, între puținele întregi, fuseseră cazate Chirata Mareș cu fetița ei, Antonina. Apartamentul mai avea două camere de maximum douăzeci și cinci – douăzeci și șase de metri pătrați, împreună, atribuiți doamnelor Medvedev și celor trei copii. În cele trei camere, cu bucătărie și cu baie minuscule, cada fiind un fel de scaun de fontă emailată, locuise familia și pe când trăiseră bărbații casei, generalul Iuri Medvedev, inginer genist, lichidat de Stalin în iureșul lui împotriva capetelor din armată, și fiul său Boris, soțul Larisei, mort în luptele de la Cotul Donului, în aceeași zi cu locotenentul Marius Mareș. În cele trei camere, care dădeau într-un culoar lung, terminat cu baia și cu bucătăria, era numai mobilă de dormitor, cu paturi de o persoană – un schelet de lemn lăcuit, cu saltea, un deal - o vale, de uzură – un dulap cu două uși, o masă și un scaun, toate standard, mai mult decât modest, în toate, paturile erau suprapuse, într-una trei, în celelalte câte două. Pe jos era mochetă care, după cum i se vedea urzeala, părea anterevoluționară. Pe culoar, de-a lungul unui perete, se aflau rafturi cu cărți, protejate de o perdea de stambă cărămizie, cu mici buline colorate. Cei doi ani de când începuse războiul nu justificau garderoba mai mult decât modestă a familiei Medvedev. Olga Nicolaevna, bunica, dintr-o veche familie de intelectuali, membri de academii, după ce-i fusese executat bărbatul, ca să supraviețuiască, și cu un copil de crescut, își vânduse tot ce avusese de preț. Îi mai rămăseseră câteva cărți rare, în ediție princeps «ca să nu uit din cine mă trag». Doamna Mareș se mirase cum de un general locuise în asemenea apartament. «Ăsta i s-a repartizat când era

sublocotenent și n-a vrut să ne mutăm de-aici, ca să nu atragem atenția asupra noastră și la ce ne-a folosit? Dacă mă gândesc bine, totuși ne-a folosit, mie și fiului meu, că n-am fost evacuați, cum s-a-ntâmplat cu familiile altor generali, care din vile au ajuns la pământ pe jos, dacă nu în Siberia. Eu, înțelegând unde trăiesc și cum, continua Olga Nicolaevna, cât am putut am investit în bijuterii; nefiind la vedere, ele nu stârneau nici invidii nici comentarii. Eu și Boris, fiu-meu, am scăpat de Siberia, eu chimistă, specialistă în explozivi, el minor, comsomolist convins». Larisa, noră-mea, a avut de la părinții ei covoare orientale de cea mai fină calitate, blănuri, tablouri valoroase. Mirosind a război, am convins-o să le vândă cât mai avea cui și să cumpere bijuterii. O prietenă a familiei Medvedev îi propunea doamnei Mareș să-i vândă un pian. Chirata Mareș n-ar fi luat nici măcar ceva găsit în drum, dintr-o țară sub călcâi străin. Nu uita ce-i povestiseră rudele ei din Oltenia despre ocupația nemțească și de jaful prin care trecuseră în primul război mondial. Chirata ajuta nefericita familie Medvedev cu-atâta cât îi stătea în putință. Olga Nicolaevna o bătea adesea pe umăr și-i șoptea: «Tî haroșaia jenșcina, Chirata». Chirata Mareș le rugase pe doamnele Medvedev s-o-nvețe rusește, mai ales că se putea ajuta cu dicționarele germano-ruse și ruso-germane din biblioteca de pe culoar. După trei ani de lecții cu profesoare competente și punându-și ambiția să vorbească numai rusește – cu ele, cu copiii, cu localnicii – rugându-le s-o corecteze la orice greșeală, se putea spune că doamna Mareș vorbea chiar bine rusește, ceea ce-i folosise după ’44, când stilizase câțiva traducători, buni cunoscători de rusă, șchiopătând însă la română. Rusa fiind obligatorie cât fusese Antonina elevă, o ajutase la teme și insistase ca fata să-nvețe serios această limbă, de dragul de-a citi niște mari scriitori, fără intermediul traducerii, oricât de bună ar fi fost. Dușmană a pierderii de timp – dacă e bal, bal să fie – Antonina urmase sfatul maică-sii, luând chiar locul întâi la o olimpiadă de rusă și la fel la una de franceză. Pentru aceste două limbi temeinic învățate, Antonina îi recunoștea maică-sii meritele, însă nu-i putea ierta că n-o lăsase să urmeze liceul clasic, a cărui lipsă o simțise acut când, la Medicină, trebuise să-nvețe papagalicește termenii în latină și pe cei, mai puțini, din greacă. Privindu-și bărbatul, socrii și prietenii, Antonina zâmbea absent, gândul întorcând-o la Odessa celor patru ani ai ei. Venite cu vagon-lit din România; fetița se mirase cum de-și luase maică-sa patul cu ea, pat care nu semăna însă cu niciunul de la ei de-acasă. Ajungând adormită la Odessa, maică-sa o culcase în camera lor din apartamentul familiei

Medvedev, rugând-o pe Olga Nicolaevna să se mai uite din când în când la fetiță, Chirata fiind obligată să se prezinte la Comandament. De câte ori deschisese Olga Nicolaevna ușa camerei, cum îi promisese locatarei lor, fetița dormea ca pruncul după scăldat; la un moment dat, în timp ce fierbea niște mei la bucătărie, Olga Nicolaevna aude un plâns sfâșietor. Din doi pași se afla în fața fetiței disperate care, printre suspine, striga «mama», «mama». Olga Nicolaevna o luase-n brațe, o mângâiase, îi arătase prin gesturi că «mama» plecase dar avea să se-ntoarcă, dădea din brațe ca o pasăre vrând să le semnaleze ceva semenelor, pe urmă cu o voce joasă, liniștitoare, îi cântase ceva lin, ca de alinat durerile, de amorțit amărăciunile sufletului și o podidiseră și pe ea lacrimile. Cântecul ăsta i-l cânta lui Boris al ei când era bolnav sau supărat, chiar după ce trecuse de copilărie. Îndată ce-și dă cât de cât seama ce înseamnă durerea sufletească, asemenea câinelui care citește sufletul omului ca pe o carte și are premoniții care depășesc omul, copilul simte tristețea și-ncearcă s-o aline. Văzând-o pe Olga Nicolaevna plângând, Antonina își ridicase poala rochiței, îi ștersese lacrimile, își apropiase obrazul de obrazul ei, o luase de mână, o-ngânase cu glasul ei întrerupt de suspine, simțind pentru prima dată, în scurta ei viață, înfrățirea în durere, durere ca un câmp căruia nu i se vedeau marginile. Se simțise pierdută, lângă altă ființă pierdută. Durerea e ca apa. Se-mprăștie și se strecoară prin cea mai măruntă fisură. Olga Nicolaevna o luase de mână și o dusese cu ea la bucătărie, apoi de la fereastră își chemase nepoții în casă spre a-i ține de urât micuței străine. Sașa, vrând s-o amuze pe colocatara lor, își chemase niște prieteni mai mari decât el: doi cântau la balalaică iar altul, copil de circari, se dădea peste cap, mergea în mâini, făcea diverse clovnerii. Fiecare-și etala cu sârg talentele, vrând s-o-nveselească pe fetița străină, care se uita uimită la ei, încetând să mai suspine. Când se-ntorsese acasă, Chirata Mareș găsise circul în plină desfășurare. Le mulțumise copiilor pentru strădania lor de-a o-mbuna pe Antonina și-i răsplătise cu un pachet de biscuiți aduși din România, pe care îi mâncau din ochi în timp ce Chirata rupea ambalajul ca să li-i împartă. «Ai văzut ce drăguți au fost copiii cu tine», îi spusese maică-sa când se văzuseră la ele-n cameră. «Da, dar nu știu să vorbească». La amintirea acestei replici, Antoninei îi venise să râdă. Făcuse un efort să se abțină, fiindcă râsul ei ar fi fost deplasat față de subiectul în care erau antrenați toți mesenii de la nunta ei. «Doamne, nu mi-aș fi închipuit niciodată că într-o zi atât de importantă, gândurile mele să nu aibă nicio legătură cu ceea ce mi se-ntâmplă! Așa o fi

la toată lumea?». S-ar putea. Dar nu tuturor le e dat ca în asemenea zi să-ntâlnească pe cineva care să-i învie trecutul. I se părea atât de ciudat că de la Odessa, unde se aflase cu o clipă mai înainte, se trezea într-un restaurant, la masă, printre alții, cu un bărbat care i se părea un străin abia cunoscut, bărbatul ei de-atunci încolo, ales pentru a-mpărți cu el viața. Luându-i bine seama, se-ntrebase dacă nu făcuse o greșeală măritându-se cu el. «Frumoase gânduri pentru o „mireasă”! Oare sunt eu făcută pentru această „instituție”?».

*

Din punct de vedere masculin, Miron putea seduce și o sfântă. Deși n-avusese de-a face cu fete mari, se purtase desăvârșit cu Antonina. Cum viața nu se reduce la erotism – o fi bine, o fi rău? – Antonina își confirma, în privința lui, observațiile de pe când nu erau căsătoriți: o lene și o neglijență funciare, minimum de efort, niciun aport sau măcar preocupare în treburile gospodărești. În afară de țâfnele maică-sii, nu moștenise nimic de la părinții lui, care funcționau ca limba unei pendule. Învățat să fie tratat drept buricul pământului, i se părea nu doar un efort ci chiar o degradare faptul că trebuia să-și facă singur pantofii și să nu-i găsească dați cu cremă și lustruiți, așezați ca soldații la paradă, la capul patului, cum fusese-nvățat de maică-sa. Doamna Mareș, care se afla într-un moment fericit al vieții – adică avea o slujbă – deși deranjată de comoditatea ginerelui ei, hotărâse să nu protesteze-n niciun fel, știind că afară de zâzanie, observațiile ei nu i-ar fi schimbat năravul răsfățului.

Terminând cu medie mare, Miron primise repartiție în București, la un ICRAL, unde, ca arhitect, nu se dădea sânge pe nas de muncă multă. Era un post care se mula ca o mănușă pe principiul lui «noi ne facem că muncim, ei se fac că ne plătesc». Celălalt arhitect de la instituție, fiu de medici, terminase facultatea cu doi ani înaintea lui. Acestuia i se propusese un post și la ICSOR (Institutul Central pentru Sistematizarea Orașelor din România), ceea ce-nsemna deplasări prin țară și proiecte de sistematizare, activitate care nu se compara cu traiul pe vătrai de la ICRAL. Miron și Gabriel, colegul de instituție, își făcuseră un plan care să le ușureze pe cât se poate munca: o zi unul era la sediu, celălalt – unde-l mâna fantezia, în ziua următoare invers. Când pe amândoi îi apuca simultan cheful de muncă, o luau prin cartierele vechi ale orașului unde li se ceruseră relevee, pe care le făceau cu încetinitorul, fiindcă nu mai dădeau turcii și nici nu-i mâna careva cu biciul. Șeful din promoția Antoninei fusese repartizat la Central.

Ea, a doua ca medie, la un spital de irecuperabili, la o distanță de București care-i cerea să se trezească la patru dimineața, ca să prindă trenul de cinci și un sfert spre Cuca Măcăii, cum își numea ea locul de muncă. Se spăla temeinic de seara, dimineața doar la sub-braț, deodorându-se-n dușmănie, se-mbrăca în viteză de pompier și o pornea spre Gara de Nord pe picioare, fiindcă mijloacele de transport în comun funcționau numai de la ora cinci. Făcea naveta asta împreună cu prietena ei Mioara Vlăsceanu, mamă a doi băieți, nevasta unui inginer cu studii la Moscova, mare ștab în construcții, lipsit total de umor, îndoctrinat până-n măduva oaselor, față de care nici Mioara nu-ndrăznea să spună un banc politic. Cu firea ei directă și contând pe incontestabila inteligență a Mioarei, odată o-ntrebase: «cum te-ai căptușit, fato, cu beleaua asta? Mie să nu-mi spui că te-ai îndrăgostit de el». «Mi s-a părut potolit, așezat, om de nădejde și, drept să-ți spun, am vrut s-o știu pe mama liniștită că mă vede la casa mea, sătulă, sărmana, de câtă sărăcie-am îndurat. A murit liniștită că nu m-a lăsat singură». Pentru copii își găsise o doamnă-doamnă, nemțoaică, mamă de doctor. Mioara o-ntrebase cum de se angajase la niște străini în loc să vadă de propriii nepoți. «Dacă e vorba să fiu slugă, apoi vreau să fiu cu simbrie, nu pe gratis», îi răspunsese fără nicio reținere doamna Gerda Panea. Nemțoaică din Hamburg, se cunoscuse cu locotenentul, pe atunci, Mircea Panea, trimis în Germania la o specializare. Dragoste la prima vedere. Mircea Panea și Gerda Huber se căsătoriseră civil în Germania, în anul 1930. Nunta – la București, într-un cadru restrâns. Mirele era orfan de tată din primul război mondial, iar mireasa, orfană de amândoi părinții, avea ca singură ființă apropiată o soră, cu opt ani mai mare decât ea, văduvă la treizeci de ani, cu doi copii. Trăgând din greu de când rămăsese văduvă, doamna Panea – mamă ducea o viață retrasă, departe de mondenități. În sinea ei nu o entuziasmase faptul că pentru fiu-său se terminaseră româncele; totuși nu se arătase ostilă față de aleasa lui. La douăzeci de ani ai ei, când se măritase, Gerda era studentă în anul doi, la Litere – germană și engleză – și la Filosofie, la Heidelberg. Își continuase studiile-n România, terminase cu brio facultatea, însă nu profesase niciodată. Își crescuse băiatul și își îngrijise cu devotament soacra; iar pe bărbatu-său chiar îl răsfăța, ca răspuns la purtarea lui afectuoasă, plină de atenții. Nu trecea o zi fără ca el să nu-i aducă măcar o floare. Soacră-sa, femeie-n puterea vârstei, se trezise cu un reumatism deformant; cu greu mai izbutea să vadă de propria persoană, ca urmare, nici vorbă să mai dea vreun ajutor în casă și nici să

bată drumul până-n satul unde avea o moară de apă, gospodărie pricopsită și douăzeci de pogoane de vie, moștenire de la părinții ei, rămășițe dintr-o mare avere, tocată de antecesorii mai depărtați. În urma capitulării necondiționate a României, din 23 august 1944, colonelul Mircea Panea, cu toată armata română din Moldova – la o sută șaptezeci de mii de oameni – luase drumul Marii Uniuni Sovietice, ca prizonier de război. Doamna Gerda Panea și fiul ei Tudor n-aveau să afle niciodată unde-i putrezeau colonelului oasele. Foștii lui camarazi de arme și de prizonierat nu mai știau nimic despre el de când fusese luat la o anchetă, la Liubianka. Neavând niciun act care să ateste moartea colonelului Panea, familia nu primise nicio pensie de la Statul român. Dumnezeu fusese milostiv cu doamna Panea – mamă, curmându-i suferințele în 1939. Prin informațiile pe care le avea colonelul și chiar din ceea ce se comunica oficial, perspectivele anunțându-se îngrijorătoare, soții Panea hotărâseră să vândă proprietatea de la țară și cum nici soarta banilor nu era sigură, îi investiseră, la sugestia unui prieten evreu, în bijuterii și-n pietre prețioase nemontate, avere ascunsă și care se transporta ușor. «În vremuri instabile e bine să ai avere mobiliară», rezumase prietenul situația în care se afla lumea în anul de grație 1940.

Doamna Gerda Panea era un om de nădejde, care instaurase o disciplină teutonică în casa Mioarei; câștigase respectul soțului acesteia și, cu toată severitatea pe care le-o arăta celor doi băieți ai familiei, pe care-i creștea de bebeluși, reușise nu numai să fie ascultată dar și iubită de ei, învățându-i nemțește în mod atrăgător, cu povești amuzante și insuflându-le ambiția de-a-și depăși părinții care și ei învățaseră germana în liceu.

Stelian Vlăsceanu, soțul Mioarei, la poziția lui, i-ar fi putut, sigur, schimba repartiția, însă, principial cum era, nici vorbă să intervină pe lângă vreo mărime, iar nevastă-sa nu i-o ceruse. Nu trebuia să ai spiritul de observație al Antoninei ca să intuiești ce-nsemna pentru Mioara propria casă: o-nchisoare în perimetrul căreia îi era mereu teamă să nu încalce regulamentul. Și naveta i se părea o eliberare condiționată, acordată pentru bună purtare, ca în sistemul penitenciar din Occident. Hotărârea Antoninei de-a nu avea copii creștea pe măsură ce-nțelegea că menajul Mioarei ținea doar din cauza copiilor. Antonina socotea că un copil însemna suprema dovadă de dragoste a unei femei pentru un bărbat. Până la acea vârstă, ei niciun bărbat nu-i inspirase dorința unui copil. Cu Miron convenise că timpurile pe care le trăiau te-ndemnau să nu lași urmași care, pe bună dreptate, să te-ntrebe, într-o zi, unde ți-a fost mintea când i-ai adus în

asemenea lume. Poate nu era ea femeia prin care el să se dorească perpetuat, dar în mod sigur, comoditatea stătea la originea acestei hotărâri. Atâția oameni se nasc ca efect al unei conveniențe care se substituie adesea convingerii și dorinței arzătoare: «ce casă e aia fără copii» și «nu e om ăl de n-a crescut un copil și n-a sădit un pom». Antonina era convinsă că băieții Mioarei veniseră pe lume, drept urmare a îndatorării față de înțelepciunea populară, dușmană justificată a trecerii inutile a omului pe pământ. Înțelepciune care îndemna omul spre ceea ce era cu putință pe orice treaptă socială s-ar fi aflat. Sau veniseră conform raționamentului: «să nu regret că n-am făcut-o și pe-asta», nemaivorbind de teama singurătății la bătrânețe. Mioara era la o apreciabilă depărtare de fericire – dacă așa ceva există. «Fata asta e ca un iepure speriat. Îi e frică de bărbatu-său ca de bombe. Ăsta, pe vremea Inchiziției, pe mulți i-ar fi trimis pe rug. Un tip cu o-nfățișare agreabilă dar comună, cu o minte proaspătă de țăran, un adevărat profesionist în ingineria lui, cu un aer de indiferență și de detașare, dar reținând și o șoaptă și cel mai mărunt gest, tipul ideal de spion, tovarășul inginer Stelian Vlăsceanu avea un suflet uscat, de iască, însă fără niciun risc de-a lua foc». Dar ea, Antonina? «Fericită», încântată că se măritase? Fusese o văpaie la-nceput, dar se domolise, îl considera pe Miron un tovarăș de drum. Nu-și făcuse niciodată portretul bărbatului ideal. Fusese-ndrăgostită de profesorul de Anatomie, probabil pentru aerul lui distins, distant, inaccesibil, nemaivorbind de valoarea lui profesională. Mioara fusese-n dragoste cu un băiat, în primii doi ani de facultate, când iubitul ei făcuse o pasiune pentru o colegă, frumoasă ce e drept, cunoscută ca poamă bună, având două haine de blană, una de nurci, alta de breitschwantz gri, în timp ce lumea umbla-n loden. Dezamăgirea asta o-mpinsese pe Mioara să se mărite cu primul care o ceruse de nevastă și să facă la iuțeală doi băieți gemeni, în anul trei de studenție. Dezamăgirea ca și insomnia sunt răi sfetnici. Te-ndeamnă la acțiuni pe care în stare normală nu le-ai face și pe care le regreți o viață. Antonina nu descoperise la Miron, după căsătorie, nimic din ceea ce n-ar fi observat din momentul când se cunoscuseră: dorința de-a fi remarcat, de-a fi original; Antonina o considera un infantilism de care spera să-l vadă vindecat; sinceră cu ea însăși, trăsătura asta o făcea să nu-l mai ia-n serios ca pe-un adult. Deși nici nu dăduse bine cu nasu-n meserie, fermentul de psihiatru o-ndemna să considere fiecare om, un caz. Dacă bărbatu-său ar fi fost prost, i-ar fi pus acel infantilism pe seama prostiei, nefiind însă prost, îl punea pe seama unui efort de a-și

învinge timiditatea și nesiguranța de sine, ceea ce-l făcea să sară peste cal. În coabitarea cu un om, neglijența, nepăsarea, ignorarea oricărei obligații sunt sământă de stări conflictuale. Văzând cu cine avea de-a face, Chirata Mareș – Baiazid – deși din naștere nu era un monument de pacifism și de indulgență, izbită-n moalele capului de ciomegele vieții, ajunsese la concluzia că decât să te cerți mai bine pui mâna și strângi și curați după neglijent și nesimțit. Plecând la patru și zece – și cinsprezece dimineața la gară, Antonina nu avea cum să aranjeze camera, bărbatu-său trezindu-se la șapte. În vederile lui nu intra ideea că se cuvenea să aerisească și să strângă patul. Și nu-l jena defel că soacră-sa făcea ordine și curățenie în locul lui. Cât de grăbită era dimineața, Antonina își bătea perna, își netezea cearșaful, își strângea plapuma sau pătura, după sezon. Predica asta, prin exemplu, nu-l impresionase pe bărbatu-său. În marile principii mai toți oamenii sunt de acord. N-ai afla pe unul să nu jure pe cele Zece Porunci. Mărunțișurile de zi cu zi îndepărtează oamenii, ca și deosebirile de păreri ideologice. Primele – mărunțișurile – macină încet-încet o relație, cele din urmă duc la o ruptură bruscă și iremediabilă. În momentul în care între doi parteneri de viață s-a dus stima, nu mai poate fi vorba de dragoste.

Antonina se gândea cât i-ar fi folosit ei să petreacă mai mult timp cu Miron și nu doar serile și două duminici pe lună, cât le-ar fi folosit amândorura. Pentru căsnicia Mioarei acest program era sigur folositor. Altminteri bombăneala dușmănoasă, pricina permanentă pe care o căuta cu lumânarea bărbatu-său față de ea și față de copii ori o făceau să-și ia câmpii ori o transformau din psihiatră în pacientă de psihiatrie.

Spitalul unde fuseseră ele repartizate se afla pe un deal; un conac boieresc de toată frumusețea, amestec de stil florentin cu stil brâncovenesc, atât de armonios îmbinate că nu dădeau nicio clipă impresia de hibrid, cu parchet de esențe nobile dispus în modele de un rafinament de covor oriental, cu uși sculptate cu păsări care stăteau să-și ia zborul dintre plante care alcătuiau o geometrie subtilă, pentru a cărei deslușire trebuia să ai ochi buni și mai ales imaginație, cu un parter imens, cu un tavan cu bârne aparente, bârne de care atârnau candelabrele de fier forjat în tarsadă, cu un perete întreg din cristal brizotat, dând spre o pădure, acoperit numai în anotimpul rece, de uși masive de stejar. Cele două proaspăt absolvente erau trimise la un spital de unde cu doi ani în urmă își dăduse directorul demisia. Fiind spital de incurabili – două sute cincizeci la număr, bărbați și femei – autoritățile sanitare nu se sinchisiseră de el cine-știe ce. Cum era s-ajungă

incurabilii mai incurabili decât erau?! Doi ziși asistenți medicali, foști felceri la armată, reprezentau medicina în stabiliment. Infirmiere erau niște femei din sat care le dădeau bolnavilor mâncare clocotită, ei o aruncau, ele o adunau și o duceau acasă la porci. Spitalul, în afară de faptul că se afla într-o clădire splendidă, nu se deosebea cine știe ce de *Salonul nr 6* al lui Cehov și nici de *Marile Speranțe*. Parchetul abia de se mai bănuia de sub stratul de zoaie, pânzele de păienjeni atârnau de tavane și de candelabre ca-ntr-un decor anume amenajat, peretele de cristal devenise opac, nemaiștiindu-se de când nu mai gustase apa și mângâierea unei cârpe. Când spitalul se mutase aici, dintr-un spital adevărat – transformat în dormitoare de cursanți C.A.P. – conacului i se mai adăugase o aripă, construită-n dorul lelii: closete insuficiente și ale căror produse inundau adesea culoarul, fiind amplasate într-o încăpere în pantă; clădirea, luminată cu lămpi de gaz timp de doi ani, două cade la peste două sute de bolnavi, într-o chichineață, spălatul rufelor cu mâna, fiertul într-un căzănel ca într-o gospodărie obișnuită, sală de mese nu, sobele cu ușile în interiorul saloanelor, de unde zeci de arsuri, în schimb la fiecare pat o priză electrică, dovedind ignorarea celor care urmau să fie adăpostiți de noua construcție. Tot ce se adăugase conacului îndreptățea calificativul unei femei de la spălătorie: „Toate aci merg de la cur la gură”. Și ca încoronare a binelui, douăzeci și cinci de kilometri între spital și oraș, cinci pe drum de țară. Până să vină Salvarea de la oraș un bolnav cu o urgență putea să moară liniștit, ceea ce le determina pe doctorițe să ia camioneta, obținută cu mari stăruințe, și una dintre ele să ducă omul la oraș la specialist și să-l vadă într-un pat, luat în evidență.

Antonina primise, de la județ, mandat de director. Pentru această onoare care o deosebea de Mioara, contase faptul de a nu fi avut copii. Autoritățile locale aveau să se căiască amarnic pentru această alegere, dar de unde să fi știut ele ce-nsemna amestecul de oltean cu machidon. De când conacul boierului, care se omorâse de frică să nu fie arestat, devenise spital, niciun doctor nu-i ceruse primarului comunei și nici la județeană cât ceruse într-o lună muierea asta subțirică-trestie și iute ca țiparul. Când credeau mărimile că au terminat cu spitalul, iar se trezeau cu ea cu altă jalbă-n proțap.

Mai întâi făcuse o curățenie-n conac și-n noua clădire, că totul sclipea. Prin județeana sanitară, cu multe și vehemente stăruințe, obținuse lenjerie, haine și saltele noi pentru bolnavi, var și zugravi pentru a nu aduce lucrurile noi între niște ziduri afumate, negre ca de peșteră. Doar liliecii lipseau. Rapoartele Antoninei nu scăpau din vedere niciun aspect al spitalului de

care răspundea: starea bolnavilor – higiena, îmbrăcăminte, morbiditate, alta decât cea psihică, lipsa de medicamente, incompetența instructorilor de ergoterapie – un fel de vătafi care parcă ar fi mânat o cireada de vite, făcând din bolnavi slugile personalului, condițiile improprii de păstrare a hranei, frigiderul defectându-se mereu; un tablou în culori sumbre, într-un stil neutru, măsurat, plin de revoltă înăbușită. Singurul succes al începutului ei de directorat finaliza «raportul de activitate» în fraza următoare: «Din fondurile noastre, cu ajutorul bolnavilor și al salariaților, am construit din chirpici un grajd, o cocină, o remiză pentru căruță și un garaj, toate-n stadiul de finisare».

Cerea perseverent ca spitalul să nu se mai fi numit «Cămin de neuropsihiatrie» ci de *psihiatrie*, ceea ce ar fi adus un spor de periclitate la salariul personalului căruia trebuia să i se ierte multe nereguli, dată fiind distanța de unde venea, de la oraș, și posibilitatea de-a se angaja în alte locuri. Două probleme rezolvase Antonina: o condiție umană pentru bolnavi și angajarea unor cadre medicale. Peste tot unde cu viu grai cerea ceva Antoninei i se punea întrebarea: «Dacă spitalul merge și așa de ce n-ar merge și de-aici înainte». Antonina îi lua seama personajului de parc-ar fi vrut să-l disece și-l întreba cu o voce suavă: «Dumneavoastră de câtă vreme aveți costumul ăsta?». Nebănuind capcana, câte unul răspundea sincer: de un an, de doi, de-o lună. «Și credeți că o să-l purtați și peste 20 de ani?». «Bine, dar…», răspundea personajul fâstâcindu-se. «Când o să se uzeze, o să cumpărați altul. Și spitalul are nevoie de reparații, de întreținere. Spitalul este casa mea. În spital stau mai mult decât la mine acasă. Și în el sunt oameni. Dacă au mintea pierdută, eu nu îi socotesc obiecte. În locul lor aș putea fi eu, ați putea fi dumneavoastră. Nimeni nu-și cunoaște viitorul. Și ceva inacceptabil: ni se trimit nouă, spital de psihiatrie, bătrâni perfect normali psihic, care au cerut internarea într-un cămin obișnuit de bătrâni. Modul de-a-i trata pe bătrâni dovedește o desconsiderare a ființei umane. Pe aceștia umblu eu să-i plasez acolo unde trebuie, fiindcă dacă-i trimit din nou la „forurile competente”, mor pe marginea drumului. De-asta vă bat la cap. Nu pentru mine, pentru ei și pentru ai mei din spital». «Tovarășa doctor, aveți de gând să rămâneți toată viața aici? Mă rog, până la pensie?». «Nu. Dar cât stau aici vreau să fac tot ce este de datoria mea. Și datoria mea e să le fac bolnavilor viața cât mai bună». Avea femeia asta un talent de-a te face să te simți vinovat… Mai bine-i dădeai orice numai să scapi dracu’ de ea.

Când ceruse tractor pentru desțelenit pământul din fața spitalului, ajuns pământ bătătorit, pe vreme uscată, și băltoacă noroioasă, toamna pe ploaie și primăvara la dezgheț, primarului comunei i se păruse că doctorița întrecea orice măsură și când mai aflase ce-avea de gând să facă i se păruse că umbla după cai verzi pe pereți: voia să pietruiască toată suprafața, lăsând numai pe margini pământ pentru flori și pentru două rânduri de răsură. Primarul nu scăpase de ea până ce nu-i dăduse tractor, trei camioane de balast și un buldozer. Când doctorița trimisese personalul s-aducă răsură din pădure, urmase un protest general: oamenii înțelegeau să pună trandafiri nu sărăcie de răsură. Oftând, mormăind, înjurând în gând: răsură dorea, răsură aduseseră, răsură sădiseră. Când plantele se prinseseră în noul loc, doctorița îl adusese pe inginerul agronom de la G.A.C.-ul din comună și altoise răsurile cu butași de trandafiri agățători. Fierarul comunei, căruia doctorițele «de la nebuni» le-ngrijeau tot neamul, ca pe oricine le cerea ajutorul ori sfatul, făcuse o boltă de metal pe care se agățau trandafirii. După un an, bolta era toată o floare roz închis, de la măceșii altoiți; în pietriș răsăriseră, fără să fie semănate măcar, flori de portolacă, în toate culorile, alcătuind un covor viu, iar la un metru de rădăcina răsurii creșteau crăițe, mușcate, busuioc, dalii pitice, regina-nopții, pansele de toate culorile. Sub boltă se așezaseră bănci cu spetează, mese rotunde, scaune, de ebonit cu schelet de nikel. Toate pentru ca bolnavii să vadă și altceva decât zidurile încăperii care-i adăpostea. Printre ei, zece bărbați sănătoși psihic, aruncați acolo prin efortul familiei de-a scăpa de ei, conjugat cu al câte unei recomandări de specialist, n-aveau unde să-și mai afle un adăpost după atâția ani petrecuți «la nebuni». Printre cei cu adevărat bolnavi se afla și un evreu, fost cantor, a cărui familie emigrase. Văzând că doctorițele vorbeau cu personalul despre apropierea Paștelui, se dusese lângă Antonina și-i șoptise: «și la noi e Pesah; aș putea să capăt și eu, o bucățică de pască?». A doua zi Antonina era la Templul Coral de pe Sfânta Vineri, la București, și cerea pască pentru tot spitalul «ca să nu fie geloși ceilalți bolnavi». De acel Pesah toată lumea din Spital a mâncat pască, de unde s-a tras concluzia că doctorița Antonina Miulescu era evreică. Ceea ce n-a-mpiedicat-o să comande la bucătărie cozonac pentru Paște. În spital s-au ciocnit și ouă roșii, aduse de lumea din sat, care dădea de pomană.

Oricâtă vreme îi luau treburile administrative și controlul spitalului, din pod până-n pivniță, Antonina o dată pe zi mergea, împreună cu Mioara, din bolnav în bolnav, ceea ce Mioara făcea și de trei ori pe zi, verificând și

formele contabile, fiindcă Antonina avea încredere numai în ea. Cu acei zece bătrâni cu mintea-ntreagă stăteau mai mult de vorbă decât cu tovarășii lor; observațiile acestor oameni simpli erau foarte importante pentru cele două doctorițe: «Doamnelor doctore, zicea moș Gheorghe, aș fi putut să fug din spital, da' m-am gândit: „unde te duci, băiete, la cine? Dacă doctorii ăștia, buni, zdraveni, sănătoși, vin de bună-voie printre nebuni, tu de ce n-ai sta acilea?". Și m-am apucat să stau de vorbă cu fiecare, cum stați dumneavoastră. Vorbesc toți ca de pe lumea-ailaltă, da' cred că e printre ei și de-ăi de-ar fi vrut să fie altceva decât au fost, că nu e toți nebuni din naștere. Da' dumneavoastră de ce-oți fi venind acilea?». Ce să-i fi spus ele? Că voiau să pătrundă mecanismul dereglării minții și-a sufletului omenesc și că-și puneau întrebarea dacă și la animale or fi fost nebuni? Antonina – dintr-o curiozitate, dintr-un spirit de iscodire a naturii omului, pe care să și le mulțumească nu numai intuitiv ci ajutată de argumente științifice, atâtea câte puteau fi luate în considerare în timpul vieții ei.

Mioara – dintr-o amărăciune de neîmpăcat, din decepția primei iubiri, depășită cu mult de partenerul ei de viață, un străin alături de care trăia ca pe un teren minat, om obtuz, cârcotaș, dușmănos, care inspira numai teamă. Din curiozitatea de-a-nțelege mobilurile existenței materiale și mai ales spirituale care fac din oameni ceea ce sunt. Acele resorturi care se dereglează la un moment dat sau care – dereglate încă din starea intrauterină, explodează nestimulate sau stimulate din exterior. Spera ca psihiatria să-i ofere o rază care să-i străpungă nebuloasa din suflet. Când Gigel, băiețașul de șaisprezece ani, autist, o apuca delicat de halat și o-ntreba cu un glas de-o blândețe, de parcă atingeai o catifea, cu ochii lui albaștri, de înger, pironiți în ochii ei: «Doamnă doctor, pe noi nu vrea nimeni să ne omoare, nici dacă vă rugați dumneavoastră?», cu atâta speranță încât Mioara se retrăgea-ntr-un birou și plângea de-și golea sufletul. În spital, agitați erau puțini, agitați dar nu agresivi. Aceștia erau cel mai puternic sedați. Ori dormeau ori cădeau într-o stare de prostrație. Oricum, un spital de cronici era mai puțin solicitant decât unul de psihiatrie obișnuit, unde fiecare zi putea reprezenta o surpriză, unde bolnavul era sensibil la orice cuvânt, la orice atitudine, care-i putea schimba umoarea cu o sută optzeci de grade; cu toate nemulțumirile, cu toate rănile, viața ei îi părea o caricatură, comparând-o cu sensul ascuns al întrebării lui Gigel, pe care ar fi fost îndreptățită s-o pună mare parte din locuitorii Pământului. Întrebarea asta cuprindea durerea mai multor oameni decât se poate-

nchipui. Nicio specialitate nu-l pune pe doctor în fața fericirii, dar nicăieri nu-ți trebuie mai multă rezistență sufletească decât în psihiatrie.

Și Mioarei și Antoninei li se rupea sufletul când se izbeau – și se izbeau mereu – de nepăsarea, chiar de desconsiderarea autorităților față de profesia lor, implicit față de pacienții lor. Când duceau un bolnav de-al lor la un specialist la oraș, auziseră nu o dată câte o asistentă care anunța medicul solicitat: «Domnu' doctor, vedeți că iar v-a venit o doctoriță de la nebuni cu unu' la consultație». Asta într-un spital! Șansele psihiatriei depindeau adesea de câte un deranjament în cadrul nobilimii comuniste; deranjatul se interna la Elias, dar era tratat de medicii de la Central. Se dovedea atunci că și în monumente pot apărea fisuri cărora nu le folosea bidineaua ideologică.

Prin cunoștințele ei, Antonina aflase că la spitalul județean la care căminul lor avea acces, opera un chirurg foarte bun, fiul unui comandor de aviație mort la Cotul Donului. Cu primul caz de chirurgie abdominală, Antonina se prezentase acestui medic, comunicându-i că aflase despre existența lui de la o cunoștință comună și neuitând să-i spună cine fusese tatăl ei. Zgârcit la vorbă, cu o figură dură, doctorul se arătase însă mai mult decât bun coleg, dând drumul nădufului din el, în fața Antoninei: «Nu mă revoltă atâta ăștia cu mapa cât unii care, de când au terminat Medicina, nu-și mișcă fundul din Minister, dar se consideră în drept să ne frece nouă ridichea și să nu scape nicio ocazie de-a ne declara neproductivi…». «Domnule doctor, grea meserie viața», își rezumase Antonina amărăciunile. Înseninându-se deodată, doctorul o invitase să-mpartă cu el borcanul de salată de bœuf adus de-acasă și să bea după aceea o cafea-cafea. La despărțire, după ce-i sărutase mâna îi spusese: «Ușa mea vă e deschisă pentru orice nevoie, nu doar chirurgicală».

Când avusese Gigel, băiatul autist, o criză de apendicită, se dusese Mioara cu el la chirurgul lor, cum îl numea Antonina. «Domnul doctor e la sală. Cam în douăzeci de minute vine la cabinet», o înștiințase o asistentă. Fix la cât îi spusese asistenta, pe culoar apăruse un bărbat de statură mijlocie, arămiu la chip; după calota albastră care-i acoperea cam pe jumătate fruntea, era probabil chirurgul. Gigel stătea întins pe banca din fața cabinetului, Mioara ținându-i capul pe genunchi și mângâindu-l într-una. Mioara se ridicase încetișor de pe bancă punându-și geanta sub capul băiatului: «Domnul doctor Doru Brediceanu?», întrebase timid Mioara. «El, doamnă». «Îmi dați voie, doctorița Mioara Vlăsceanu, de la Căminul de psihiatrie. Am venit cu un pacient care pare să aibă apendicită. Doamna

doctor Miulescu, directoarea căminului, m-a trimis la dumneavoastră». Fără niciun comentariu, doctorul se apropiase de Gigel și spunându-i «hai, băiețaș, să vedem ce e cu burtica matale», îi trăsese în jos pantalonii de pijama și, închizând ochii, îl apăsase pe locul dureros, așteptându-se s-audă un urlet. Cu ochii-n ochii doctoriței, Gigel își dusese un pumn la gură și se mușcase până la sânge. «Nu te doare?», întrebase contrariat doctorul. «Doare rău, doare», răspunsese băiatul printre suspine. «Cum de n-ai țipat?», întrebase doctorul de parcă s-ar fi adresat unui om normal. «N-am vrut s-o supăr pe doamna doctor». În acel moment, în ochii verzi-albăstrui ai lui Doru Brediceanu, aspri ca un câmp arid, se topise ceva și se oprise ca o lavă incandescentă în ochii căprui ai doctoriței, care nici nu mai clipeau sub vraja care-i străbăteau întreaga ființă. «Angela, strigase el, duceți băiatul la sală imediat». Gigel, o privise pe Mioara cu spaimă, dar și cu speranță. «Doamnă doctor, să nu mă lăsați singur». «Nu, Gigel». «Și dacă-i rugați dumneavoastră, ne omoară? Hai, rugați-i». «Am să-i rog, Gigel». Lui Doru Brediceanu i se părea că dialogul dintre doctoriță și pacient era extras dintr-un roman de știință-ficțiune. Privirea, care-i străbătuse pe-amândoi, eliminase pentru doctor pronumele de politețe și cuvântul «doamnă». «Mioara, i se adresase doctoriței, pironind-o cu privirea lui severă, vrei să mergi la sală?». «Chiar vreau să vă rog…». «Să *te* rog…». De data asta țâșnise lavă din ochii ei. «Să te rog să mi-l dai acasă… acasă, adică la Cămin, fiindcă ar putea face o criză de panică, văzându-se printre străini». «Cum ați venit până aici?» «Cu o camionetă a Căminului». «Cu șofer, presupun». «Da». «Spune-i șoferului să plece. La câteva ore după operație vă duc eu acasă, și-am să trec în fiecare zi să vă văd». După operație, când Gigel încă nu se trezise, Doru Brediceanu o invitase pe Mioara în cabinet, îi arătase cu mâna un fotoliu și apoi își scosese de pe cap calota. Acum se vedea că era blond, cu o chelie până la jumătatea țestei; urma o dungă de păr în care se desena un cerc chel, exact ca tonsura preoților catolici, iar spre ceafă se ivea o altă dungă de păr auriu. Trăsăturile erau fine, exprimând însă încăpățânare și dârzenie. Sub chipul cu puțină carne, supus parcă unei secete permanente și unui soare nemilos, clocotea ceva învăluitor, o atracție și o energie de neînfruntat. Ți-l închipuiai procuror, magistrat, polițist și chiar spion. În mintea Mioarei defilau, cu viteza fulgerului, toți bărbații care-i plăcuseră. Niciunul nu-i ținea piept. Privirea lui de lavă fierbinte care-i tulburase toată ființa o simțea ca pe o pecete peste un document, documentul fiind viața ei. Doru stătea în fața fotoliului cu privirea plecată

spre ea, fără niciun cuvânt. Neștiind de ce, Mioara se ridicase-n picioare. Între ei distanța era de trei-patru palme. Mioarei i se tăiase respirația. Își pironise privirea-n podea. Păstrând distanța dintre ei, Doru întinsese mâna, o apucase de bărbie și o silise să-l privească în ochii care o străpungeau cu o privire aspră. Apropiindu-se un pic de ea cu mâna stângă ridicase mâna ei stângă, iar cu arătătorul dreptei trecuse peste verigheta ei și apoi peste a lui. «Uneori e prea devreme. Alteori e prea târziu», șoptise-n timp ce-și retrăgea mâna de sub mâna ei. «Să mergem la Gigel». Cu dreapta îi strângea mâna stângă atât de puternic încât îi simțea verghieta în palmă. Gigel încă nu se trezise. Ei se așezaseră pe un pat liber, el la un capăt, ea la capătul opus, ca doi bolnavi care se tem să nu ia boala unul de la altul. «Așteptăm aici sau mergem la mine?». «Dacă aveți ceva de făcut, mergeți». Mioara vorbea pe un ton oficial, ținând seama că în salon era o asistentă. Doctorul îi luase băiatului pulsul, îi pipăise carotida. «S-ar putea să se trezească într-o oră». «Dacă nu mă vede când se trezește, se sperie». «Atunci rămânem». Asistenta ieșise. Doru își reluase locul. «De ce ești atât de tristă, Mioara?», o-ntreba el în șoaptă, fără s-o privească. Fără să-i răspundă, Mioara își acoperise fața cu palmele și-o podidise plânsul, un plâns lin, fără suspine, în care se prelingeau toate amărăciunile, toate frustrările ei de femeie trăind lângă un bărbat pe care nu doar că nu-l iubea, dar îi era de-a dreptul urât, cu doi copii amintindu-i mereu cine le era tată, când ea se simțea nimicită de dorință pentru bărbatul necunoscut de lângă ea, însurat și tată de familie. De ce-i răsucea și el cuțitu-n rană, când ar fi fost atât de simplu s-o strângă-n brațe fără explicații, fără o șoaptă măcar. Se temea să-și complice viața? Dacă ea voia să trăiască o clipă de adevăr, el de ce scormonea în viața ei, de ce trebuia să-i amintească de viața asta? Dar ea? De ce nu-și răzima obrazul de pieptul lui și să-l ude cu lacrimile care nu i se mai opreau? Doru se așezase în fața ei, îi luase mâinile de pe obraz, îi sărutase palmele ude de lacrimi. «Iartă-mă, iartă-mă». Îi ridicase fața spre el, îi sărutase ochii și obrajii înlăcrimați, și-i atinsese buzele ca o adiere. «Ce-ai vrea tu de la viață, fată dragă?». Uitându-se-n ochii lui cu o privire-n care i se ducea sufletul, îi răspunsese șoptit, cu pauze între cuvinte, fiindcă nu mai respira normal. «Ceva… ceva greu. Mi-e greu… mi-e tare greu să-ți răspund». El tăcea cu încăpățânare. Nici măcar nu-și repeta întrebarea. Luându-și inima-n dinți, cu o șoaptă și mai pierită, punându-și mâinile peste ochi îi răspunsese: «Aș vrea să mă iubești». Doru tresărise ca scuturat de un curent electric. Într-un târziu, Mioarei părându-i un veac, el spusese cu o șoaptă

șuierată: «E un număr de telefon care te sună la ce oră ceri. Un robot îți răspunde: „comandă acceptată”». Mioara era năucită de aceste cuvinte pe care nu știa cum să le interpreteze. Tot într-un târziu, Doru, răspunsese nedumeririi ei cu un ton de sentință judiciară: «Mioara Vlăsceanu, te iubesc de la ora unsprezece, azi, 25 august, 1962».

*

Când Gigel se trezise, Mioara îl ținea de mână. Băiatul se uitase-n tavan, speriat și nedumerit, apoi își plimbase privirea jur-împrejur; se-nseninase văzând-o pe doctoriță. «Doamnă doctor, suntem în cer?». «Nu, Gigel, suntem pe pământ». «Adică n-am murit?» Și i se destinsese fața a dezamăgire. «Nu, Gigel». «Nu i-ați rugat?». «I-am rugat, dar mi-au spus că sunt toate locurile ocupate». «Păcat», și Gigel o strânsese de mână și-ncepuse să plângă. «Doamnă doctor, noi când o să murim?», o-ntrebase printre suspine. «Când o să fie locuri, Gigel. Nu te necăji». Doru nu-și amintea din stagiul la psihiatrie să fi-ntâlnit asemenea caz. Încerca să-i pună băiatului un diagnostic. Citindu-i gândul Mioara întorsese capul spre el și-i șoptise: «autism».

«Angela, eu plec. E două, mi s-a terminat programul. A venit doctorul Berbecaru?». «Da». «Mă-ntorc mai încolo să-i văd iară pe ăi de la șapte. Ca să știi ce să-i spui nevesti-mii dacă sună. Eu trebuie să duc la Psihiatrie, la Băiculești, băiatul ăsta operat». «Chiar așa, imediat după operație?», se mirase Angela, măsurând-o din ochi pe Mioara. «Să vă fac prezentările: doamna doctor Mioara Vlăsceanu și doamna Angela Dobrescu, asistenta noastră șefă». Mioara îi întinsese asistentei șefe mâna. «Aș fi zis că sunteți elevă, doamnă doctor», îi spusese Angela care ar fi putut să-i fie mamă. «Am douăzeci și patru de ani și doi băieți gemeni, de patru ani». «Da’ știu că v-ați grăbit». «Să nu mi-o ia alta-nainte» și Mioara-i zâmbise Angelei. Trecută prin ciur și prin dârmon, ca oricine-și petrece viațantr-un spital, Angelei nu i se păruse prea vesel zâmbetul tinerei doctorițe. Pe sub sprâncene, aruncase o privire și spre doctorul ei; parcă nici lui nu-i erau boii acasă. «Angela, trimite doi băieți să ia copilul și să-l ducă la mașina mea». Și apoi către tânăra doctoriță «Mioara, mergem?». Vorbindu-i doctoriței ca unei vechi cunoștințe, voia s-o deruteze pe Angela care în gând își spusese: «Amândoi au copii… Ferește-i, Doamne». Deși nu citise și nu auzise niciodată că tusea și dragostea nu se pot ascunde – observație chinezească – Angela depista și cea mai discretă tuse, iar dragostea o simțea din aer.

«Eu vin odată cu Gigel», răspunsese Mioara, ținându-l pe băiat de mână cu stânga iar cu dreapta mângâindu-l pe frunte. «E fată la locul ei și-are suflet bun, săraca». «Săraca», fiindcă Angela avea un nas foarte sensibil și când era vorba de omul ros de-o nemulțumire.

Doru-i zâmbise Mioarei, zâmbet ce s-ar fi tradus prin «Ți-am înțeles prudența; vrei să nu mai rămânem singuri nicio clipă». La mașină – un Mercedes, cadou de la sora lui Doru, din R.F.G. – Mioara voise să meargă-n spate, ca să-l țină pe Gigel cu capu-n poală. «Domnișoară, i se adresase un brancardier, luând-o drept o asistentă „de la nebuni”, pune-i mata sub cap geanta aia de-o ții în mână și lasă băiatu' să stea-ntins în spate c-o să-i fie mai bine și treci mata în față». Ca să nu dea de bănuit că se ferește să stea lângă doctor, fără niciun comentariu se așezase pe locul mortului. Douăzeci de kilometri cât merseseră pe asfalt nu scoseseră o vorbă. Știind că urmau cinci kilometri de hârtoape, Mioara îl prevenise pe Doru, fără să-l privească: «Aici începe greul: un deal – o vale, un deal – o vale». «Nu ne zorește nimeni». Ea se ținea strâns de mânerul de deasupra portierei, ca nu cumva, la o zguduitură, să se-atingă de Doru. «Mioara, împotriva cutremurelor și a dragostei nu există vaccinuri. Cutremurul e boala pământului, dragostea e boala ființelor». Doru trăsese pe dreapta și oprise motorul. Gigel adormise și pufăia ușor, ca un tors de pisică. Doru îi desprinsese Mioarei mâna care i se-ncleștase pe mânerul de deasupra portierei, apoi îi întorsese cu o mișcare lină fața spre el. Închisese ochii și ca un orb care vrea să-și întipărească ceva tactil, îi mângâia părul, fruntea, obrajii, bărbia, gâtul. Mioara îl privea cu ochii întredeschiși. Bărbatul de lângă ea părea să-mplinească un ritual mistic. Pe chip i se-ntipărise ceva de transă, cum ei nu-i mai fusese dat să vadă, iar dorința ei față de trupul de-alături îi copleșea, cu exasperare, fiecare fibră. Când buzele lui îi atinseră gura, în sărutarea lor era setea omului care în deșert găsește, în fine, un fir de apă din care soarbe cu nesaț, cu disperarea celui trecut prin arșiță. Gândurile Mioarei semănau cu o ață încurcată căreia nu-i poți desface nodurile. Exista pe lume numai bărbatul de lângă ea și dorința sfâșietoare de-a fi una cu el. Cu ochii închiși, cu mâinile avide își cercetau unul altuia trupul.

*

Antonina făcuse cât îi stătea în puteri onorurile casei, etalând sub umbrar, pe o masă, tot ce-și aduseseră de mâncare și ea și Mioara, plus cartofi prăjiți chiar atunci la bucătărie, împreună cu o salată de roșii, totul

făcut la iuțeală de Gicuța, bucătăreasa șefă, pe cât de grasă pe atât de iute la treabă.

«Sunt și restaurante mai bune, glumise Antonina, dar „și cea mai frumoasă fată din lume nu poate da decât ce are”». «La plus belle fille du monde ne peut donner que ce qu’elle a», găsise de cuviință Doru Brediceanu să le dea franțuzilor ce era al lor, că de la ei venea vorba. «Să știți, doamnele mele, că am mâncat aici ca un pașă. Îmi permiteți să vă spun pe nume, eu fiind cu zece ani mai bătrân decât voi. Iar voi alegeți: ori îmi spuneți „nene”, ori, simplu, „Doru”». Se gândise el cum să nu complice lucrurile și alesese formula asta, deși Antonina nu era persoana pe care s-o iei cu «tu» fără să te invite ea.

Sensibilă față de regulile de comportament, propunerea unui coleg de breaslă, cu zece ani mai mare decât ea, Antoninei nu i se păruse deplasată. Un cod strict ar fi cerut ca ea, femeie, să propună prima să se treacă la persoana a doua singular. Atitudinea rezervată, ochii mereu plecați, semimuțenia Mioarei în timpul mesei, în schimb, nu i se păruseră firești. Doru Brediceanu se uita fix în ochii omului când îi vorbea. Mioara nu-și ridicase nasul din farfurie nici când spusese câteva cuvinte. Dacă Mioara ar fi fost o taciturnă și-o amorțită de felul ei, Antonina nu s-ar fi mirat. Și Mioara se uita în ochii omului când îi vorbea. De data asta, drept era că nu se adresase cuiva anume, ci făcuse câte o remarcă despre lucruri care nu priveau pe niciunul dintre ei trei. Doru, cerând voie să se retragă, dorise să-l mai vadă pe Gigel. Antonina și Mioara îl însoțiseră. Băiatul dormea liniștit, la izolare, pentru a se evita ca vreun bolnav să-i dea ceva de mâncat sau de băut. Conducându-l împreună cu Mioara spre mașina lui, Antonina se oprise la un strat de flori, le rupsese pe cele mai frumoase și i le pusese-n brațe lui Doru: «Pentru doamna Brediceanu». «Care este biochimistă, lucrează la Institutul de hematologie, la București, și adoră florile… Doamnele mele, ne vedem mâine», și le sărutase ceremonios mâna, întâi Antoninei, apoi Mioarei care și de data asta îi evitase privirea.

«În timp ce Doru Brediceanu e un actor desăvârșit, Mioara mea nu e bună nici să ducă tava», trăsese Antonina concluzia întrevederii lor trei.

A doua zi, când venise Doru, Antonina era plecată la Județeană cu niște hârțoage, încât Mioara nu mai avea sub ce umbrelă protectoare să se adăpostească și să-și ascundă focul care o mistuia. Doru o găsise în cabinet și-i spusese pe un ton hotărât: «Hai să-l vedem pe Gigel». Totul era-n ordine. Băiatul îi mângâiase doctorului mâinile și-i șoptise pe un ton de

mustrare blândă: «N-ați vrut să murim, cum v-a rugat doamna doctor». «Gigele, îmi pare rău, dar toate locurile erau ocupate», intrase Doru în jocul autist. Mioara și Doru făcuseră drumul înapoi în cabinet fără un cuvânt. Înăuntru, cu un gest, Mioara își invitase oaspetele să ia loc, de data asta uitându-se în ochii lui cu un aer vinovat, ca și când și-ar fi cerut iertare pentru ziua precedentă.

«Mioara, îi putem minți pe alții, nu pe noi» și o privise aspru, ca un dascăl care și-ar fi moralizat elevul. «Mi-e rușine…». «Rușine că mă iubești? În dragoste nu există nici demnitate nici rușine… La ce oră să te iau cu mașina?». «Trenul pleacă la cinci fără un sfert». «Dar mergi cu mine, nu cu trenul». «Am să fiu la gară la patru jumătate, fiindcă nu putem pleca de-aici împreună». «Perfect. Te iau din spatele monumentului la patru jumătate. Ce facem cu Antonina?». «Mi-a telefonat că nu se mai întoarce… altfel». «Înțeleg». Mioara îl condusese ca o gazdă politicoasă până la ușă. Doru nici măcar nu-i sărutase mâna. O privise cu asprimea lui de investigator, ceea ce pe Mioara o tulbura mai mult decât revărsarea de lavă incandescentă care îi copleșise trupul și sufletul în ajun. «Doamne, ce vrea omul ăsta de la mine? Ce vreau și eu de la el». Se dusese aproape alergând și se azvârlise cu fața-n jos pe canapeaua de consultații, zvârcolindu-se de dorință.

Mercedesul refegist avea să fie cuibul iubirii lor, iubire, ajunsă la extaz; uitare de lume, uitare de sine, întâlnirea celor două jumătăți în care fusese despicată ființa omenească la-nceputul lumii.

«Ne-ntoarcem acasă ca la slujbă», rezuma Doru, dincolo de Mercedes, viața lor în doi. Un fost coleg de liceu al lui Doru era subalternul inginerului Vlăsceanu, soțul Mioarei, pe care-l caracteriza drept negru-n cerul gurii. Remarcabil din punct de vedere profesional, ca atâția oameni plecați de la pământ pe jos, însă ranchiunos și cu mare talent de-a te lovi pe la spate. Unul pe care să-l eviți și la bine și la rău. Un tip aspru cu subalternii, colțos cu superiorii, care nu se puteau închipui contraziși decât de cineva cu spatele ranforsat de-o anumită instituție, care deținea ași în mânecă, buni de scos la iveală când cu gândul nu gândeai.

Mioara nu știa nimic despre nevasta lui Doru și indirect nu se-ntâmplase să afle. Cunoștințe la Institutul de hematologie avea dar nici picată cu ceară nu s-ar fi interesat de acea doamnă.

El venise douăsprezece zile să-și consulte pacientul, ocazie de-a le duce pe amândouă doctorițele la București cu mașina. După ce-i scosese lui

Gigel firele de la operație, apariția lui la cămin ar fi fost suspectă. Doru nu se-ndoia că Antonina ghicise din primul moment iubirea lui cu Mioara; nu-i lăsa nicio clipă singuri, nu numai de ochii lumii, dar și ca ei doi să n-o considere codoașă. Prezența ei era o pavăză împotriva bârfei, ceea ce pricepuseră amândoi și nicidecum indiscreție ori dorință de-a le pune bețe-n roate. Pentru a le demonstra preocuparea ei de a-i feri de bârfe, Antonina îl însoțea pe Doru la patul lui Gigel, lăsând-o pe Mioara, sub diverse pretexte, în cabinet. Mioara mergea la patul băiatului înaintea lor ca să nu se simtă părăsit de singura ființă care-nsemna ceva pentru el. De când era pierdută de dragoste pentru Doru Brediceanu, Mioara părea învăluită de o lumină, de o blândețe, de o-mpăcare. Părea altă femeie decât cea întunecată, copleșită de griji și de nemulțumiri. În privința lui bărbatu-său, în judecățile ei intime, devenise mult mai concesivă, chiar iertătoare, spunându-și: «Cred că nu sunt eu femeia care i-ar fi trebuit lui. Alta poate ar izbuti să-i mai atenueze asperitățile, dacă l-ar iubi. Eu am avut toate bunele intenții dar n-am ajuns la iubire, nici măcar la o afecțiune blajină. Pasiunea poate nu le e dată cuplurilor legitime sau eu n-am avut noroc? Dar Doru? Nu i-am pomenit nimic de bărbatu-meu, el mie nimic de nevastă-sa. Și dacă-ar fi să plătesc cu-necul sau cu spânzurătoarea, n-aș renunța la ceea ce trăiesc acum. Cât de robi suntem trupului nostru dacă el ne supune și judecata și sufletul. Decât să mă despartă acum cineva de bărbatul ăsta care m-a-nvățat ce e pasiunea mai bine să mă omoare. Copiii! Doamne, copiii! În brațele lui, sub respirația lui uit și de ei, ființe dragi și nevinovate». Intimitatea cu bărbatu-său însemna pedeapsa, penitența, pe care nu i le dăduse canon niciun duhovnic. La o despărțire, Doru îi șoptise la ureche: «Când mă gândesc cât suferi…». «Dar tu?» șoptise și Mioara printre lacrimi. «Nu mă-ntreba…» și oftase din adâncul sufletului. Fiindcă nu reușea să renunțe s-o vadă pe Mioara-n fiecare zi, hotărâse ca la sfârșitul programului să le ducă la București cu mașina pe amândouă doctorițele «de la nebuni». Urmând modelul cacealmalei de la poker, Doru lua-n mașină pe oricine se afla în drumul lui, și-l solicita, pentru a spulbera orice bănuială de legătură ilicită între el și una dintre doctorițe și de ce nu între el și amândouă. Genuri diferite, fizic și comportamental, una plinuță și cu o piele ca o mătase mângâietoare la pipăit, blândă și puțin expansivă, cealaltă, din care păreau că ies mereu scântei – iute ca țiparul, subțire-nuia și țepoasă ca un arici, cu o limbă neiertătoare, cu o minte-brici, amândouă dădeau bine în peisajul erotic al unui bărbat.

Recunoscându-i inteligența, valoarea profesională, comportamentul elegant și plin de omenie, totuși Antonina nu se vedea în pat cu Doru Brediceanu nici într-o mie de ani. Bărbatul Mioarei, cu firea lui posacă, cicălitoare și certăreață – tipul de om făcut să atragă toate energiile negative – parcă anume își împingea nevasta în brațele altuia, de la care măcar să audă și ea o vorbă bună. De-o frumusețe caldă, de o feminitate care inspira gânduri nu tocmai ortodoxe, Mioara nu dusese lipsă de băieți care o curtaseră și după ce avusese gemenii și chiar unul dintre profesori, o somitate în chirurgie, oftase după ea și ce foloase ar fi tras de pe urma lui! Dacă urmăreai o nuntă de pisici, adesea vedeai un motan splendid împerechindu-se cu o pisică răpciugoasă dar și reversul medaliei, o prințesă a lumii pisicești sedusă de-o urâciune de motan. Soțul Mioarei, departe de a fi un gentleman, era un bărbat chiar frumos. Doru Brediceanu cu ochii lui magnetici și cu privire dură nu promitea cine știe ce tandrețe în relațiile cu o femeie. Dar parcă poți să știi? Și poți să știi ce-și dorește femeia? Fără să facă vreo aluzie față de Mioara și de Doru, ei știau că Antonina își dăduse din primul moment seama de legătura lor și de asemenea că făcea tot ce putea pentru a-i feri de gura lumii. Printr-o asistentă care lucrase la Colțea pe vremea când ea și Mioara își făceau acolo Internatul, se informase și despre nevasta lui Doru. Distinsă, impunătoare, autoritară, foarte bună profesional, distantă cu toată lumea, nu se știa despre ea decât că era fiica unui profesor de la Politehnică, academician, și a unei profesoare universitare, că era măritată cu un doctor, că avea două fete. Nu era prietenă cu nimeni din Institut, nu schimba niciun cuvânt mai mult decât îi impunea profesia. Elegantă, cu un gust desăvârșit în tot ce punea pe ea, se vedea și din mers că nu știuse niciodată ce era nevoia, necum sărăcia. Pe bărbatu-său îl cunoscuse într-o excursie la munte; și învățată să fie centrul atenției în orice societate, pentru ea însăși dar și din interes pentru părinții ei, persoane de anvergură, Sorana Cerchez fusese impresionată de lipsa ei de efect asupra lui Doru Brediceanu, un oarecare doctor de provincie, departe de-a fi un Adonis ori măcar un Mandea chieptosu', bun de prăsilă, scump la vorbă, dar cu niște replici care-ți luau piuitul. Comportamentul lui egal cu toată lumea – lume care o includea și pe ea – o incitase și chiar o enervase. Grupul de urcători pe munte, dar nu de cățărători, se compunea din șase bărbați între douăzeci și patruzeci de ani și din cinci femei cam de aceleași vârste, între care erau numai relații de camaraderie. Sorana, aflată întâmplător printre ei, căutase să se atașeze grupului, curioasă nu atât să

cunoască munții cât să vadă ce zace în Doru Brediceanu. Toți cei din grup erau necăsătoriți și fără copii. Nu era duminică ori sărbătoare ca ei să nu fie împreună, până în ziua când unul se pierduse de grup, căzuse într-o groapă de zăpadă în care, după o noapte întreagă de căutare disperată, îl găsiseră mort înghețat. Copil unic al unei mame care-l crescuse de una singură, băiatul terminase arhitectura. Această întâmplare nenorocită destrămase grupul. Fiecare se-nvinuia în sinea lui de această nenorocire și-i era greu să se mai uite-n ochii celuilalt. Unul singur rămăsese legat de mama băiatului mort – femeie de o demnitate, de-un curaj și de-un echilibru de necrezut – până ce, sărmana, aproape oarbă, se-ndurase Dumnezeu de ea. Doru îi purtase de grijă în privința sănătății și a medicamentelor ca propriei mame.

*

Moartea acelui băiat, din grupul în care se integrase, mai mult din ambiție, o zguduise pe Sorana, aflată pentru prima oară în fața unei tragedii. Simțise nevoia să se descarce ca de o grea povară, stând de vorbă cu un martor al acelei nopți de coșmar, nevoie ca de o exorcizare. Nu-și ierta că, fiind cu ochii numai după Doru Brediceanu, îi ignorase pe ceilalți din grup. Dacă ar fi fost mai atentă, ar fi băgat de seamă că de la un moment dat nu se mai auzise scârțâit de bocanci înfundați în zăpadă, iar ea nici măcar nu-ntorsese capul pentru a vedea ce se-ntâmpla cu ultimul din grup. Întâmplarea făcuse ca în acea perioadă, când era aproape de nevroză, să-l întâlnească pe Doru Brediceanu și să-l roage cu lacrimi în ochi să vină la ea acasă fiindcă avea o nevoie dureroasă, ca un cui în inimă, să se spovedească unui om în stare s-o-nțeleagă. Doru o urmase într-o vilă cu arhitectură superbă. Din vestibulul cât o cameră, pardosit cu gresie de culoarea cerului, în care te puteai oglindi, pătrundeai într-o-ncăpere dreptunghiulară, de vreo sută de metri pătrați, împărțită, printr-o arcadă, cam în două treimi-hol, una sufragerie, dând pe o terasă. Pereții lungi ai dreptunghiului de dinaintea arcadei erau acoperiți cam de la un metru jumătate în sus de tablouri purtând semnături ilustre, românești și străine. Pe pardoseala în care trandafiriul marmorei alterna cu granitul cenușiu, la distanță egală, între ele, erau dispuse colonete de-un verde stins, susținând busturi de bronz, cu semnături la fel de importante ca și cele de pe tablouri. Sorana îl poftise în camera ei, mobilată cu un pat în formă de cochilie, dintr-un lemn castaniu mat ca și secreterul așezat la peretele opus. Deasupra secreterului se înclina ușor un peisaj de Tonitza, într-o ramă de-un auriu stins; o perdea împărțită-n două, ca în țările nordice, fiecare parte prinsă de zid cu un șnur greu, de-un

auriu desprins parcă din rama tabloului, filtra lumina unui soare obosit. Singurele obiecte care te situau în contemporaneitate erau două fotolii de piele, culoarea untului. Cu un gest, Sorana îi arătase lui Doru unul dintre ele, ea așezându-se în celălalt, despărțindu-i secreterul. Doru o fixa cu privirea lui aspră, de anchetator. Nu scotea un cuvânt, nefăcându-i un regim special Soranei, ci dintr-un principiu potrivit căruia cine avea ceva de spus n-avea decât să spună, el neconsiderânduse dator să-i înlesnească discursul. După o tăcere care i se păruse exasperantă, Sorana trăsese adânc aer în piept, își luase inima-n dinți și cu o voce alterată de emoție, își începuse spovedania: «Nu-mi pot ierta moartea lui Cristian. Numai eu, cu neatenția mea sunt de vină. Dacă m-aș fi uitat în urmă la timp, trăia, trăia…» și-ncepuse să plângă-n hohote. Țâșnise din fotoliu și se aruncase la pieptul lui Doru care, între timp, se ridicase-n picioare. Îi ștersese lacrimile cu batista lui, o luase de mână și o așezase la loc în fotoliu, se rezemase o clipă de secreter apoi își reluase locul. «Sorana, crezi în destin?», o-ntrebase pe un ton neutru. «Nu știu», îi răspunsese ea ca trezită din somn. «Eu cred că fiecare vine pe pământ cu un program pe care-l îndeplinește. Mulți cred în puterea omului de a decide și spun „norocul și-l face omul cu mâna lui”. Eu nu cred. Știu sigur un lucru: remușcările sunt otrava sufletului și nu pot îndrepta nimic. Timpul este ireversibil, noi suntem ireversibili, nu-ți spun nicio noutate». «Nu pot uita. Nu pot să-mi iert». «Timpul este leacul tuturor rănilor din suflet. Numai timpul. Tata a fost aviator. A murit în ’42 în Rusia. Nu credeam că după tragedia asta mama avea să-și mai revină vreodată. A trebuit să trăiască. Avea doi copii de crescut: pe soră-mea și pe mine. S-a-mpăcat cu soarta». «N-ai vrea să mergem la un restaurant, să ne mai schimbăm gândurile?», spusese Sorana cu un glas rugător și cu o privire de om învins. «Și dacă aș vrea, nu pot. Peste două ceasuri intru în gardă până poimâine la două. Și mai e ceva: eu nu merg la restaurante, nu din vreun principiu: nu-mi permite punga, iar invitat nu mă las, mai ales de o femeie. Un lucru să fie clar: noi doi aparținem unor lumi diferite, învățat fiecare cu un mod de viață. Tu locuiești într-un palat, eu într-o casă coșcovită, veche de peste o sută de ani. De când am priceput ce e lumea asta, am tras mereu mâța de coadă… Citește, du-te la teatru, la concerte, între oameni». «Îmi dai voie să te-ntreb ceva?». «Orice». «Ai o iubită?». «Nu. Și nu iubesc pe nimeni». «Și n-ai vrea să fii iubit și să iubești?». «Soarta hotărăște». «Ai mașină?» «Nu. Mă-ntâlnesc peste zece minute la Statuia Aviatorilor cu un coleg. Mă ia cu mașina lui și apucăm drumul Ploieștilor, fiind amândoi de

gardă. El la boli interne». Îi sărutase fetei ceremonios mâna, îi aruncase o privire mai puțin dură decât la-nceput și plecase fără să se uite-n urmă, cu toate că se știa sorbit de doi ochi încă înlăcrimați. «În definitiv e și-asta un om; nenorocirea bietului Cristian a mai trezit-o din damfurile clasei dumisale. Unuia care nu știe ce e durerea și sărăcia ce să-i ceri? Să te superi pe norocul lui? Cred că nu e doar închipuire că s-a-ndrăgostit de mine. Eu, frumosul, atletul, seducătorul, *the Latin lover!* Se vede că indiferența incită. Evit oamenii din categorii economice diferite de-a mea. Siguranța de sine a acestei fete, ca primă impresie, pe care eu o socotesc definitorie, m-a făcut să mă port cu ea în limitele unei politeți de om civilizat și-atât. N-am de gând chiar deloc să-ntind pelteaua cu ea». Numai că nu era și ea de-aceiași părere. La ora când li se terminase garda, lui și colegului de la boli interne, în Volvoul ei bleu-marine, Sorana îl aștepta pe Doru la intrarea spitalului. Zărindu-i pe cei doi în timp ce treceau spre ieșire, prin fața ferestrelor mari de pe culoarul clădirii, coborâse din Volvo și se-ndreptase către ei. Internistul înțelegând că tânăra «conducătoare auto» nu pe el îl aștepta, îl bătuse pe umăr pe Doru și-i șoptise cu un aer conspirativ: «Lucrezi tare, băiete. Volvo nu e Dacia…». În primul moment, lui Doru i se făcuse negru înaintea ochilor și-i venise s-o ucidă, însă privirea ei de cățel vagabond care cerșește o vorbă mângâietoare îi înmuiase inima. I se oprise-n față, fără niciun cuvânt, privind-o cercetător în ochi, de parcă s-ar fi uitat la microscop după cine știe ce microorganism. Ea deschisese de câteva ori gura să spună ceva dar nu ieșise niciun sunet. Într-un târziu, cu un glas pierit, izbutise să spună: «Iartă-mă. Iartă-mă, dar am nevoie să te văd», și cu un gest îl invitase-n mașină. Îl căuta zilnic la telefon și de câte ori li se potrivea programul, îl ducea la spital și-l aducea în București cu mașina, în ciuda protestelor lui. Făcea tot ce credea că intră-n vederile acestui bărbat sobru, reținut; îi stăteau în dulap neatinse haine scumpe, de prin străinătăți, iar ea se-mbrăca modest, cu lucruri din comerțul de stat, nu se mai farda, nu mai fuma și nu făcea nicio tentativă de apropiere fizică între ei doi. «Stând strâmb și judecând drept, fata asta care urâtă nu e, proastă nu e, săracă nu e, ca să vrea să se căpătuiască, să mă racoleze în vreo bandă sau în vreun serviciu secret nu dă semne, atunci nu rămâne decât ce m-a-ntrebat la-nceput: „N-ai vrea să fii iubit și să iubești?”. Încep să doresc s-o văd, s-o aud și până acum m-am ținut tare să nu mă iubesc cu ea. Așa cum eu mă dezvălui în fața ei încetul cu-ncetul, de parcă aș desface o varză foaie cu foaie, pe ea o descifrez ca pe-o carte căreia-i pricepi logica – în caz că are

așa ceva – abia la sfârșit, de fapt la a doua lectură, când îi cunoști deja acțiunea. Eu și varza! Ce poetic! Dar varza și trandafirul – oricât ar râde cine m-ar auzi – au ceva enigmatic. Te-aștepți ca după fiecare foaie și după fiecare petală să descoperi ceva ascuns». Faza fizică a iubirii – examen decisiv într-o relație sinceră – pentru Sorana însemnase extazul așteptat după un efort eroic al stăpânirii de sine; pudoarea și timiditatea ei în fața unui bărbat, foarte rare în rândul generațiilor tinere, îi treziseră lui Doru dorința de-a o ocroti, de-a o feri, pe cât putea, de intemperiile vieții. Era înduioșat în fața transformării pe care-o făcuse iubirea asupra fetei ăsteia atât de sigure pe ea când se văzuseră prima oară. La-nceputul relației lor totale, Sorana primise o bursă de-un an în Franța, la care nici nu se gândea să se ducă, despărțirea de Doru luând pentru ea proporții de catastrofă. Ca s-o convingă (să nu dea cu piciorul unei asemenea șanse, pe care o merita, implicând însă și interesul unora față de părinții ei și viceversa), Doru o amenințase cu despărțirea. Doru, sosit la Otopeni cu autobusul TAROM-ului, le fusese prezentat părinților Soranei la aeroport. Ea-i suflase maică-sii la ureche: «Mamă, îl iubesc». Prezentările se făcuseră ca într-un salon, Doru sărutând ceremonios mâna doamnei, mama Soranei, strângând bărbătește mâna tatălui. Oameni de lume, domnul academician și doamna profesor știuseră să-și ascundă dezamăgirea față de alegerea fiicei lor. Aceeași linie de comportament îi făcuse ca la întoarcerea-n oraș să-i ofere «doctorașului» – cum îl ștampilaseră în gând – un loc în mașina lor. În timpul drumului, angajându-se o conversație, tot ca între oameni de lume, Doru le spusese ceea ce-i putea interesa în privința lui, ca deziluzia să le fie completă și de la bun-început. Arătos nu, doctor de provincie oarecare, cu o biografie care nu-i promitea cine știe ce trepte ierarhice, sărac, relații-ioc; remarcabilă îi era numai privirea directă și aspră, ceea ce părinții Soranei consideraseră un semn tipic al arivistului care cine știe prin ce tertipuri o ademenise pe fata lor, căreia îi doreau cu totul alt om partener de viață. Cineva din lumea lor, cu un prezent sigur, fiindcă pe viitor nu e prudent să dai acont. Îi mai mângâia gândul că anul la Paris îi putea oferi o partidă avantajoasă, știut fiind că o clipă e de-ajuns pentru a schimba soarta unui om. Singură Sorana știa că era însărcinată când plecase în Franța și că pentru nimic în lume n-avea de gând să renunțe la copil. Lui Doru îi telefona în fiecare zi, ca să știe că nu era loc sau om pe lume care s-o-ndepărteze de el. Avusese grijă să-și cumpere o verghietă în România, ca la Paris să pară măritată. La Ambasada română se prezentase doar la sosirea în Franța, sfătuită de părinți, pe linia

unei politeți elementare. Soțiile celor din corpul diplomatic românesc erau obligate să nască în Țară. Sorana fiind simplă bursieră, își îngăduise să nască-n Franța. La ultimul telefon dat de la Paris își anunțase părinții și pe Doru că avea să le facă o mare surpriză, gândindu-se că le-ar fi putut produce un infarct când aveau s-o vadă la aeroport cu un cărucior de copil, cu copil cu tot. Părinții se gândiseră că se măritase poate și avea să vină cu bărbatu-său. Când însă-l văzuseră pe Doru, acest gând li se spulberase și intraseră-n alertă. «Doamne, ce surpriză o mai fi și asta?», se-ntrebase doamna profesor. Și Doru era neliniștit. Când Sorana apăruse-n vamă, împingând un cărucior de copil cu perdeluță roz, părinții ei înlemniseră. Doru, ca trezit dintr-o anestezie, se repezise într-un suflet spre Sorana. Punându-i mâna-n piept, dar zâmbindu-i înțelegător, ofițerul de la frontieră îi spusese: «N-aveți voie». Intrată-n holul aeroportului, Sorana rămăsese locului, nehotărâtă către cine să se-ndrepte, fiindcă avea-n față trei stane de piatră. Doru țâșnise către ea, o privise doar și-și ridicase din cărucior fetița. O strângea la piept și o cerceta cu ochii plecați, șoptind «minunea mea». Sorana își făcuse curaj să-și îmbrățișeze părinții pe care evidența îi împietrise și mai mult decât bănuiala pe care le-o trezise prezența lui Doru în aeroport. Primul care-și recăpătase graiul fusese domnul academician: «Pour une surprise, c’en est vraiment une»{1}, sunase resemnat glasul lui. «Cum o cheamă?», întrebase Doru, ținând fetița pe brațul stâng în timp ce se apleca să-i sărute Soranei mâna. «Ca pe bunica ta: Stanca». Se căsătoriseră. Mai aveau o fată, Agripina, după numele muceniței în a cărei zi de praznic se născuse: 23 iunie. Locuiau de la-nceput în casa bătrânească de pe Căderea Bastiliei, fostă Cometei, împreună cu mama lui Doru, pentru care cele două nepoate însemnau o mângâiere și o-mplinire, într-o viață care n-o răsfățase. Sora lui Doru, medic oftamolog, făcuse o carieră strălucită la München, unde se stabilise cu bărbatul ei, specialist în ortopedie infantilă, sas din Sibiu, cu neamuri bogate în RFG, pentru care nu fusese vreun mare sacrificiu să-i cumpere de la români. Preocupați de carieră, cei doi nu-și îngăduiseră să aibă copii, spre marele regret al doamnei Agata Brediceanu. Fiica din Germania îi făcuse cadou lui Doru un Mercedes, zis la mâna a doua, care însă abia înregistrase kilometrajul de rodaj. Își răsfăța familia cu toate bunătățile. Deși Marilena, fiica din Germania avea posibilități și dorința de-a-și avea mama și fratele în același loc cu ea, amândoi o refuzaseră, iar de când se-nsurase, Doru nici gând de așa ceva, nevasta lui fiind fata cui era, deci riscând situația părinților prin eventuala emigrare,

chiar dacă sub eticheta «întregire a familiei». Părinții Soranei nu-și manifestaseră dorința de-a locui cu ginerele, ceea ce nici pe el nu l-ar fi-ncântat, deci gând la gând cu bucurie. Mama lui Doru își primise nora și nepoata cu brațele deschise, deși în sinea ei ar fi vrut să nu-și vadă însurat băiatul abia ieșit din facultate. Și-ar fi dorit niște cuscri care s-o invite pe la ei, așa cum îi invitase ea, pentru a crea o atmosferă de familie. Nu reușise; soții Cerchez – cuscrii – găseau totdeauna un pretext pentru a nu răspunde invitației. Lămurită, că nu era de nivelul lor – deși profesoară de germană și de franceză – doamna Brediceanu se lăsase păgubașă cu privire la relațiile cu oameni care n-o doreau. Sorana, care la-nceput nu știa nici să fiarbă un ou, devenise gospodină și ordonată, urmând modelul soacră-sii. Agata Brediceanu, ca și Doru, nu ținea predici: ei dădeau exemple pe viu. De dragul lui Doru, Sorana ar fi-nconjurat Pământul pe jos. Dorința de-ai fi aproape, de a i se insinua în viață, o pusese la ambiție să-nfrângă-n sine fata de bani gata, curtată, anturată, buricul pământului oriunde s-ar fi aflat. Românul are-o vorbă: «Ăsta/asta știe să-și câștige pâinea», categorisind astfel omul perseverent, care nu se lasă până ce nu-și atinge scopul, știind să se facă util dacă nu chiar necesar cuiva. În relația cu Doru și cu doamna Brediceanu, Sorana știuse să-și câștige pâinea. Izbutise să fie partenera de viață a bărbatului pe care-l iubise cu pasiune și care după zece ani de căsătorie n-o dezamăgise, să se apropie de o soacră exigentă și înțeleaptă, a cărei bucurie majoră era aceea de a face omul să-i dorească tovărășia. Doru și doamna Brediceanu o-ndemnaseră pe Sorana să fie cât mai apropiată de părinții ei și să le facă pe fetițe să-și îndrăgească bunicii. Deși soții Cerchez n-aveau să fie niciodată de acord cu mariajul care o smulsese pe Sorana din lumea ei pentru a face din ea o mic burgheză, pe nepoate le luau în vacanțe cu ei, în Țară și-n străinătate. Când se-ntorceau la domiciliul lor stabil, nepoatele vorbeau în fiecare zi la telefon cu «Omama» și cu «Opapa», doamna Brediceanu fiind «mamaia». Nici Doru nici maică-sa nu se-arătaseră jigniți de faptul că soții Cerchez îi ignorau. Își spuneau în sinea lor «ăsta să ne fie necazul». Căsnicia lui Doru era pașnică, fără certuri, fără contrarieri, cei doi parteneri ținând totdeauna seama unul de părerea celuilalt în tot ce privea o casă de om. O propunere a unuia era totdeauna întoarsă pe-o parte și pe alta și nu era pusă-n aplicare fără acordul amândorura. În această atmosferă pașnică, armonioasă, apăruse Mioara Vlăsceanu în viața lui Doru. Ocazii de infidelitate nu le lipsiseră nici lui nici Soranei, dar amândoi ignoraseră tentația de moment, pe care sinceri în sinea

lor o recunoștea fiecare. În toată armonia în care trăia, cu gândul la renunțările Soranei pentru a se mărita cu el, Doru presimțea adesea că ceva-l pândea de undeva, ceva față de care n-avea să aibă puterea de-a se-mpotrivi. Pentru el Sorana însemna dragostea în care înaintase pas cu pas, impresionat de renunțările ei de dragul lui. Nu-nsemnase fulgerul care-ți ia mințile, cuțitul în inimă, dorința care biruie rațiunea. Mioara Vlăsceanu era ființa care-l năucise îndată ce-o văzuse, pentru care uitase cine era, ce îndatoriri avea, străbătut din cap până-n picioare de apriga dorință de-a fi una cu ea, de-a-i stăpâni trupul, de-a-i sorbi respirația. O femeie de-o frumusețe calmă, fără nimic provocator, nimic sofisticat, care degaja ceva blând și misterios. Iar mila și tonul ei afectuos față de băiatul autist, care-i făcuse să se-ntâlnească, îi topiseră și umbra de rezistență față de dragostea care-l învinsese ca pe unul cu mâinile goale în fața unei armate. Scurtele întâlniri de dragoste – toate în Mercedes – îi aprindeau de fiecare dată și mai mult setea și foamea de această femeie. Antonina își punea în fel și chip imaginația la contribuție pentru a le ocroti dragostea, înțelegând-o pe Mioara, al cărei bărbat îi era profund antipatic, despre care mai aflase și că era mare turnător și intrigant. Pe măsură ce-l cunoștea pe Doru Brediceanu, Antonina începea să-nțeleagă dragostea Mioarei pentru el. Situația lor nu era de invidiat. Mioara continua să fie măritată numai de dragul copiilor, pe care bărbatu-său, atât cât era el în stare să iubească, îi iubea. Dacă Doru n-ar fi fost însurat și tată de copii, cu orice risc de scandal și de bețe-n roate din partea bărbatului ei, Mioara ar fi divorțat. Nu s-ar fi-ndurat însă în vecii vecilor să despartă un bărbat de nevasta și de copiii lui, oricât și-ar fi pierdut mințile pentru acel bărbat, cum și le pierduse pentru Doru, cu el trăind ceea ce nici măcar nu bănuise că se-ntâmpla pe lume. Doru, pe de-o parte, era-n al noulea cer, când se lipea de trupul mângâietor al Mioarei, ca ploaia de vară care scoate fum din pământul pârjolit, pe de alta îl rodeau remușcările față de Sorana, care jucase totul pe o carte, pe dragostea pentru el, și căreia nu-i putea face niciun reproș, ca soție și ca mamă. Despărțirea de Doru ar fi-nsemnat pentru ea aruncarea în gol de la etajul o sută. El știa că dacă i-ar fi spus adevărul, Sorana l-ar fi-nțeles, i-ar fi apreciat sinceritatea, însă rana din sufletul și din trupul ei nu s-ar fi-nchis niciodată. Era atât de copleșit de trupul și de sufletul Mioarei, încât imaginea ei nu-l părăsea nici când mânuia bisturiul pe un pacient.

Cu Mioara putea măcar vorbi deschis. «Mioara, în afara orelor când suntem împreună, viața mea e un calvar». «Viața ta e un calvar de când am

apărut eu: fructul oprit. A mea e de când m-am măritat. Credeam mai întâi că-mi liniștesc mama și că uit o decepție. Bărbatu-meu, deși arătos, îl socotesc din categoria „nici n-ajută nici nu strică”; ordonat și om de casă, alături de care duceam o existență mediocră, ca mai toate cuplurile căsătorite; odată cu posturile din ce în ce mai importante pe care i le-au asigurat originea și mai ales studiile la Moscova, odată cu ascensiunea ierarhică a devenit tot mai despotic, mai plin de sine, mai critic și mai nemulțumit de tot ce-l înconjoară și mai ales de mine. Dacă n-ar fi fost copiii, de mult îmi luam lumea-n cap, chiar înainte de-a te fi cunoscut pe tine». «Mioara, ce să facem?», în vocea lui Doru se simțea disperarea. «Tu hotărăști, fiindcă tu nu ai motive să te plângi de nevasta ta, de casa ta. Eu mă duc acasă ca la pușcărie». «Cu tine-n suflet și-n fiecare fibră, nu mă-ntreba cât de greu îmi este să simulez că nimic nu s-a schimbat în mine. Judecând-o la rece pe Sorana, o găsesc un om admirabil, fetițele sunt o-ncântare, pline de imaginație. Acum două zile, mama, profitând că eram singuri în bucătărie, s-a așezat în fața mea, mi s-a uitat adânc în ochi și mi-a șoptit: „Ce e cu tine? Vezi ce faci!”. Nu i-am răspuns nimic fiindcă știu că n-o pot păcăli. Cred că și Sorana își dă seama că e ceva-n neregulă cu mine dar, neavând de ce să se plângă, evită să deschidă cutia Pandorei». «Dorule, dacă pe mine m-ar lăsa bărbatul fiindcă-l înșel, oricât de greu le-ar fi copiilor cu părinții despărțiți, mi-ar face un mare bine. Dar eu nu țin la bărbatu-meu. Nu e vorba că nu-l iubesc, e vorba că nu-l prețuiesc ca om. Cu Sorana și cu tine nu e același lucru. Ea te iubește iar tu ții la ea, ții la ea ca om, chiar dacă mă preferi pe mine ca femeie». «Nu te prefer. Sunt nebun după tine. Și ca om te prețuiesc și te respect pentru buna ta credință, pentru grija ta de-a nu-mi strica familia. Trupul mi-e tot al tău, iar sufletul împărțit între pasiune și datorie. Cine să ne-nvețe ce să facem?». «Nu ne putem învăța decât singuri. Dorule, dacă nu vrei să distrugi ce-ai construit, noi doi suntem sortiți să rămânem unul pentru altul cea mai frumoasă amintire. Și să-i mulțumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit de-asemenea minune. Eu, o plantă ținută-ntr-o pivniță, prin tine am descoperit fierbințeala și lumina soarelui». «Prin tine, Mioara, am descoperit toate tainele trupului și ale sufletului, ce-nseamnă să vibreze-n tine fiecare fibră. Ce are să fie viața mea fără tine?». «Muncă și pacea unui cămin, o partită de Bach, o liniște, o simplitate protestantă».

Devenind tot mai nepăsătoare față de bărbatu-său, Mioara îl trata cu tot mai multă indulgență. Deținătoare a unei comori, știută numai de ea, de ce

nu s-ar fi dovedit generoasă față de alții? Îl poftise pe socru-său, văduv de-o viață, să petreacă Paștele cu ei. Îl îmbrăcase din cap până-n picioare cu lucruri noi, alese de ea. «Fără asemenea garderobă nici nu se putea duce la colectivă!», se arătase nemulțumit de-atâta cheltuială bărbatul Mioarei. «Să știe satul că are fecior, mare inginer la București», îl flatase Mioara, în locul unei lecții de morală, cum i-ar fi ținut înainte de-a-l cunoaște pe Doru.

Doru, copleșit de sentimentul culpei, ar fi cărat și saci în spinare, ar fi dat cu târnăcopu-n pavaj, orice, numai să-și afle echilibrul și liniștea pierdute pentru ivirea-n viața lui a unei stări pe care n-o provocase și nici măcar n-o visase. «„Le hazard fait bien les choses”[{2}], oare? Dacă e vorba despre descoperirea pe care mi-a hărăzit-o, da; însă dacă e vorba de tortura prin care trec… Dacă mi s-ar propune acum s-aleg, pe neștiute, între pasiune și liniște, ce-aș alege? Iar acum pe știute, acum ce fac? Mă doare sufletul să mă despart de Mioara; mă doare sufletul și să-mi destram familia, căreia n-am ce-i reproșa». Torturați amândoi de această ultimă idee, Doru știa că nu avea să afle o dezlegare decât împreună cu Mioara. «Dorule, oricât de greu ți-ar fi, ai o singură soluție: să accepți propunerea surorii tale: să vă stabiliți în Germania». «Să-mi duc trupul în altă parte și sufletul să-mi rămână aici». «Promite-mi că vorbești cu sora ta, ca să vezi cum mai stau lucrurile acolo și apoi convinge-ți familia să plecați». Doru o strângea cu disperare-n brațe de parcă voia să-i soarbă sufletul.

Sora lui Doru avea să pună-n mișcare bani și relații pentru o cât mai rapidă «reîntregire a familiei». Când erau toți adunați la masa de seară, fără nicio legătură cu ceea ce vorbise înainte, Doru se ridicase și spusese pe un ton care nu admitea replică: «emigrăm în Germania». Doamna Brediceanu rămăsese țintuită pe scaun, fetițele spuseseră «sărut mâna, mamaie» și plecaseră la iuțeală, știind că oamenii mari au de vorbit între ei lucruri care nu le privesc pe ele, Sorana se ridicase și izbutise să spună cu un glas de robot: «să ne fie de bine», apoi adunase farfurii, pahare, tacâmuri și se-apucase să le spele-n chiuvetă. Își pusese-n cui șorțul de bucătărie și cârpa de vase și din ușă îi spusese soacră-sii: «noapte bună, mamă» și i se răspunsese: «să dea Dumnezeu», cu o tristețe și cu mare îndoială-n glas. Sorana intrase abia simțit în dormitor. Se apropiase de bărbatu-său, care stătea-n fața ferestrei, îi pusese capul pe umăr și-l întrebase cu un glas matern: «Altfel nu se poate?». «Sorana, iartă-mă – și-i căutase mâna și o strânsese-ntr-a lui – nu se poate». «În Germania ai să suferi mai puțin?». «Are să fie mai limpede. Ca o partitură de Bach, o simplitate protestantă».

Sorana izbucnise în lacrimi. Se așezase-n fața lui și-i mângâia fața cu amândouă mâinile. «Mergem în Germania».

Peste un an de la această hotărâre, Doru cu nevasta și cu fetițele emigrau. Doamna Brediceanu îi refuzase, invocând vârsta – șaizeci și trei de ani, deci nefiind de-o seamă cu Matusalem – și mai ales ruperea de prieteni, de locuri, de tot ceea ce-nsemna viața unui om. Simțea de fapt nevoia să nu mai depindă nimeni de ea și nici ea de nimeni. Să nu se mai trezească dimineața la oră fixă, cum făcuse o viață-ntreagă, să aibă timp de niște cărți pe care le tot adunase în speranța că avea să vină o zi când să le citească, să fie liberă, atât cât poate fi un om cât trăiește.

*

Antonina, luându-și rol de soră mai mare, fără a pronunța vreun nume, își îngăduise s-o-ntrebe pe Mioara ce avea de gând, dându-și seama că între Doru Brediceanu și ea nu era o simplă aventură. «Căsnicia mea e o eroare de la bun început, Antonina. Durează numai pentru copii. A lui este ceva potrivit, echilibrat, bazat pe stimă, pe respect. Toată viața m-ar mustra cugetul să știu că am stricat o casă, oricât iubesc și prețuiesc un om». Mioara dăduse cărțile pe față. «Și-atunci?». «Și-atunci, ne despărțim. Pleacă la soră-sa-n Germania». Antonina, despre care nu se putea spune că era tandrețea-ntruchipată, o luase-n brațe și-o mângâia ca pe-un copil amărât. Cu toate că Mioara se străduise să-i vorbească Antoninei pe tonul unei simple comunicări, o podidiseră lacrimile și-și ținea batista peste gură ca să-și înăbușe suspinele. Suferința Mioarei îi amintea Antoninei cum și-ar fi dat ani din viață pentru o-mbrățișare cu profesorul lor de Anatomie. Aparent măcar, singurul leac al acestei sfâșieri era grija pentru bolnavi; de când se știau în spital – unii chiar de copii – nu-ntâlniseră asemenea doctoriță, care să le țină de urât cu orele, încât asistentele mirate, puneau acest devotament și această milă a doctoriței Mioara Vlăsceanu pe seama unei doage sărite. «Ce-o fi vrând, frate? Să-i facă bine, să le pună mințile la loc?».

*

Doru îi lăsase maică-sii Mercedesul, cu forme-n regulă, rugând-o să le-o dea unor colege ori de câte ori ar fi avut ele nevoie. Antonina și Mioara, școlite de un instructor, fost coleg de liceu cu Doru, își luaseră carnetul de conducere din primul foc.

Într-o zi, în drum spre București, Doru le rugase pe Antonina și pe Mioara să facă o haltă la el la spital pentru o fotografie cu ele și cu personalul din tura lui, asta pentru derutarea celui/celei care ar fi privit-o. În

același scop le dăduse celor două doctorițe halat și câte un stetoscop atârnat de gât. Ca poza să poată fi văzută de oricine. Colegul lui Doru, doctorul Berbecaru, un brunet frumos, cu o statură și cu o alură de *cow-boy,* își pusese o mână protectoare pe umărul Mioarei, care se străduise să zâmbească deși-i venea să plângă. Doru îi arătase maică-sii poza. Doamna Brediceanu o privise-ndelung și asigurându-se că erau singuri în cameră, îl chemase cu un gest: «Dorule – și pusese degetul arătător sub chipul Mioarei – pentru ea pleci în Germania?». «Mamă, ori în Germania, ori de-acasă. Ea m-a-ndreptat spre Germania». «Pe lumea asta nu poți avea totul deodată», murmurase doamna Brediceanu, privind adânc în ochii fiului ei. Și ea renunțase la o dragoste pentru ca Doru să nu aibă tată vitreg. Și el știa.

*

Ultima întâlnire a lui Doru cu Mioara se petrecuse în garsoniera doctorului Vasilianu. Era prima și ultima oară când îi cerea unui prieten asemenea favoare, dar voia să-și ia rămas bun de la Mioara în afara Mercedesului. Discret, Silviu Vasilianu nu-i pusese nicio-ntrebare, oferindu-i casa chiar și douăzeci și patru de ore. Doru adusese un cearșaf nou, *bleu-ciel,* pentru a acoperi studioul pe care avea să se petreacă ultima întâlnire cu dragostea vieții lui. Încercând să se bucure de clipă, Mioara nu-și putuse opri lacrimile. Doru o iubea ca și când îndată avea să vină sfârșitul pământului. Ea împăturise cearșaful, îl lipise de piept, îl sărutase și-l așezasem sacoșa ei. «Drum bun, Doru. Mulțumesc lui Dumnezeu că te-am cunoscut. Mi-ai dat hrană pentru o viață. Te rog rămâi unde ești». Cu ochii plini de lacrimi ieșise pe palier și pornise pe scară. Se ruga lui Dumnezeu să nu-ntâlnească pe cineva cunoscut. De lângă blocul lui Vasilianu luase un taxi. Îl rugase pe șofer s-o ducă până la Cașin «cât mai pe ocolite», sperând s-ajungă la Antonina într-o stare cât de cât normală.

*

Peste o săptămână de la plecarea lui Doru, Antonina primise un telefon de la doamna Brediceanu care o ruga să-i facă o vizită. De la spital, Antonina se dusese glonț să onoreze invitația. «Duduie, Doru mi-a spus să-ți dau dumitale Mercedesul, ca să nu mai mergi cu trenul la spital». Antonina deschisese gura să protesteze, dar doamna Brediceanu o oprise cu un gest. «Dacă vreodată am să am și eu nevoie de mașină, îți spun din vreme. Te rog ceva: aș vrea s-o cunosc și pe colega dumitale, pe doctorița Mioara Vlăsceanu», și dintr-o carte scosese fotografia în care apăreau Doru,

doctorul Berbecaru, Antonina, Mioara și personalul din tura lui Doru, în ultima lui zi de spital la Ploiești.

Cu toate protestele Mioarei, pe care o apuca tremuratul numai la gândul vizitei la doamna Brediceanu, Antonina înarmată cu un buchet de trandafiri și cu un carton de bomboane de la Nestor, o luase pe Mioara *manu militari* și se prezentaseră cum se cuvenea în fața unei persoane căreia îi erau atât de-ndatorate. «Mioara, cred că-ți dai seama că ție ți-a lăsat Doru Mercedesul. Dă-i voie și maică-sii să vadă cine i-a luat mințile lui fiu-său». Conversația se purtase în jurul condițiilor în care se instalase Doru la München, lucrând și el și nevastă-sa la același spital cu Marilena, fiica doamnei Brediceanu, și urmând cursuri intensive de germană; cum Antonina era-nzestrată cu mult umor și cu darul conversației, povestea lucrurile cele mai amuzante care se petreceau la ele «la nebuni», Mioara participând cu câte un cuvânt bine plasat, uitându-și teama de la-nceput în fața doamnei Brediceanu, una dintre acele persoane care știu să facă o atmosferă destinsă, caldă în jurul lor. Pretextând că avea să-i aducă doamnei Brediceanu ceva ce uitasem Mercedes – niște Paris-Match-uri – la plecare, Antonina le lăsase pe cele două femei singure, să-și ia rămas-bun. Doamna Brediceanu o privise pe Mioara cu ochii necruțători ai fiului ei și luând-o de mână îi șoptise: «Îl înțeleg pe Doru. Îmi pare rău că v-ați întâlnit atât de târziu. Îți mulțumesc pentru sacrificiu», și o strânsese la piept.

*

Mercedesul le ușurase mult viața celor două doctorițe. Miron era singurul care știa cum de asemenea mașină se afla în curtea lor. Mioarei, dacă cineva i l-ar fi lăsat contra cost, Stelian Vlăsceanu s-ar fi pus cu toporul pe el, măcar pentru a nu-și strica firma ideologică, firmă care trebuia întreținută cu marcă de mașină din lagărul socialist. La plecare, Mioara se-ntâlnea cu Antonina pe o stradă lăturalnică, la o stație de tramvai mai departe de casă și la-ntoarcere proceda la fel. «De unde are asta asemenea mașină?», se interesase inginerul Vlăsceanu de proveniența Mercedesului. «De la o rudă a ei din Germania». «Și de ce trebuie să te afișezi tu cu asemenea persoană?». «E colega mea. Ce să fac? S-o dau afară din spital?». «Nu. Dar să mergi cu trenul cum ai mai mers și pân-acum». «La oasele mele nu te gândești?». «Lasă că nu ți le rupi fără Mercedes». Cu orice risc, Mioara îndrăznise să nu-i dea ascultare. Mai mult decât să divorțeze – unde-ar fi dat Dumnezeu – ce i se putea-ntâmpla?

Doru le telefona Antoninei și Mioarei în fiecare săptămână, joia la unsprezece, ora României, când ele nu se mișcau de lângă telefon. Răspundea totdeauna Antonina ca, după un minut, să spună: «Vorbește și cu Mioara». Antonina nu avea de ce să plece din cabinet știind că afară de banalități care să nu compromită pe nimeni față de cei care ascultau toate convorbirile cu străinătatea, compromitere în sine, nu era nimic de auzit.

Mioara încerca să-și înece amarul în spital, într-o activitate fără pauză. Controla tot, din pod până-n pivniță, și, fără să ridice tonul, nu se arăta indulgentă față de nicio neglijență sau abatere. La bucătărie se ducea de câteva ori pe zi și gusta mâncarea bolnavilor, controla cantitățile de alimente, asista la distribuirea porțiilor, încât personalul nu mai putea să fure ca pe vremea când nu fuseseră numite ea și Antonina și când toate mergeau ca-ntr-un sat fără câini. Scosese din capul personalului ideea că un spital de boli mintale e un fel de maidan bun de jucat mingea și de «lasă-i dracu' că tot sunt nebuni». Lui Gigel îi adusese un aparat micuț de radio și căști, hârtie, cartoane și culori de desen. Tot ce ieșea din mâna lui Gigel dovedea talent. Trecut printr-o școală, ar fi ajuns un pictor cunoscut. Mioara, prin intermediul doctorului Berbecaru, înrămase desenele băiatului și le atârnase pe culoare, în saloane, în cabinet. Pe lângă peisaje care n-aveau nimic convențional, de parcă veneau din altă lume, predispunând la visare, portretele desenate de Gigel erau o dezvăluire tulburătoare a ceea ce ochiul nu vedea dintr-un om, dovedind o ciudată finețe psihologică. Și Antonina și Mioara uitându-se la portretele lor, ieșite din mâna băiatului autist, erau tulburate iar ca medici își puneau tot mai multe întrebări cu privire la universul mintal și sufletesc al pacienților de psihiatrie.

Doctorul Mircea Berbecaru luase locul lui Doru Brediceanu în tot ce privea spitalul de psihiatrie, dovedindu-se competent și om de suflet. Cultivat, cu o bună educație, îi făcea plăcere să le-ntâlnească pe cele două doctorițe; cu ele avea ce vorbi și în afara profesiei. Deși prieten de-o viață cu Doru Brediceanu, ca niște domni, nu-și făcuseră niciodată confidențe privind vreo femeie. Mircea era tare curios în privința celor două doctorițe iar bănuiala cădea asupra Mioarei Vlăsceanu ca persoană care-i schimbase lui Doru viața. Pe măsură ce o cunoștea, își înțelegea prietenul.

*

În serile și-n duminicile petrecute cu Miron, Antonina căuta să-l lămurească să-și caute un post unde chiar să facă arhitectură, părăsind ICRAL-ul; acolo mai mult decât relevee și măsurători n-avea de făcut.

Colegului său Gabriel puțin îi păsa dacă-și afirma sau nu cunoștințele și talentul, de vreme ce urma să se-nsoare cu o franțuzoaică, deci să-și mute larii și penații dincolo de socialism. Pe franțuzoaică, doctoriță, de-o urâțenie expresivă, o cunoscuse într-o excursie pe Valea Oltului; băiat experimentat în ale muieretului, Gabriel știuse să-și ofere mâna. Autoritățile române, amânând vreo doi ani aprobarea formelor de căsătorie, franțuzoaica renunțase, crezând că tergiversarea era o stratagemă a lui Gabriel care-și găsise pe altcineva. Gabriel își găsea cam la două luni odată altă parteneră, numai că autohtonele nu-l puteau duce-n Franța. Prin niște români plecați de mult în Belgia, i se-aranjase o căsătorie, contra cost, așa că băiatul se văzuse la Paris, unde toate ploile îi erau aranjate la o prosperă societate de arhitectură.

În locul lui Gabriel venise un fost ilegalist – conștiinciozitatea întruchipată – deblocat dintr-un post mare. Se terminase cu bătutul orașului de drag, ca pe vremea lui Gabriel. Asta-l determinase pe Miron să plece de la ICRAL, la Sistematizare, unde tot ce propunea el și cei din generația lui se respingea, drept «nerealist și costisitor». În România, ca în toată lumea, ceea ce francezii numeau HLM (habitation loyer moyen – locuință cu chirie medie) nu ținea seama decât de amplasament, suprafața apartamentului fiind aceeași, cu mici deosebiri în împărțirea spațiului, de la un bloc la altul. Cum nici noul post nu-l mulțumea, aproape că regreta ICRAL-ul.

*

Florin fusese reprimit la Arhitectură și terminase cu medie mare; ignorându-și repartiția la Piatra Neamț, continua să trăiască foarte modest din pictură și din lefșoara de la librărie. Ajutat de prietenul care-l primise-n atelierul lui, reușise să participe la o expoziție de grup unde vânduse trei tablouri. Ar fi putut vinde cinci, dar pe două, cele mai apreciate, pusese de la-nceput eticheta «reținut», unul fiind portretul Antoninei, celălalt al lui Miron, pe care le păstra pentru sufletul lui. Din portretul lui Miron te frapa o privire melancolic-ironică, luminând trăsături frumoase care păreau să-și caute încă identitatea, ansamblul sugerând neliniștea omului nehotărât, aci placid, aci luând decizii intempestive, necugetate. Celălalt portret s-ar fi putut numi «voință». Un chip îngust, cu trăsături de camee, cu o frunte înaltă de sub care te fulgera o privire, amestec de fermitate cu visare, setea de ceva dorit și necunoscut, o privire care avea cândva să-ntâlnească înșelătoarea *fata morgana*. Dintre tablourile lui Florin, un portret – că altfel cum să-i fi spus – un portret de câine îți atrăgea atenția prin ochii în care se

adunase parcă toată melancolica înțelepciune a lumii. Antonina, când văzuse acest tablou, îl luase pe Florin de mână și cu un glas gâtuit îi spusese «e sublim» și se depărtase fiindcă simțise o durere în capul pieptului. Mioara privise îndelung câinele, apoi se retrăsese într-o-ncăpere a expoziției unde nu era nimeni și plânsese pe săturate. Se simțise una cu ființa din tablou. Privirea câinelui era privirea ei. Expozanții stăteau pe rând în sală, pentru a testa frecvența și gustul publicului și-n speranța de a vinde ceva propriu sau de-al colegilor. Toți remarcaseră o doamnă în vârstă care venea în fiecare zi în expoziție, se oprea în fața fiecărui tablou, apoi se așeza pe un scaun și nu-și lua ochii de la câinele lui Florin. Pe fiecare expozant îl întrebase dacă era domnul Florin Chirițescu, autorul tabloului, până ce într-o zi se nimerise să fie de jurnă Florin. «Tinere maestre – i se adresase doamna – mă numesc Amalia Stoicescu, sunt medic veterinar și am optzeci de ani». Florin deschisese gura să-i spună «mulți înainte», dar doctorița îl oprise cu un gest și cu un zâmbet care voiau să-nsemne «hai, nu te mai osteni». «Mi-am iubit profesia fiindcă iubesc animalele. Acum locuiesc într-o garsonieră. Nici asta nu m-ar opri să-mi iau un câine sau o pisică, dar n-aș vrea să-i las orfani. Câinele dumneavoastră – și îndreptase o mână spre tablou – e-atât de viu, de expresiv, că mi-ar mângâia sufletul și ochii când m-aș uita în ochii lui, de câte ori mă doboară singurătatea… Mă iertați că v-am făcut pomelnicu-ăsta în loc să-ntreb simplu cât cereți pe tablou». Florin, impresionat de tonul sobru în care doamna îi expusese de fapt o dramă, șoptise cu timiditate: «șapte sute de lei». Închizând ochii, cum ni se-ntâmplă adesea când ne facem un calcul în gând, după câteva clipe doamna i se adresase din nou lui Florin: «Dacă v-aș da acum trei sute – păstrând la dumneavoastră tabloul – și v-aș da patru sute la pensia viitoare, pe 19, adică peste o lună, ați accepta să mi-l vindeți?». «Doamnă, în fața dumneavoastră îi pun tabloului cartonaș cu mențiunea „reținut”, cu o rugăminte: să veniți să-l luați pe data de 15, când desfacem expoziția.» Doamna își deschisese geanta ca să-i dea banii lui Florin, care protestase: «Doamnă, am toată încrederea, vă rog…». «Tinere, să n-ai încredere-n nimeni. Ascultă pe cineva care ți-ar putea fi bunică». Și-i numărase banii, cinstit, lăutărește. «Dar dumneavoastră de ce nu-mi cereți o chitanță, de ce aveți încredere-n mine?». «Fiindcă ăi optzeci de ani m-au învățat câte ceva și despre oameni. Cineva care pune atâta suflet în ceea ce face nu are un caracter de rând». Doamna își continuase prezența cu program fix la expoziție, încât unii vizitatori dorind să cumpere un tablou, dându-i mereu târcoale, dar

nehotărâți în alegerea lor, îi cereau părerea, considerând-o, potrivit ținutei și vârstei, o persoană oficială, specialistă în pictură.

Antonina și Miron se bucurau de succesul lui Florin ca de o reușită proprie; li se confirma încă o dată că, investind afecțiune și timp în acest prieten, nu se-nșelaseră. În ciuda adversităților și a sărăciei – boală cronică – Florin își dovedise mai întâi lui însuși forța spiritului asupra materiei, încăpățânarea de-a trăi din te-miri-ce-și-mai-nimic, depinzând strict însă de propria disciplină. Își păstrase postul de la librărie, pentru a-și asigura bucata de pâine. Se culca la nouă seara și se trezea la patru dimineața. Lucra până la șase jumătate, iar la șapte jumătate pleca spre librărie. Rarii clienți îi lăsau destul timp pentru schițe și desene-n tuș, pentru acuarele, pentru lectură. În fiecare duminică se-ntâlnea cu Antonina și cu Miron, fie la ei acasă, în prezența doamnei Mareș – Baiazid – ea și Florin fraternizând în gusturi, în concepții – ori în atelierul prietenului pictor, căruia îi făcea plăcere să stea de vorbă cu ei despre o carte, despre un film, despre meseriile lor, liber, fără să se suspecteze unul pe altul. De la o vreme Florin se-mprietenise cu o fată, absolventă de greacă și de latină; alergând la nu știa câte școli, fata izbutea să adune ore cât pentru o normă de profesor, latină învățându-se doar în clasa a opta, la școala generală, o oră pe săptămână. Avea norocul că știind bine spaniolă, franceză, și engleză, obținuse traduceri prin intermediul unor colegi de facultate care se plasaseră prin edituri. Traducători din greacă veche și din latină erau puțini, afirmați cu mult înainte ca Marta Herăscu – așa se numea prietena lui Florin – să fi terminat facultatea. De aceeași statură cu Florin, departe de a fi fost frumoasă, Marta era tipul de femeie care, îngrijită, îmbrăcată cu băgare de seamă, pentru a-și ascunde ceea ce n-o avantaja, miza pe mintea, pe cunoștințele ei și pe muncă stăruitoare. Aparținea categoriei rare de oameni care, acceptându-se așa cum i-a făcut Dumnezeu, nu sunt complexați, nu sunt excentrici, pentru a arăta lumii că nu le pasă cum arată, cu picioarele pe pământ – și Marta avea, slavă Domnului, picioare ca niște bulumaci – își concentrează energia într-o direcție în care vor să facă ceva temeinic. Marta, pentru vârsta ei, era o adevărată enciclopedie. Știa să asculte și nu intervenea într-o discuție decât pentru a lămuri ceva sau pentru a comunica ceea ce se prea putea ca partenerii să nu știe. Pe un ton calm, firesc, departe de ifosele unora care se consideră oracole sau măcar descoperitori ai Americii. Antonina, căreia Marta îi fusese dragă din primul moment, o socotise pandantul psihologic al lui Doru Brediceanu.

Florin ținuse neapărat s-o prezinte pe Marta doamnei Mareș – Baiazid – fiind pentru el autoritatea supremă în privința gustului și a priceperii la oameni. I se-nfățișaseră amândoi într-o duminică după amiaza când erau acasă și Antonina și Miron. Florin ducea într-o mână un carton cu prăjituri care-i plăceau doamnei Mareș: cremșnituri de la Polar, iar Marta un trandafir roșu, în geantă având un cloazone cât degetul, pe care urma să-l dăruiască doamnei gazde, potrivit unei superstiții moștenite din familie: când intri prima dată într-o casă de om să duci un lucru care nu se sparge. Marta aparținea unei categorii, tot mai rare, care spunea «sărut-mâna» doamnelor în vârstă, mă rog, de vârsta propriei mame. Acest salut, care devenise desuet, o impresionase plăcut pe doamna Mareș. «Marta, un nume frumos. Știi când apare prima dată?», i se adresase Baiazid fetei. «În Noul Testament. Marta din Betania, sora lui Lazăr, cel înviat de Isus. Eu n-am făcut religie în școală, dar părinții mei, care sunt profesori de matematică, au zis că un om, cu o cultură cât de cât, trebuie să citească Biblia, chiar dacă e ateu. Ei spun că regimul, dacă ar avea minte, ar prezenta Biblia ca pe o mitologie. Și așa cum se-nvață, în fine, se pomenește în școli de mitologia greacă și de cea romană, să fie tratată la fel și Biblia». Părându-i-se că vorbise prea mult, Marta se oprise. Îi întinsese doamnei Mareș cloazoneul mititel, abia șoptind: «Ca să v-amintească de noi». Baiazid, care nu era o fire expansivă, o strânsese la piept și o privise drept în ochi, gest și privire care-nsemnau mai mult decât orice cuvânt. Femeie frumoasă, rasată, cu oase ca de porumbel, Chirata Mareș era-nduioșată de orice femeie urâțică, închipuindu-se-n locul ei. Câtă suferință e-n oameni, mai ales la tinerețe, când nu sunt așa cum și-ar dori să fie! În fața Martei, care o cucerise din primul moment, doamnei Mareș îi trecea rapid prin minte propria viață. Se măritase cu bărbatul pe care-l iubise, războiul i-l luase. Când un alt bărbat însemnase ceva-n viața ei, avusese de-ales între el și Antonina, fire generoasă și neposesivă, asta până la maică-sa, pe care nu admitea s-o-mpartă cu nimeni. Căsătoria cu Miron era singura nemulțumire pe care i-o pricinuise Antonina și o nemulțumire și mai mare pornea de la dezamăgirea pe care i-o provoca Miron Antoninei, care se îndepărta de el sufletește cu fiecare zi. În primii ani de căsătorie, Antonina, știind că firea omului nu se schimbă, încercase totuși să-l dezvețe de niște deprinderi și să-l facă să adopte un comportament nesupărător pentru alții; până la urmă, blazată de nereușită, ocupată până peste cap cu spitalul, se lăsase păgubașă. Înaintea vizitei lui Florin și a Martei, Miron o supărase mai mult decât oricând.

Pictorul, prietenul lui Florin, văzând cu câtă fantezie desena Miron, îl recomandase unor editori pentru ilustrare și pentru coperte de carte, cum îl recomandase și pe Florin. Miron se angajase ca în două luni să predea coperta unei traduceri dintr-un argentinian. Termenul trecuse, editura se supărase, pe bună dreptate. Deși încheiase un contract cu oamenii ăia, nici măcar un telefon nu le dăduse pentru a-i preveni că-i lăsa cu fundu-n baltă. Editura își vărsase focul pe bietul pictor, vechi colaborator, pentru omul pe care i-l recomandase. Felul ăsta de a nu-ți păsa de propriul nume și de omul care și-a pus obrazul pentru tine față de alții adâncise fisura dintre Antonina și Miron, fisură pe care Antonina o simțea acut dar pe care Miron părea s-o ignore de-adevăratelea sau dându-și seama de ea să nu-i pese. Doamna Mareș, care petrecea cu Miron mai mult timp decât Antonina, băgase de seamă de la-nceputul traiului sub același acoperiș, că lui Miron nu-i păsa ce cred alții despre el; cât adevăr era-n această nepăsare și câtă simulare, dintr-o neîncredere în sine însuși, doamna Mareș nu reușise să determine proporția. Dacă, să zicem, cineva i-ar fi propus un drum la Poli, Miron ar fi acceptat cu entuziasm, ca apoi să nu se ducă nici până la ușă. Cu ardoare se apuca de un proiect, muncea scrupulos la el pentru a-l duce la jumătate, ca apoi să-l abandoneze și să sară ca ars, cu o gură pân' la cer, dacă-ndrăzneai să i-l amintești. Arhitectul-șef de la el de la slujbă îi folosea talentul în proiectele de ansamblu, dându-le mai departe altora cu mai puțină fantezie, care se țineau însă de treabă și finisau ceea ce concepuse Miron.

Florin, care ținea la Miron ca la un frate, fusese mâhnit de purtarea lui, rușinat față de pictor, deși acesta nu-i reproșase nimic și nici măcar o aluzie nu făcuse la acea-ntâmplare. Peste un timp pictorul își exprimase părerea despre Miron printr-o definiție populară a cărei adâncime n-o echivala nicio perifrază cultă: «Brânză bună în burduf de câine». Florin avea față de Miron comportamentul unei mame lucide care, știind câte parale-i face odorul, nu și-l poate alunga din suflet.

După felul în care se purtase discuția în timpul vizitei la doamna Mareș, Marta trecuse cu brio examenul. La plecare, în timp ce Marta îi explica Antoninei etimologia unor cuvinte, doamna Mareș îi făcuse un semn discret lui Florin să se-apropie de ea și-i șoptise: «Marta e un om remarcabil; mă bucur pentru tine. Să știi s-o păstrezi».

*

În ziua de 15, doamna doctor Amalia Stoicescu se prezentase dis-de-dimineață să-și ia tabloul de la expoziție. «Domnule Chirițescu…».

«Doamnă doctor, vă rog să-mi spuneți „Florin” și viitoarei mele neveste, aici de față, „Marta”». «Bine, copiii mei. Atunci și voi să-mi spuneți „mama Amalia”. Pe cuțu l-ai botezat cumva?». «M-am tot gândit și niciun nume nu mi s-a părut potrivit». «Eu i-am dat un nume, potrivit nu prea, dar răposatul meu fiu, își dorea un câine pe care l-ar fi botezat „Ares”». Lui Florin și Martei le-ncremenise zâmbetul pe buze. Doamna doctor Stoicescu avusese un fiu care într-o excursie pe munte, pierzându-se de grup, murise-nghețat într-un morman de zăpadă. Un membru al grupului, un chirurg, Doru Brediceanu, deși nu fusese prieten cu fiul doamnei, se ocupase de ea parcă i-ar fi fost mamă. Emigrat în Germania, Doru îi telefona săptămânal și-i trimitea pachete.

Doamna doctor Amalia Stoicescu, devenise pentru Florin și pentru Marta a doua mamă, iar ei doi, copiii «mamei Amalia». Erau uimiți și tulburați de-nțelepciunea și de seninătatea unei femei care pierduse ce-i fusese mai drag pe lume, un copil admirabil pe care, părăsită de bărbat, îl crescuse de una singură. Vorbea despre băiatul ei ca și când abia ce-ar fi ieșit pe ușă. Un vas micuț cu flori proaspete se afla permanent în fața fotografiei lui Cristian, și unul identic în fața lui Ares, tabloul fiind fixat pe un perete în așa fel încât Cristian și Ares se uitau unul în ochii celuilalt. Când era singură, doamna doctor mângâia fotografia băiatului ei și-i șoptea: «Cristian, mamă, să mă ierți că nu ți l-am luat pe Ares cât ai fost aici, dar acum sunteți împreună și să știi că-l iubesc. Roagă-te lui Dumnezeu să fiu pe picioarele și-n mințile mele până vin la tine, roagă-te și pentru binele lui Doru, al lui Florin și-al Martei. Roagă-te, dragul mamei. Roagă-l să lumineze mințile oamenilor, să nu mai fie ticăloșia care este-aici. Să se-ndeplinească *Tatăl nostru*».

Doamna doctor pleca de-acasă cu o sacoșă de biscuiți și nu vedea câine vagabond pe care să nu-l mângâie și căruia să nu-i dea din mână câțiva biscuiți. Ca profesor plin la Facultate, în afara Patologiei, curs la care nu-i lipsea un student, preocuparea ei fusese aflarea metodei de-a sacrifica animalele fără suferință. Socotea că sufletul, suferința, spaima existau în tot ce era viu ca și sensibilitatea la afecțiune. Imaginația omului i se părea nespus de limitată în legătură cu animalele. Când intra într-o hală unde se aflau oi, măgari, capre, cu o-nfățișare jalnică, se adunau toți în jurul ei și-și manifesta fiecare dragostea cum știa: behăind, răgind, în timp ce ea le vorbea: «Ce faceți voi, dragii mamei, ce-ați făcut voi de când nu ne-am văzut?». Și-i cuprindea cu o privire duioasă, iar cu mâna-nmănușată-n cauciuc îl mângâia pe fiecare, înainte de-a le aplica tratamentul.

Când un student se prezenta slab la examen, cu glasul ei blând i se adresa: «Dragul meu/draga mea, la facultatea asta e păcat să vii dacă nu iubești animalele, cum mare păcat e să te duci la Umană dacă nu iubești *măcar* oamenii». Mustrările îi erau blânde, încât te simțeai rușinat, împovărat față de asemenea om.

Florin și Marta ținuseră neapărat ca doamna Mareș și doamna doctor Amalia Stoicescu să se cunoască. Nu numai că se cunoscuseră, dar lucru rar după o anumită vârstă, se-mprieteniseră ca două adolescente. Parcă se cunoșteau de când lumea. Când o văzuse pe Amalia Stoicescu prima oară la expoziție, lui Florin nici prin minte nu i-ar fi trecut că avea să se lege pe viață de o cumpărătoare a unui tablou al lui și avea să fie intermediarul prieteniei între două femei deosebite ca profesie, ca fel de-a fi și cu o diferență de vârstă aproape ca între o mamă și o fiică. Florin se simțea un personaj menit să apropie oamenii și chiar să le poarte noroc. Dragostea Amaliei Stoicescu plutea ca un duh bun asupra lui și a Martei. Doamna Stoicescu și doamna Mareș alcătuiau reperul lor de valoare în tot ce făceau. Ei își dădeau seama ce mult însemna un punct de referință într-o viață, dincolo de părinți pentru care, oricum te-ai purta, rămâi copilul lor, chiar dacă le ești povara sufletului, sentimentul eșecului, amărăciunea omului care și-a depus viața la o bancă falimentară. Și chiar când nu ești prost, sfaturile și exemplele date de părinți nu le iei în seamă fiindcă ți se par desuete: «Ce știu ei? Ce înțeleg ei despre generația noastră?». Deși Florin și Marta își iubeau părinții și-i respectau, părerile doamnelor Stoicescu și Mareș aveau valoare de casație.

*

Supărată din cale afară de purtarea lui Miron față de acea editură, deși își dădea seama că-și irosea nervii degeaba, Antonina nu se putuse abține să nu-și manifeste revolta. «Miron, cum ai putut să te porți așa cu oamenii ăia de la editură? Cum nu te-ai gândit că Silviu și-a pus obrazul pentru tine?». «Nu-nțeleg de ce te amesteci tu». «Mi se pare firesc ca într-o căsnicie rușinea unuia s-o simtă și celălalt». «Acuma ce vrei? Să mă spânzur? Poartă-ți de grijă ție și pe mine slăbește-mă cu morala». «Perfect». Și Antonina ieșise din cameră. După ce-i trecuse furia, analizase relația ei cu Miron. Acest bărbat frumos, cu toate defectele lui, o iubea, iar ea începea să simtă dragostea asta ca pe o povară mai grea decât dragostea lui Florin; Florin găsise o consolare în atașamentul Martei pentru el și al respectului pe care fata i-l inspira. Florin și Marta aveau un băiețel adorabil căruia îi fuseseră nași Antonina, Miron și Silviu, pictorul, prietenul lui Florin. Pentru Florin lucrurile erau clar împărțite: asta se poate, asta nu se poate. Nelăsându-se doborât de amărăciunea dragostei neîmpărtășite, alesese calea unei vieți calme, echilibrate, clasice: familia bazată pe respect reciproc, alături de o femeie cu al cărei intelect era în competiție, blândă, afectuoasă, mamă ca pe vremuri, pentru care nimic nu era mai valoros decât casa ei, liman al statorniciei și al motivării unei existențe. Preocupată de profesie, care-i lua aproape tot timpul, Antonina, în afara ideii că menirea ei pe Pământ era să facă bine, binele față de oameni și de tot ce era viață, nu se gândise la cercul restrâns în care-și duce tot omul viața. Indiferent de ceea ce aveai de gând cu propria existență, nu puteai să negi că ai o mamă și un tată. Ea avea o mamă pe care n-ar fi schimbat-o pe nimeni și pe nimic pe lumea asta. Și despre tată-său, care murise când ea avea doi ani, voia să știe cât mai mult și, din câte aflase, îi venera memoria. Nu se-ndoia o clipă de dragostea lui Florin pentru ea și totuși el făcuse un copil cu o femeie de toată isprava, stimabilă din toate punctele de vedere care însă era alta decât ea, Antonina. Pentru ea, un copil era efectul pasiunii dintre un bărbat și o femeie. Nici despre băieții Mioarei și nici despre al lui Florin nu se putea spune așa ceva. Oamenii ăștia, prin copii, aruncaseră o ancoră în apa tulbure a vieții. Voiseră o certitudine, un element palpabil al trecerii lor pe Pământ. Știa foarte bine ce viață ducea Mioara cu bărbatu-său, totuși n-o auzise niciodată regretând că avea cei doi copii. Simțul matern îl elimina probabil din ecuație pe coautor. Deși între Doru Brediceanu și Mioara nu văzuse

vreodată vreun gest echivoc și nici măcar o privire elocventă, Mioara mergând totdeauna în Mercedes pe locurile din spate iar ea, Antonina, în față, știa că cei doi se iubeau cu pasiune, așa cum și ei știau că ea le cunoaște taina. Antonina o dată nu făcuse măcar aluzie cu privire la iubirea lor, adoptând o atitudine ca între camarazi, dar și ei o scutiseră de orice mărturisire. Doru plecase în Germania, menținând cu amândouă legătura telefonică, la spital, și trimițându-le pachete pe adresa maică-sii. De la plecarea lui, Mioara slăbise zece kilograme în două luni. Antonina era îngrijorată și o dusese cu mari stăruințe să-și facă o radiografie pulmonară. Când ieșiseră din cabinet cu clișeul în mână, Antonina, liniștită că radiografia nu arată nicio boală îi spusese: «Mioara, gândește-te că ai doi copii. Te rog revino-ți». Era o aluzie prin care-i dădea de-nțeles că-i cunoștea cauza suferinței. «Radiografia sufletului mi-ar arăta că am cancer neoperabil», îi răspunsese Mioara, simțind nevoia sincerității față de Antonina, înscriindu-se-n același delicat stil aluziv.

De când se născuse băiatul Martei și-al lui Florin, Antoninei îi stătea pe suflet să-i pună Mioarei o-ntrebare pe care, se sucea se-nvârtea, nu se hotăra cum s-o formuleze. Până la urmă i se păruse că modul fără ocolișuri era cel mai cinstit față de o prietenă. «Mioara, îți cer iertare pentru întrebarea pe care ți-o pun. Ai vrea să ai un copil cu Doru?». «Nimic pe lume nu mi-aș dori mai mult. Dacă n-ar fi fost gândul că i-aș fi tulburat viața, aș fi făcut copilul cu orice risc. Așa, i-am încurcat doar sufletul… Antonina, dă-mi voie să te-ntreb și eu ceva: cât l-ai iubit pe profesorul nostru de Anatomie ți-ai dorit un copil cu el?».

Antonina se albise la față. Ea care-și închipuise că nimeni nu observase acea dragoste unilaterală! «Îl iubeam atât de mult încât nu mi-am închipuit nicio clipă că între mine și el ar fi putut exista și altcineva». «Fiindcă între voi n-a fost nimic dincolo de-nchipuire. Când iubești total un bărbat vrei să-l păstrezi în tine, vrei să-ți pecetluiești iubirea… Poate greșesc, generalizând. Vrei nu vrei, raportezi la tine tot ce se-ntâmplă-n lumea asta», sfârșise Mioara, scuzânduse parcă pentru a-și fi expus părerea despre iubire. «Dar există și părerea că pasiunea dintre un bărbat și o femeie poate exclude – nu știu cum să-i spun altfel – intervenția unui copil. În liceu am citit o nuvelă de Barbey d’Aurevilly, cred, cu acest subiect. Deși avem profesia pe care-o avem, în multe privințe, chiar în cele esențiale, imaginația noastră nu depășește trăirile proprii. Mă refer din nou la mine». Dacă ar fi trebuit să-i facă o caracterizare Mioarei, Antonina ar fi pus pe

prim plan grija de-a nu jigni, apoi mila, conștiinciozitatea și capacitatea de-a răspunde cu vorbă bună oricărei mitocănii, deși inteligența ar fi dus-o la niște replici după care să nu te mai scoli. Mioara era toată o discreție: de la frumusețea ei caldă, de la lipsa de ostentație în tot ce ținea de intelect, până la-mbrăcămintea de fată modestă și cuminte. Antonina nu cunoștea pe nimeni care să-nghită și să rabde mai mult decât Mioara. Dacă ar fi fost să se caracterizeze pe sine, Antonina ar fi pus pe prim plan libertatea, fiindcă cine nu are iluzii, se poate considera liber. Cum îi plăcea să citească moraliști și compendii de aforisme, își întipărise în minte un cuvânt al lui Vergilius: «Singura salvare a învinșilor este cea de-a nu spera în salvare». Nu-și făcea iluzia că avea să supraviețuiască regimului comunist; toate îndemnurile Occidentului la *rezistență* i se păreau replici dintr-o farsă bine regisată; simțul dreptății și replica adecvată nepărăsind-o nicio clipă, chiar riscându-și situația bună-rea la care ajunsese, iertând dar nesimulând uitarea, simțind cum îi clocotește sângele în fața nedreptății și a stupidității, își vărsa pe loc paraponul, pentru a nu face infarct ori congestie cerebrală. Sângele ardelenesc, în care umilința și revolta zăcuseră veacuri, amestecat cu sângele armân, tot o durere și-un dor de libertate, dăduse un trup ca o nuia, un suflet și-un temperament de dinamită. Modul ei de-a sancționa era dur însă academic, în termeni urbani și se referea strict la momentul acțiunii, nu la trecut, nu la viitor, urmat de-o tăcere de mormânt. Siguranța de sine și demnitatea în tot ce făcea și ce spunea, într-un regim în care era de neconceput curajul fără cineva tare în spate, dusese la șușoteli în legătură cu nu se știa cine, dar oricum cineva mare de tot care o ocrotea, Securitatea nefiind exclusă, drept cea mai tare protecție. Felul cum își îngrijea bolnavii dovedea că în ființa ca un arici se ascundea milă și duioșie. Mâna îngustă, cu degete lungi, atingându-i fruntea, o privire pătrunzătoare țintită de ochii căprui ai doctoriței Antonina Miulescu aveau darul să liniștească pacientul muncit de gânduri negre și chiar de fantasme.

Pentru Antonina, Mioara nu era doar o prietenă – cea mai bună – ci un caz. Într-o zi Mioara apăruse la spital albă ca varul, cu aerul pierdut al omului trecut printr-o mare spaimă. «Ce e cu tine, Mioara?», și Antonina o apucase de umeri și o scuturase de parcă voia s-o trezească din transă. «Copiii au găsit o pisicuță în fața blocului și-au adus-o-n casă. „Mamă, vrem să fie a noastră” și o strângeau amândoi la piept. Stelian a țipat la ei: „Vă credeți de capul vostru?” și le-a smuls pisica din brațe. Copiii s-au repezit ca niște uli să-și ia pisica înapoi. Stelian i-a sucit gâtul și-a aruncat-o

pe fereastră. Copiii au început să tremure și le-am văzut groaza pe față. Eu am fugit pe scară, m-am dus în dreptul ferestrei, am ridicat pisicuța moartă, am învelit-o-n fularul pe care-l aveam la gât, am ridicat capacul cazanului de gunoi. Am găsit înăuntru o cutie de pantofi goală și-am pus în ea pisicuța. Îmi venea să fug pe stradă. M-am gândit la bieții mei copii. Din ușa apartamentului le-am spus: „Pisicuța n-a pățit nimic și-am găsit pe stradă o doamnă care a luat-o la ea acasă”. Nu știu dacă m-au crezut. S-au dus în camera lor și n-au vrut să mănânce nimic». Vocea Mioarei era albă cum îi era și chipul. Povestea fără participare afectivă, ca telefonistele care transmit un mesaj, ca grefierii care citesc o sentință. Antonina se speriase de acest ton mai mult chiar decât de oroarea povestită. Câteva momente încremenise, apoi îi poruncise Mioarei «plângi, plângi, ca să te descarci».

Mioara se așezase pe canapeaua din cabinet, se apucase cu amândouă mâinile de cap, balansându-l ca un pendul. «Mioara, să-ți dau un calmant?». «Am luat atâtea că nu știu cum am ajuns la spital. Bine că n-a fost de față doamna Panea, fiindcă după asemenea scenă cred că ne părăsea… M-am prefăcut destul, de dragul copiilor. Am zis să-i crească doi părinți. Mi-nchipuiam că sunt curvă-ntr-un bordel și nu pot refuza niciun client. Dar să-mi trăiască băieții mai rău decât la balamuc, simt că nu mai pot». Abia atunci o apucase plânsul.

*

Pentru a scăpa de navetă, Antonina și Mioara dăduseră un concurs de redactori la Editura medicală; prin modul cum își dovediseră competența, remarcate de șeful *Spitalului nouă*, fuseseră angajate acolo pentru a deveni specialiste. Șefa pavilionului în care lucrau era o femeie distinsă, de o mare finețe profesională, doamna doctor Stanca Ioanițiu, care simțind în ele stofă de calitate, voia să le-nvețe tot ce acumulase ea în douăzeci și doi de ani de psihiatrie. Din clipa când le văzuse, fără să fi știut nimic despre ele, doamna doctor le diagnosticase pe tinerele ei subalterne: Antonina brava în fața unei nemulțumiri difuze; Mioara era măcinată de o suferință acută; suferința omului care trăiește într-o parte și gândul îi e-n altă parte. Din primul spital unde lucraseră – vila boierească de pe dâmb – Mioara plecase îndurerată de moartea lui Gigel, dintr-o encefalită, dar și eliberată la gândul că băiatul ar fi suferit îngrozitor să n-o mai vadă, iar Antonina, cu amărăciunea de-a-i fi părăsit mai ales pe năpăstuiții întregi la minte, aruncați acolo de soarta exprimată prin familiile care-i azvârliseră ca pe niște haine uzate.

*

Antonina o rugase pe doamna doctor Ioanițiu s-o scuze pe Mioara că nu venea la vizită, fiindcă se simțea rău. Doctorița Ioanițiu se oprise din mers, oftase și-i pusese Antoninei o mână pe braț: «Antonina, tu și Mioara sunteți prietene. Mie nu-mi place să mă amestec în viața nimănui, dar dacă Mioara continuă s-o ducă așa cum o duce, mi-e teamă că o s-o avem pacientă. Ori ajungi total indiferent față de o situație, față de un om, ori tai în carne vie, oricât ți-ar fi de greu, dar lămurești lucrurile».

Nici Antonina, care avea un sentiment de soră mai mare față de Mioara, nu-ndrăznea să-i dea sfaturi cu privire la căsătoria ei, indiferent de episodul Doru Brediceanu, nu îndrăznea fiindcă ea n-avea copii. Dacă n-ar fi fost vorba de ei, n-ar fi stat o clipă pe gânduri să nu-i spună Mioarei: «Divorțează de podoaba de bărbat pe care l-ai luat fiindcă ți-a-ntunecat Dumnezeu mințile».

În Mercedesul lor, în drum spre casă – în dimineața aceea doar Antonina folosise mașina, conducându-și o rudă la gară – Antonina îi spusese Mioarei pe un ton hotărât: «Oricât de greu ți-ar fi să crești doi copii singură, lasă-l, fiindcă altfel înnebunești și tu și ei». «Antonina, azi mă lași în fața blocului și mâine dimineață mă iei tot din fața lui». «Uite c-a turbat mielul», se bucurase-n sine Antonina. Mioara urcase treptele celor două etaje, până la apartamentul lor, de parcă s-ar fi dus la eșafod. «Mai bine un sfârșit groaznic decât o groază fără sfârșit», se-ncurajase Mioara. Îi bătea inima ca unui iepure fugărit de ogari. În ușă, pornind la plimbare, o-ntâmpinaseră copiii și doamna Panea. «Mioara, ce au copiii de sunt așa de supărați?», îi șoptise doamna Panea. «Întrebați-i», răspunsese Mioara cu glas de-nmormântare. În sufragerie, Stelian mânca liniștit, citind *România liberă*. Mioara i se așezase-n față, în picioare: «Poftă bună. Steliane, trebuie să ne despărțim. Scena de ieri cu pisica m-a făcut să mă hotărăsc». «Ți s-au urcat gărgăunii la cap? Vrei să-nveți copiii să-și facă toate mendrele, fără să-ntrebe pe nimeni? Să se creadă stăpâni în casă? De ce mai au părinți?». «Voiau și ei o vietate pe care s-o iubească, să se joace cu ea. Atât și nimic mai mult. De ce au părinți? Ca să-și audă tatăl țipând tot timpul, făcându-și nevasta când tâmpită, când idioată, când gură-cască, trântind și pufnind, nestând o dată de vorbă cu ei? Ca eu să vin acasă ca la tăiere, ca să-mi bată inima tot timpul că iar am mai făcut o tâmpenie. Dacă tu crezi că unor copii trebuie să le fie frică de părinți, să mintă tot timpul ca să nu-și înfurie tatăl, ca să trăiască numai cu frica-n sân, eu nu-nțeleg să-i cresc așa. Mama, femeie văduvă, m-a crescut pașnic; nu mi-a fost niciodată frică de ea». «Și

ce propui, mă rog, după acest lung discurs?». «Propun să pleci de-acasă și să mă lași să-mi cresc copiii în liniște». «Ce vorbești?! Ia uite la dumneaei! Și din ce-o să-i crești? Din leafa ta de două parale?». «Din ea și din pensia alimentară de la tine». «Să zicem că plec. Să las casa plină de munca mea ca să fie cocoana liberă! Ți-ai găsit vreun hăndrălău de-ți dai aerele astea?». «Mi l-am găsit pe Sfântul Duh! Eu cu tine nu mai vreau să trăiesc. Lasă-mi aragazul, frigiderul, vasele de bucătărie și paturile, încolo ia tot, dar te rog, ca pe Dumnezeu, pleacă». «În genunchi ai să mă rogi să mă-ntorc, dar să știi că dacă plec sunt bun plecat». Plecase chiar în acea seară, strângându-și lucruri în două geamantane și nelăsându-i Mioarei nici bani de pâine. Se dusese la frate-său, cel neînsurat, care locuia în două camere. În trei zile golise casa, lăsând totuși pe loc masa de bucătărie și scaunele.

A doua zi abia aștepta să se urce-n *Mercedes* ca să-i spună Antoninei că-i urmase sfatul. «M-am despărțit de Stelian. Și-a luat două valize mari cu haine și cu niște cărți de specialitate și cred că s-a dus la frate-său, cel neînsurat. Când l-am văzut că se-apropie de telefon, am plecat în bucătărie. Le-am spus băieților că tatăl lor a plecat de la noi. Amândoi, într-un glas, m-au întrebat: „Și nu mai vine?”. „Nu, le-am răspuns și i-am văzut cum se-nseninează și se uitau când la mine, când la doamna Panea, parcă nevenindu-le să creadă vestea bună…”». Urmase o tăcere, Antonina gândindu-se la ce avea de făcut Mioara mai departe. Ea, Antonina avea să consulte un avocat, văr cu Miron. Îl mai recomandase câtorva persoane care se arătaseră mulțumite de serviciile lui. «Antonina, te rog să nu-i spui lui Doru că m-am despărțit de Stelian. Nici la spital nu vreau să știe nimeni. Pe Doru nu vreau să-l împovărez cu necazurile mele».

Antonina îl compara pe Stelian cu Miron. Din punct de vedere social Stelian reprezenta o adevărată reușită. Era unul dintre patru orfani de mamă, din adolescență, crescuți de un tată care, văzându-i buni la carte își dăduse și cămașa de pe el, se-nscrisese printre primii în colectivă, numai să le ia copiilor lui sapa din mână, să-i vadă domni. Băieții erau unul mai bun decât altul la carte, fata, bunicică și ea, ajunsese învățătoare la ei în sat, măritată, cu doi copii, rămasă cu ăl bătrân, cum era obiceiul: copilul cel mai mic rămânea cu părinții și lua casa. Băieții ajunseseră toți trei la Politehnică la București, cu bursă republicană, trimiși din anul trei de studii, să-și termine facultatea la Moscova. Mijlociul se-nsurase cu o colegă rusoaică. Toți trei, întorși de la Moscova, fuseseră numiți în instituții cheie, fiecare cu specialitatea lui. În Rusia își terminaseră facultatea ca șefi de promoție.

Colegii lor, cu studii în România, le recunoșteau meritele profesionale și tăceau în fața admirației lor – cât de sinceră nu se știa – față de Uniunea Sovietică. Ei reprezentau omul nou pe care se opintea să-l creeze regimul comunist. Cu tot sovietismul lui, Stelian se purtase ca un burghez cumsecade când o cunoscuse pe Mioara și în primii ani de căsătorie. Pe măsură ce înaintase în ierarhia profesională, i se urcase mărirea la cap, devenind dovada vie a observației unui om de litere trecut prin pușcărie politică: «românul suportă bine răul și foarte rău binele». Întâmplarea cu pisicuța o impresionase pe Antonina nu numai uman dar și profesional. Antonina lega acest gest de schizofrenia surorii lui Stelian, declanșată la doi ani după ce făcuse Mioara gemenii. «Doamne, de ce n-a apărut mai devreme, ca Mioara să nu mai fi făcut copiii! Trebuie să divorțeze repede și să-i ferească de Stelian cât mai mult. De ereditate nu-i poate feri, dar măcar de factorul stimulant. Acum, când nu mai dau de el, am să merg mereu pe la Mioara și-am să fiu cu ochii pe copii. Ferește-i Doamne! Norocoasă e fata asta!». Comparându-l cu Stelian Vlăsceanu, Miron câștiga din punct de vedere uman. Iubea atât de mult animalele că mai bine și-ar fi smuls o mână decât să taie o găină. S-ar fi-ngrozit s-audă ce se-ntâmplase cu pisicuța. Pentru Zuzu, cokerul lor auriu, era-n stare să nu doarmă nopțile, să-l păzească și să-l alinte, când avea câte un deranjament de sănătate. În privința profesiei, mergea pe linia minimei rezistențe. Convins că nimic mai ca lumea nu se obținea în socialism decât prin politică, nu făcea nici măcar un minim efort ca să-și pună-n valoare talentul. Îi propusese cineva, un neam de ștab, să-i facă un proiect de vilă. Se foise, se sucise, se-nvârtise până-l dăduse unui coleg. Amenajarea litoralului îi datora mult, dar blazat cum era, le punea altora pe tavă munca și priceperea lui, numai ca să nu urmărească o lucrare de la planul de planșetă la execuție. Părinții lui erau nemângâiați că după atâția ani de căsătorie băiatul nu le făcea nepoți, neștiind nimic de convenția premaritală dintre el și Antonina: copii-nu! Părinții nu se gândeau la cât de bun tată ar fi fost Miron, cu toată comoditatea după el. Baiazid, care o avusese pe Antonina din dragoste pentru bărbatul ei, văzând ce fel de om era Miron, nu-și mai dorise nepoți pe care, cu un alt ginere și mai ales în alte vremuri, abia i-ar fi așteptat. Deși părinții lui Miron nu-i țineau nici de frig nici de cald, Antonina se purta cât se poate de atent cu ei și nu era sărbătoare pe care să n-o petreacă împreună, când la unii când la alții, astfel ca atmosfera de familie să fie păstrată, Baiazid întrecându-se în bunăvoință și în delicatețe față de cuscri, zicându-

și în sinea ei, «toți suntem părinți». Nu-i acuza nicio clipă pentru defectele lui Miron, ei fiind exemplu de hărnicie și de ordine. Părinții puteau fi acuzați, în general, pentru proasta creștere, până la cel mult douăzeci și cinci de ani ai odraslelor care, dacă voiau, măcar de la vârsta asta, își puteau corecta educația de acasă și-i puteau umple golurile. Așa cum puteau învăța carte mai mult decât părinții, puteau să se poarte altfel decât fuseseră sau nu fuseseră învățați. Lui Miron nu i se reproșa lipsa de respect față de Baiazid și nici vreo grosolănie față de Antonina ci unele manifestări de prost gust, greu de admis la un om inteligent și mai ales cu o meserie și cu aptitudini ca ale lui. Dorința de excentricitate în vestimentație, pentru a atrage atenția, pe Antonina o scotea din sărite. E penibil să umbli alături de un om – fiind și bărbatul tău – îmbrăcat în așa fel că-ți vine să-ți tragi o cagulă peste față. Inutil insistase Antonina să-l facă adeptul a ceea ce englezii numesc eleganță: «să umbli o zi întreagă prin Trafalgar Square și să nu te remarce nimeni». La un spectacol unde era de râs, el râdea atât de ostentativ încât spectatorii se-ntorceau spre el, dezaprobator, uitându-i pe actori. Nu se putea discuta cu el, de la furnici până la existența sau nonexistența lui Dumnezeu, fără să te contrazică. Nici nu știai dacă o făcea din convingere sau de dragul de-a nu fi cumva ca alții. Antonina punea și excentricitățile geniilor pe seama infantilismului sau a unei slăbiciuni pe care voiau s-o compenseze. Una peste alta, comparat cu Stelian Vlăsceanu, Miron era în avantaj. În clemența ei, Antonina îl considera și pe el un caz. Adevărații psihiatri, înzestrați cu un superdotat spirit de observație, îndată ce te văd, te plasează într-o categorie a predispozițiilor spre o anume anomalie psihică. Puținul timp petrecut împreună era un mare avantaj al lui Miron în căsnicia cu Antonina, ea stând mai mult în spital decât acasă. Când își alesese ca profesie medicina, hotărâtă de la bun-început pentru psihiatrie, știuse că n-avea să ducă viața omului cu program de la – până la. Câtă bătaie de cap administrativă avusese în primul ei post, la irecuperabili, nu se compara cu timpul investit în aprofundarea cazurilor care-i reveneau la Central. Acum preocuparea ei de căpetenie era divorțul Mioarei. Avocatul, vărul lui Miron, îl convinsese pe Stelian Vlăsceanu ca acțiunea de divorț să fie pornită de el, menționându-se acordul ambelor părți, cu invocarea răsuflatei formule «nepotrivire de caracter». Mioarei îi rămâneau locuința și custodia copiilor, pensia alimentară fiind stabilită în instanță, conform legii. Elementul decisiv al acestei înțelegeri fusese dibaci folosit de avocat: un om cu situația profesională și partinică a inginerului Stelian Vlăsceanu avea numai de

pierdut șicanându-și nevasta, în timp ce «buna înțelegere» putea fi judecată cu ușile închise, nedând loc la comentarii.

La proces se prezentaseră doar avocații părților, totul decurgând rapid și civilizat. Se stabilise pensia alimentară, care se referea numai la salariul de bază al soțului și vizitarea copiilor sau întâlnirea cu ei o dată pe săptămână, cu telefon, în prealabil. Despre sporul de funcție al lui Stelian și despre banii de prime, la sugestia Mioarei, avocatul ei nici nu pomenise. Mioara era sigură că, pretinzând ceva din acești bani, procesul s-ar fi lungit inutil, fiindcă Stelian n-avea de gând să-i dea nicio lețcaie peste ce era strict obligatoriu, ca nu cumva să se lăfăiască ea într-atâta bănet.

Când Mioara, fără bucurie, se văzuse cu hotărârea de divorț în mână, simțise totuși că i se luase o piatră de pe suflet. Doamna Panea era scandalizată de comportarea «domnului inginer», care lăsase casa cu dușumeaua goală, deși covoarele erau din zestrea Mioarei, orientale autentice, de care maică-sa, doamna Eleonora Pleșa, ținuse cu dinții, ca să-i rămână fetei, cu toată sărăcia prin care trecuseră. Mioara făcuse un împrumut la C.A.R. și cumpărase trei covoare de Cisnădie, de fabrică, cele lucrate de mână, de cu totul altă calitate, fiind mult mai scumpe.

Antonina venise la Mioara cu o sticlă de șampanie, pentru a sărbători divorțul, în perioada fără covoare. «Și televizorul l-a luat?!», se indignase Antonina, plimbându-și privirea în camera de zi din apartament, complet goală. Din tavan atârna un fir electric și-un bec la capăt, în locul plafonierei de alabastru cumpărată după un anunț din România liberă. Apartamentul dădea impresia că cineva ori îl părăsea ori abia începuse să se mute în el. Impresie dezolantă care-ți cădea în creștet prin firele electrice de care atârna un bec, în fiecare încăpere. «Mă mir că ți-a lăsat perdelele», spusese Antonina cu un amestec de scârbă și de ironie. «Mai are timp să le ia». Dacă Stelian Vlăsceanu i s-ar fi arătat atunci în față, Antonina i-ar fi crăpat capul. Că era furios pe nevastă-sa care nu-l mai suporta, treacă-meargă, bărbații nefiind învățați cu abandonul, mai ales când femeii nu i s-a ivit un înlocuitor, când te lasă pe tine și nu a se duce după altul. Dar copiii ce-i făcuseră ca să le ia și televizorul, când știa cum așteptau ora șapte seara ca să se uite la emisiunea cu Mihaela, după care imediat se culcau?

«Bine că pe mama, săraca, a scutit-o Dumnezeu de spectacolul ăsta», își spunea în gând Mioara, iar cu voce tare «Noroc că dulapurile sunt zidite-n perete; altfel am fi stat cu lucrurile pe podea».

La spital, numai doamna doctor Stanca Ioanițiu știa că Mioara divorțase; îi spusese Antonina, cu voie de la Mioara. «În loc să-i fac tatei parastas cu lume, îi cumpăr Mioarei televizor», hotărâse în sine doamna doctor. A doua zi Mioara avea televizor.

Uluită de acest dar, cu ochii plini de lacrimi, tremurând de emoție, Mioara se apropiase de binefăcătoarea ei: «Doamnă doctor, nu știu cum să vă mulțumesc pentru darul dumneavoastră…». «Spune „bogdaproste și să fie primit”». Doctorița Ioanițiu rostise cuvintele astea cu glas scăzut și ieșise numaidecât din cabinet. Și ei îi venea să plângă, mai întâi gândindu-se la cei în amintirea cărora îi făcuse Mioarei darul, apoi de tristețea pe care i-o inspira fata asta frumoasă, deșteaptă, pâinea lui Dumnezeu, prin «norocul» ei în viața de familie și fiindcă la fiecare faptă a ei bună, doamnei doctor i se părea că-l umilește pe cel căruia i-o destinase, umilirea numărându-se printre cele mai dureroase lovituri primite de un suflet.

În timp ce Mioara se zbuciuma cu divorțul, doctorului Mircea Berbecaru i se-ntâmplase o adevărată tragedie: nevastă-sa, însărcinată în șase luni, fericită că după opt ani de căsătorie, în sfârșit, reușea să aibă un copil, murise într-un accident de cale ferată. Antonina și Mioara fuseseră alături de el în cele mai groaznice momente, ca niște adevărate prietene. Antonina îl invita în fiecare zi pe la ei și-i făcuse cunoștință cu Florin Chirițescu, prin intermediul căruia ajunsese și la doamna doctor Amalia Stoicescu, adevărată psihoterapeută, cea mai eficientă ființă în zile greu de dus, lui Mircea părândui-se că viața-și pierduse orice motivare.

«Băiatule, dacă nu te-aș înțelege eu, cine să te-nțeleagă? Te gândești pentru ce mai trăiesc eu? Din convingerea că suntem trimiși aici, pentru ce anume nu știm, dar avem obligația să rămânem până când Cel care ne-a trimis ne cheamă înapoi. Ce mai am eu pe lume? Niște suflete alese care-mi îndulcesc zilele și cărora le sunt și eu dragă. Pentru moment mai am cărțile, animalele, chipurile oamenilor. Degenerescența maculară îmi promite noapte permanentă. Și-atunci ce are să-mi mai rămână? Muzica, sunetele, mirosurile, conturul ființelor și-al obiectelor, și-o mare, un ocean de gânduri. Beethoven era surd, Borges e orb și ce a ieșit din sufletul lor! Menirea ta este să-ngrijești oameni, trupuri și suflete. Nu abdica. Nu-i abandona». Aceasta fusese prima întâlnire cu doamna doctor Stoicescu.

Apoi urmaseră amintirile ei de pe când fusese veterinar de țară, până ajunsese șef de catedră la Medicină Veterinară. Legătura cu pacienții ei, care n-o dezamăgiseră niciodată. Observațiile asupra fiecărui individ dintr-o

specie. «Între două pisici nu este o deosebire mai mică decât între doi oameni». Câtă individualitate era-n fiecare animal și câtă afecțiune. Doamna doctor îi dădea cărți pe care apoi le comentau împreună. Ascultau muzică împreună.

Antonina și Mioara îl invitau pe la ele, străduindu-se să-i alunge singurătatea și tristețea. De când divorțase, Mioara îndrăznea, în fine, să deschidă ușa și altcuiva decât relațiilor lui Stelian. Îndată ce aflaseră că soții Vlăsceanu se despărțeau, aceste relații o evitau pe Mioara. Un mare magistrat, din același sat cu Stelian, îi spusese «dacă-l lași pe Stelian ai să fii un nimeni». La care Mioara îi răspunsese calm: «Cu sau fără Stelian, eu tot doctoriță-am să fiu. S-ar putea însă ca tu, din postul de-acum, s-ajungi judecător la Cucuieții din deal, fiindcă-n politică schimbările se produc din te-miri-ce. Aci ești far călăuzitor al omenirii muncitoare, genial conducător, aci te demască Hrusciov ca pe-un satrap și-un criminal, te scoate din Mausoleu, de lângă prietenul Lenin și te disloacă-n zidul Kremlinului». Cuvinte pe care n-ar fi-ndrăznit să le rostească pe când era măritată cu Stelian.

*

Orele petrecute împreună cu oamenii cărora le păsa de el și-ncercau să-l trezească din amorțeală, din hibernarea sufletească în care căzuse, însemnau pentru Mircea Berbecaru singura înseninare. Cel mai mult se bucura când îl invita Mioara, în bucătărie, la masa acoperită cu mușama, el pe o parte, Mioara vizavi, copiii vizavi de doamna Panea, care-i monitoriza din priviri, pentru ei dânsa fiind autoritatea supremă, exprimată în limba germană. Româna li se părea limbă de recreație și de joacă, pe care o foloseau cu Mioara, în absența doamnei Panea, și cu prietenii lor din bloc.

Cel mai mult îl impresiona pe Mircea afecțiunea băieților Mioarei și-a băiețelului Martei și-al lui Florin. Cum îl vedeau, ai Mioarei strigau întâi nemțește, apoi românește: «a venit Mircea» și i se agățau de gât, iar Miron al lui Florin i se atârna de picioare cu brațele.

Se pare că pisicile și câinii simt energia negativă; când omul are o suferință ele pun botul sau întreg corpul pe locul afectat, ușurându-ți durerea. Mircea Berbecaru era sigur că și copiii simt durerea, durerea sufletului pe care cu apropierea lor afectuoasă o alină. Efuziunea lor îi aducea lacrimi pe care neștiind cum să le ascundă se făcea că-și șterge nasul. Dacă soarta ar fi vrut, când ar fi deschis ușa la el acasă i s-ar fi agățat de gât și de picioare copiii lui. Doamna Panea avea o evidentă simpatie

pentru Mircea, căruia-i spunea pe nume, la invitația lui. Din orice lucru bun – mâncare, prăjitură – porția lui era pusă de-o parte, iar copiii nu se-atingeau de ea. Dacă aveau vreo nedumerire la matematică, traducându-i în românește, Mircea le-o rezolva. Cu nasul ei fin, Doamna Panea, băgase de seamă că Mioara trăise o poveste de dragoste, în urma căreia slăbise în două luni zece kilograme, divorțul menținând-o la aceeași greutate. În mintea ei aplaudase infidelitatea Mioarei, neavând ochi să-l vadă pe Stelian. Îi părea rău că Mioara nu-i arăta lui Mircea interes feminin, ci îl trata ca pe-un frate, când ea, doamna Panea, îi vedea atât de potriviți și când între el și copii exista atâta apropiere. Discretă din fire și respectând sufletul omului, nu-i făcea nicio aluzie Mioarei cu privire la o alt fel de legătură între ea și Mircea Berbecaru, care o-nduioșa cu delicatețea lui, cu nevoia lui de tandrețe, de-o familie. De câte ori venea, de fapt aproape zilnic, pe lângă jocuri, puzzeluri, cărți potrivite cu vârsta copiilor și altele, care să le intereseze pe ea și pe Mioara, Mircea Berbecaru aducea alimente, prăjituri, câte un aparat casnic pentru ușurarea muncii în gospodărie, în fine, se prezenta ca un bărbat responsabil, la casa lui. Comparându-l cu Miron al ei, care nu știa nici cât costa o pâine, Antonina ofta și greu se abținea să nu-i spună Mioarei: «Fată dragă, om ca ăsta nu mai găsești cât îi hău' și dudău'. Uită tot ce-a fost și leagă-ți viața de el». De când le cunoscuse pe Antonina și pe Mioara, Mircea înțelesese pe cine iubea Doru Brediceanu, atât de grav încât plecase din Țară, ca să-și mențină familia. Asta era singura explicație. Dacă și-ar fi dorit străinătate pentru străinătate, soră-sa avea de mult posibilitatea să-l scoată din Țară. «Este limpede și pentru un chior că Mircea s-a-ndrăgostit de Mioara. Ceea ce-l reține să lămurească lucrurile între ei este iubirea Mioarei pentru Doru Brediceanu, iubire de care bănuiește că Mioara nu s-a vindecat», își spunea Antonina. De când Antonina și Mioara se mutaseră la Central, Doru îi telefona Antoninei acasă, în ziua când lipseau Baiazid și Miron, și nimeni nu știa că venea însoțită de Mioara.

La doi ani de la divorțul Mioarei și tot la doi ani de când era văduv, Mircea își luase inima-n dinți și hotărâse să lămurească lucrurile mai întâi cu Doru.

«Te salut, Dorule! Te rog să mă ierți că-ndrăznesc să te-ntreb ceva». «Întreabă-mă», îi răspunsese Doru căruia-ncepuse să-i accelereze pulsul. «Dorule, te superi dacă m-aș însura cu Mioara?». Urmase o pauză lungă. «Să te-nsori cu Mioara? Bine, dar ea e măritată». «A divorțat de doi ani,

imediat după plecarea ta. Te rog să nu-i spui că știi de la mine. Nu mi-am închipuit că nu ți-a spus». Doru oftase. «Mircea, aș fi liniștit s-o știu lângă un om ca tine. Eu am abdicat și cred că mă-nțelegi… Îmi rămâi prieten cum mi-ai fost de când ne cunoaștem. Vreau s-o știu liniștită, ocrotită… iubită». «Dorule, o iubesc». «Vă doresc liniște, înțelegere, o viață echilibrată». «Mi-ai luat o piatră de pe suflet». «Sper să se ușureze și a mea». «Dorule, dacă acceptă să se mărite cu mine, telefonează-ne la Mioara». «Așa am să fac».

*

Mioara îi deschisese ușa. «Ești singură?». «De ce?». Mircea închisese încet ușa, se rezimase de ea, îi apucase Mioarei amândouă mâinile, se uitase lung în ochii ei, clipise de câteva ori și-i șoptise, gâtuit de emoție: «Mioara, te rog mărită-te cu mine. Știi că te iubesc». Mioara își trăsese încet mâinile din mâinile lui, o apucase un tremurat că abia reușise să-ngaime: «Te rog lasă-mă să-ți răspund peste o săptămână». Și depărtându-se, fără să-l privească, îi spusese: «Vino să mâncăm».

«Sigur vrea să-i spună lui Doru». Se așezase la masă vizavi de Mioara și se făcuseră amândoi că mănâncă. Se purtau ca doi copii consemnați de părinți la domiciliu.

«Vrei să mergem să ne plimbăm, cu mașina sau pe jos?». La cuvântul mașină Mioara tresărise. «Nu, Mircea». «Vrei să plec?». «Te rog. În prezența ta nu mă pot gândi». Îl condusese la ușă, îi aranjase gulerul sacoului și se uitase în ochii lui cu o privire care părea să ceară ajutor. El îi sărutase podul palmelor, închisese ochii și-i șoptise la ureche: «Ai să vezi că totul are să fie bine». Coborând scările, Mircea se gândea: «Doamne, ce cuvinte stupide. Ca și când aș fi vorbit cu pacientul în așteptarea unor analize sau a unor radiografii». Se mărita cu el sau nu, el de Mioara nu se despărțea; avea să-i stea tot timpul alături, ca un câine credincios, fiindcă nicio ființă nu-i dădea atâta liniște, cu misterul ei, și-n același timp nu-i trezea atâta curiozitate și dorință de-a cunoaște un suflet și-un trup pe care-l dorea cu fiecare fibră. Trebuia să recunoască-n sinea lui că interesul pentru Mioara i-l stârnise Doru, cel mai sobru și mai altruist om pe care-l cunoștea și care-și tulburase viața de dragul ei.

*

«Doru, să ți-o dau pe Mioara». La-ntâlnirea lor telefonică săptămânală, de la acea dată, Antonina nici măcar nu-l întrebase ce mai făcea. Ieșise din cameră ca de obicei când vorbea el cu Mioara. «Mioara, mi-a telefonat Mircea…». Urmase o lungă pauză. «Știu», îi răspunsese Mioara, cu glasul

înecat de plâns. «Dă-mi voie să-ți scriu pe adresa Antoninei». «Scrie-mi și iartă-mă». Nu știa nici ea de ce-și cerea iertare. O chemase pe Antonina la telefon. «Dorule, știu cât îți este de greu și cât îi este Mioarei, dar Mircea și-ar da și sufletul pentru ea». «Antonina, contez pe tine ca avocat al lui Mircea. Sufletul mi-e țăndări, însă vreau să nu fie singură. Iartă-mă că-nchid».

La o săptămână de la această convorbire, sosise pe adresa Antoninei scrisoarea promisă de Doru. Antonina i-o dăduse Mioarei, fără niciun cuvânt și-și făcuse de lucru la bucătărie. Cititul unei scrisori era ceva la fel de intim ca și o scenă de dragoste.

Mioara mea,

Știam de la Antonina ce-a-nsemnat căsătoria ta: o eroare, un dezastru. Am simțit-o și fără să-mi fi spus cineva. Noi doi n-am vorbit deschis, total, niciodată despre partenerii noștri de viață. Dacă ai fi renunțat la căsnicia ta, cum ai și făcut-o, pentru noi amândoi ar fi fost o eliberare. Dar n-ai fi suportat ideea de-a mă despărți pe mine de nevasta și de copiii mei. Fără noblețea ta de caracter n-aș fi tăiat în carne vie și n-aș fi plecat în Germania; orice și oricât mi-ar fi spus rațiunea, astăzi am fi împreună.

Muncesc aici ca un posedat, ca un nebun. Rana mea nu se-nchide. Mă doare sufletul și trupul după tine.

Nu ți-am spus ca să nu te-ncarc și cu necazurile mele. Fata mea cea mică, la ski, și-a făcut dublă fractură de coloană, în zona cervicală și-n cea lombară, iar cea mică are scolioză. Noroc că operațiile au reușit și amândouă sunt pe picioare și fără defecte. Mă gândeam cum m-aș fi simțit despărțit de ele. Dacă-ar ști ele cui să-i mulțumească!

Dragostea mea, n-am iubit și n-am să mai iubesc pe nimeni cum te iubesc pe tine. Da, te iubesc. Am să spun vreodată verbul ăsta la trecut? Lipsa ta mi-a sfârtecat viața. Știu că mă iubești. Și Mircea știe, așa cum tu și cu mine știm că el te iubește. Tu și băieții tăi sunteți familia lui. Vrei să-mi dai o fărâmă de liniște? Să nu te știu singură în fața vieții, a atâtor griji și greutăți? Te rog, te rog mărită-te cu el. Nu-mi cere să te uit. Fă-o de dragul copiilor tăi. E un om de calitate, cu o judecată sănătoasă, cu simțul responsabilității față de tot ce atinge. Lasă-l să te ocrotească, să vă ocrotească.

Doamne, cum vreau s-o știu a altuia pe femeia pe care o iubesc, pe tine Mioara, care-mi pârjolești toată ființa!

Ți-am sorbit sufletul și trupul. Când ne-am cunoscut eram săraci. Dragostea ne-a făcut nababi. Câți oameni or fi cunoscut extazul ca noi doi? Câte suflete, câte trupuri?

Mioara mea, Mioara mea, pentru toate zilele mele

Doru

Mioara citise, de câte ori citise scrisoarea? O ținea cu amândouă mâinile și rămăsese cu ochii ațintiți pe un tablou cu flori din fața ei. Se azvârlise cu fața-n jos pe canapeaua pe care ședea, zvârcolindu-se de dorință cum i se-ntâmplase cu patru ani în urmă la spitalul de pe deal. «Iubește-mă, Doru, iubește-mă acolo unde ești».

*

Peste o săptămână, așa cum le fusese înțelegerea, Mioara îi spusese lui Mircea, seara când pleca la el acasă: «Mircea, mă mărit cu tine» și-i întinsese un rând de chei ale apartamentului. Uluit, deși în așteptarea unui răspuns, Mircea găsise un singur cuvânt: «Adevărat?». «Adevărat». Și Mioara îl îmbrățișase și-și culcase obrazul pe umărul lui. În câteva secunde fiecăruia îi defilase în minte viața de până atunci. Mioara simțea că acest al patrulea bărbat pe care-l primea în existența ei, avea să fie ultimul și definitiv; Mircea se simțea ca marinarul naufragiat căruia i se-ntinde un colac de salvare.

*

Antonina, văzând-o pe Mioara măritată cu Mircea, trăia sentimentul mamei care-și vede fata alături de omul potrivit; îngrijorată însă, fiindcă o știa nevindecată de dragostea cu Doru Brediceanu. Căsătoria părea să-i priască Mioarei pe a cărei figură închisă și-ntunecată apăruse un zâmbet blând, al omului mulțumit că a făcut ce trebuie, împăcat cu lumea, împăcat cu viața.

Antonina și Doru o-ndreptaseră pe Mioara pe noul ei drum. Deși discretă în tot ceea ce o privea și nu numai, Mioara se considera datoare să-i spună Antoninei că nu regreta pasul făcut. «Antonina, îți mulțumesc că m-ai îndemnat să mă mărit cu Mircea».

Antonina, dominată de spirit critic și autocritic, nelăsându-se luată pe aripile efuziunilor sentimentale, de data asta o strânsese pe Mioara la piept ca o mamă bucuroasă de reușita odorului ei.

Dacă ar fi avut de-a face cu o fecioară, Mircea nu s-ar fi purtat mai delicat decât față de Mioara, de care se-apropiase cu mângâieri sfioase, ca între adolescenți, deși el ardea de dorul întregii ei ființe.

Tatăl lui Mircea, magistrat, bun latinist, om cu o remarcabilă cultură umanistă, avea o predilecție pentru moraliști, pentru proverbe, pentru vorbe populare. Cum te vedea grăbit, îți spunea: «Festina lente» sau «Răbdarea trece marea». Cel mai bun profesor al lui Mircea în privința răbdării și a pașilor mărunți, cheie a succesului, îi fusese un motan din copilărie. Domnul magistrat nu se topea după pisici. Motanul ăla nu se știe de unde apăruse în curtea lor. Mircea și maică-sa îl adoptaseră numaidecât și-l botezaseră Tanu. Abia ieșit din adolescență, Tanu avea rareori chef de joacă. Semăna mai mult cu un bonz enigmatic ale cărui gânduri nu le puteai pătrunde. Înțelegând că stăpânului casei îi era indiferent, Tanu se apropiase de el zi de zi, centimetru cu centimetru până când, ajungându-i la picioare, își pironise privirea ochilor lui verzi în ochii omului căruia deodată-i vibrase o coardă în suflet, întinsese mâna, mângâiase pisoiul care i se urcase-n brațe, se lipise de el și-ncepuse să toarcă lin. Așa declanșase Tanu marea iubire a domnului magistrat care, dacă nu-l vedea, întreba alarmat: «Unde e pisicul?».

În primul an în care pe Mioara și pe Mircea îi apropiase nenorocirea lui și amărăciunea despărțirii ei de Doru, amândoi se simțiseră ca niște copii orfani care-și unesc singurătatea spre a o face suportabilă. Timpul, cel mai mare vindecător, anesteziindu-i durerea, Mircea începuse să se uite la Mioara ca la femeia care-i tulburase viața lui Doru Brediceanu, de-o frumusețe calmă, fără nimic comun, blândă, maternă. Bărbatul din el se trezea la viață. Gândurile și trăirile lui pentru Mioara luaseră drumul dragostei. Căsătoria lor depășea în bine așteptările amândorura. Mircea simțea că ajunsese să-nsemne pentru Mioara ce-nsemnase Tanu pentru domnul magistrat.

*

Antonina și Miron duceau viața a doi cunoscuți care se-ntâlnesc în gară între două trenuri. Miron lipsea mult de-acasă, făcând parte din echipa care amenaja litoralul. Antonina aproape că nu mai pleca din spital, pasionată de profesie dar și dornică să-și umple existența care i se părea tot mai searbădă. Afară de concertele de la Ateneu, care-i mângâiau sufletul și-o purtau într-o lume atemporală, Antoninei i se părea că viața ei ajunsese într-un punct mort, viața ei în afara spitalului. Fiecare bolnav era o altă carte, cum spunea un mare profesor de la Cluj. Dar remediile variau în mică măsură de la individ la individ, ele împărțindu-se pe categorii de boli. Până aici ajunseseră cunoștințele în specialitatea lor. Antonina era convinsă că o

anumită carență de substanță chimică nedepistată era cauza multor boli numite psihice, în special melancolie, boala care implica cel mai mult sufletul: nemulțumiri, remușcări, un fel de secție a iadului pe pământ. O permanentă căință, o permanentă autoacuzare și de multe ori o muțenie absolută în fața medicului.

La 23 August le veneau camioanele cu dezmoșteniții sorții, oameni fără căpătâi. Ăștia-l blestemau în gura mare pe Ceaușescu, blestemau regimul, guvernul, dar începând cu Miliția, nimeni nu-i lua-n seamă. De marea sărbătoare erau aduși la Central ca să nu strice atmosfera. Unii dintre ei fuseseră și aveau să mai fie pacienți ai Spitalului. Celor mai mulți li se dădea drumul pe la unsprezece seara, după ce mâncaseră o masă caldă cum nu mai pomeniseră ei de când nici nu mai țineau minte.

Într-o noapte, în gardă, un plutonier de miliție îi adusese Antoninei un bărbat cam la patruzeci și cinci – cinzeci de ani, care spărsese vitrina unui magazin, luase un borcan de compot și lăsase-n locul lui zece lei. Milițianul judecase că omul nu era de dus la Miliție ci la nebuni. «Doamna doctoră, nici mort nu pricep de ce m-a luat tovarășu' plotoner și m-a adus acilea la dumneavoastră: borcanu' făcea opt lei și eu am pus în loc zece lei. Va să zică eu am pus mai mult și tot pe mine mă ia Miliția, da' pe ăia de vinde Kent pe Gabroveni și pe Șelari nu-i vede!». Milițianul, tinerel, cu o mutră isteață, stătea rezemat de-un perete în spatele inculpatului și abia se ținea de râs, de altfel ca și Antonina. «Tovarășe plutonier, dacă vreți puteți pleca». «Sărut mâna». Plutonierul salutase militărește și plecase umflat de râs. Interesându-se de starea socială a personajului, Antonina aflase că era cărător de marfă la tiruri. «Nu pricep de ce m-a adus acilea». «Te-a adus fiindc-ai spart vitrina magazinului. Să te rogi de sănătatea plutonierului, că dacă te ducea la Miliție înfundai pușcăria. Eu îți dau drumul, dar bagă de seamă ce faci, fiindcă a doua oară nu te mai pot scăpa». Omul ăsta, pălit cu leuca, era prototipul lipsei de logică. Pe Antonina n-o surprindea, fiindcă se confrunta adesea cu această carență la oameni cu doctorate, încât ajunsese să spună «Ferește, Doamne, de prostu-nvățat».

Într-un spital vezi de toate, la psihiatrie însă mai mult ca oriunde. Niște actori de mare talent, la cure de dezalcolizare. Nu li se-ntâmplase nicio tragedie, nu suferiseră traume, n-aveau justificarea unor dezechilibre de viață, nimic în afara lipsei de voință, a unei proaste deprinderi, a unui anturaj care, printr-o boemă prost înțeleasă, voia să epateze. Printre ei aflase și unul care bea singur: cel mai distins și mai cultivat dintre ei; un domn. La

patruzeci de ani, ficatul deja îi dădea semne de ciroză. Omul ăsta suferea de o tristețe existențială; îl deprima condiția umană, lumea era prost alcătuită și cu toate că era distribuit în roluri principale, cu toate că pusese-n scenă spectacole de succes, nemulțumirea stătea lipită de el ca pielea pe trup. Se iubise cu femei frumoase, inteligente, actrițe talentate. Se despărțea de ele după ce se stingea prima văpaie. Deși beția este o tară frecventă, în fața ei, femeile cu spirit de conservare, fără vocație de martire sau de mame atotiertătoare dau bir cu fugiții sau rămân lângă bețivi bogați, cu speranța creștinească de a-i moșteni.

În fața acestui caz, Antonina se simțise deprimată fiindcă argumentele ei se izbeau de un zid care nu se lăsa străpuns. «Îmi prelungiți agonia, doamnă doctor». «Încerc să vă depărtez de ciroză. Măcar cât stați aici nu beți. Ar fi bine să vă internați la noi cât mai des. Leacuri împotriva strâmbătății lumii n-avem. Atât știe psihiatria astăzi, atât face, iar voință nu se vinde pe nicăieri». Relația dintre doctor și pacient este alta în cabinet decât într-un spital, unde doctorul este protagonistul vieții pacientului iar acesta face parte din peisajul doctorului, măcar în timpul internării, adesea rămânându-i în memorie pentru totdeauna.

«Mi-am ales o specialitate a memoriei și a candidaturii la depresie. La un chirurg te duci, te operează, scoate-pune ce trebuie și te-ntorci acasă, la internist relația poate fi mai de durată; în psihiatrie relația medic-pacient rămâne pe viață. Nu mă pot învăța să mă uit la bolnavi ca la teatru sau ca la cinema. Dorința de-a adopta „logica" fiecărui pacient, de-a-i pătrunde mecanismele, pentru a-i fi de folos, a-nceput să mă obosească. Melancolicii mă interesează cel mai mult, pentru că și omul sănătos are timpi de mare tristețe, stare nepatologică, asemănătoare totuși cu sindromul melancolic. Ne apropiem de el când ne punem obsesiv întrebarea despre viață ca fenomen și mai ales când ne privim tot mai nedumeriți, mai sceptici, propria viață, căreia nu-i aflăm niciun sens. Numai în copilărie și-n adolescență, când trăiești la rând cu toate viețățile, trăiești și-atât, nu-ți pui întrebări existențiale. Când iubești, treci printr-un fel de imponderabilitate, cuprins ca de o monomanie. Încep s-o-nțeleg pe colega noastră care, măritată fiind și făcând caz de cât își iubește bărbatul, la cel mult un an schimbă amantul, trăind de fiecare dată o stare de euforie, convinsă fiind că noul partener înseamnă dragostea absolută și definitivă. Inteligentă, spirituală, remarcabilă profesional, cred că amanții ăștia o feresc de sindromul melancolic. Bărbatu-său nu dă niciun semn de neliniște în fața

infidelității nevesti-sii, cu unii dintre amanți fiind chiar în cele mai cordiale relații. A-nțeles probabil că nevastă-sa își umple-n felul ăsta un amarnic gol sufletesc, o mare spaimă. Spaimă în care trăim cu toții, păcălindu-ne fiecare cum putem. Fauna noastră, a psihiatrilor, prezintă cea mai bogată cazuistică. Am avut și pacient care se credea porc. Grohăia rar, însă era-n stare să râme toată curtea spitalului, de fapt să muște cu voluptate pământul și să pască iarbă.

De o lună avem o Marie-Antoanetă. Are cincizeci de ani. E suplă, frumoasă, distinsă, cu un aer ușor arogant pe care l-a reținut probabil din ceea ce s-a scris despre cea adevărată, „austriaca”, după cum îi spuneau francezii. Pacienta are un doctorat în litere și filosofie și predă germană la o facultate. Vorbește în general nemțește, însă recită cu precădere din doi poeți francezi ai Pleiadei: Ronsard și Joachim Du Bellay. Se miră pe nemțește că o urăsc francezii. Într-o zi am început să-i recit Albatrosul lui Baudelaire. Am apucat să spun primele două versuri iar ea a continuat poezia până la sfârșit. „Majestate, poetul ăsta s-a născut după moartea majestății voastre”. „Și ce e cu asta?, a continuat ea în franceză. Poezia este un fluviu cu cataracte, apa însă e aceeași”. Înțelege când îi vorbești românește, însă răspunde numai în nemțește. Mioara și cu mine vorbim cu ea franțuzește. Adesea ne face un semn regal cu mâna și ne refuză compania, pe nemțește. Conversații lungi are cu dna. dr. Ioanițiu care cunoaște foarte bine germana. „De fapt Maria-Antoaneta noastră vorbește ca și răposata, germana din Austria”, ne-a spus dna. dr. Soțul „Mariei-Antoaneta” este ortoped. Cu ceva timp înainte de-a fi devenit Maria-Antoaneta, doamna le ținea soțului ei și celor doi băieți ai lor lecții de istorie a Franței, cu o pasiune care nu-i stătea în fire. Într-o zi au găsit-o îmbrăcată în rochie cu malacof, și în cap cu o perucă toată numai bucle și zulufi. O rudă care lucra la Operă îi făcuse rost pentru o zi de elementele astea de secol XVIII, crezând că doamna avea să meargă la vreun bal costumat.

Bărbatului său, doamna i se adresa franțuzește: „Domnule de Robespierre voiam să am o conversație cu dumneavoastră ca și cu domnii Bonaparte, care vă-nsoțesc” și-i arătase cu un evantai de mătase pe băieții ei. Toți, crezând că e o glumă, cam bizară, ce e drept, se uitaseră zâmbind unul la altul. Doctorul și-a dus nevasta mai întâi la neurologie, cei de-acolo „vărsând-o” la noi. Profesorul ne-a reproșat, mie și Mioarei și pe un plan subțire și dnei. dr. că nu integrăm pacienta în realitate. Noi am tăcut din

gură, fiindcă e păcat să-ți cheltui energia degeaba. Cu greu ne-am ținut să nu râdem la mustrarea pe care i-a adresat-o Profesorul unei tinere profesoare care-și hrănea soacra în momentul vizitei mari, și la efectele mustrării. „Doamnă, văd că aveți grijă de pacientă, însă nu faceți niciun efort s-o integrați în realitate". „Adică ce să fac?", a-ntrebat tânăra – profesoară de biologie, am aflat – cu sinceră curiozitate. În mod demonstrativ Profesorul s-a apropiat de patul pacientei și-a-ntrebat-o: „Doamnă, știți unde vă aflați și ce sunt eu?" Bolnava i-a luat bine seama și i-a răspuns pe un ton dubitativ: „După cum sunteți îmbrăcat, aș zice că sunteți frizer". În fața unui asemenea succes „de integrare în realitate", Profesorul ne-a-ntors tuturor spatele și s-a grăbit spre cabinetul lui, lăsându-ne să râdem pe-nfundate cu nasu-n batistă.»

*

«Politicul funcționează și aici ca peste tot. Doctorul Reblinski, lipovean, ilegalist care și-a făcut facultatea la Iași, mai mult prin beciurile Siguranței, din punct de vedere profesional e nul și nici altfel nu e o lumină. Merge la consultații cu sticla plată de coniac în buzunarul halatului și bea la vedere, crezând că noi ne-nchipuim că bea ceai. După ce termină vizita, aburit bine, se duce-n cabinet și-și acoperă biroul cu pastile pe care le-nghite cu apă fiindcă s-a dus doza de coniac, le-nghite cum înghite găina boabe. Ca să nu-l jignească, dna. dr. a spus că-n secție numai dânsa prescrie medicația bolnavilor. Doctorul uită adesea să se-ncheie la pantaloni. Leontina, asistenta lui, îi spune-n cabinet, pe șoptite: „Șefu', încheiați-vă la pantaloni". El, nimic, „Încheiați-vă, dom'ne, la pantaloni!". Tot nimic. „Încheie-te dracu' la pantaloni", și-i trântește scrumiera de cositor pe birou, ca să-l trezească din abureala băuturii.

*

Dacă în atmosfera deprimantă a spitalului n-ai mai auzi o glumă, nu te-ai mai afla în fața câte unei situații de-a dreptul comice, provocate nu numai de pacienți, cred că mulți dintre noi – doctori de nebuni – am lua câmpii.

Leontina e bună profesional, dezghețată și plină de haz, venită de undeva din Vâlcea, dintr-o casă cu zece fete. Acum o lună i-a murit un cumnat de 38 de ani, iar părinților ei le-a murit porcul. Părându-i-se că maică-sa nu se prăpădise cine știe ce după ginerele mort, văietându-se însă într-una că rămăseseră fără porc, Leontina a-ntrebat-o: „Maică, mi se pare mie sau matale îți pare mai rău după porc decât după ginere?". „Păi cum să nu-mi pară mai rău dupe porc decât dupe cumnatu-tău? Păi câte zile fripte i-a făcut

cumnatu-tău gagă-tii! Da’ porcu’, săracu’, pe cine-a supărat? Și ne lăsă ca nimeni pe lume, că din ce să mai cumpărăm altu’?”.

Povestea asta mi-a amintit-o pe Hilde, nemțoaică din Ucraina, vecină cu noi la Odessa. Mama a-ntrebat-o într-o zi de partea cui era: de-a rușilor sau de-a nemților. „De partea niciunora, lua-i-ar dracu’ pe toți. Rușii mi-au trimis bărbatu-n Siberia și nemții mi-au luat vaca”. Gerda lucra într-o fabrică de tricotaje. Din deșeuri, adunate cu grijă, își tricotase un pulover în dungi, pentru care fusese aspru criticată la Sindicat și la Partid, fiindcă nu purta lucruri din comerțul de stat!

*

Mioara-mi spune-ntr-o zi: „Bine că l-au numit pe Reblinski la Central. Ce prăpăd ar fi făcut în altă parte unde n-ar fi existat o doctoriță Stanca Ioanițiu. Doamne-Dumnezeule, pe mâna cui poate ajunge un om, mai ales când nu mai judecă!”.

Familiile unor bolnavi ni i-ar lăsa-n spital pân’ la Ziua de Apoi, mai ales copiii pe părinți, de care nemaiavând nevoie, Dumnezeu și-ar face mare pomană să-i strângă spre liniștea ambelor părți! E-adevărat că un bolnav psihic îi poate nevroza și chiar îmbolnăvi pe cei din jur, de aceea noi recomandăm familiilor să nu ocolească spitalul în asemenea caz. Există și familii, de fapt părinți de bolnavi psihic, adevărată teroare. După 3-4 zile de spital sunt nemulțumiți că bolnavul lor nu prezintă nicio-mbunătățire față de ziua internării și-apoi ne bombardează cu telefoane, ca la Gara de Nord – Informații. Săracii! Trebuie să faci psihoterapie și cu ei, să pătrunzi și-n sufletul lor răvășit de neliniști, de groaza că mor și cui lasă acești copii, însoțiți o viață de sinistrul spectru al unei boli care te izolează de lume, bună-rea. Psihiatrul trăiește viața unui actor care interpretează-n aceeași zi mai multe personaje, în mai multe spectacole. Până la urmă ajungi să-ți fie mai milă de familie decât de bolnav. Urechea omului și nu numai a lui, este programată pentru un număr de decibeli; supunând-o frecvent unui număr crescut, te paște surzenia. Sistemul nervos are și el limite de suportabilitate. Repetat depășite, uneori permanent, nu e de mirare că oamenii își pierd cumpătul, își pierd somnul, ajung nevropați, reacționează exagerat în fața celei mai mărunte contrarieri. O doamnă, o intelectuală, persoană rezonabilă și cât se poate de la locul ei, cu o mamă trecută de 90 de ani, cu o demență blândă, apărută cam de un an, mi se plângea, zilele trecute: „Doamnă doctor, Goethe spunea că e inutil să te superi pe obiecte și pe animale; știu că este inutil să mă enervez fiindcă-i spun mamei de mii de ori

să nu facă anumite lucruri dar parc-aș vorbi cu pereții, vă rog să mă credeți că nu mai pot!”. I-am recomandat un sedativ. „Doamnă, oricât v-aș spune eu că este inutil să vă enervați, nu vă folosește la nimic. Vă rog luați pastilele astea de nesimțire, cum zice o colegă a mea; ele nu rezolvă situația, dar sper s-o facă suportabilă”. Mă gândeam, uitându-mă la femeia din fața mea, extenuată fizic și psihic, și-mi spuneam: „Doamne, de ce ne dai zile pe care nu mai știm că le trăim? Numai ca să-i chinuim pe cei din jur?”. Întrebare fără răspuns, ca atâtea alte întrebări la care te-aduce viața. Prima și cea mai importantă: ce e viața și care-i este scopul? Norocul meu că, ocupată și preocupată să-mi câștig existența, n-am timp să filosofez, mai ales că-n mediul în care trăiesc, mă confrunt zi de zi cu asemenea nenorociri încât îmi spun: „stai cuminte, cucoană; știi că adevărul se lasă cunoscut felie cu felie și niciodată n-o să se dezvăluie în totalitate. Întinde omului câte o nadă și-atâta tot. Of!”.

L-am întrebat pe ortoped dacă, înainte de-a se crede Maria-Antoaneta, soția lui prezentase anumite bizarerii de comportament. Am aflat că nu punea mâna pe niciun animal. Când era nevoită să-i dea de mâncare câinelui lor din curte, neavând cine să facă acest serviciu – ea-și punea mănuși și purta ceva cu mâneci lungi, nu cumva să se-atingă de câine. Avea oroare de câteva culori: roșu, portocaliu, albastru. Nu numai că nu purta nimic în aceste culori, dar o indispuneau și-o enervau chiar și văzute la altcineva.

*

Săptămâna trecută un domn, geolog de profesie, sas de origine, și-a internat nevasta în urma unei tentative de sinucidere, el declarând-o schizofrenică. E depresivă, nu cum a diagnosticat-o el. Domnul folosește un vocabular redus, ca omul care nu stăpânește bine o limbă; este foarte sobru. Blond, cu ochi albaștri, bine legat, fără să fie gras, cu o figură între rotund și oval. Civilizat, măsurat. Profesia îl obligă să lipsească mult de-acasă. Greul cade pe spinarea nevestei care trebuie să poarte singură de grijă casei și celor două fete ale lor. Așa cum arată, nevastă-sa este extenuată fizic – cuib de puf pentru sindromul depresiv – și cred că e roasă de o mare nemulțumire pe care mi-o ascunde. Am aflat de la ea doar că e basarabeancă și că părinții, în 1944, i-au fost deportați în Siberia, unde au murit. După modul cum a-ncercat să se sinucidă – cu somnifere, zice bărbatu-său – și după starea de agitație motorie în care a fost adusă la noi de la Urgență – îi tremura fiecare mușchi și dârdâia ca la malarie – pentru noi a

fost limpede că era vorba de sevraj. Morfină azi e greu de procurat, încât majoritatea drogaților folosește pastile de slăbit, combinate cu Antideprin. Bertholdt Braun, soțul Verei Braun, pacienta noastră, vine zilnic la spital și caută să stea de vorbă cu dna. dr. Ioanițiu, ceea ce pe ea o plictisește copios. „Antonina, Mioara, mergeți careva și stați de vorbă cu prostu' ăla de neamț". „De ce-l socotiți prost, doamnă doctor?", spune Mioara, mirosind că pe mine a-nceput să mă intereseze „prostu' de neamț". „Fiindcă trebuie să fii bătut în cap, ca dormind cu o femeie-n pat să nu-ți dai seama că femeia se droghează. Prost, neprost, scutiți-mă de acest Berty, cum îl alintă nevastă-sa". În conversațiile cu mine, Berty îmi vorbește mai ales de greutățile vieții lui: tatăl deportat de ruși, mort undeva-n Marea Uniune Sovietică. Mamă, profesoară de germană, dată afară din învățământ, crescându-l din lucruri vândute, din croitorie, din tricotat, din puține lecții de germană literară date unor sași în vederea emigrării, speranța fiindu-le rudele bogate din R.F.G. Maică-sa, Mutti, în lipsa Verei, venise de la Sibiu ca să aibă grijă de ei, pierzându-și mai toată ziua pe la cozi. Ca urmare a unei asemenea conversații, l-am invitat la mine acasă și i-am oferit o sticlă de ulei, o pungă de făină, una de zahăr, 10 ouă, un salam de vară. A ținut să mi le plătească la centimă, iar eu i-am spus că ori de câte ori are nevoie de alimente sau de un medicament să-mi spună, ca în măsura posibilului să-i fac rost de ele. Pentru alimente mă bazez pe țigăncile mele, în frunte cu Gherghina, „protectoarea" doamnelor profesoare, chiriașele noastre; pentru medicamente, pe cele două colege ale mele de liceu, farmaciste.

Am cunoscut-o și pe mama lui Berty, Mutti, o femeie care la cei aproape șaptezeci de ani ai ei, păstrează urmele unei remarcabile frumuseți. O figură prelungă, subțire, cu o frunte înaltă și cu un nas drept, care dă distincție ansamblului, cu un corp de manechin, dreaptă, cu un mers elegant, pare mai mult englezoaică decât nemțoaică. Are un ușor accent străin dar un vocabular de român cultivat. Berty nu-i seamănă nici pic. El are ceva greoi, de monument cu soclul bine înfipt în pământ. Cred că tocmai aerul teluric, așezat, puținătatea vocabularului, prin care exprimă esențialul, mă atrag la el și mai ales comparația cu balcanicul meu Miron care, în ultima vreme se duce tot mai des la un șpriț, la o bere, cu bunii lui colegi. E și printre arhitecți un fel de boemă, un non-conformism de fațadă.

Milă mi-e de toată lumea care trebuie să stea la cozi pentru te miri ce și mai nimic. Dacă aș putea înmulți modestele noastre provizii de-acasă, ca Isus la nunta de la Cana, le-aș da tuturor familiilor care au bolnavi la noi și

oricărui om în nevoie. Fiind eu, o banală ființă, am ales, trebuie să fiu sinceră cu mine – familia lui Berty, de dragul lui. Simt nevoia să mi-l apropii și dincolo de spital. Vera s-a externat. Cu aprobarea dnei. dr., i-am stabilit medicația, control ori de câte ori simte nevoia, și-n orice caz obligatoriu la trei luni. Berty, când nu e-n București, îmi scrie. „Doamnă doctor, Vă mulțumesc pentru alimente. Vă rog, dacă se poate, ulei, zahăr, orez, făină, ceva din sortul mezeluri.

Vă mulțumesc respectuos Bertholdt Braun”

Când nu e-n București trimit pe cineva să-i ducă punga acasă. Ultima oară a venit el și l-am invitat în camera de zi. Mama a trecut cu Zuzu spre camera ei. Cred că nu l-a văzut pe Berty mai mult de două minute, exact cât să i-l prezint și mi l-a diagnosticat drept: „interesat și de-o urâțenie ternă, cu niște ochi ca de sticlă”. Nici Miron nu-i e pe plac, dar se poartă cu el desăvârșit. Nici nu știu cum să-mi calific mama, căreia eu i-am spus Baiazid, când am învățat despre acest sultan la istorie; dacă ăstuia i se spunea Fulgerul sau Trăsnetul (Ildirim), mi s-a părut că mamei i se potrivea perfect porecla, fiind iute ca scânteia, în judecată și-n acțiune, necruțătoare în părerile despre oameni. Comportamentul mamei față de Miron m-a pus într-o mare dilemă: era ipocrită, avea o răbdare de mucenică sau puțin îi păsa de toată lumea? E nedrept să bănuiesc de nepăsare o femeie care, văduvă în plină tinerețe, pentru a nu-și nemulțumi copilul nu și-a mai luat un partener de viață. Pe Miron l-am antrenat în existența mea – chiar dacă nu mi-am mărturisit-o la vreme – cred că și pentru a o contraria pe Baiazid. Sunt vârste când, fără să fii tâmpit, fronda ți se pare o mare bravură. Nemaifiind o copilă, sunt tentată de o nouă frondă? Acum simt că mă-ndrăgostesc de un bărbat care, judecat la rece, ar trebui să-mi fie indiferent. Dar cunoaște dragostea temperatură normală? Mă gândeam ce a găsit Mioara la Doru Brediceanu, ca să cadă fulgerată de dragoste la prima vedere. Când l-am cunoscut mai bine nu m-am mai mirat, făcând abstracție de podoaba de bărbat cu cununie al Mioarei, care prin toată purtarea o-mpingea-n brațele altuia. Mioarei acum i se citește liniștea pe chip. Când are un moment liber, între operații, Mircea îi telefonează. „Am vrut să te-aud”, îi spune el și ea-i răspunde „Și eu, pentru liniștea noastră”. „N-am crezut că pe lume există un bărbat atât de bun”, mi-a spus ea după un asemenea telefon. Mi-am făcut curaj s-o-ntreb: „Te mai gândești la Doru?”. „Da, Antonina. Sunt… nu știu să le numesc… E ceva care ți se-ntâmplă o dată-n viață, dacă ai noroc. Ceva ce nu se uită. Mircea mi-e drag, mi-e de

neînlocuit. Vorbim la telefon săptămânal cu Doru, ca și tine, și ne trimite pachete ca și ție. L-am întrebat pe Mircea dacă vrea s-avem un copil. Mi-a răspuns pe un ton categoric: „Să ne mulțumim cu băieții pe care-i avem”. Cred că a rămas atât de marcat de pierderea nevesti-sii, însărcinată-n șase luni, sărăcuța, încât leagă probabil ceva obscur de întâmplarea asta, o teamă de-a mai avea copii, ca o superstiție. Băieții îl adoră, fiindcă se poartă cu ei ca un adevărat părinte, în timp ce episodul cu pisicuța i-a-ndepărtat definitiv de Stelian. Mircea face tot ce poate ca să-i convingă să-și vadă tatăl și să nu-i fie ostili. A mers până acolo încât o dată s-a dus el cu băieții la-ntâlnirea săptămânală cu Stelian fiindcă, văzând cât de urât le e copiilor să-și vadă tatăl, a vrut să-l cunoască. «„Domnule inginer, am vrut să vă cunosc, ca să vă asigur că mă port frumos cu băieții, încât să nu le duceți grija”. „Ca să vă spun drept, domnule doctor, eram și eu curios să văd pentru cine m-a lăsat nevasta…”. „Domnule inginer, cu Mioara și cu Antonina Miulescu, m-am cunoscut colegial, cu doi ani înainte ca Mioara să divorțeze și înainte ca soția mea, însărcinată-n șase luni, să moară într-un accident de cale ferată. M-am căsătorit cu Mioara la doi ani după aceste întâmplări. Fiți sigur că Mioara n-a divorțat din cauza mea”. „Atunci înseamnă c-a divorțat din cauza altuia. Oricum, s-o purtați sănătos”. „Vă mulțumesc, domnule inginer”. Și Mircea a dat să se retragă; băieții s-au agățat de el și i-au spus: „Pe noi de ce ne lași?”. Din acea zi Stelian și-a retras ambasada și, spre mulțumirea actualei lui neveste, nu mai vrea să vadă copiii. Consideră că pensia alimentară, trimisă prin poștă, îi achită toate îndatoririle de tată. Acum toată lumea e liniștită. Doamna Panea nu-și mai încape-n piele de bucurie că nu trebuie să mai dea ochii cu Stelian, fiindcă ea-i ducea pe copii la-ntâlnirea filialo-paternă, iar lor lipsa acelor întrevederi parcă le-ar fi scos un cui din pantof. Mircea o tratează pe doamna Panea ca pe o mamă, în dorul părinților lui, care au murit la un an după ce a terminat el facultatea”».

*

Într-o zi când sunase Doru, Mircea era de gardă, copiii erau la cor, iar doamna Panea se dusese la vamă să ridice un pachet trimis de soră-sa de la Hamburg.

«Alo!». «Da, Doru, sunt singură. Spune-mi te rog cum este viața ta». «Pașnică» și oftase. «Mioara, pe unde a trecut fierul înroșit rămâne urmă pentru totdeauna». «Știu, Dorul meu, Dor… Mircea e un om admirabil». «Și nevasta mea a fost și-atunci, și a rămas un om admirabil. Bărbatul tău era greu de suportat. Putea să fie și admirabil. Nimic nu s-ar fi schimbat

între noi. Scânteia nu se uită căror copaci le dă foc. Acum suntem tăciuni ascunși sub cenușă… Te rog nu plânge. Am renunțat la noi doi pentru fetele mele. O sută de ani dac-am să trăiesc, nimeni și nimic nu te șterge din ființa mea. Nevastă-mea și fetele vin în fiecare an în Țară. Nevastă-mea nu m-a-ntrebat niciodată de ce nu vin și eu. Nu mă-ntreabă nici mama. Fiindcă mama te-a cunoscut, nevastă-mea fiindcă a simțit fără să-i fi spus nimeni. Nu știe cine ești, dar a-nțeles motivul hotărârii mele bruște de-a emigra». «Dorule, decât remușcări, mai bine regrete». «Spune-mi dacă telefoanele mele îți fac rău». «Nu, nu! Trebuie să știu că exiști și că exist pentru tine». «Mircea e un înțelept; știe ce-nsemnăm unul pentru altul, tu și cu mine și că nu poți șterge trecutul. Iubești un om cu trecutul lui cu tot și Mircea te iubește. Lângă tine și-a găsit liniștea iar eu mă mângâi cu gândul de-a te ști lângă un om de calitate. Uneori ne-ntâlnim prea târziu…». «Dorule, mă-ntreb mereu dacă există mari iubiri în afara celor clandestine». «Nu știu. Știu doar cupluri în care unul iubește, celălalt primește iubirea».

Nu-i spusese niciodată cum ajunsese el să se-nsoare, cum jucase rolul insectei devorate de-o plantă carnivoră. La ce bun?

«Dorule, mulțumesc lui Dumnezeu că exiști. Închid, fiindcă aud pași pe palier». Mioara ținea ascunsă într-o cutie cu papiote de ață scrisoarea trimisă de Doru când o ceruse Mircea de nevastă. Iar despre telefon, când ea și Doru vorbiseră fără martori n-avea să pomenească niciodată, nimănui. Printr-un coleg român, care lucra cu el în același spital din München, și venea în Țară, Doru trimisese de un întâi martie două cruciulițe identice, de aur, care pe spate aveau incizată o ancoră. O cruciuliță pentru Mioara, alta pentru Antonina. Doctorul îi telefonase întâi Antoninei și aflase că era de gardă. O căutase apoi pe Mioara. Ea era singură acasă și-l putea primi la orice oră. În douăzeci de minute doctorul îi sunase la ușă. Îl invitase în camera de zi, îi făcuse o cafea, îl tratase cu un cremșnit. Mioara voia să știe cât mai multe privind viața într-un spital din R.F.G. «Doamnă, Doru operează mai mult decât oricare dintre chirurgii din secție. Cred că pe-acasă e musafir. Ai zice că s-a cununat cu spitalul. Dumneavoastră ce profesie aveți?» «Sunt psihiatră, colegă și prietenă cu Antonina Miulescu». «Sunteți căsătorită?». «Da și am doi băieți gemeni; au paisprezece ani». «Așa de mari?». «I-am făcut la douăzeci și trei de ani». «Doamnă doctor, veneați cumva cu ani în urmă la Ploiești, cu bolnavi de la un spital de psihiatrie?». «Da». «Acuma știu cine sunteți. Soția inginerului Vlăsceanu, șeful fratelui meu». «M-am despărțit de inginerul Vlăsceanu și după doi ani, m-am

măritat cu doctorul Mircea Berbecaru». «Colegul meu de grupă, de secundariat, de spital! Când ați divorțat doamnă?». «Acum șase ani». «Acum șase ani? Acum șase ani a plecat Doru din Țară. Pe mine el m-a ajutat s-ajung în Germania, acum patru ani. Mi-a spus: „Vino, Gelule, că-nebunesc de dor și de singurătate. Vorbăreț n-a fost el niciodată, însă acum zici că e mut. Între operații, se odihnește cu ochii-nchiși și pare că zâmbește unor imagini. L-am chemat odată la sală și mi-a spus: „M-ai luat din rai și mă duci în iad”. Cred… în sfârșit n-are importanță”». Mioara se ferise să afle ce credea acest coleg al lui Doru și-al lui Mircea. Mioarei îi venea să plângă. Își dădea seama că Germania nu-i adusese lui Doru nicio bucurie. Oricât ți-ai iubi profesia, încrâncenarea asta, cheltuirea asta de sine arăta o insatisfacție. Într-o viață, îndeplinirea datoriei nu este echivalentul fericirii – vorbă mare – nici măcar al mulțumirii, poate al echilibrului. Și echilibru ce-nseamnă? Să-ți accepți viața așa cum – orice ai zice – ți-a hărăzit-o soarta. «Domnule doctor, sunteți mulțumit că ați plecat în Germania?», îl întrebase Mioara după o vreme când tăcuseră amândoi. «Profesional și pecuniar da. Altminteri… cu părinții și cu un frate aici, mi-e inima-mpărțită. Nu e nicio bucurie să trăiești printre străini. M-am însurat cu o siciliană, venită și ea-n Germania pentru un trai mai bun. Mă uit la Doru; cu familie, cu soră măritată cu neamț, cu maică-sa care stă cu lunile-n Germania, și-mi dă impresia că sufletul i-a rămas aici. V-ați gândit vreodată să plecați din Țară?». «Nu». «Mircea știu că n-ar pleca nici dac-ar ajunge să măture aici străzile. Doru m-a mirat grozav că a plecat. Putea să-l scoată soră-sa de când a terminat facultatea. Și brusc s-a hotărât… Printre atâtea necunoscute pe lumea asta, cred că sufletul omului este cel mai indescifrabil…».

*

În spital, printre cazuri tip ale unor boli, se iveau și cazuri ieșite din comun. Ceea ce se petrecea cu o biochimistă pe care i-o trimisese Antoninei un scriitor, fost pacient. Impunătoare ca aspect, inteligentă, cultivată, foarte curată și îngrijită, biochimistei – perfect lucidă altfel – i se-ntâmpla ceva ce nu era în ordine. Venise de bunăvoie să se interneze la Central. De la o vreme, la intervale fixe, i se arătau extratereștri care comunicau cu ea pe calea gândului, fiind interesați de viața pe Pământ. După toate examenele neurologice – principiul de la care Antonina nu admitea derogări – care nu-i aflaseră biochimistei nimic anormal, Antonina, de acord cu doctorița Ioanițiu, o puseseră pe tratament. Biochimista se oferise să lucreze la laboratorul profesorului Velianescu. Dovedindu-se competentă și foarte

muncitoare, profesorul era foarte mulțumit de ea. Când extratereștrii își anunțau vizita, ea se-ntindea pe canapeaua din biroul profesorului și, cu ochii-nchiși cădea într-o stare de catalepsie. Dacă-n vremea asta n-ar fi fost înțepată cu ace, dacă ar fi avut cea mai mică tresărire când aproape o frigeai cu o flacără, ai fi zis că este o simulantă, care cine știe de ce se ascundea la Central, se ascundea sau avea vreo misiune și lucra sub acoperire. Dacă așa ar fi stat lucrurile, erau bine ticluite și dovedeau înalt profesionalism și o extraordinară capacitate de-a îndura durerea fizică și de a-și face corpul rigid la comandă. În discuțiile cu oricine din spital nu aducea niciodată vorba de politică. Potrivit nivelului persoanei pe care o aborda sau de care era abordată găsea totdeauna tonul potrivit și subiectul care să-l intereseze pe interlocutor. Când stătea de vorbă cu una dintre doctorițele din secție, cum apărea a treia persoană se retrăgea. Ceea ce nu făcea parte din tacâmul spionului și nici dintr-al banalului turnător. În laboratorul domnului profesor Vlad Velianescu, toată lumea-i spunea «doamnă doctor», fără ironie, fiindcă își dovedea cu prisosință doctoratul în biochimie. Pe doctorițele din secție le invitase să-i spună pe numele mic: Smaranda. Cu doctorițele «ei» – așa le numea – stătea mult de vorbă, fiindcă aflase în toate trei – Stanca Ioanițiu, Antonina Miulescu și Mioara Vlăsceanu – femei inteligente, sensibile, iubitoare de cultură, de artă. Venise odată vorba despre limbajul scriitorilor. «Deosebești imediat scriitorul citadin și-aș zice chiar stratul social căruia-i aparține, de scriitorul născut, trăit la țară, chiar dacă nu e țăran. Limbajul citadinului e mult mai sărac, al celui provenit de la țară are plastica, bogăția, savoarea pe care nu le-ntâlnești la citadin. Citadinul este un produs concentrat, o conservă rafinată, cu valoare nutritivă, în comparație cu celălalt, al cărui limbaj e carnea la frigare, din care curge grăsime pe jăratic. Dacă m-ar auzi un critic literar ar zice că sunt o pășunistă, o sămănătoristă. La mine la Institut mi-am dat seama câte expresii nu le-nțeleg colegele mele care n-au trăit nici măcar o zi la țară. Când am spus eu de cineva c-a dat ca Ieremia cu oiștea-n gard, o doctoriță m-a-ntrebat „cu ce-a dat?”. I-am repetat: „cu oiștea”. „Dar ce e aia oiște?”. I-am explicat. Reacția ei: „De unde să știu eu”. Chiar de unde era să știe, născută, crescută-n București. Cât au trăit părinții mamei, învățători la țară, mi-am petrecut la ei vacanțele. M-a frapat fantezia populară, fantezia și psihologia din porecle. Câtă fantezie în calificativul *zgârie-brânză*, în expresia *a-și mânca de subt unghie;* proverbele – ce izvor de la care să se-adape literatura. Dintr-un proverb se poate naște un roman».

Biochimista făcea parte din aceeași categorie de oameni cu fostul pacient al Antoninei, romancierul Silviu Martinescu; amândoi – persoane de la care, ori de câte ori stăteai de vorbă, aflai ceva ce nu știai, ori îți împrospătau memoria cu date pe care demult le uitaseși.

Conversația cu ei era instructivă și cu marele merit de-a te scoate din cotidian. Tot ce-ți comunicau era spus cu un ton firesc, fără aere de superioritate, fără să se mire că tu nu aflaseși ceea ce ei știau demult.

După trei luni de internare, biochimistei nu i se mai arătau extratereștrii. Plecase acasă, cu promisiunea de-a telefona în fiecare zi uneia dintre doctorițele ei pentru a le ține la curent cum se prezentau lucrurile. Totul era-n ordine. Ceea ce-i confirmase Antoninei și Silviu Martinescu, prin viu grai, când îi adusese o nouă carte a lui.

Berty Braun își continua scrisorile de mulțumire, în ritmul plaselor cu alimente pe care i le procura Antonina, mulțumiri alături de noi cereri. De la o scrisoare la alta nicio deosebire. «Cred că și-a făcut o ciornă pe care o copiază, ca pe o cerere de concediu. Nici măcar întrebarea: „ce mai faceți” ori „salutări colegelor dumneavoastră”. Sec, sec, sec – iască. Uite la cine mi-e mie gândul…».

*

O fruntașă în producție îi era pacientă. Nu scotea o vorbă; mânca fără oprire biscuiți și rahat dintr-o paporniță adusă de bărbatu-său la internare; până-ntr-o zi când se dăduse jos din pat și-ncepuse să se dea cu capul de calorifer. Îngrozite, tovarășele de cameră chemaseră două infirmiere care o legaseră de pat, unde brusc se liniștise. Părând că și-a venit în fire – un fel de-a spune – adică la starea de dinaintea episodului cu încercarea de autodistrugere, Antonina și Mioara, însoțite de două infirmiere zdravene, îi desfăcuseră legăturile de la mâini și de la picioare. Cum se simțise eliberată, bolnava sărise din pat și drept cu capul, izbindu-se berbecește de calorifer. Doctorițele le-au pus pe infirmiere s-o lege din nou de pat. În aceeași zi vine în inspecție șeful ăl mare: «Cum se poate să vă purtați așa cu un om al muncii, cu funcție în organizația de Partid din întreprinderea ei? Ce suntem noi, doctori sau torționari!». Inutile explicațiile Antoninei și-ale Mioarei. «Dezlegați-o imediat». Grecoaica brăileancă, Marula, unduindu-și trupul nurliu prin fața șefului, cu un zâmbet pișicher care părea să spună: «Bine, măria-ta, facă-ți-se voia», a dezlegat pacienta în doi timpi și trei mișcări, având experiență de la agitați. Eliberată, fruntașa-n producție s-a repezit și l-a apucat pe șef de organele bărbăției, cu nădejde, încât omul a tras un urlet

de durere, țipând cât îl ținea gura «Luați-o de pe mine, luați-o de pe mine». Marula și cele două doctorițe zadarnic au încercat să descarcereze bărbăția șefului. Marula a adus-o după un timp pe cea mai bătrână infirmieră, care lucrase mai tot timpul la agitați și asta ce-a făcut ce n-a făcut, i-a descleștat degetele femeii; șeful, din vânăt cum era și din gemetele de durere, devenind roșu ca racul fiert, a țipat cât l-a luat gura: «Legați-o imediat. Legați-o». Antonina și Mioara cu greu se abținuseră să nu râdă. «Uite-așa își poate pierde bietul om bărbăția din principii ideologice», sunase glasul melodios și plin de ironie al Marulei. Antoninei parcă-i descântase careva, fiindcă la ea nimereau cazuri unul mai trăsnit decât altul. O pacientă, muncitoare la Salubritate, patruzeci de ani, frumușică, blândă și cu bun simț, însărcinată-n două luni, îi spusese Antoninei că rămăsese grea cu tovarășul Ceaușescu, ceea ce doctorița consemnase-n foaia de observație. Șeful o făcuse cu ou și cu oțet că scrisese așa ceva-n foaie. «Domnule doctor, știți foarte bine, că suntem obligați să scriem exact ce ne spune pacientul, fără interpretări, fără adaosuri, fără omisiuni». «Bine, dar nu vă dați seama?». «Domnule doctor, dacă ne spunea că e-nsărcinată cu Alexandru Macedon, cu Napoleon Bonaparte, îi schimbam diagnosticul? Ea vrea neapărat să aibă copilul. Noi o lăsăm să-l facă? Nu. O adormim, o trimitem la ginecologie, face chiuretajul și-o tratăm. Suntem noi răspunzători de ceea ce ne spun bolnavii? Bolnava asta spune la toată lumea ce mi-a spus mie. Ce să-i fac? Să-i pun căluș la gură?». «Nu. Dar să rămână așa ceva-n foaie?». «Domnule doctor, pentru sarcină puteți incrimina Sfântul Duh». Pe șef îl preocupa mult mai puțin să nu lase o boală să se perpetueze prin urmași, decât să apară numele sacrosanct într-o foaie de observație, care nu depășea perimetrul secției.

*

Personalul nu era șocat de spusele pacientei fiindcă amante închipuite ale unor actori începând cu Hollywoodul și terminând cu Mosfilmul – potrivit vârstei – nu lipsiseră din repertoriul Centralului. Nici, potrivit gradului de cunoștințe, personaje celebre, cum se-ntâmplase cu Maria-Antoaneta. Centralul avusese de-a face și cu un Petru cel Mare – un schizofrenic, basarabean, profesor de istorie. Pe coale de hârtie, aduse de-acasă de nevastă-sa, profesoară de matematică, pensionară, ăsta scria testamente – cum le declarase doctorițelor – în limba rusă, pe care le citea cu glas de stentor unui auditoriu imaginar. Auzindu-l, Svetlana, microbioloaga rusoaică de la profesorul Velianescu, le spusese că pacientul compunea

texte asemănătoare cu testamentul vestitului țar: în esență un fel de *Russland, Russland über alles*[3], deziderat în care poporul român se încadra perfect. *«Deutschland, Deutschland»*[4], îi amintise Antoninei de curajul nebun al maică-sii de-a adăposti doi nemți, dezertori din armata germană, ascunși din 1944 până-n 1947 de-un neam al ei din Focșani. Într-o seară, acesta îi adusese pe cei doi plocon lui Baiazid, pentru o săptămână, spunându-i adevărul. După timpul stabilit, ruda din Focșani, printr-o relație, îi plasase pe nemți la o fermă ca zilieri. Când izbutiseră, prin ambasada R.F.G. să se repatrieze, cei doi îi scriseseră lui Baiazid, oferindu-se s-o invite pe Antonina în vizită, subliniind ultimele două cuvinte. Citind scrisoarea, sublinierea o-nfuriase atât de rău pe Baiazid că pentru prima și ultima oară Antonina o auzise înjurând: «Mama lor de jigodii… Eu aș fi-nfundat pușcăria că i-am găzduit și-mi lăsam copilul singur pe lume și ei cu „în vizită”». Prilej de-a-și aminti cum bărbatu-său, grav rănit la Cotul Donului n-avusese loc într-un avion nemțesc care să-l ducă la un spital, fiindcă avionul trebuia să transporte un general neamț sănătos.

*

Spitalul avea pacienți și din cadrul Securității. În majoritate erau depresivi, bântuiți de coșmaruri în timpul cărora urlau de se zguduiau geamurile. Antonina și Mioara, la sfatul șefei lor, acestor pacienți nu le puneau întrebări decât de genul: «Sunteți căsătorit? Aveți copii? Sunteți mulțumit de viața de familie? Ce vă supără? Ca să știm cum să vă ajutăm». Secretul profesional era garantat. Ca și spovedania. Securitatea n-avea nevoie să ceară dosarele unui bolnav, fiindcă în rândul personalului din spital, de la vlădică până la opincă, nu-i lipseau informatorii. De altfel se văzuseră și cazuri când, pe temeiul spovedaniei, ajunseseră oameni în pușcărie.

Exasperarea ducea și oameni sănătoși la minte – mai ales femei – care ieșindu-și din țâțâni, răbufneau în public, cu vorbe necugetate, adică imprudente, privind Partidul, guvernul, conducătorii. Cine le dorea binele, în loc să-i dea pe mâna Securității, chema Salvarea și-i expedia la Central. Partidul dăduse printre atâtea verdicte și unul medical: numai un nebun nu-și dădea seama de binefacerile regimului!

În fața unui asemenea caz – era vorba de o muncitoare textilistă, mamă a trei copii, la douăzeci și opt de ani – revoltată de șmecheriile din fabrică, de criteriile pe care se dădeau primele – sărindu-și din sărite, se ridicase într-o ședință și blestemase de sus și până jos ierarhia socialistă. Ajunsese la

Central însoțită de un milițian care i-o dăduse-n primire doctoriței de gardă, salutase și plecase. Antonina îi oferise un sirop cu apă minerală și un sedativ femeii care tremura de indignare mai mult decât de frică. «De ce să m-aducă la nebuni, doamna doctoră? Dumneavoastră care sunteți doctoriță de nebuni ziceți că eu sunt nebună? Păi i-am blestemat și-am să-i blestem pân' mi-oi da sufletu', arde-i-ar focu', mânca-i-ar viermii!». «Ești măritată? Ai copii?». «Sunt măritată și am trei decreței. Că la omu' sărac nici boii nu trag, îi cade pita-n rahat și i se scoală sula-n biserică, să iertați de vorba proastă, da' așa zice lumea pe la noi… Dacă nu m-aducea ăștia cu Miliția și-auzea bărbatu-meu ce-am făcut mă pocea-n bătaie». Oftase-adânc și tăcuse, ca un motor care se oprește brusc. «Draga mea, să fii mulțumită că te-a adus Miliția aici, că m-ai nimerit de gardă și că nu ne-aude nimeni. Ai trei copii, trebuie să-i crești. Crezi că ți-ar folosi la ceva să fii închisă? Crezi că dacă-ți sari din sărite se-ndreaptă ceva? Cine-a chemat Miliția?» «Ăl de la Cadre». «Să știi că-ți vrea binele. Eu îți scriu o rețetă și-ți dau o dovadă că ai fost adusă la mine, în stare de agitație, de criză nervoasă, că nu ți-ai dat seama ce faci, din cauza epuizării, fiindcă ai greutăți în familie. Duci biletul ăsta la Cadre și le spui cât de rău îți pare, că nu știi cum ai putut să spui ce le-ai spus. Ascultă-mă că-ți vreau binele. Dacă vezi că se-ngroașă gluma, te internezi la mine și-o scoatem noi la capăt. Gândește-te la copii. Ce-am vorbit noi nu-i spui nici măcar bărbatului dumitale și te rog să-nghiți bulinele astea pe care ți le dau eu și cele scrise pe rețetă». «Săru' mâna, doamna doctoră, să vă dea Dumnezeu sănătate și la toată familia».

Antonina îi mulțumea Domnului că la Central nu erai obligat să chemi Procuratura când îți veneau contravenienți ai regimului. La ginecologie, când venea câte o amărâtă de femeie care-și provocase avort, spitalul trebuia mai întâi să cheme Procuratura ca să consemneze cazul, și abia după asta să intervină medicul s-o salveze pe «infractoarea» care-ncălcase legea republicană a natalității. Antonina avusese un caz, o femeie adusă de doi civili, cu o mașină oarecare, ceea ce spunea totul. Deci alertă, prudență maximă. Era vorba de o profesoară de franceză care expediase prin poștă un pachet «Către Comitetul Central al Partidului Comunist Român (pentru Tovarășa Elena Ceaușescu)». Poșta sesizase «Organele» care luaseră expeditoarea ca din oală, dat fiind că la «expeditor» își scrisese adresa exactă. Cei doi însoțitori ai suspectei o «asistaseră» pe doctorița Antonina Miulescu la-ntocmirea anamnezei, după ce-i relataseră pe scurt despre ce era vorba. «Doamnă, spuneți-mi de ce ați expediat pachetul despre care mi-

au vorbit domnii care vă-nsoțesc?». «Aaa! Am vrut să-i fac un cadou Tovarășei de ziua domniei-sale și i-am trimis ce am avut și eu prin casă: un manual de franceză de clasa a cincea, o pungă de zahăr, o pereche de chiloți, fiindcă de chiloți are nevoie orice femeie; ce-am avut și eu prin casă; m-am gândit să-i fac Tovarășei o bucurie, ca de la un om simplu. Acuma mă gândesc că n-or fi fost curați chiloții» și se bătuse cu palma peste frunte.

Pentru doctoriță nu era niciun dubiu că femeia nu simula. Era vorba de o schizoparanoie. «Doamnă, dumneavoastră cine sunteți?», i se adresase Antoninei femeia. «Sunt doctoriță. Vă aflați într-un spital». «De ce?». «Fiindcă domnii aici prezenți v-au găsit leșinată pe stradă». «Da?!. Nu-mi aduc aminte. Se poate să leșini și să nu-ți aduci aminte?». «Sigur că se poate. Și fiindcă vi s-a-ntâmplat așa ceva, e bine să rămâneți la noi în spital o vreme, ca să ne dăm seama ce se petrece cu dumneavoastră». «Credeți că e nevoie să stau în spital?». «Sunt sigură că este nevoie. Aveți familie, aveți rude, prieteni?». «Părinți». «În București? Au telefon? Îi puteți anunța?». «Dar de unde să-i anunț?». «De la telefonul ăsta» și Antonina pusese mâna peste aparatul de pe birou.

Unul dintre însoțitori se-apropiase de Antonina și o-ntrebase *sotto voce*: «E nebună ori se preface?». «Din nefericire sau poate din fericire nu se preface. E bolnavă și foarte grav». «În cazul ăsta noi putem pleca. Dar ne vom mai interesa de tovarășa». «Cum doriți», le răspunsese Antonina pe un ton neutru, întrebându-se-n sinea ei care era proporția între pacienții antebelici ai Centralului și cei postbelici. De multe ori i se părea că viața ei semăna a piesă suprarealistă.

*

Excursiile în țările socialiste, făcute prin O.N.T, în grupuri organizate, urmând trasee stabilite, însemnau totuși o schimbare de decor și mai ales un prilej de comparație între legumele aceluiași ghiveci. În Polonia și-n Bulgaria fuseseră în perioada când acolo era o sărăcie față de care România părea un corn al abundenței. Cehoslovacia, Ungaria și mai ales Germania democrată reprezentau o variantă cosmetizată a socialismului. Antonina și Miron Miulescu, într-un magazin în Berlinul de est, cumpăraseră cafea. Rămăseseră uimiți când vânzătoarea-i întrebase «ce fel», pe raft fiind șapte-opt mărci, în timp ce în România se bea nechezol. Într-un magazin de automobile găseai mărci japoneze, franțuzești, refegiste, iar la câțiva metri mai încolo buticuri Dior, Chanel, Yves Saint-Laurent. Deci principalul

inamic al rușilor, în primul război mondial și-n al doilea, o ducea mai bine decât Polonia și decât Cehoslovacia, care nu le fuseseră ostile, dar pe care nu le despărțea doar un zid de nonsocialism. Întoarcerea-n Țară – prin reluarea rolului de actor după care fuseseși spectator – era urmată totdeauna de o perioadă de tristețe; de fapt așa se-ntâmplă și după o vacanță obișnuită. Întoarcerea la locul care-ți asigură pâinea îți pare ca un cer apăsător, acoperit de nori ursuzi, o piele care te strânge mai rău decât un corset.

*

Antonina își pierduse puținele închipuiri acceptabile despre viață, despre iluzii nefiind vorba niciodată. O copilărie și-o adolescență trăite în austeritatea număratului fiecărui creițar, doar cu o mamă care n-avea lângă ea un adult pentru a-i împărtăși grijile, o duseseră la o coacere prea timpurie.

Profesia de medic, în specialitatea ei mai ales, nu prezenta un spectacol al optimismului. Uneori Antonina simțea nevoia unui gest excentric și nu pentru a produce efect asupra cuiva ci ca pe o răzbunare a frustrărilor sale, a tuturor acelor ani când omul ar trebui să trăiască la fel cu firul de iarbă, ceea ce nu-i fusese dat. Nu uita anul trei de facultate când i se tăiase pensia de orfană de război. Cine știe cine, scotocind prin arhive militare, aflase că tatăl ei, locotenentul erou Marius Mareș, fusese propus post-mortem pentru Ordinul Mihai Viteazul. Venise 23 August 1944 și se terminase cu decorarea celor morți sau vii care luptaseră pe frontul de Răsărit. Ofițerii care apucaseră să lupte și-n Vest mai rămăseseră în armată și după sfârșitul războiului, afară de cei luați prizonieri de nemți, care îndată ce se-ntorceau în Țară erau deblocați, după modelul sovietic, aplicat militarilor de carieră, prizonieri la nemți. În acel an Antonina se simțise mai armâncă decât oricând, fiindcă ea și Baiazid supraviețuiseră din vânzarea unui diamant dintre puținele nevândute, rămase din cele multe aduse-n România de străbunicul Caraion, cusute-n tivul cojocului. Sărăcia se-nsoțește totdeauna cu un sentiment de umilință care atrage adesea un dor de răzbunare fără țintă precisă, concretizat uneori printr-un țipăt, o descărcare de energie negativă, cam ca lătratul câinilor la lună. Într-un an, la votare se dusese cu Zuzu, cokerul ei auriu, și ceruse două buletine de vot, fără să-și prezinte buletinul de identitate. Bărbatul de la masa celor care verificau dacă figurai pe listă o-ntrebase: «Mai sunteți cu cineva?». Antonina i-l arătase bărbatului pe Zuzu, care se așezase cuminte-n fund și-l fixa cu o privire duioasă pe conlocutorul stăpână-sii. «Cum?», spusese uimit omul. «Atunci nu mai

votăm. Hai băiatu'», și trăsese cățelul de curea și se-ndreptase către ieșirea din sală, urmărită de privirea speriată a bărbatului căruia i se-adresase. Ajunsă-n stradă o pufnise râsul. «Dacă ne ducem la Central, acolo avem pile», îi spusese ea cățelului care, văzându-și stăpâna veselă, dăduse din ciotulețul lui de coadă.

*

Antonina și Miron își doreau demult să vadă Leningradul în timpul nopților albe. În Rusia nu fuseseră niciodată. Un arhitect rus din Moscova, pe care-l cunoscuse Miron, se oferise să-i găzduiască oricând ar fi venit în Uniunea Sovietică și să le faciliteze drumul până la nopțile albe, dacă se putea chiar în ziua de 21 iunie când fenomenul este la apogeu. Între 21 și 22 iunie, soarele dispare pentru a reapărea după câteva minute. Fenomenul se vedea cel mai spectaculos de pe țărmul golfului Finic. Arhitectul moscovit îi trimitea la un coleg născut, crescut la Leningrad, care le-ar fi stabilit un itinerar cu tot ce merita să fie văzut acolo și le-ar fi comentat, ca un adevărat ghid, fiecare loc unde i-ar fi-ndrumat. Orașul văzut pe lumina albă a nopților acelea avea ceva de vis, îți crea o senzație de ireal, îi povestise lui Miron arhitectul rus, care-i făcuse o bună impresie, prin comportament, prin cunoștințele de cultură generală. În materie de pictură ar fi putut ține cu succes cursuri la Bellearte. Miron și Antonina hotărâseră ca această excursie s-o facă ei doi și nu în grup organizat prin O.N.T. Să-și petreacă timpul după voie. În excursiile de grup n-avuseseră motive de nemulțumire, totuși încadrarea într-un program fix îți tăia ceva din gustul de vacanță. Lui Miron îi amintea marșurile în pas forțat de la armata făcută în vacanțele mari din studenție. Antonina, cu anii ei de navetă, cu trezitul înaintea găinilor, deși foarte disciplinată, dorea o adevărată destindere, legată de locuri noi, fără pasul alergător al excursiilor de până atunci. Viza sovietică o căpătaseră într-o lună de la depunerea cererii. După toate calculele lor aveau să fie pe 20 iunie la Leningrad. Pe 16 iunie 1978 avionul Tarom îi depunea pe aeroportul Șeremetievo. Din holul aeroportului făcea semne cu mâna dreaptă arhitectul rus, în stânga ținând un buchet de trandafiri grena. Autoritățile de frontieră le refuzau celor doi români intrarea în Uniunea Sovietică, explicându-le rusește că pașapoartele lor nu erau în regulă. Antonina îi întrebase tot rusește «de ce».

*

Mî ne znaem[{5}] declara ofițerul de frontieră, susținut de încă unul venit să-ntărească spusele celui dintâi. Arhitectul rus îi întrebase și el pe cei doi

ofițeri ce se-ntâmplase cu tovarășii români pe care el îi aștepta. «Nu vă privește», i se răspunsese pe un ton peremptoriu. El ridicase din umeri și le strigase românilor: *«Ea nicevo ne panimaiu»*[{6}] *«Mî toje»*[{7}] îi strigase Antonina. Arhitectul rus trata cu frontieriștii să-i dea buchetul de trandafiri tovarășei neacceptate în Uniunea Sovietică. Era limpede că n-avea succes. Atunci a scos trandafirii din ambalajul lor de hârtie și i-a-ntins unul câte unul frontieristului, care i-a trimis Antoninei printr-un milițian. Arhitectul le-a făcut dezolat semn cu mâna celor doi până ce nu i-a mai văzut, Antonina și Miron fiind conduși tot de un milițian – după uniformă – cu balalaică, până la scara avionului Tarom, același care-i adusese în Uniunea Sovietică. Stewardesele se gândeau că numai o misiune specială justifica atâta drum pentru un ceas petrecut probabil în aeroport. Nu știau ce să le mai ofere celor doi pasageri suspecți, făcându-se însă că nu-i recunosc. Securitistul de la granița română din aeroport, îmbrăcat civil, mai puțin educat într-ale simulării decât stewardesele, s-a uitat în pașaportul Antoninei, apoi la ea și i s-a adresat pe un ton de mirare: «Parcă v-am văzut și azi dimineață pe-aici». Antonina îi răspunsese pe un ton sibilinic: «Bine-nțeles, se vede după viză». Băiatului îi venise s-o bată pe umăr și să-i sufle: «Am înțeles, colega».

A doua zi, Antonina și Miron își depuneau pașapoartele în Rahovei, în spatele Tribunalului mare, dând o declarație care trebuia s-ajungă la Serviciul consular al Ambasadei sovietice. Peste o săptămână Miron era invitat în scris la Ambasadă. Știind că tot elanul lui civic se consumase pe când îi luase în studenție apărarea lui Florin Chirițescu, în fața U.T.C.-ului, după aceea devenind apatic și indiferent la tot ce se petrecea în jurul lui, Antonina îl însoțise la-ntâlnirea cu marele dulău. Consulul le-a spus că declarația lor era o minciună. Antonina s-a ridicat de pe scaun cu intenția evidentă de-a pleca, întorcându-i spatele consulului care, uitând că nu știa românește – cum nu știuse până atunci, comunicând cu ei prin translator – îi spusese: «Stați, tovarășa; puteți obține altă viză pentru Uniunea Sovietică». «Am să cer altă viză când am să pot defila cu Transilvania[{8}] prin Piața Roșie», și adresându-se lui Miron: «Ce mai stai?!». Zisese și «bună ziua». Urmată de Miron, pleoștit și nedumerit, închisese ușa, o luase pe scări ca o furtună, urmată-n pas alergător de Miron și de translator, făcând oficiul de gazdă civilizată. Cum ar fi putut cineva să defileze cu o provincie în Piața Roșie? Nedumerit, consulul îl pusese pe consilier să deslușească șarada lansată de românca asta, doctoriță de nebuni, care-l tratase mai mult decât

ireverențios. Când aflase ce-nsemnau cuvintele pe care i le aruncase, i se confirma odată în plus că perioada în care România făcea sluj în fața Marii Uniuni Sovietice trecuse. În 1960 ar fi-ndrăznit cineva s-arunce asemenea vorbe unui reprezentant al țării lui?

Condiția Antoninei în vederea unei noi vize pentru Uniunea Sovietică îl nedumerise nu numai pe consulul rus ci și pe Miron care, cu toate că auzise de vasul Transilvania, se gândise în primul moment la provincie. Când pricepuse despre ce era vorba și ce-i menea Antonina Moscovei îl apucase o neliniște pe care o simțea în tot corpul.

«Antonina, cum ai putut să-i spui așa ceva rusului?». «M-am purtat ca unul care nu acceptă să fie mințit de la obraz și batjocorit în țara lui de un funcționar al unui stat, oricât de mare-ar fi statul ăla». «Puteai să-i spui că nu e-adevărat ce afirma el, dar asta cu Transilvania în Piața Roșie… asta suna a blestem». «Suna?! Era un blestem. Ai fi vrut să tac ca mortul, cum ai tăcut tu? Azi ne-a spus că declarația noastră e o minciună. Mâine putea să ne spună că aveam focoase nucleare-n valiză. Cu cât ești mai umil cu ăștia, cu atât sunt mai obraznici». «Nu te-ai gândit cât rău ne poate face?». «Crezi că ne transformăm gubernie sovietică? Au avut tot timpul pân' acum».

Erau momente când Antonina se uita la bărbatu-său ca la un străin. Aproape că se mira să vadă lângă ea un bărbat frumos care nu-i inspira pic de interes, un bărbat alături de care trăia de cincisprezece ani, ajungând să-l asemuie unei pungi sparte, rămase fără conținut.

«Antonina, am impresia uneori că anii petrecuți împreună nu ne-au apropiat. Mi-am dat seama acum un an când îți spuneam că te iubesc și tu m-ai întrebat dacă mai era iaurt în frigider. Mi-am dat seama că nu-mi spuneai în bătaie de joc ci pur și simplu că nu mă ascultai».

La asemenea dezvăluire Antonina nu-i răspunsese ci sincer se mirase prin mimică, nu prin cuvinte, care n-ar fi făcut decât să-i confirme că pentru ea, el, Miron, se golise de conținut, că între ei nu mai funcționa decât obișnuința. Fiecare simte nevoia ca partenerul său de viață dacă nu-l admiră, măcar să-l prețuiască, și chiar mai puțin, să nu fie privit de el cu indiferență. Bărbatul se dorește admirat iar femeia dorește să admire, să fie subjugată de calități rezistente la o analiză la rece.

Pentru Antonina, Miron se golise de mister, îi știa dinainte reacția la orice stimul exterior și presupunea, chiar mai mult, că nici ea nu mai prezenta vreun interes pentru el. Între ei nu se țesuse legătura de neînlocuit din unele cupluri – puține, ce e drept – care face ca doi oameni să nu-și

conceapă viața unul fără celălalt. Când dispare unul din asemenea cuplu, celălalt îi supraviețuiește puțin, abia așteptând să moară, pentru a i se curma suferința de neîndurat, iar cei crezând în Viața de Apoi, în speranța și-n dorul de a-l întâlni din nou pe cel plecat.

Cu fiecare zi Antonina se felicita că-și alesese o profesie care-i ocupa gândurile, stârnindu-i mereu curiozitatea, încadrându-se într-un anumit tip al patologiei, fiecare caz prezenta însă particularități care îi aduceau o neliniște și dorința de-a-i desluși rădăcinile ascunse. «Noi ne luptăm cu dușmani invizibili; de-asta uneori avem impresia că suntem înconjurați de fantome», rezumase într-o zi doamna doctor Stanca Ioanițiu stările pe care le-ncercau adesea psihiatrii. Antonina se număra printre medicii despre care se spunea că s-au cununat cu spitalul; din interes profesional, din devotament față de bolnavi, dar și pentru a micșora golul din viața personală. Se-ntreba adesea ce ar fi-nsemnat pentru ea Bertholdt Braun – «prostul ăla de neamț» – dacă l-ar fi-ntâlnit în altă perioadă a vieții decât aceea care-i apropiase. În sufletul și-n trupul ei se-adunase ceva indescriptibil și irațional care avea nevoie să se reverse asupra altui adult în stare să-l primească. În favoarea lui Berty pleda firea lui sobră, vorba măsurată, opuse exuberanței menite să facă efect, și dorinței de-a se auzi vorbind ale lui Miron. Și-n scrisorile de mulțumire, fără efuziuni, și de cerere de noi alimente din partea lui Berty, Antonina vedea un semn de echilibru, de bună-cuviință. Nimic nu lăsa să transpară alt sentiment decât recunoștința.

*

Florin și Marta alcătuiau un cuplu potrivit, unit, revărsându-și dragostea asupra lui Miron, băiatul lor, finul Antoninei, și grijă filială asupra doamnei doctor Amalia Stoicescu alături de care Miron cel mic – spre a-l deosebi de nașu-său – petrecea câteva ore pe zi. La cinci ani, băiatul îți putea numi titlul și autorul oricărui tablou și-al oricărei sculpturi din albumele de artă ale bătrânei doamne, care-l învățase și italiana, limba ei materno-paternă. Doamna doctor era fiica unui cuplu de italieni, tatăl ei, arhitect, venit să construiască niște clădiri oficiale în România, la sfârșitul secolului nouăsprezece. Prin relațiile pictorului, prietenul lui Florin, și ajutați de doamna doctor, care-și vânduse niște bijuterii, soții Chirițescu își cumpăraseră în rate, pe douăzeci de ani, un apartament cu trei camere, central, construit după un proiect propriu – nu STAS ca în noile cartiere – la o stație de troleibus față de garsoniera doamnei doctor. Pictorul reușise să-i

organizeze lui Florin două expoziții personale care se bucuraseră de succes la public – mulțumitor pecuniar și, mai mult, să-l introducă în Uniunea Artiștilor Plastici. Marta continua să fie profesoară, leafa ei reprezentând venitul sigur al menajului, din ea reținându-se rata pentru apartament.

Miron se-ntâlnea mereu cu Florin, mai ales la atelier, iar Antonina, deși foarte ocupată, simțea nevoia să-și vadă acest vechi prieten, să vadă ce mai pictase. Conversația cu el îi dădea liniște și echilibru. Îi cerea voie să se uite la pânzele lui, răzimate cu fața de un perete al atelierului. Dacă Gherghel – gazda și prietenul lui Florin – era de față, îi cerea de asemenea voie să-i vadă pânzele. Gherghel adoptase un stil oniric, o lume plutitoare, de ființe fabuloase, în tablouri impresionante prin dimensiuni și printr-un colorit care te ducea cu gândul la un curcubeu răsfrânt în apele mării. Pânze potrivite unor spații mari, nu apartamentelor de bloc ale socialismului. La-nceput, Gherghel – spre captarea bunăvoinței tovărășești de la Cultură – pictase câteva peisaje industriale, câteva întruniri muncitorești în care se citea hotărârea și entuziasmul pe chipurile participanților. Când reușise în acest fel să-și facă un nume, dăduse drumul la ceea ce clocotea în adâncul ființei lui: o lume fabuloasă a formelor gigantice, a haosului populat de făpturi prevestitoare a ceea ce avea să fie lumea. Tablouri în fața cărora aveai impresia că visezi sau că ai halucinații, simțind nevoia să te freci la ochi ca să-ți dai seama că ești treaz. Regimul avea nevoie și de suprarealiști care nu jenau cu nimic ideologia și-n același timp reprezentau o etichetă de liberalism în fața naivilor, mai ales occidentali. Începutul lumii, și pentru credincioși și pentru darwiniști, arată la fel. Tablourile lui Gherghel nu-nfățișau nicăieri Sfântul duh plutind peste ființele lui fabuloase, așa că se puteau înscrie perfect în evoluția speciilor. Oricum, în protipendada comunistă, locuind în vile spațioase, măcar pe un perete se lăfăia un tablou al maestrului. După gustul Antoninei – pe care de dragul lui Florin, nu-l comunicase nimănui – Gherghel era un manierist, toate pânzele lui fiind pastișa uneia singure. Un unic merit i-l găsea: îndrăzneala culorii, care-nfățișa lumea aceea fabuloasă, pe un fond în care parcă se-amestecaseră toate mările și oceanele lumii. Un colorit care-ți sugera plutirea-n univers și te făcea s-aștepți muzica stelelor. Subiectul lui preferat de discuție: libertatea interioară a artistului. Față de asemenea aserțiune, Antonina își îngăduise o-ntrebare, sperând să nu-i zgârie susceptibilitățile: «Maestre, dacă ați fi trăit în altă epocă sunteți convins că ați fi pictat la fel ca astăzi?». «De ce nu?», îi răspunsese el precipitat. «Mă gândeam dacă Michelangelo

ar fi pictat tavanul capelei Sixtine fără o comandă fermă. Dacă Biblia ar fi fost principala lui sursă de inspirație. Mă gândeam dacă libertatea artistului nu se orientează uneori după cerințele socialului, încercând să-l păcălească atât cât poate, să-mpace într-un fel și capra și varza, adică în comanda socială să strecoare cât mai mult din sine însuși». «Adesea, opera de artă este o șaradă a propriului eu al autorului ei». «O șaradă în fața căreia puternicii zilei să simuleze că nu o pot dezlega. Un fel de-a zice: „Lasă-i pe nebuni în legea lor”». «Doamnă, aveți o judecată de cenzor. După dumneavoastră, artistul găsește portița de scăpare pe care cenzorul se face că n-o vede, nu?». «Exact. Se refugiază în atemporal, de exemplu. În profesia mea am de-a face și cu simulanți. Simularea este cu atât mai credibilă cu cât este mai abracadabrantă…». Inteligent, maestrul tăcuse și-nghițise. Despre Gherghel se putea spune că-și dădea poalele peste cap doar în pictură, devenind unul dintre intangibilii regimului, tolerați în fiecare artă, de ochii lumii și mai ales fiindcă nu-l deranjau cu nimic. Ca să spună câte un naiv: «uite dom’ne ce curaj pe ăștia». Acesta era Gherghel doar în pictură, fiindcă altfel ducea o viață cât se poate de burgheză: cu porc de Crăciun, cu miel de Paște, cu baierele pungii bine strânse, cerând nevestei – care stătea acasă cu ăi doi copii – socoteală de fiecare creițar, chivernisit, cu bani la C.E.C., cu vilă pe Valea Prahovei, cu alta-n București, cu o colecție de tablouri și de obiecte de artă demne de-un muzeu. Îmbrăcat – el și ai lui de asemenea – cu lucruri din comerțul socialist, luate din fabrică, la preț de fabrică, și de la o Confecție de pe Calea Victoriei, cu haine ciupite din comenzile firmei Neckerman. De tuns îl tundea nevasta, scurt, cât se putea de obișnuit, se bărbierea, se dușa, se spăla zilnic, își lustruia pantofii, bea o cafea și la ora opt era-n fața șevaletului. Florin îi era consătean iar părinții lor, ai lui Gherghel, învățători, ai lui Florin, farmaciști, erau prieteni. Între Gherghel și Florin diferența era de zece ani. Deși nu se putea spune despre Gherghel că generozitatea și altruismul îl dădeau afar’ din casă, pe Florin îl luase sub aripa lui ocrotitoare și-i fusese de mare ajutor în carieră și-n viață-n general: să obții un apartament în inima Bucureștilor nu era fleacul de pe lume. De când începuse să câștige din pictură, Florin plătea jumătate din angaralele atelierului, din proprie inițiativă, la care Gherghel nu schițase niciun gest de protest.

Florin, neinfluențat de nimeni și de niciun curent, picta cum îi cerea inima; cu predilecție portrete, mai ales din amintire, ale unor consăteni pe care-i ținea minte pentru câte o trăsătură deosebită, fizică sau morală, ale

bunicilor, ale părinților, ale prietenilor, ale unor necunoscuți care-l impresionaseră, peisaje, flori, naturi moarte, animale cu privire umană. La un tablou ținea în mod deosebit: o biserică văzută prin ploaie, învăluită ca de o aură de mister, a naturii care plânge. «De-atâtea nopți aud plouând/ Aud materia plângând», îți sunau în gând versurile lui Bacovia, din care părea să fi crescut biserica lui Florin. «Florine, să nu vinzi niciodată pânza asta», îi spusese-ntr-o zi cu ton rugător Antonina. «Când am să mă-ndur să mă despart de ea am s-o dăruiesc cuiva».

Antonina se schimbase la față ca la o durere neașteptată. Florin se apropiase de ea, o luase de mână și i se uitase fix în ochi: «Ție am să ți-l dăruiesc. Îl țin la mine ca să-l privesc și să mă gândesc că suntem în Librăria Academiei și ne uităm amândoi la el. Tabloul ăsta umple o absență». Îi lăsase mâna și se dusese la șevalet. Antoninei îi curgeau lacrimile până-n bărbie și nu-ndrăznea să facă nicio mișcare pentru a nu tulbura acel moment de spovedanie. «Antonina, păcat de noi că nu suntem fericiți. Ce mult greșește viața cu unii oameni». Deși între ei, în cincisprezece ani, nu se petrecuse nimic echivoc, iar Antonina se purtase cu el numai ca prietenă, se simțea vinovată pentru dragostea lui Florin ca de-un păcat de moarte. Ascultându-și impulsul de moment, Antonina se așezase în spatele șevaletului, apoi aplecându-se spre stânga sărutase mâna de pe rama fixată pe șevalet și ieșise din atelier ca o furtună.

Dintre atâția bărbați câți cunoscuse Antonina, profesori, colegi, pacienți, făcându-le o trecere-n revistă, în fruntea listei demne de reținut îl punea pe Florin care, cu mâinile goale, ba chiar legate, înfruntase viața și izbutise să creeze ceva de neșters, urmau profesorul ei de Anatomie, Doru Brediceanu și Mircea Berbecaru. Profesorul, pentru că, în ciuda atâtor tinere care-l sorbeau din ochi, rămăsese neclintit lângă familia lui, Doru Brediceanu pentru că pusese datoria înaintea pasiunii, Mircea Berbecaru pentru că, iubind o femeie care iubea alt bărbat, se-ncumetase să se-nsoare cu ea și să crească doi copii care nu erau ai lui. Toți patru înscriindu-se într-o categorie pe cale de dispariție: aceea de domni. Oare Bertholdt Braun avea să facă parte din lista asta?

*

Antonina se-ntorcea de la o ședință de comunicări ținută la Sibiu și abia aștepta să se vadă-n pat când o strigase maică-sa: «Antonina, aveai tu o pacientă Vera Braun?». «Da». Verbul folosit de Baiazid la trecut o făcuse să se oprească din mers și să-i bată inima ca o tobă. «Nevasta neamțului pe

care ți l-am prezentat acum câteva luni cred. Dar de ce mă-ntrebi?». «A murit. A fost incinerată» și Baiazid îi întinsese o Românie Liberă. «Ziarul e de-acum două săptămâni. M-am tot ținut să te-ntreb dar pur și simplu am uitat». Antonina își interzisese de multă vreme ca la asemenea știri să exclame: «Nu se poate!». Citise anunțul, pusese gazeta pe o măsuță, fără să scoată o vorbă. «Oare s-a sinucis?». Își luase inima-n dinți și-i telefonase lui Berty. «Domnule Braun, sunt Antonina Miulescu. Abia azi am aflat de moartea soției dumneavoastră. Îmi pare nespus de rău. Dacă vă pot ajuta cu ceva…». «Mulțumesc, doamnă doctor. De pe moartea Verei fetele primesc doar cinci sute de lei pensie! Vă închipuiți!». Deși învățată cu bizareriile, Antoninei îi pierise glasul la auzul acestei observații pecuniare. În clipe de mare durere, este de necrezut de ce lucruri se poate lega un om, uneori chiar de fleacuri. O vecină a ei o chemase, alarmată, că-i era foarte rău lui bărbatu-său. Omul și-a dat sufletul până să vină Salvarea. În timp ce el zăcea mort în pat, nevastă-sa, în bucătărie, o făcea atentă pe o rudă să nu-și pună ceașca de cafea pe colțul mesei, ca nu cumva din neatenție s-o-mpingă pe pardoseală și să se facă țăndări. Comentariul lui Berty cu privire la pensia primită de fete prin decesul Verei echivala cu grija vecinei pentru ceașca de cafea.

Peste câteva zile de la prezentarea condoleanțelor, Antonina făcuse rost de niște alimente pe care le destinase familiei Braun, socotind că într-o nenorocire simți totuși o mângâiere când vezi că se gândește cineva la tine, mai ales în niște vremuri când fiecare era apăsat de grija propriei vieți. Reflexivul *a se descurca* era verbul reprezentativ al timpurilor, chintesența lor.

Antoninei i se părea că de data asta se cuvenea să ducă personal familiei Braun cele agonisite prin relațiile ei socialiste, pentru că-și apropiase acești oameni dincolo de profesie și fiindcă sincer îi părea rău că Vera murise. Greu de-ndurat pentru psihiatru era încrederea copiilor cu părinți psihopați, copii care nu-și închipuiau că spitalul n-avea să le vindece părinții. Și-apoi strădania lor de-a estompa simptomele acestora în fața medicului, ca și când i-ar fi apărat de ceva de rușine și le-ar fi grăbit în felul ăsta vindecarea. Strădania lor înduioșătoare de-a apropia boala părinților de o stare normală, ca un fel de exorcism, o impresiona pe Antonina chiar mai mult decât disperarea părinților de copii psihopați. De multe ori pentru a-și alunga tristețea de care simțea că se contaminează, mai ales de la melancolici,

Antonina străbătea de câteva ori aleea principală dintre pavilioane, ca să-și «ventileze» creierul, cum spunea ea.

Pentru vizita la familia Braun, Antonina trebuia să-și adune tot curajul, ca în fața unui examen foarte greu, de care ți-e teamă, deși ești bine pregătit. Cu inima bătându-i ca unui iepure fugărit, Antonina telefonase la familia Braun și, spre un neașteptat noroc, îi răspunsese «Mutti», doamna Braun – *mère*, care se arătase plăcut surprinsă de intenția doamnei doctor de a le face o vizită. Primind bunurile comestibile aduse de Antonina, nu-și găsea destule cuvinte de mulțumire.

«Doamnă Braun, Vera s-a sinucis?», se hotărâse Antonina să ia taurul de coarne. «Da, cu pastile. Nu s-a mai putut salva. Dumneavoastră pot să vă spun, că ați îngrijit-o: viața lor de familie n-a fost niciodată o fericire. De la începutul căsătoriei, Vera s-a dovedit un om neglijent, fără niciun rost la treabă. Fetele, cât au fost mici, au mers la creșă săptămânală, apoi la grădiniță cu orar prelungit, iar la școală, la semi-internat. Acasă nu s-au mâncat decât mezeluri, direct din pachet, brânză, gogoși de la gogoșerie. Avea grijă ca lenjeria să fie spălată la Nufărul și fetele curate. Cum zicea Berty ca măcar duminica să se mănânce o mâncare caldă, izbucnea scandalul, cu crătiți aruncate pe jos, cu farfurii sparte. Când nu era plecat pe teren, gătea el cum se pricepea, inspirându-se din trei cărți nemțești de bucate, pe care le avea de la mine. În semn de protest, față de «asemenea săsime», ea nu mânca gătit de Berty. Supraveghea fetele când își făceau lecțiile, enervându-se pe cea mică de câte ori nu pricepea ceva, încât bietul copil tremura de frica maică-sii. Vera nu voia să priceapă că fata nu este prea inteligentă. Are nivelul de a trece clasa, în timp ce soră-sa e premiantă. Le punea discuri cu muzică simfonică, le arăta albume de artă, voia să le facă o educație, dar strica mult cu accesele de nervi și cu apatia care le urma. La muzeu era considerată o excepțională restauratoare. De la specializarea din Olanda s-a întors cu note maxime și cu o caracterizare ultra elogioasă. Era tare nefericită. Nu dormea fără somnifere. Cred că de la insomnii a pornit totul. Era un om care nu se bucura de nimic. Nu știa să râdă. Am fost odată cu Berty și cu ea la Național la *O scrisoare pierdută*. Erau momente când râdeau toți spectatorii și aplaudau la scenă deschisă. Vera nici măcar nu zâmbea. Te-ntrebai dacă vedea sau măcar auzea ce se petrecea pe scenă… Îmi pare rău că a murit și, mai mult, că nu a fost fericită…».

Antonina, ascultând-o atent, era impresionată de viața lipsită de bucurie a familiei Braun și se gândea cu-ngrijorare dacă fetele – ferească Dumnezeu – nu moșteneau boala mamei, fiindcă drogurile, în cazul Verei, i se păreau acuma ceva supra adăugat la o boală anterioară.

«Doamnă doctor, v-am spus toate astea fiindcă am văzut câtă bunăvoință arătați familiei lui Berty. Sunt îngrijorată de soarta fetelor. Mă tem pentru sănătatea lor».

«Fetele s-au născut înainte ca boala mamei lor să se declanșeze, încât să sperăm că totul va fi bine», se gândise Antonina s-o-ncurajeze pe doamna Braun, deși în sinea ei nu era convinsă de ceea ce-i spunea.

«Să sperăm…», spusese și doamna Braun pe un ton în care se simțea îndoiala.

În timp ce Antonina mânca delicioasa plăcintă cu praz «confecționată» în cinstea ei – cum îi spusese doamna Braun – apăruse și Berty însoțit de cele două fete, îmbujorate; nu trecuse niciun sfert de oră de când jucaseră voley la școală. «Bună ziua, doamnă doctor», o salutaseră ele pe Antonina, întinzându-i mâna, cea mare, Hilda cu aerul că-i făcea o favoare, Linda, cea mică, timidă, cu un zâmbet sincer care-i lumina chipul de-un blond nordic. După ce-și îndeplinise datoria de politețe față de Antonina, cea mare îi spusese nemțește bunică-sii că-i era foame. Doamna Braun o admonestase pe românește: «De câte ori să îți spun să vorbești românește când ești în prezența cuiva care nu este obligat să cunoască germana?». «Am crezut că doamna doctor cunoaște germana», răspunsese prompt fata, fixând-o pe Antonina. «Cunosc germana, dar, firește pentru o româncă, mult mai bine româna», îi răspunsese Antonina pe un ton pe care-l dorea împăciuitor, de dragul doamnei Braun și al lui Berty. Văzând familia Braun în plen, Antoninei nu i se păruse zdrobită de moartea Verei, ba chiar – «de n-aș vorbi cu păcat» gândea ea – ușurată parcă de o grea povară, scăpată de o teamă obsesivă. Doamna doctor Ioanițiu avea o vorbă verificată de realitate. «Mai bine un sfârșit groaznic decât o groază fără sfârșit». Starea de spirit a familiei Braun i se păruse ilustrarea acestei vorbe. Pentru Antonina spitalul era un refugiu față de fisura tot mai adâncă dintre ea și Miron, iar casa un refugiu față de atmosfera de spital care uneori o sufoca. Mai ales din partea unor colegi, fiindcă pe bolnavi n-avea de ce să se supere, de vreme ce-și alesese psihiatria din tot ce-i oferea medicina. Întrebările indiscrete pe care era obligată să le pună pacienților, pentru a pătrunde cât mai adânc în suferința lor, îi provocau o stare de jenă. Dacă s-ar fi născut bărbat, n-ar fi

putut să se facă preot, mai ales ortodox: fiindcă duhovnicul ortodox îl vedea pe cel care i se spovedește. La catolici preotul ascultă mărturisirea din confesional, un fel de gheretă cu un perete ajurat. Credinciosul se află dincolo de acest perete și dacă vrea să nu fie văzut își acoperă capul. Femeie fiind, Antonina își alesese o profesie pe care o asemuia unei preoții ortodoxe laice – oricâtă contradicție în termeni exista în această definiție. Preotul ortodox ascultă spovedania acoperind cu patrafirul capul credinciosului. Îl aude, fără a-i urmări chipul. Pentru psihiatru orice gest al pacientului, orice clipire a ochilor, orice expresie a chipului, orice tresărire a mâinilor, orice amănunt însemnau elemente determinante pentru diagnostic. Adesea, preoția asta laică ajunge să-l apese pe medic. Antonina se simțea relaxată în fața femeilor simple, care-și povesteau viața, abia așteptând să-și descarce năduful. Ele povesteau tot ce ținea de sufletul și de trupul lor, fiindcă doctorița știa s-asculte și să-nțeleagă. Era mai greu cu intelectualii. Dovadă – familia Braun, despre care n-ar fi aflat nimic mai mult decât ce-i smulsese Verei cu cleștele, nimic mai mult de n-ar fi-ntâlnit-o pe doamna Braun-mamă, care îi făcuse dezvăluirile despre menajul familiei ei, fără-ndoială pentru a-i deschide ochii în privința lui Berty. Cu antenele care leagă orice mamă iubitoare de odorul ei, doamna Braun pricepuse că Berty nu-i era indiferent doctoriței Miulescu, deși măritată cu un bărbat după care întorceau capul femeile.

Văduvă la treizeci de ani, Erika Braun avusese și ea până la cincizeci două legături discrete cu doi bărbați însurați pe care-i iubise. I se iviseră ocazii avantajoase să se recăsătorească, dar n-o făcuse de dragul lui Berty. Băiatul avea opt ani când tată-său fusese deportat; mult după aceea trăise cu spaima că și el și maică-sa i-ar fi putut urma soarta. Când își mai revenise, vestea că taică-său murise îl cufundase într-o apatie și-ntr-o muțenie care o-ngrijoraseră pe doamna Braun. Nu participa alături de colegi la niciun joc, la nicio petrecere, când ajunsese adolescent. Student, atmosfera la București i se păruse mult mai destinsă decât cea de la Sibiu, dar rămăsese mereu izolat, ferindu-se să-și atragă ironii cu privire la româneasca lui. Până o cunoscuse pe Vera, viața i se-mpărțea între facultate – remarcat de niște profesori pentru cunoștințele lui – concerte, cinema, teatru și lecturi din clasici și din contemporani români, pentru a se apropia cât de cât de vocabularul majoritarilor între care trăia. După căsătorie, dusese aceeași viață singuratică, numai că în doi. Puținele rude ale Verei erau la Craiova. Berty n-avea să le cunoască niciodată. În condițiile menajului Berty-Vera,

după ce apăruseră și fetele, cu datorii la C.A.R. și la C.E.C, pentru plata apartamentului pe care urmau să-l plătească în douăzeci de ani, numărând fiecare bănuț, într-o casă unde nu se gătea, nu putea fi vorba să invite pe cineva la ei și nici la restaurant, ca-n Occident. Berty se născuse într-o casă cu mobilă Biedermeier, din lemn de acaju care se vedea că era făcută de-aceeași mână, mobila clasică a burgheziei transilvănene din secolul nouăsprezece, cu portrete ale bunicilor și-ale străbunicilor, veghind de pe pereți prosperitatea și ordinea unei familii. Mobila luase din 1953 drumul Occidentului, de pe când anticari veniți de-acolo plecau cu vagoane de lucruri valoroase care erau vândute într-o țară unde o categorie de oameni începea să fie bântuită de sărăcie și evacuată din propria casă. Pentru a nu locui cu străini în spațiul prea mare pentru ea și pentru Berty – conform legilor locative în vigoare – Erika Braun își adusese în casă două mătuși bătrâne, foste profesoare, discrete, liniștite, care, ocupându-se de gospodărie, îi ofereau timp pentru dat lecții în oraș. Crescut de trei femei, Berty nu fusese însă răsfățat. Conform principiilor nemțești de educație, care stabilesc obligațiile fiecărui membru din familie, lui Berty îi revenea tot ce ținea de autorități: facturi, impozite achitate și tot ce-nsemna întreținere și reparații într-o casă. Când se-nsurase, crezuse că nevastă-sa avea să-și stabilească singură atribuțiile în menaj, el fiind obligat de profesie să lipsească destul de mult de-acasă. Aspiratul covoarelor, praful și păienjenii îi reveneau lui Berty, fiindcă după Vera gunoiul putea ajunge pân' la glesne, praful să sculptezi în el, iar acei ziși păienjeni care se-adună prin colțurile camerelor să-i cadă-n ochi și tot n-ar fi pus mâna pe mătură, pe aspirator, pe-o cârpă de praf ori pe o perie de curățat pereții. Până ce începuse să se drogheze și să n-o mai intereseze nimic, și ea și fetele erau însă impecabil de curate. Într-o Românie în care nu se pomenea de droguri, leul neavând nicio valoare pe piața internațională, pe Berty nu-l dusese mintea că medicamente inofensive luate separat, aveau efecte dezastruoase în anumite combinații. Îngrijorat de starea Verei, îi descrisese la telefon unui bătrân neuropsihiatru din Sibiu comportamentul ei. Acesta îi spusese: «Dacă am fi în Occident, m-aș gândi la droguri, la noi mai plauzibilă e schizofrenia. Trebuie neapărat s-o vadă cineva de la Central și s-o pună pe-un tratament». Cum nu erau în Occident, adoptase și Berty schizofrenia, etichetă sub care i-o prezentase pe Vera doctoriței Miulescu. La nenorocirea acestei familii contribuise și nepotrivirea programului de lucru al celor doi soți: când Berty era-n București lucra în contratimp cu Vera. Ea pleca la ora

șapte la Muzeu, iar el dimineața punea casa la punct, gătea câte ceva simplu dar care să fie mâncat cald, sătul de conservele de pe teren, apoi pleca la programul de la facultate. Seara se mai uitau amândoi un pic la televizor, ea-și înghițea hapurile și se culca întorcându-i lui Berty spatele. La orice încercare de apropiere fizică din partea lui, Vera se declara obosită și-i tăia orice elan. La un moment dat Berty se gândise că-n viața Verei apăruse alt bărbat și hotărâse s-aștepte să-i treacă iar dacă nu, să ia împreună o hotărâre în interesul fetelor. Decis să le pună-n cârca doamnei Erika Braun, dar în niciun caz să nu le lase în debandada care le-ar fi așteptat la Vera. Prima tentativă de sinucidere a Verei pusese capăt acestui proiect. Sfârșitul ei îl rezolvase fără penibile înfățișări la tribunal, la gândul cărora lui Berty i se zburlea părul.

Berty – riscând să-i pară nepăsător față de Vera – nu-i povestise niciodată nimic doctoriței Antonina Miulescu despre căsnicia lui, nici când relațiile lor aveau să treacă de granița medic-familie de pacient.

Antonina se-ntreba de multe ori cât mințeau pacienții – acceptându-le dereglarea mintală – cât mințeau în cadrul acelei dereglări, și cât mințeau rudele pacienților. O profesoară tânără o avusese de câteva ori internată pe maică-sa, cu sindrom melancolic, la pavilionul unde lucra Antonina. Pacienta, învățătoare din Călărași, se-mbolnăvise când fusese dată afară din casă pentru ca acolo să se facă o grădiniță de copii. Fiică-sa, locuind cu socrii, o aducea o zi-două-n București până o interna la Central. Descompusă de spaimă, profesoara îi șoptise Antoninei că maică-sa ar fi aprins niște ziare sub patul socrilor ei. «Cine a văzut-o când a dat foc ziarelor?», întrebase Antonina. «Soacra mea a găsit ziarele aprinse». «Doamnă, sunteți sigură că soacra dumneavoastră nu minte?». «Nu știu ce să cred, doamnă doctor. Mama a-ncercat să-și dea foc în camera unde locuiește acum la Călărași». «A avut ceva arsuri?». «Nu. După spusele ei, și-a aprins ziare sub pat, care s-au stins». «Și soacra dumneavoastră știa de această tentativă?». «Da».

Pacienta recunoscuse față de Antonina că-ncercase să-și dea foc, aprinzând ziare sub patul ei de-acasă, însă nega vehement că ar fi aprins ziare sub patul cuscrilor ei. «Fata mea v-a spus așa ceva? Poate fata mea să creadă că aș da foc casei în care stă ea?». Câtă durere în aceste întrebări! Antonina simțise că se sufoca. Sfătuindu-se cu doamna doctor Ioanițiu, făcuse un test: o noapte duseseră pacienta la agitați. A doua zi la vizită, pacienta se-apropiase de Antonina și de doamna doctor Ioanițiu și le

șoptise: «Doamnelor doctor, dacă mai stau în salonul ăsta o zi, înnebunesc de-adevăratelea» și le privise cu disperare. O mutaseră înapoi în rezerva cu trei paturi, într-unul fiind o arhitectă căreia-i muriseră într-un accident rutier bărbat, fiu, noră, nepot, în celălalt, o farmacistă, foc de deșteaptă și de amuzantă, alcoolică.

Peste ani, Antonina avea s-o-ntâlnească pe fiica acelei paciente, a cărei poveste cu datul foc îi rămăsese întipărită-n minte. «Doamnă doctor, mama a murit la doi ani după ultima internare la dumneavoastră. Stătea de vorbă cu o vecină, a lăsat capul pe umăr și dusă-a fost. Soacră-mii, punându-i cineva niște ventuze, i-a ars spinarea și s-a chinuit luni de zile până să se vindece. M-am gândit că există totuși un Dumnezeu». «Mă gândesc și eu că există», spusese Antonina dusă pe gânduri. Se uita la fiica fostei paciente și-și amintea spaima ei când nu știuse pe cine să creadă: pe maică-sa ori pe soacră-sa, care speculase o-ntâmplare anterioară, pentru a se debarasa de mama noră-sii. Cât de ticăloși pot fi oamenii. La spitalul de pe deal – primul ei loc de muncă – personalul fura cartofii din saci, punând pietre în locul lor, ca să iasă cantitatea la cântar; din bidoanele de ulei fura conținutul, punea în loc apă cu un strat de ulei pe deasupra; la trei ani o dată bolnavilor li se dădea lenjerie și încălțăminte nouă. A doua zi bolnavii aveau în picioare tot felul de rupturi aduse de personal de la neamurile din sat. Din cămășile de noapte prea lungi ale bolnavilor, Antonina pusese să se taie fâșii de la poale, pe care cosându-le cu cerculețe, una de alta, se obțineau alte cămăși. Numai niște contabili își puteau închipui că la un spital de nebuni o pijama rezistă trei ani. Unii bolnavi furioși le sfâșiau din prima zi. Antonina pusese să se coase părțile nevătămate și obținuse alte pijamale. Din sat făcuse rost de un război de țesut. Din zdrențe, din ciorapi deșirați, câteva bolnave țeseau preșuri pe care le foloseau iama, făcându-le sul pentru ferestre și pentru uși, ca protecție împotriva frigului. Când se apucase de grădina de zarzavat, personalul sărise ca ars: cum să dea cu sapa?! Antonina pusese mâna pe sapă; i se umpluseră palmele de bășici și apoi se făcuseră carne vie, dar personalul nu mai crâcnise. La raion, când nu i se dădeau medicamente pentru spital, amenința că umple un camion cu nebuni furioși și-i lasă plocon autorităților.

Din anii petrecuți la spitalul din deal nu-și amintea măcar un gest de bunăvoință din partea personalului sau dintr-a autorităților. Peste tot corectitudinea, munca cinstită fuseseră socotite motiv de râcă, iar Antonina om care caută sămânță de ceartă din orice. Nu putea să uite ura din ochii

personalului când îi trecea prin față. Când ea reușise să se transfere, personalul răsuflase ușurat și-i urase printre buze: «Du-te, nouă și cu-a brânzei zece». Bucuria salariaților fusese și mai mare când le venise director un doctor bețiv. Trai, neneacă, trai! Cât de mult ținuse Mioara la Gigel, băiatul autist, răsuflase totuși ușurată că moartea-l scutise de ce-ar fi suferit după plecarea ei din spital. Dacă n-ar fi murit subit, din voia lui Dumnezeu, era sigură că ar fi murit de durere când n-ar mai fi văzut-o. Iubirea lui Gigel pentru Mioara era iubirea câinelui pentru stăpân.

Singurele amintiri senine ale Antoninei, din acea perioadă, erau legate de Doru Brediceanu și de Mircea Berbecaru. Doru o invita la München, împreună cu Miron, oferindu-le casă, masă, mașină pentru excursii. Numai că Antonina, de vreme ce nici în U.R.S.S. nu fusese acceptată, era limpede că «nu prezenta garanții moral-politice», lucru verificat, dacă mai era nevoie, când depuseseră cerere pentru R.F.G.: ei i se respinsese, lui Miron i se acordase. Miron era membru de Partid, ea nu. Cum îl văzuse o singură dată pe Doru, lui Miron i se păruse că i-ar fi stat ca muștei în lapte să-i onoreze invitația. Doru îl invitase și pe Mircea Berbecaru, împreună cu familia lui. Mioara spusese din capul locului că nu mergea dar n-avusese nimic împotrivă ca Mircea și băieții să răspundă invitației. Față de copii, Mioara își motivase refuzul prin faptul că autoritățile n-ar fi admis ca o întreagă familie să plece în Occident deodată. Când Mircea și băieții primiseră acordul autorităților române, Mioara trebuise să declare la notariat că era de acord ca soțul ei să meargă în Germania cu copiii ei. Și dacă Mircea ar fi fost tatăl copiilor, Mioara ar fi trebuit să dea aceeași declarație.

Sorana Brediceanu își primise oaspeții din România de-a dreptul cu bucurie, regretând că nu venise și doamna doctor Berbecaru cu ei. Domnișoarele Brediceanu, una de doisprezece ani – Agripina – cealaltă de paisprezece – Stanca – deși trăite într-un mediu foarte emancipat, în care, la vârsta lor, se fuma, se bea și se luau droguri, se purtau ca niște fete la locul lor, bine strunite, supravegheate permanent de doamna Adela Constantinescu, profesoară de română, pensionară care, prin fiică-sa, măritată cu un neamț, căpătase cetățenie germană. Doru ținuse mult ca fetele să vorbească românește și să aibă cunoștințe de literatură română și de istorie a neamului lor, ca și când ar fi făcut liceul în România. Doamna Adela Constantinescu, pedagog de-naltă clasă, știuse cum să le atragă, încât orele de-nvățătură cu ea, decurgând ca niște povești, li se păreau fetelor un

fel de recreație. În România frecventaseră grădinița și școala germană, încât șocul transplantării nu fusese prea mare; deși remarcându-se ca eleve dotate și sârguincioase, nu se putea spune că fuseseră primite cu entuziasm nici de colegi nici de profesori. Amândouă fraternizaseră din primul moment cu Alecu și cu Voicu, băieții Mioarei, pe care Mircea Berbecaru îi prezenta peste tot ca fiind ai lui. Dacă inginerul Stelian Vlăsceanu ar fi fost de acord, el numaidecât i-ar fi înfiat. Germana gemenilor li se păruse corectă fetelor Brediceanu, elegantă – se vedea că o-nvățaseră cu o persoană cultivată – ușor desuetă pentru ele, care erau obișnuite cu argoul noii lor țări, în general, cu al elevilor în special. Băieții vorbiseră cu ele nemțește ca să verifice cum s-ar fi putut descurca în Germania la nevoie, altmiteri toți ai casei erau încântați să vorbească românește cu niște români din România. Deși în familia Brediceanu se vorbea numai românește, româneasca fetelor era mai săracă decât a celor doi gemeni, cum era germana acestora comparată cu a fetelor. Patru ani care te despart de o limbă vorbită la ea acasă, mai ales când încă ești copil, se simt, așa cum se simte când ai învățat o limbă în afara țării ei de baștină. Doru așteptase întâlnirea cu băieții Mioarei cu emoția pe care probabil o-ncerca pe vremuri băiatul de-nsurat care urma să-și vadă prima oară viitoarea nevastă, aleasă de părinți. Avea să strângă-n brațe două ființe zămislite în trupul Mioarei, trup la care nu se gândea fără să-l doară fiecare fibră. Băieții deși nu semănau la chip unul cu altul, aveau amândoi în privire ceva din misterul ochilor ei, mâinile ei cu-ncheieturi delicate și cu degete prelungi și cel mai frapant, felul ei firesc de-a fi, o blândețe-nvăluitoare. Sorana, căreia nu-i scăpa nicio mișcare a lui Doru, observase căldura din ochii lui când se uita la cei doi gemeni și cum își cobora pleoapele parcă pentru a păstra sau pentru a-și aminti o imagine, ceea ce-i dăduse de gândit. Hotărârea bruscă a lui Doru de-a părăsi România însemnase pentru Sorana o certitudine: ceva, mai degrabă cineva le punea-n primejdie căminul și, om al datoriei, Doru tăiase-n carne vie, hotărât să nu-și îndepărteze copiii. Îl îndurerase tragedia din viața lui Mircea Berbecaru, la care Doru ținea mai mult decât la un frate. După cinci ani de la acea zi care-i zdrobise sufletul, Mircea apărea împăcat cu soarta, cu un chip senin, însoțit de doi gemeni, de șaisprezece ani, pe care se vedea că-i iubește, iar ei se uitau la el cu venerație: copiii unei doctorițe divorțate, pe care o luase de nevastă. Soranei i se părea că băieții semănau cu cineva. Trecuse-n revistă pe toți câți îi cunoștea sau măcar îi întâlnise-ntâmplător. Cu toată memoria ei excelentă, nu-și amintea cui îi

semănau băieții. Îi venise ideea să se uite la fotografii. Avea mai multe albume: al ei, de când se născuse, până la vârsta când îl cunoscuse pe Doru și poze de grup în care apăreau amândoi; al lui Doru, de când se născuse și până se cunoscuseră, plus poze de grup în care apărea numai el. Sorana adusese din dulap albumul lui Doru și-ncepuse cu sfârșitul. Ultima fotografie de grup, în fața spitalului din Ploiești. Tot personalul de la chirurgie, Doru și Mircea Berbecaru în mijloc. Lângă Doru, o șatenă subțirică, figură cu trăsături ascuțite, cu un zâmbet ușor ironic; lângă Mircea o brună înaltă, cu picioare sculpturale, cu un oval perfect al feței, cu ochi triști din care parcă abia se uscaseră lacrimile, privind undeva în gol. «Cu ea seamănă gemenii» și Sorana simțise un gol în capul pieptului. Desprinse fotografia din album și se uită pe spatele ei. Data: o săptămână înaintea plecării lor în Germania. Pe chipul lui Doru, ca prin vase comunicante, aceeași privire în gol ca a vecinei lui Mircea.

Oaspeții din România, împreună cu domnișoarele Brediceanu, colindau cât era ziua de mare și se distrau de minune, fie bătând orașul stradă cu stradă, fie în excursii mai scurte sau mai lungi. Fiind vacanța mare, Heinrich și Gerhardt, cavalerii servanți ai fetelor, ambii având paisprezece ani, erau plecați din München fie în localități de munte, fie la mare în Spania. Fetele nu le regretau absența. Li se părea că s-ar fi pierdut ceva din comunicarea sinceră, deschisă dintre ele și oaspeții lor români. Ei le făceau să-și amintească viața pe care-o lăsaseră-n urmă, cu șase ani înainte, tristețea despărțirii de școală, de bunici. Alecu și Voicu, tunși scurt, în blue-jeanși normali, fără porțiuni decolorate care să simuleze uzura, fără aerele blazate, la modă, erau mult mai amuzanți decât prietenii lor nemți. Mai întâi nu arătau niciun complex în fața a ceea ce nu știau, se mirau și admirau sincer, bucuroși să afle lucruri noi. În comportamentul lor nu era nimic studiat. Nu găseau de cuviință să pară altceva decât erau.

*

«Doru, nevasta lui Mircea a lucrat cu voi?», îl întrebase Sorana pe bărbatu-său când nu era nimeni de față. «E psihiatră. Lucra împreună cu o colegă – Antonina Miulescu – la un spital de psihiatrie. Când aveau nevoie de alte specialități, aduceau bolnavii la noi. Antonina Miulescu era șefa spitalului și cealaltă, Mioara Vlăsceanu, subalterna ei. Așa le-am cunoscut eu și Mircea». «Din câte-am înțeles, Mioara, nevasta lui Mircea, a mai fost măritată cu tatăl băieților». «Da. Un inginer cu un post important la un știu ce trust». «Și l-a lăsat ca să-l ia pe Mircea?». «Nici gând. De ce-o fi

divorțat, ea știe. Dar divorțul n-avea nicio legătură cu Mircea. Când i s-a-ntâmplat lui Mircea nenorocirea era demult divorțată».

Doru știa că Mioara divorțase după ce plecase el în Germania, fiindcă n-o mai lega de bărbatu-său nici măcar sentimentul culpei. În mod bizar, legătura cu Doru prelungise căsătoria Mioarei cu Stelian Vlăsceanu. Euforia trăită cu Doru o făcea mai indulgentă cu bărbatu-său, căruia-i suporta mai ușor grosolăniile și violența. Divorțul ei n-avea nimic de-a face cu Mircea Berbecaru. Se-ntâlniseră două suflete grav rănite care-și aflaseră mângâierea unul lângă altul. Mircea vorbea despre Mioara când nu era Doru de față, ceea ce nu trecuse neobservat de Sorana.

*

Într-o seară când Sorana era la un spectacol cu toți copiii, Doru și Mircea beau o bere pe terasă. De la un apartament vecin se auzea cu sunet scăzut vocea lui Gilbert Becaud: Et maintenant que vais-je faire/ De tout ce temps que sera ma vie, / De tous ces gens qui m'indifèrent/ Maintenat que tu es partie.[{9}] La ultimul vers Doru șoptise: «Maintenat que je suis parti»[{10}], și-nchisese ochii.

După o tăcere care parcă-i pietrificase, Mircea se hotărâse să spargă tăcerea care zăcea-n ei doi. Doru nu-i făcuse niciodată confidențe erotice, cu atât mai mult vreun cuvânt despre legătura lui cu Mioara, ceva atât de grav ca să-l determine să plece din Țară, idee pe care atâta vreme o respinsese. «Dorule – și glasul lui Mircea era sugrumat – în prietenia noastră de-o viață a apărut o piatră de-ncercare: Mioara. Să nu-ți închipui că ea sau altcineva mi-a pomenit despre dragostea dintre voi. Am știut de ce-ai emigrat: din simțul datoriei. Între mine și Monica era o legătură de-o viață, o iubire pașnică. Eram atât de uniți, de-nfrățiți, încât dacă-aș fi-nșelat-o i-aș fi mărturisit ca la duhovnic… Nu credeam că după nenorocirea de-a o pierde – și însărcinată după ani de tratamente – nu credeam că am să fac o pasiune pentru o femeie. Mioara și Antonina au fost doctorii mei de suflet. Prin ele m-am împrietenit cu doamna doctor Amalia Stoicescu, „mama Amalia", care te iubește ca pe copilul ei. N-am schițat niciun gest față de Mioara prin care să-i arăt că eram pârjolit de dorul ei, dar nu era nevoie. Am cerut-o de nevastă iar ea mi-a cerut timp de gândire. Am fost sigur că tu decideai. Dacă n-ai fi sfătuit-o să se mărite cu mine, nu s-ar fi măritat. Mi-am asumat riscul ca-n fiecare săptămână să-ți audă glasul. Dorule, știu că are să te iubească toată viața. Între ea și mine s-a creat o dependență, încât sunt convins că nu m-ar schimba cu altul, iar copiii, ți-ai dat seama că mă

iubesc. La aeroport când am plecat, Mioara mi-a spus: „Mircea, n-am crezut că există pe lume un bărbat atât de bun ca tine…” A vrut să-mi dea curaj pentru întâlnirea noastră. Să fii sigur de un lucru: îi sunt un sprijin adevărat și i-am creat un echilibru sufletesc. Fac tot ce pot pentru ea și pentru copii».

Și iară o tăcere de ființe împietrite. «Mircea, cred că a făcut cea mai bună alegere. Am tăiat în carne vie ca să plec. Ori divorțam și mă-nsuram cu ea, ori continuam o căsătorie de fațadă și o dragoste pe ascuns. Cât mă doare înțelegi, fiindcă și tu o iubești. Îți mulțumesc că mi-ai dat liniștea s-o știu lângă tine… De când am venit la München i-am cumpărat un ceas cu lanţ; se poartă ca un medalion. E moda bijuteriilor retro, mult mai frumoase decât cele moderne. Îl țin în dulap la spital. M-am jenat să i-l trimit prin vreuna dintre cunoștințele care-au trecut pe-aici. Tu i-l poți duce. Ca un semn al păcii dintre noi trei». Vecinul reluase banda cu Becaud: *Et maintenat…* Doru și Mircea o ascultau în tăcere, gândindu-se fiecare că poate șansonetistul cunoscuse și el durerea lor. Îi cuprinsese pe amândoi un dor de uitare definitivă, dorul după un nor care să-i ducă într-o lume fără amintiri, unde să nu ai ce să ierți, de ce să fii iertat și nici să te ierți pe tine însuți. O lume fără regrete, fără remușcări.

*

Trustul în care lucra Miron Miulescu, în ultimii doi ani, avea o colaborare cu China, pentru niște construcții industriale. După o lună petrecută la Beijing – transcriere cu litere latine, cât mai apropiată de pronunția chineză a numelui marii capitale – Miron se-ntorsese minunat de ce văzuse acolo, pe bună dreptate, și-ntr-o vervă și o bună dispoziție caracteristice majorității oamenilor când se-ndrăgostesc. Sub Beijing existau două orașe, pe două niveluri, unde toate obiectivele terestre se puteau refugia în timp de zece-douăzeci de minute. Se proiecta construirea unui al treilea nivel. Într-un amfiteatru imens, situat la al doilea nivel, li se proiectase românilor, pe un ecran, planul celor două niveluri și fuseseră preveniți să nu părăsească sala fiindcă riscau să nu mai găsească drumul de-ntoarcere. Precauție firească dar inutilă, fiindcă nimeni n-avea asemenea-ndrăzneală. Pentru români, și de crezut că nu doar pentru ei, tot ce văzuseră în China părea de domeniul fanteziei. Asemănarea chinezilor cu furnicile intra în rândul banalităților dar, după cât văzuse Miron, corespundea realității. Nu-și închipuia că undeva pe lume exista mai multă ordine, mai multă disciplină și ființe cu un trai mai modest decât în China. Românii fuseseră duși în câteva spitale și asistaseră la operații, pacienții fiind

anesteziați prin acupunctură. Cui n-a fost martor la asemenea intervenție i se pare că e vorba de pură fantezie. Unul dintre români îl întrebase pe șeful delegației chineze de ce la ei nu se purta cravată. «Fiindcă cel puțin trei sute de milioane lucrăm în domenii care, potrivit cerințelor din țările cu populație albă, ar trebui să aibă măcar două cravate. Vă-nchipuiți câtă mătase înseamnă asta?! E preferabil s-o vindem». Românii vizitaseră și un sat, de o curățenie exemplară, toate casele fiind identice. Era limpede că reprezenta o gazetă de perete. Fiecare familie creștea un porc. Fiecare membru al familiei avea o oală de noapte. Fecalele porcilor și ale oamenilor se strângeau în containere și erau folosite ca îngrășământ. Procedeul cu produsele de-ngrășământ era general în țară; el ilustra principiul utilizării a tot ce putea fi de folos. Interpretul nu mânca la masa delegaților, plină de tot ce-ți poftea sufletul. Înțelegând că nu-i făceau niciun bine invitându-l la masa lor, românii cereau casolete în care luau cu ei ceea ce nu puteau sau se făceau că nu mai pot mânca. Împachetate bine, puse în servietele diplomat, când găsea interpretul momentul prielnic, i le pasau, spre bucuria lui și a celor de-acasă. Ascundea acele donații comestibile sub haina care atârna pe el ca pe umeraș, atât era de slab. Dacă ar fi fost prins, în cel mai fericit caz l-ar fi schimbat numaidecât, considerat nedemn de rolul încredințat. Românii nu-i puneau întrebări stânjenitoare. Pe noptiera fiecărei camere erau pliante prezentând locurile cele mai importante din China, din punct de vedere istoric, arhitectonic, muzeistic; pliante privind jadul, porțelanul, arta cloazoneului. Lucrurile de calitate, mai ales cele decorative, erau scumpe. Transpus în lei, prețul lor era dublu față de marfa chinezească identică, pe care o găseai în București, la magazinul din Piața Universității, zis *La coada calului*. China încă nu începuse exportul în Occident. «Este o lume de necrezut, greu de-nțeles pentru noi europenii. Îi admiri, dar cu aerul lor impenetrabil te fac să simți un fior pe șira spinării. După ce ai văzut acești oameni la ei acasă, nu-ți vine să te mai plângi de nimic. De japonezi ce să mai zici? Cutremurele pentru ei sunt ceva atât de firesc, suportate cu o tărie de caracter, cu o tenacitate și cu o fidelitate față de pământul pe care s-au născut, o atitudine în fața destinului care te umple de admirație și de nedumerire. Cum să trăiești, știind că peste o clipă te poate-nghiți pământul?». Miron fusese trezit ca dintr-o amorțeală.

«Capacitatea omului de-a-și însuși destinul nu are limite», sunase glasul doamnei Mareș, după ce-și ascultase atent ginerele. «În șaptezeci și nouă, după Cristos, Vezuviul a-ngropat sub lavă două așezări, o culme a

civilizației romane. Și totuși, regiunea este populată și astăzi. Istoric, românii ar fi trebuit de mult să-și părăsească țara, la câte nenorociri au fost supuși de când se știu pe lume: tot în calea răutăților. A trebuit să vină internaționalismul comunist ca atâția români să dea bir cu fugiții; a dispărut ideea de pământ pe care trebuie să-l aperi, fiindcă face parte din destinul tău. Și chinezii care au vrut să-și schimbe condiția de viață au plecat, mai întâi în America. Dovadă că nu există mari orașe americane fără un China-town. Dar sigur că un popor e judecat după majoritatea care nu-și părăsește țara, cea care-și asumă destinul personal ca făcând parte dintr-un destin colectiv: destinul țării lui». Privind în gol, Baiazid vorbea pe un ton constatativ, al omului care nu are puterea de-a schimba nimic din orânduirea lumii. Din China, Miron adusese doi dragoni cloazone, cu țepii de pe spinare aurii. Știind că dragonul era animalul fabulos al folclorului chinezesc, cloazoneurile aduse de Miron nu-i erau mai puțin antipatice Antoninei, drept care plasase «monștrii» socrilor ei, unde-și aflaseră loc de cinste pe o etajeră, montată pe un perete al sufrageriei anume pentru a-i pune cât mai în valoare. Antonina se mulțumise cu un bibelou grațios de jad, un animal cum nu văzuse-n viața ei, care părea gata să te ia-n coarne.

*

După vizita în China, Miron era mult mai grijuliu cu ținuta lui vestimentară decât înainte și cu mult mai mult chef de-a-l plimba pe Zuzu, cokerul auriu al familiei. În fiecare seară lipseau cam două ore de-acasă și, bizară coincidență, sticlele de vișinată din cămară se-mpuținau odată cu plimbările.

Antonina era din ce în ce mai preocupată de existența lui Bertholdt Braun, simțind cum dorința pentru acest om crește-n ea ca un aluat care stă să se reverse peste vasul în care a fost frământat, ca o apă învolburată de ploaie, gata să-și iasă din matcă. Se dorea lângă el, să-l mângâie, să-i simtă respirația, să fie tot una cu el. Cu acest bărbat taciturn, cu un vocabular economicos în care totuși cuvintele pe care ea le aștepta existau dar nu erau rostite. Se purta plin de bună creștere, de reținere, pe viu și în scris. «În timp ce eu ard pe jar de dorul lui, el probabil își dăruiește trupul, dacă nu și sufletul, vreunei tinerele». Pentru bunurile comestibile pe care Antonina se străduia să le procure Pentru familia Braun scrisorile de mulțumire erau toate ca trase la xerox și parcă destinate să le citească Securitatea. «Niciun cuvânt, nicio virgulă – se persifla Antonina – din care să-nțeleg și altceva decât mulțumirile față de un negustor care ți-a trimis cumpărăturile printr-

un comisionar». Există vreo logică în dragoste? După ce ți-a trecut, contabilizezi o lungă listă de spuse și de fapte la rubrica *negativ,* pe care deși la vremea lor le-ai observat, ți-a plăcut să le dai altă interpretare sau pur și simplu să le ierți. Un moralist spunea că un om inteligent poate iubi nebunește, nu prostește. Nebunește nu cuprinde și prostește? Când tu, iubind nebunește îți dădeai seama că obiectul iubirii tale era departe de imaginea ta despre ceea ce ar fi trebuit să fie, încetai să-l iubești? Asta nu însemna și «prostește»? Deosebirea dintre nebunește și prostește apărea când trecea vâlvătaia și când între parteneri nu se țesuseră fire subtile care să-i lege dincolo de începuturi. Sublimă în dragoste e doar închipuirea, corespunzând rareori realității. Antonina fusese îndrăgostită de Miron și atât. Îndrăgostită și de profesorul de anatomie, fiindcă nici el nu trecuse prin proba apropierii fizice, nici traiului sub același acoperiș, ca să poată vorbi de iubire. Iubirile neîmplinite mor și ele ca și cele împlinite. Ce o a-trăgea irezistibil la «prostul de neamț»? Impresia de impenetrabil pe care ți-o dădea prin sobrietatea comportamentului, prin economia verbală, printr-un calm imperturbabil, diametral opus firii vulcanice a Antoninei. În ceea ce o privea – fiindcă n-avea idee ce simțea el – se putea vorbi despre atracția dintre contraste.

*

La spital, pe lângă dramele care cereau să-ți întărești sufletul pentru a le îndulci cât de cât, se petrecea și câte-un episod hilar, mai ales noaptea; te trezeai cu o liotă de țigani care, vrând să scape de poliție pe câte unul de-al lor, îl declarau nebun; voiau să-l interneze cu tot dinadinsul: individul încercase să se sinucidă, adică-și făcuse două trei zgârieturi cu o custure, pe lângă venele de la mână. Ăsta se contorsiona mai ceva decât un fachir, țipând cât îl lua gura «lăsa-ți-mă să mă omor», iar restul trupei ținea de el ca de un adevărat posedat, jelindu-se pe toate glasurile, de ridica pavilionu-n picioare. «Coniță, internați-l, mâncați-aș, că să omoară ș-are șasă copii». Antonina învățase dintr-o ochire să deosebească simulanții de adevărații candidați la sinucidere. «Nu e de internat». «Cum nu e, coniță? Păi vrea să-și taie vinele și matale zici că nu e de internat?». «Eu așa zic. Țineți-l bine că-i fac o injecție și vă garantez că moare de bătrânețe». «Păi noi am venit să-l internăm, *că să să facă bine* și matale vii cu injecția. Coniță, noi suntem oameni cu obraz» și Antonina venea cu seringa de zece, cu barbiturice, îi înfigea acul în braț, cât ai clipi, și peste zece minute «sinucigașul» dormea dus. «Păi noi am venit să facem omul bine și matale ni-l adormi? Păi ce, așa

crezi matale că merge? Noi ne ducem la directoru'». «Îl găsiți mâine dimineață în pavilionul al doilea pe dreapta când ieșiți de-aici. Acum e cald și frumos afară. Ori îl duceți acasă-n patul lui, ori îl culcați pe alee pe o bancă și vă duceți mâine la directoru'».

*

Miron, cum sosea cu Zuzu de la plimbarea bahică, își făcea un duș și adormea ca un prunc, renunțând la cină, singura masă din zi cu Antonina. Azi așa, mâine-așa, Antonina socotise că era momentul să rupă pisica – pentru a se exprima popular – drept care, luându-și o zi liberă de la spital, rămăsese acasă, adunase toate lucrurile lui Miron, le pusese frumos în valize iar seara, când el sosise i se adresase cu tot calmul pe care se străduise să și-l impună: «Miron: unu) eu n-am nevoie de coker bețiv, care mi-a golit cămara de vișinată: doi) e momentul să ne vedem fiecare de drumul nostru, fără scandal, fără acuzații».

«Și eu ce iau din casa asta?». «Valiza cu care ai venit și încă patru». «Și munca mea de douăzecișiunu de ani unde e?». «În tine și-n valize. Tot de-atâția ani am muncit și eu. Și după câte știi, ce e-acum în casă era și când ne-am luat noi». «O să hotărască justiția». «Exact. Eu înaintez acțiunea de divorț. Cred că n-ai nimic împotrivă ca la motive să scriu: „cu acordul ambelor părți”». «Scrie ce vrei». Miron își cărase valizele-n mașină, petrecut de Zuzu, foarte nedumerit că în seara aceea nu era scos la plimbare.

Antonina își angajase apărător pe mama unei psihiatre de la Central. Avocata, în mod civilizat luase legătura cu avocatul părții adverse. Miron Miulescu accepta divorțul punând niște condiții: să i se restituie suma corespunzătoare unui sfert din salariul lui, raportată la anii de căsătorie, jumătate din cât costaseră excursiile în străinătate ale lui și ale Antoninei și suma integrală a sifonului de la baie. La ultima cerință din pomelnic, amândoi avocații izbucniseră-n râs. «Cere un sfert din salariu, pensie alimentară ca la minori!». «Colega, eu îți spun ce vrea omul, și-am uitat să-ți spun că nu admite ca viitoarea fostă nevastă să-i mai poarte numele». «Atâta pagubă. Vrea s-o ardă la pungă». Avocații își puseseră toate pilele-n funcțiune ca-mpricinații să fie scutiți de martori, fiindcă Justiției nu-i era de-ajuns că doi oameni voiau să se despartă, ea pretindea și motive temeinice pentru despărțire. Miron, potrivit cărții de muncă, fixase suma despăgubirii pentru anii de căsătorie la care se adăugaseră banii cheltuiți pe excursii și prețul sifonului al cărui bon îl păstrase conștiincios.

Baiazid o sfătuise pe Antonina să-i dea tot ce-i ceruse ca să nu lungească procesul. Avocata nu-i acceptase decât taxele oficiale, ceea ce o punea pe Antonina într-o situație jenantă și-i crea o obligație de care nu știa cum să se achite, mai ales față de cineva de anvergură în profesie și cu o casă ca un muzeu de artă. În asemenea condiții s-o mai și obligi la un știu câte-nfățișări ar fi fost prea de tot. Baiazid, foarte chibzuită, ca o femeie care crescuse cu sacrificii, singură cu un copil, ținuse și cu dinții de acele câteva diamante rămase de la bunicu-său. Decât s-o vadă pe Antonina stresată, nevrozată, preferase să se despartă de unul dintre diamante și s-o vadă revenită Antonina Mareș, iar ea, ușurată după douăzeci și unu de ani de tăcut și de-nghițit, pentru a nu se fi amestecat în menajul fiică-sii, deși de multe ori ieșea pe stradă ca să se răcorească de nervii pe care și-i făcea din belșug din pricina lui gineri-său. Orice s-ar fi-ntâmplat între Antonina și neamțul care se ivise la orizont, în casa ei nu mai accepta bărbat adus cu arme și bagaje, fiindcă-și dăduse îndelung seama că avea fiică-sa un noroc la bărbați, de dus pe pustii. La tinerețe ca la tinerețe, dar după patruzeci de ani! Dac-ar fi știut Baiazid prin ce chinuri trecea fiica ei, deșteaptă și remarcabilă profesional! Antonina se-ntreba ce avea să-i ofere ea lui Berty: «Un corp suplu, dar nu fraged, niște sâni mici dar care nu mai au fermitatea de la douăzeci de ani, o piele care, fără zbârcituri, nu mai este ca de saten, o bucurie la mângâiat». «Oare Berty se simțea un Adonis? Nu are importanță pentru un bărbat cum arată, important e ce poate obține. Și sunt atâtea fetișcane care pentru o notă își oferă nurii, unele pentru o masă la restaurant. E-atâta ofertă pe piață. Eu dac-aș fi bărbat ce-aș face? Of!».

Când cu douăzeci și doi de ani în urmă Antonina îi adusese «la vedere» pe Miron Miulescu și pe Florin Chirițescu, Baiazid îi spusese fiică-sii – fără să fie întrebată ce credea despre cei doi băieți – să fie atentă, fiindcă amândoi erau îndrăgostiți de ea. Antonina pricepuse din lipsa de comentarii a maică-sii că îl preferase pe Florin, urâțel și pipernicit, lui Miron care era înalt, suplu, cu un mers de felină, un exemplar după care întorceai capul pe stradă. Atunci Chirata Mareș – Baiazid – se-nchipuise pe sine la vârsta fiică-sii și recunoscuse că l-ar fi ales tot pe frumos, fiindcă la tinerețe ochii-ți fug după sclipiciuri. Frumusețea este o axiomă, în timp ce mintea e o teoremă. Deși optimismul nu era o trăsătură a ei majoră, Baiazid sperase într-o maturizare a lui Miron, trăind lângă două ființe exigente – ea și Antonina – și lângă cele două profesoare, colocatarele lor, femei cultivate, subțiri și nespus de generoase. Baiazid punea pe seama imaturității dorința

lui Miron de-a atrage tot timpul atenția asupra lui ca și obiceiul de-a contrazice pe toată lumea. Oscila totuși între diagnosticul de imaturitate și cel de complex de inferioritate, greu de explicat la o persoană care nu-l justifica nici fizic nici mintal. Viața te-aduce mereu la înțelepciunea populară: «minte are da’ nu-i toată bună» și la năravul lupului care geaba-și schimbă părul. La asta se mai adăugase și trasul la măsea, drept era că fără scandal ci cu mersul rapid la culcare. La acest nou capitol, Miron își asociase o doamnă inginer cu vreo zece ani mai tânără decât el, care făcuse parte din echipa română trimisă-n China. Vizitele lui Miron la această doamnă scurtaseră mult plimbările lui Zuzu, în schimb îl îngrășaseră, fiindcă doamna inginer îl trata cu tot felul de bunătăți, fiind o gazdă primitoare și iubind animalele. Zuzu avea să le pună față-n față pe fosta doamnă Miulescu și pe succesoarea ei. Zuzu era un câine sobru; nu primea nicio tratație care i s-ar fi făcut pe stradă: un biscuit, o bomboană. Și asta fără să fie-nvățat să refuze. Când Miron sau Antonina întâlneau o cunoștință și stăteau de vorbă-n stradă, el se așeza în fund și aștepta răbdător să se termine conversația. Într-o zi, după divorț, în timp ce Antonina-l plimba, Zuzu se smucise și se repezise la o doamnă, sărise cu labele pe ea, încercând s-o pupe și dând frenetic din ciotulețul lui de coadă. «Zuzu, Zuzu» și doamna-l mângâia pe cap. «Bună ziua, doamnă, i se adresase Antoninei necunoscuta, eu și Zuzu ne cunoaștem de pe când îl plimba un domn». «Bună ziua, doamnă, văd că Zuzu duce o viață de societate, în lipsa mea», se străduise Antonina să folosească un ton cât mai «femeie de lume». Doamna scosese din geantă o bomboană de ciocolată și, înainte de-a i-o oferi lui Zuzu, i se adresase Antoninei: «Îi dați voie să mănânce o bomboană?». «Presupun că i-ați mai dat și altădată bomboane, așa că de ce nu i-aș da voie?». În timp ce Zuzu savura bomboana, doamna îl sărutase pe creștet și-i dăduse jos labele. «Bună ziua, doamnă, pa, Zuzu frumos». «Bună ziua, doamnă, mulțumim Pentru bomboană». Doamna intrase într-o curte cam la o sută de metri distanță de casa Antoninei. «Deci așa te-ai îngrășat, „Zuzu frumos”!». Antonina pricepuse din primul moment cine era doamna frumușică, simpatică și cu prezență de spirit. «Nu te fericesc, cucoană, că te-ai pricopsit cu Miron. Nota bună ți-a dat-o Zuzu, care este foarte selectiv în relații. Dacă-ți face asemenea manifestații de dragoste e limpede că nu ești un om rău». Întâlnirea asta îi adusese liniște Antoninei, fiindcă oricât sânge rece ar fi avut și oricât se săturase de Miron, îi ducea grija de parcă ar fi lăsat orfan un copil mic. În momentele astea, îi apăreau

în minte momentele frumoase legate mai ales de librăria și de atelierul lui Florin. Nu spusese nimănui ce pretenții pecuniare avusese Miron la divorț, pentru a nu influența cu nimic relațiile dintre el și prietenii lor. «Nimeni nu te poate înșela, te înșeli tu asupra celorlalți», parcă spusese Goethe, după câte-și amintea Antonina că citise undeva. «Toată viața e o păcăleală, de ce să intervin eu în păcăleala altora, mai ales că tuturor ne place să fim păcăliți, dar păcăliți frumos, cu efort de imaginație, artistic cât de cât».

*

Spitalul devenise pentru Antonina mai mult ca oricând, lumea ei. Parcă nimic nu i se potrivea mai bine decât călătoria prin mințile rătăcite ale pacienților. Parcă ceva i se luminase în privința circuitelor bizare pe care i le prezentau zi de zi, cazuri mai vechi, cazuri noi. Smaranda Velescu, biochimista, amica extratereștrilor care o abandonaseră, sau așa declara ea, trecea pe la Antonina când o știa de gardă. Totdeauna cu prăjituri făcute de ea, delicioase, cu niște cărți interesante, despre care voia să știe și părerea Antoninei. Îi aducea și casete video cu filme unul și-unul, uneori o bluză, un pulover, primite cadou de la foste colege stabilite-n Occident. Smaranda Velescu se număra printre oamenii din a căror conversație reții totdeauna ceva: o remarcă inteligentă, un lucru pe care nu-l știai sau dacă-l știai ți se prezenta și sub altă lumină decât îți era cunoscut, o conversație care te trimitea la o enciclopedie, la un dicționar, la o anumită bibliografie. Când se-ntâmpla să fie în tura de noapte, în timp ce Antonina era de gardă, Marula, asistenta ei îi cerea voie să vină la-ntrevederea cu biochimista. Marula, fată de medici, reușită fără loc la Medicină, fiindcă părinții avuseseră moșii, era frumoasă, deșteaptă și cu o cultură umanistă remarcabilă. Dacă devenise asistentă, se comporta față de medici cum îi cerea ierarhia, fără să-și permită niciun fel de libertăți în gesturi sau în limbaj, adică nu se trăgea cu ei de șireturi, cum se spunea într-un limbaj neacademic. Era măritată cu un conferențiar la Aerospațiale, care-i înfiase fetița dintr-o căsătorie anterioară. Când biochimista fusese internată, Marula o tratase cu toată deferența și nu i se adresase decât cu «doamnă doctor». Spre deosebire de celelalte asistente care, în față îi spuneau «doamnă» iar între ele «nebuna favorită a doctoriței Miulescu», Marula o numea și-n absență «doamna biochimista».

Când Antonina îi spusese că divorțase, biochimista oftase și-i mângâiase mâna: «Pe lumea asta, ori ai capacitatea de-a tolera defectele, ori rămâi singur. Totul depinde, în cele din urmă, de felul cum reușești să-mpaci iluziile cu dezamăgirea. Dacă reușești să le acorzi cantitate egală, ești persoană sociabilă, dacă nu, te-nscrii la singuratici. Am fost și eu măritată în prima tinerețe. Când iluziile mi s-au retezat una câte una, mi-am dat seama că nu sunt în stare să fac față deziluziei și-am divorțat. Când ești singur, de tine depinde cum îți mobilezi singurătatea. Eu mă pot lăuda că nu m-am plictisit niciodată. Și totuși, simt nevoia unui sprijin. Boala îți arată cât de

mult depinzi de alții. Mi-am atașat un cuplu de tineri din bloc, de pe-același palier cu mine. Le-am dat cheile apartamentului meu, le-am făcut testament prin notariat pe tot ce am. Asta îmi dă o oarecare liniște. Nu știu cum o fi în alte lumi, dar pe Pământ se trăiește greu, fizic și psihic. Nu există independență. Ești condiționat social, robul unei mentalități care adesea te duce la intoleranță, robul altora și robul tău însuți. Societatea e o stratificare de ipocrizii. Doamnele mele, nu e pace pe Pământ, nici între oameni, nici în suflet. Și să mai și regreți că, în final, pleci de-aici! Cred că v-am „vitaminizat" destul». Și brusc se ridica, le săruta în creștet pe Antonina și pe Marula, își lua geanta și le făcea semn să n-o conducă. Deși înaltă și bine legată, mergea de parc-ar fi plutit pe ape line. Pentru Antonina și pentru toți medicii care o cunoșteau, femeia asta rămânea un mister, un unicat într-o viață profesională.

*

«La prima tinerețe ești scuzabil pentru prostiile pe care le comiți, fiindcă-ți lipsește experiența de viață și fiindcă ignori cu-ncăpățânare experiența altor vârste, considerând că ție așa ceva nu ți se poate-ntâmpla. Degeaba am întrebat-o pe Antonina: „ce vrei să faci cu băiatul ăsta?", vrând să-i dau de-nțeles că ea și Miron nu se potriveau. Când ea hotărăște ceva n-o poți clinti pentru nimic în lume. Divorțul ei nu m-a-ntristat nici nu m-a bucurat. Am simțit doar că am mai mult aer în casă, de parcă Miron mi l-ar fi sorbit sau mi l-ar fi rarefiat. Miron n-a fost ceea ce mi-aș fi dorit eu pentru Antonina, iar neamțu' ăsta nici atât. Stereotipia scrisorilor lui care diferă de o listă trimisă la băcan, până-n război, doar prin „Doamnă doctor" în capul hârtiei și „cu mii de mulțumiri" la sfârșit, mă scoate din sărite. Acum că a trecut de patruzeci de ani, am hotărât să fiu mai dură cu Antonina. Fosta ei căsătorie venea după o copilărie, o adolescență și primii ani de primă tinerețe petrecuți într-o condiție precară și cu spaimă, în special în anul când i s-a tăiat pensia de orfană de război. Acum, fără s-avem ziua ce visăm noaptea, prin relațiile „socialiste", reprezentate esențial de Gherghina, „furnizoarea casei regale", cum îi spunem noi și profesoarele, și prin relații create între medic și familiile pacienților, ducem o viață decentă. N-am nimic împotrivă ca Antonina să ajute un bărbat văduv, mai mult pe drumuri, prin profesia lui, împovărat cu o mamă și cu două fete în perioadă de creștere. Mă-ngrijorează dezamăgirea care o așteaptă din partea acestui bărbat pe care-l simt interesat, calculat și rece, în timp ce Antonina fierbe de dragul lui, fiindcă nebănuite sunt nu doar căile

Domnului, ci și ale atracției dintre oameni. Sper să nu facă prostia să se mărite cu el. Cred că teama asta a mea este totuși exagerată. N-o văd pe Antonina dispusă să se-nhame la crescut două fete și un bărbat, da, și un bărbat, fiindcă la orice vârstă mai toți bărbații au nevoie de bonă, ca să nu zic de slugă fără simbrie. Acest Bertholdt Braun (Berty!) are ceva greoi, de broască țestoasă, o figură ternă. Mi se pare că alt bărbat mai urât n-am văzut niciodată. Mai tern. S-ar putea să fie la mine și un „transfer de afect”! Tare l-aș vrea plecat în Germania, chiar dacă ar ofta Antonina după el. Cât era măritată, exista totuși o pavăză între ei. Ce-nseamnă să ai copii… Ajung oameni în toată firea, nu mai depind de tine și totuși cred că și din mormânt le duci grija. Nu pot spune că nu mi-aș fi dorit și eu nepoți, în ciuda timpurilor pe care le-am trăit și le trăim. Dar când mă gândesc cât și-ar fi-mpovărat Antonina viața, mai ales dacă nu s-ar fi potrivit exigențelor ei, mai bine că nu-i are».

*

Doru Brediceanu obținuse burse la Medicină, în Germania, pentru gemenii Mioarei. Tot el le găsise o pensiune la München, la o doamnă care-și sporea ajutorul social, închiriind o cameră, iar dacă locatarul dorea îi oferea și masă. Doamna Ilse Strelitz, veselă și comunicativă, îi îndrăgise pe băieți, care dovedeau o disciplină și o ordine mai puțin obișnuite la generația lor, spirit gospodăresc și dorința de-a fi cât mai mult de folos. Când îi vorbiseră de doamna Panea, o a doua mamă pentru ei, Frau Strelitz bătuse din palme și spusese plină de mândrie: «Se cunoaște că sunteți crescuți în spirit german». Vineri după amiaza, cu lista făcută de gazdă, băieții se duceau la cumpărături. Dacă luau ceva pe banii lor, puneau pe masă pentru a-mpărți cu gazda. Sâmbăta sau duminica, dacă nu era de gardă, Doru își îmbarca familia și pe cei doi băieți și ieșeau din oraș făcând o scurtă excursie, sfârșită cu o masă bună la câte un han unde se mâncau feluri tradiționale nemțești, suculente și mult mai gustoase decât ceea ce ofereau restaurantele din orașe. Stanca, Agripina Brediceanu și cei doi băieți, de când se cunoscuseră, își telefonau, își scriau, își trimiteau cărți, iar de când Alecu și Voicu erau la München, fetele, studente și ele, Stanca la Drept, Agripina la Biologie, îi introduseseră în grupul lor de prieteni nemți, care îi acceptaseră imediat, fetele din grup încercând cu ei mai mult decât prietenie.

Sorana Brediceanu, căreia băieții Vlăsceanu îi făcuseră impresie foarte bună, își punea totuși întrebarea asupra motivului pentru care le arăta Doru

atâta interes. «Dorule, mă gândesc cât trebuie să ții tu la Mircea Berbecaru dacă te ocupi atâta de băieții neveste-sii». «Sorana, cu Mircea am fost coleg de la grădiniță, până am plecat în Germania: școală primară, liceu, facultate, spital împreună. Mircea e un om de ispravă, iar copiii ăștia sunt crescuți de el și ține la ei ca și când ar fi ai lui». «Și nevastă-sa?». «Nevastă-sa… e o bună psihiatră, o fire timidă… Foarte la locul ei». Sorana s-ar fi așteptat ca o mamă să vină să vadă cum o duc copiii ei în străinătate. «Ea de ce nu vine împreună cu Mircea să-și vadă copiii aici?». «Copiii merg în fiecare vacanță-n România iar ei nu i se dă viză. Nu are o biografie prea strălucită». «Adică?». «Adică, tatăl ei, comandor de aviație, mort în război în Rusia, era cavaler al Ordinului Mihai Viteazul și decorat cu Crucea de fier». «Înțeleg». Sorana aflase de mult cum trecutul părinților apăsa asupra copiilor ca și prezentul copiilor asupra părinților. Exemplu elocvent erau părinții ei care, după ce emigrase ea, își pierduseră înaltele poziții în care se aflau mai înainte. Remarcase că Doru și Mircea nu vorbeau niciodată despre acea doamnă psihiatră în prezența ei. Plecarea intempestivă din România, la dorința lui Doru, căruia soră-sa îi propusese nu o dată să-l aducă în Germania, propunere totdeauna refuzată, o făcuse pe Sorana să creadă că pe Doru îl mânase la această hotărâre o situație gravă. Dacă ar fi fost ceva profesional sau politic ar fi aflat părinții ei. Nu mai rămânea drept cauză decât o femeie: Doru ori avusese o aventură pasageră, pe care o crezuse fără consecințe și individa se ținuse scai de el și el nu reușise să se descotorosească de ea, ori fusese vorba de o dragoste care l-ar fi dus la destrămarea familiei. A doua ipoteză – deși o durea – i se păruse plauzibilă. Femeile-scai au grijă să-și semnaleze existența cu telefoane, cu anonime cu orice strică unei căsnicii. Discreția, suferința în tăcere și respectul față de familia bărbatului iubit aparțineau femeii de calitate.

După o vacanță, băieții Vlăsceanu îi arătaseră Soranei o mulțime de fotografii în care apăreau mamă, tată, copii. Cum dăduse cu ochii de mama băieților, Sorana simțise neliniștea care te cuprinde ori de câte ori o bănuială ți se adeverește. Era sigură că femeia brună din fotografii, cu ochi de căprioară, cu un zâmbet dulce, copilăresc, cu un corp de adolescentă, dar de o feminitate care țâșnea din el și-n fotografii, acea doamnă doctor Mioara Berbecaru, îi trimisese pe ei în Germania. Soranei îi încolțise și bănuiala că Doru și Mircea erau legați nu numai de o viață-ntreagă de camaraderie ci și de aceeași femeie, Mircea știind de legătura dintre Doru și nevastă-sa. Începea să-nțeleagă de ce Doru nu mai călcase-n România de zece ani de

când plecaseră. Maică-sa venea-n Germania la doi ani o dată, conform legilor românești în vigoare, și nu se mira că fiu-său nu dădea niciun semn că-i era dor de România. De câte ori Sorana și fetele merseseră în Țară, Mircea Berbecaru, cu familia, era plecat din București. Să fi fost o simplă-ntâmplare sau un cod între Doru și Mircea? După atâția ani de ce se temea Doru? De focul care s-ar fi aprins din nou sau de teama de-a afla altă femeie decât cea pe care-o iubise? Stanca era-ndrăgostită de Alecu Vlăsceanu, Agripina de Voicu. Băieții se purtau rezervat cu ele, considerând că nu se cădea să le trateze ca pe oricare altele, din considerație Pentru părinții fetelor și Pentru propriii părinți. Și ei erau îndrăgostiți: Alecu de Stanca, Voicu de Agripina. Dacă ar fi fost să dea frâu liber dorinței, băieții de mult le-ar fi trecut pe fete prin patul lor și fără frica de-a le lăsa însărcinate, fiindcă fetele moderne foloseau contraceptive. Elanurile senzuale băieții Vlăsceanu și le potoleau cu fete pentru care culcatul nu-nsemna mai mult decât mâncatul unei prăjituri. Ei se temeau să nu pară niște profitori: să nu se creadă că s-ar fi-nsurat de dragul cetățeniei germane. Nici fetele Brediceanu și nici ei nu erau genul flușturatic. Proveneau din familii în care soții se respectau unul pe altul și nu aveau preocupare mai importantă decât de-a face niște oameni din copiii lor. Băieții se sfătuiseră telefonic cu Mircea – confidentul lor – să le ceară sau nu de neveste pe fetele Brediceanu: Mircea abordase subiectul cu Doru. Sorana, care-și cunoștea fetele, vedea în povestea lor de dragoste repetarea poveștii ei cu Doru. Vorbise deschis cu fetele și-nțelesese că erau pierdute de dragul celor doi români. Mult mai avantajos pentru fete ar fi fost să se mărite cu nemți. Și pentru ea, Sorana, mult mai avantajos ar fi fost să se mărite cu cineva care intra-n vederile părinților ei decât cu un obscur doctoraș de provincie, care nici măcar frumos nu era. Sorana se-ntreba încă la peste un sfert de secol ce relații ar fi fost între ea și Doru dacă nu i-ar fi făcut un copil fără voia lui, asumându-și tot ce-și asumă o femeie care face un copil fără asentimentul partenerului. Tocmai acest gest temerar îl cucerise pe Doru și era sigură că tot el îl determinase să renunțe la o mare dragoste a vârstei mature.

Nu mai avea nicio-ndoială în privința legăturii dintre doctorița psihiatră – mama gemenilor Vlăsceanu – Doru și Mircea. Se-ntreba doar cum se succedaseră în viața acelei femei, pe care grozav dorea s-o cunoască.

Alecu și Voicu, încurajați de Mircea Berbecaru abordaseră deschis cu Doru problema căsătoriei lor cu fetele Brediceanu. «Nene Doru, îl atacase Alecu, noi ne dăm seama că fetele dumneavoastră pot aspira mult mai sus

decât la niște Auslenderi ca noi. Nu vrem să le-ncurcăm viața. Ori ne-nsurăm cu ele, ori ne-ntoarcem frumos în România». Doru ceruse timp de consultare cu nevastă-sa și cu fetele. Un gând îi umbrise bucuria. Își amintise telefonul Mioarei prin care voia să afle dacă el zicea «da» sau «nu» cu privire la căsătoria ei cu Mircea. Numai el și Mioara știuseră câtă durere însemnase acel «da». Acum o-ntreba el pe Mioara dacă era de acord ca băieții ei să se-nsoare cu fiicele bărbatului iubit de care buna ei credință o despărțise. «Dacă se iubesc… și dacă tu și soția ta n-aveți nimic împotrivă…». «Mioara, din clipa când te-am cunoscut am căutat să te ocrotesc. Prin asta am înțeles să duci o viață fără ascunzișuri. În despărțirea noastră tu ai fost ghidul meu moral. Ce nu ne-a fost dat nouă, să le fie măcar copiilor noștri». «Îți mulțumesc, Dorul meu dor». Mioara închisese telefonul, fiindcă nu voia s-o audă el hohotind de plâns. «Măcar dacă aș avea ce să-i reproșez lui Mircea», se mustra pe sine, fiindcă atâția ani și atâția mii de kilometri nu-i șterseseră din minte cei doi ani de pasiune cu Doru. Atâția ani evitase s-o cunoască pe Sorana, ceea ce nu se mai putea, devenindu-i cuscră.

Mioara ceruse pașaport, viză pentru R.F.G. și i se acordaseră. Mergea împreună cu Mircea să ceară mâna fetelor, așa cum se cuvenea. Antonina, care fusese de două ori în vizită la Brediceni, îi spusese cum se bucurase Doru de prezența ei și cum o strânsese-n brațe. Era un fel al Antoninei de-a bate șaua ca să priceapă iapa, adică să priceapă Mioara că dacă-i întindea lui Doru mâna ca unui necunoscut, abia atunci i-ar fi dat de bănuit nevestesii. Mioara încerca să se gândească la orice altceva decât la momentul întâlnirii cu Doru.

Diplomat, Mircea o luase-n brațe pe Sorana, în timp ce Doru o strânsese o clipă la piept pe Mioara și-i sărutase colțul buzelor, amândoi uitând să mai respire. Sorana și Mioara își întinseseră mai întâi mâna, se măsuraseră o clipă din ochi, apoi se sărutaseră ca două viitoare rude. Sorana îi făcuse Mioarei impresia unei femei cu o voință de fier, un om cu picioarele bine înfipte-n pământ, care dacă-și punea ceva-n gând nu se lăsa fără să-l realizeze. Acum Sorana își înțelesese bărbatul. Mioara avea ceva catifelat, îmbietor în toată ființa ei potolită, ceva tainic pe care voiai să-l pătrunzi. Inteligentă, spirituală, cu mare grijă de-a nu jigni, foarte discretă, nedorind să facă efect, Mioara i se păruse un om interesant, dincolo de farmecul ei feminin. Mioara, Doru și Mircea se purtau ca niște oameni cu amintiri comune pe care le evocau cu plăcere. Nici măcar o privire echivocă între

bărbatul și femeia care se iubiseră. În prima noapte după venirea celor doi oaspeți din România, Doru nu dormise nicio clipă. La-nceput se făcuse că doarme, până ce Sorana prefăcânduse că-l crede adormit, se-ntorsese cu spatele spre el. Cu ochii-n tavan, nemișcat ca o piatră mormântală, Doru se străduia să-și înăbușe oftatul. Deși amândoi știau că erau treji, n-aveau curajul să zgândăre unul coaja de pe rana celuilalt și să vorbească deschis. Era modul lor de-a se menaja reciproc fiindcă între ei nu se crease acea comuniune care să te ducă la sinceritatea față de celălalt ca față de tine însuți. Mioara și Mircea nu dormeau nici ei.

Mircea, socotind-o pe Mioara parte din propriul suflet, când o văzuse-n pat, se aplecase deasupra ei, o mângâiase pe frunte și-i șoptise: «Știu cât de greu îți e. Vrei să stai singură?». «Nu». Și Mioara îi luase mâna de pe frunte, i-o sărutase și i-o udase de lacrimi. Omul ăsta o luase cu sufletul făcut țăndări. Pentru Mioara, nimeni mai mult decât Mircea nu-i merita respectul și sinceritatea. El își asumase riscul de-a n-o vedea niciodată vindecată de Doru. Mircea o mângâia mai departe pe frunte și-i șoptea la ureche: «Trecem noi și peste asta». Se urcase în pat, o luase-n brațe și o legăna ca pe-un copil. Lui îi sângera sufletul, dar ce vină avea Mioara pentru boala de care nu se vindecase. Pe Mircea Berbecaru îl putea vindeca cineva de dragostea pentru ea? Cum sufletul și trupul Mioarei tânjeau după Doru, sufletul și trupul lui tânjeau după Mioara. Mioara îi luase amândouă mâinile, i le sărutase cu evlavie și își îngropase fața în ele. Mircea cu greu își înfrânase dorințele erotice pe care i le trezea femeia de lângă el, nevrând să strice nevoia ei de castă comuniune a sufletelor. Cu aceeași înfrânare începuse căsătoria lor și Mircea nu avea de ce să se căiască. Chiar dacă Mioara s-ar fi gândit la Doru, lui Mircea niciun trup de femeie nu-i dăruise mai multă voluptate. «Abia aștept s-ajungem la noi acasă», șoptise Mioara și-i sărutase mâna. Stanca și Agripina, viitoarele ei nurori, o-ndrăgiseră pe Mioara din primul moment. Din privirea caldă, maternă în care le-nvăluise, înțeleseră că femeia din fața lor dorea să le iubească, fiindcă-și iubea copiii și le considera parte din ei. Le mângâiase pe obraz și le șoptise ca pe o taină: «De-acum înainte am să am patru copii».

În săptămâna petrecută în casa lui Doru, Mioara nu se purtase ca un musafir. Strângea masa, punea farfurii, pahare, tacâmuri în mașina de spălat, le așeza la locul lor în dulap, cu toate protestele Soranei. «Ai venit în vizită ori să faci treabă?», protestase Sorana. «Așa cum ne-am împărțit copiii, împărțim și treburile gospodărești. Eu nu sunt un musafir, sunt mama

adoptivă a fetelor tale și tu mama adoptivă a băieților mei». Orice spunea Mioara suna firesc, fără nicio notă melodramatică. «Mama adoptivă a fetelor mele și marea dragoste a bărbatului meu», se gândea Sorana, fără ostilitate, însă cu mâhnire. De când se știa fusese frumoasă, elegantă, crescută-n belșug, între oameni cu situații înalte în lumea științifică, anturată, curtată. Prin căsătoria cu Doru își nemulțumise părinții. Îi îmbunaseră cele două nepoate hazlii, deștepte și tare lipicioase, pe care le-ar fi dorit tot timpul lângă ei. Plecarea Soranei în Germania îi dăduse peste cap și ierarhic-profesional și sufletește. Relațiile lor cu Doru erau corecte și-atât. Nu simulau nici ei față de el, nici el față de socri afecțiune. Un merit îi recunoștea totuși: nu căutase niciodată să le-ndepărteze de ei pe Sorana și pe fete. Și în România, și de când era în Germania, auziseră despre el numai lucruri bune din punct de vedere profesional și uman. Vina lui Doru față de ei era una și bună: era altceva, altcineva decât și-ar fi dorit ei pentru fata lor care, luându-și-l de bărbat, se dovedise fără ambiție socială. Deși nu era de ici de colo, ca străin, s-ajungi șef de secție în cel mai important spital din München și nici să predai în Germania la o facultate de medicină, relațiile dintre socri și ginere nu se schimbaseră. Cu doamna Agata Brediceanu cuscrii erau în relații de politețe: își telefonau de Paște și de Crăciun. În Germania, doamna Brediceanu stătea la fiică-sa, iar la Doru nu se ducea decât invitată de Sorana, pe care o prețuia fără vreo mare tandrețe între ele, înscriindu-se astfel în tipul clasic de relații noră – soacră.

După noaptea nedormită, când în mintea lui Doru defilaseră cei doi ani de foc trăiți cu Mioara și când simțise că după zece ani – timp arhisuficient pentru ca ochii care nu se văd să se uite – o dorea cu patima din ziua despărțirii. La un moment dat, trăgând întâmplător amândoi de aceeași ușă, Doru îi șoptise Mioarei «Toată viața am să te iubesc», iar ea își lipise obrazul de mâna lui, i-o sărutase și se refugiase-n baie ca să se liniștească, încercând să nu plângă.

Seara, din camera oferită ei și lui Mircea, Mioara se uita pe fereastra care dădea spre o grădină, simțind că Mircea se apropia de ea, șoptise: «Mi-e tare dor de casa noastră». «Mie mi-e dor de noi doi» și Mircea se lipise de spatele ei și-i pusese capul pe umăr. «Pe el l-ai iubit și-l iubești, dar viața ta, gingășia ta sunt ale mele», își spunea-n gând Mircea. «Mâine dac-ar apărea o femeie care să mă adore, nu te-aș da pe tine pentru ea. La ce bun să fii iubit dacă nu iubești? Fericirea mea chinuită este că te iubesc», își tot spunea el în gând.

Monologurile și dialogurile în gând, în orice fel de relație, sunt mai dese decât exprimările verbale. Gândul te clarifică față de tine însuți și menține ambiguitatea dintre tine și alții, element esențial al relațiilor și cu apropiații și cu aceia care alcătuiesc decorul larg al vieții tale.

Cele mai frumoase gânduri rămân necunoscute, parcă așa spunea Goethe. Poate și cele mai frumoase trăiri. Imaginația omului este și rai și iad. În gând iubești cel mai mult, ucizi dar și-ngropi ce ți-au ucis alții.

Căsătoria fetelor Brediceanu cu băieții Vlăsceanu se petrecuse în cadrul strict al familiei. Pentru luna de miere cele două cupluri se duseseră-n Spania.

Săptămâna petrecută de Mircea și de Mioara în casa Bredicenilor fusese un supliciu pentru toți patru. Niciunul n-avusese curajul spovedaniei în patru. Sincer, dar fără cuvinte se purtase Mioara față de Mircea: nu-i ascunsese suferința care o sfâșia în prezența lui Doru.

Înapoindu-se-n România, Mircea și Mioara se-ntorceau la rutina lor pașnică, afectuoasă, fiecare străduindu-se să-i facă viața cât mai frumoasă celuilalt. Doru și Sorana – la rutina lor: unul iubind, celălalt purtându-se impecabil, plin de atenții, ca substitut de iubire. Întâlnind-o după zece ani pe Mioara, Doru își dăduse odată mai mult seama că se-nsurase cu Sorana, îndatorat de actul ei temerar de-a face un copil, fără nicio promisiune de căsătorie din partea lui, anterioară copilului. El era un rob al datoriei. Sorana și Mircea – robi ai dragostei. Mioara – sclava buneicredințe.

Și viața înainta pas cu pas spre sfârșit.

*

Antonina, ca într-o monomanie, își îndrepta întreaga ființă spre Bertholdt Braun. Și-ar fi luat pâinea de la gură numai să știe că familia lui nu suferea de foame.

Baiazid considera a-și fi făcut datoria de mamă spunându-i fiică-sii ce părere avea despre Bertholdt Braun. Baiazid avusese norocul să se mărite din dragoste cu omul care merita. Războiul îi curmase lui viața iar ei i-o tulburase și spiritual și material. Din 1942 trăia într-o lume pe care nu și-o-nchipuise. Ea era dovada vie a puterii omului de-a îndura și de a se adapta. În lumea kafkiană în care trăia ar fi putut să aibă un bărbat alături. Știa însă că din purgatoriu ar fi transformat în adevărat infern viața a trei ființe: a fiică-sii, a ei, a eventualului ei partener de viață. Din punctul ei de vedere fiică-sa, Antonina, se măritase îndrăgostită de Miron, fază care nu se transformase în iubire. Căsnicia lor, ca multe altele, ținuse în virtutea

inerției. Picătura care pusese capăt inerției fusese băutura la care se dedase Miron în ultimele luni de conviețuire cu Antonina. Ea, dacă și-ar fi pus în minte să-l vindece sau cât de cât să-l cumințească, ar fi reușit, fiindcă se putea spune că Miron îi știa de frică. Numai că interesul ei pentru el ajunsese la cota zero. În ceea ce-l privea pe Berty, Antoninei i se potrivea o vorbă a unui bătrân psihiatru: «dragostea, dacă nu e chiar oarbă, are oricum albeață-n ochi». Cât dorești un om, îi ierți toate păcatele. Cu spiritul ei critic, Antoninei nu-i putea scăpa aspectul interesat al relației dintre ea și Berty, interesat din partea lui. Sigur că taciturn, posac și cu aspectul lui de broască țestoasă – trăsături pe care nu și le ignora – nu era insensibil față de silueta mlădioasă a Antoninei și față de mintea ei în permanentă efervescență. Iar dacă acestor calități li se adăuga și grija maternă pe care i-o purta de ce n-ar fi acceptat-o? De ce n-ar fi profitat, zicea Baiazid.

*

Viața devenea din ce în ce mai greu de suportat. Gazele abia mai pâlpâiau noaptea. Mai mult decât oricând, femeile-și dovedeau eroismul: ziua slujbă, noaptea gătit la aragazul cu duzele mărite, meniuri care să poată fi mâncate reci, ziua neavând pe ce să-ncălzești mâncarea fiindcă rețeaua electrică de uz casnic nu era concepută pentru consum intens, siguranțele sărind din cinci în cinci minute la suprasolicitare. Prin urmare nici în aparate electrice nu aflai mântuire, nemaivorbind la cât ar fi costat consumul, presupunând că rețeaua ar fi rezistat. Spălatul pe bucățele, în bucătărie, tot noaptea, cu apă încălzită pe aragaz. Dormitul cu căciula-n cap, trasă până-n vârful nasului, cu mănuși, cu halate peste pijama, cu pături peste plapumă, încât te culcai pe spate și stăteai nemișcat până dimineața, când erai uimit că te mai aflai în viață. Dovada că poporul român nu voia să piară era conceperea unor copii în asemenea glaciațiune.

Antonina, exasperată, îi chemase pe cei de la gaze cerându-le să umble la robinetul țevii de alimentare, ca măcar noaptea să aibă gazele cât de cât presiune și o flacără utilă, nu feștilă de candelă. Muriseră oameni otrăviți cu monoxid de carbon, fiindcă dormiseră cu gazele aprinse, cu cărămizi puse peste ochiurile aragazului. Antonina, ca toată lumea, lărgise duzele aragazului. Lângă patul maică-sii ținea un radiator – atât suporta rețeaua – care încălzea cu trei-patru grade atmosfera, adăugându-se celor șapte-opt produse de soba de teracotă. Când aveau șaisprezece grade în casă era sărbătoare. La Psihologie se vorbea de principii de viață. În restul teritoriului problema era supraviețuirea. Antonina se mira cum de chirurgii

mai operau și cum de operații nu mureau toți. La ei, la agitați, era liniște ca niciodată. Era limpede că frigul bătea toate procedeele terapeutice. O infirmieră definise cel mai plastic efectul frigului: «e-un frig de-nghează rahatu-n om».

Antonina era toată ziua cu inima cât un purice de grija maică-sii. Cu stenoză mitrală și cu anevrism de aortă, tratament mai bun decât frigul nici că se putea. Baiazid se spăla noaptea, gătea împreună cu Antonina, iar ziua stătea sub plapumă, scoțându-și afară doar mâinile, cu mănuși de lână. Celei pentru dreapta îi tăiase vârful degetului mare și pe al arătătorului, ca să poată întoarce foile cărții când o citea. Nu voia s-o mâhnească pe Antonina, nu-i spunea cât își dorea moartea. «La ce bun anevrism de aortă și stenoză mitrală dacă nu mori nici pe frigul ăsta? Or fi oameni cărora le-o părea rău că-i ia Dumnezeu în vremurile astea polare? Că doar nu s-or aștepta să trimită Occidentul gaze cu găleata! Doamne! Care dintre poeții latini spune: „Singura salvare a învinșilor este să nu spere în salvare”. N-am sperat nicio clipă că Occidentul avea să-și pună pielea la bătaie ca să ne scape de comunism pe noi. Marilor puteri puțin le pasă de statele mici; le folosesc ca pioni pe tabla de șah a intereselor proprii. Pe vremea lui Dej era teroarea pușcăriei. Între ’65 și ’70 parcă mai slăbise nițel șurubul. Bătea un vânt călduț. Acuma pentru ce murim de frig și de foame? Ca să ne plătim datoriile și ca să devenim independenți? Și nici măcar nu ni se spune clar pentru ce suferim. Secretomania asta în jurul cauzei reale a chinurilor pe care le-ndurăm te duce cu gândul la un genocid planificat. Dirigenții noștri chiar n-or ști ce-nseamnă, în cazul celor mici, ca noi, ce-nseamnă independența? Posibilitatea de-a alege de cine să depinzi. Să zicem că mâine scăpăm de comunism, și? întrebarea e: de cine o să depindem? Eu sunt sigură că n-am să mai apuc schimbarea – schimbare, fiindcă Dumnezeu n-a lăsat niciun copac s-ajungă pân’ la cer. S-ar putea să fie mai bine? Poate. Mai rău? Și asta se poate. Răul nu are limite». Baiazid simțea că i se-apropia sfârșitul, calmă, liniștită, moștenire de la străbunii ei care, păzind oile în vârf de munte, se gândeau la moarte ca la o trecere firească dintr-un loc într-altul, unde, gândeau ei, aveau să dea și peste lume cunoscută și peste necunoscuți. Spre deosebire de ei, deși crezând într-o viață viitoare, nu și-o imagina în niciun fel. Vulgarizând, în privința vieții viitoare, era bine să-ți amintești că socoteala de-acasă nu se potrivește cu cea din târg. În lumea pământeană, Baiazid socotea de datoria omului să fie cinstit și să se ferească de păcate, oricare ți-ar fi fost credința. Ea se

conformase acestui principiu pe care i-l inoculase și Antoninei. Spre deosebire de Baiazid, care se situa pe poziția ortodoxismului, credință rugătoare, Antonina, în fața incorectitudinii se situa pe poziția militantă a catolicismului. În fața ei, incorectitudinea nu rămânea niciodată neamendată verbal, fiindcă mai mult nu-i stătea-n putere. În legătură cu exprimarea acestei atitudini, Baiazid o-ntreba: «Azi ți-ai dat limba pe cute?». În timp ce pe Baiazid incorectitudinea, prostia agresivă, cu ifose o întristau, pe Antonina o revoltau în asemenea hal că nu putea nici apă să bea o zi-ntreagă, după asemenea întâlniri, din ce în ce mai frecvente. Baiazid era sigură că numai existența ei și grija pe care i-o purta o făcuseră pe Antonina să-și pună frâu revoltei și să n-ajungă la forme pasibile de trimis după gratii. Pacientelor ei care, fără boli psihice, ajungeau la Central, din epuizare fizică și psihică și care, în accese de nervi, blagosloveau regimul și pe conducătorii lui, Antonina le explica blând, răbdător, să se calmeze și să-și țină gura, fiindcă nu schimbau nimic prin revolta lor, ci doar își puneau familia-n primejdie: își lăsau copiii fără mamă și cu ștampile de părinte deținut politic iar pe bărbat dat afară din slujbă. Când îi veneau asemenea cazuri, Mioara stătea să plângă. În fața lipsei de coloană vertebrală a unor colegi și a elogiilor acestora la adresa regimului, Mioara se făcea n-aude nu vede. Antonina îi lua în vârful coasei. Într-o zi când un asemenea oportunist le explica necesitatea unor sacrificii pentru atingerea unui scop înalt, Antonina, uitându-se fix la el, îi spusese pe un ton lugubru, tonul ei de-nghețat apele: «Numai de n-am răposa pe una din treptele care duc la acest scop. Până atunci, dăm examen la selecție naturală. S-ar putea muri și din hăulituri». Poporul român era fatalist. Pentru un popor, vecinii erau parte esențială a destinului. Antonina nu s-ar fi dezis de poporul român în fața nimănui. Pentru toți cei care vedeau numai defectele românului avea un diagnostic: sănătosul nu-i crede bolnavului, bogatul săracului, sătulul flămândului. Nu se revoltau românii în fața comunismului la care-i condamnaseră marile puteri? Nimeni nu se gândise să-i judece pe eschimoși că-ndurau ghețurile și nu se duceau mai la sud, că doar aflaseră și ei că lumea nu se termina la Polul lor. Omul simplu habar n-avea de Yalta. Simțea însă că dăduse ceva peste el, cum ar fi dat grindina, trăsnetul, apele mari. Antonina își accepta destinul și cu toată revolta care clocotea-n ea, îl accepta pe-al Țării. În cadrul acestui destin colectiv însă nu era obligatoriu să fii lingău, turnător și nici să nu respecți normele elementare ale bunei cuviințe, cum era de pildă păstrarea curățeniei, grija de-a nu-ți deranja

vecinii, grija pentru bunul public. Să-i pretinzi omului să fie erou ar fi trebuit să-ncepi cu tine însuți, să-i pretinzi să fie civilizat, indiferent de regim, era o pretenție legitimă. În profesia ei, să nu-ți fi păsat de pacient nu ținea de regim. Ținea de regim incapacitatea de-ai oferi bolnavului tot ce i-ar fi folosit, neglijența și nepăsarea față de pacient, furtul din medicamentele și din hrana lui nu le puteai imputa regimului.

Baiazid dusese o viață-ndestulată, o viață de provincie plăcută, cu vizite între cunoscuți, cu petreceri de sărbători, viața pașnică și decentă a clasei de mijloc din România mare. Când dăduseră băncile faliment și tatăl Chiratei Caraion pierduse tot, familia se vedea deodată săracă: nici trăsură, nici cai, nici jupânească, nici fată-n casă. Adio mese-ntinse, pline de toate bunătățile. Și asta se-ntâmplase de azi pe mâine. Familia avea o rezervă care trebuia drămuită cu chibzuință: diamantele aduse de bunicul Caraion în România și bijuteriile doamnei Caraion, mama Chiratei. Judecând retrospectiv, Chirata Caraion, devenită Mareș, poreclită Baiazid de fiică-sa, considera falimentul băncilor, prima și decisiva ei întâlnire cu farmecele capitalismului. Chirata Mareș fusese mai puțin șocată de «virtuțile» comunismului, printre care deposedarea claselor avute și chiar izgonirea oamenilor din propria casă, asemuind statului de tip nou bancherii care te lăsau sărac. Spre deosebire de neamurile prigonite – aromâni, armeni, evrei – care-nvățaseră s-adune valori la purtător, neamurile majoritare și neclintite puneau temei pe pământ, pe clădiri, pe ceea ce semnifica stabilitate și durată. Băncile puteau fi asemuite vampirilor, în timp ce statul comunist făcea totul la vedere. Unei clădiri din care erai evacuat i se dădea o destinație publică sau se schimbau locatarii, conform principiului revoluționar și post-revoluționar: «ridică-te tu, să m-așez eu». În regimul comunist, Baiazid trăise de azi pe mâine: când avea, când n-avea slujbă, temeiul fiind pensia de orfană de război a Antoninei. Dumnezeu avusese milă de părinții și de socrii ei pe care-i adunase înaintea celui de-al doilea război. Plecaseră din lumea căreia-i cunoșteau binele și răul. Tatăl ei, negustor, om cu carte, mama, cucoană acasă, cu pension la călugărițele catolice, socrul ofițer de artilerie, cum îi fusese tot neamul, de când trecuse, în 1880, din Transilvania în Oltenia, soacra, fată de mari proprietari de păduri în Gorj, cu pension la călugărițe. Familia Mareș, ajunsă-n Regat, se legase de armată, fiindcă acolo puteai învăța fără cheltuială, încât și preoții din familie erau tot militari. Chirata Mareș era sigură că regimul comunist n-avea să dureze o eternitate, însă destul pentru o viață de om. La ce i-ar fi adus schimbarea n-avea rost să se

gândească. La optzeci de ani ai ei, se gândea la despărțirea de lume – de-ar fi fost cât mai ușoară – și la Antonina, pe care, spre mângâierea ei, o lăsa trup și suflet alături de prietenii ei: Mioara, Mircea Berbecaru, Florin, Marta Chirițescu și, deși în Germania, de Doru Brediceanu. În privința lui Berty nu-și făcea iluzii. Nu doar fiindcă nu-i era deloc pe plac, dar și pentru că avea greutăți cărora nu era nevoie să-și mai adauge alta, mai ales că Baiazid cunoștea capacitatea nervoasă a fiică-sii. Cu ea Baiazid vorbea deschis despre plecarea din lume, lăsând toate lucrurile rânduite și prevenind-o că anul 1989, presimțea, era anul despărțirii. Inima ei abia mai pâlpâia și-ncepuseră și niște tulburări urinare, al căror diagnostic, pretindea Antonina, era neclar, ceea ce Baiazid se făcuse că nu pricepe. Antonina era într-o mare dilemă: să-i spună? să nu-i spună? Până la urmă, hotărâse că era inutil să-i spui unui bolnav adevărul când nu-l puteai ajuta cu nimic sau când nu avea de clarificat vreo situație în vederea plecării din lume. Într-o săptămână, în care Antonina nu se mișcase de lângă ea, Chirata Mareș – Baiazid – plecase lin din lume, plânsă de toți câți o cunoscuseră, lăsând un gol de durere în viața celor două profesoare, colocatarele ei. Se mutase la cele veșnice, un om pe care dacă-l întrebai ce mai făcuse, cum o mai dusese de când nu vă mai văzuseți răspundea totdeauna: «am trăit».

*

Dintr-o cutie cu amintiri Antonina scosese cana de lut a maică-sii, o spărsese și o-ngropase în curte la rădăcina unui trandafir. Bunicii Caraion, cât mai avuseseră vie la Odobești, își invitau prietenii toamna la cules. Avea fiecare cana cu numele lui scris de olar. Așa le comandase bunicul. Cum mai pleca unul din invitați în Cea lume, i se spărgea și i se-ngropa cana. Venise și rândul ultimei. Antonina îi luase lung seama înainte de-a o izbi de perete. Îngropând-o, simțea cum își îngroapă o parte din viață, cea trăită lângă singura ființă căreia nimeni nu-i putea lua locul. Peste groapa micuță aprinsese o lumânare și stătuse s-o păzească de vânt. Flacăra-i tremura «cum tremurăm noi când suntem pe Pământ. E gol înăuntru, e gol în afară. Baiazid, acum pot plânge pe săturate, nu cum m-ai învățat tu: „Nu plânge în fața nimănui”. Iartă-mă că plâng în fața ta, acolo unde ești».

*

În viața Antoninei, Berty era un tovarăș pe sărite, lipsind cu lunile din București pentru diverse prospecții geologice. Nelipsite erau însă cererile lui de alimente. Doar începutul și sfârșitul listei difereau de cele de pe vremea când își vorbeau cu «dumneavoastră». Începutul era «Dragă

Antonina», pe la mijloc apărea și o frază privind activitatea lui, iar încheierea era «Cu drag Berty», în loc de «cu mulțumiri Bertholdt Braun». Prezența lui sporadică și grija pe care o avea de familia Braun atenuau cât de cât golul lăsat de Baiazid. La-nceputul lui decembrie 1989, într-o zi când Antonina era de gardă, trecuse s-o vadă Smaranda Velescu, biochimista cea vizitată de extratereștri. Contrar obiceiului ei, de-a-și lua rămas-bun în camera de gardă, de data asta biochimista o invitase pe Antonina s-o conducă. O apucase de braț și-i comunicase cu o voce în care se simțea îngrijorarea: «Draga mea doamnă doctor, *ei* mi-au comunicat că din douăzeci decembrie să stau cât pot în spațiu acoperit, să evit strada și să n-ascult de-ndemnul nimănui, să mă prefac bolnavă și după ce va fi ce va fi – nu mi-au spus ce – să nu fraternizez cu nimeni și să nu-mi manifest față de nimeni părerile. Am ținut să vă spun toate astea fiindcă vă prețuiesc. În zilele acelea încercați să fiți în spital». Pe șaptesprezece decembrie seara, la Cinemateca de pe Magheru se prezentau filme de absolvire ale studenților la regie-film, de la IATC. Antonina fusese invitată la această modestă gală de un actor, fost pacient, tatăl unuia dintre absolvenți. «Ați auzit, doamnă doctor, ce se-ntâmplă la Timișoara? Mi-a telefonat fiu-meu cel mare. E revoluție». Antonina chiar nu știa nimic. A doua zi cei care ascultaseră *Europa liberă* șușoteau între ei. În prezența Antoninei și a Mioarei, o doctoriță, fostă colegă de facultate cu doctorița Muscalu, soție de mare știab în chimie, o-ntrebase: «Dragă Monica, soțul tău, fiind atât de apropiat de cine știi, ce spune despre ce se petrece la Timișoara?». «S-au adunat niște derbedei care sparg vitrine, fură, fac zarvă. Asta e tot. Nu mai plecați urechea la *Europa liberă*». Colega Monicăi Muscalu, simțindu-se cu musca pe căciulă, ca ascultătoare de *Europa liberă*, tăcuse. Antonina tăcuse și ea, deși informată de altă sursă. Pe douăzeci decembrie, Antonina luase metroul până la Universitate, vrând să cumpere, în vederea Crăciunului, niște mici cadouri de la magazinele din pasaj. Ieșind la suprafață pe partea dinspre Colțea, o izbise un bubuit de tun, neîntrerupt. Antonina se-ntâlnise cu un pictor cunoscut prin Florin Chirițescu. Pictorul ducea într-o mână o sacoșă, în cealaltă un brăduț. «Ce se-ntâmplă?», îl întrebase Antonina. «Trage Ceaușescu-n oameni!». «Unde?». Pictorul dăduse din umeri și-și văzuse de drum. Dinspre Colțea alergau, descompuși la față, cu părul vâlvoi, un băiat și-o fată. «Ce se-ntâmplă?», îi întrebase Antonina. «În fața bisericii, unul a-mpușcat un tânăr. E baltă de sânge pe trotuar», îi răspunseseră ei gâfâind, continuând să fugă. Primul impuls al Antoninei o-ndemna spre Colțea, dar îi

sunaseră în cap cuvintele biochimistei «să stați cât mai mult în spațiu acoperit». Coborâse din nou în pasaj. Oameni necunoscuți între ei vorbeau deschis despre revoluție. Părea că pe toți îi părăsise frica. De fapt curajul celor din stația de metrou era mai ales interogativ: «De unde se trage?». Călătorii nu mai făceau pe surzii și pe muții și nu mai apărea nimeni să spună «Sunt manevre», cum s-ar fi-ntâmplat cu un an mai înainte, când în orice mulțime se găseau voci liniștitoare, emanații ale oficialității. Antonina își repeta ca un disc defect: «Să fi explodat mămăliga? Să fi explodat mămăliga?». Și altă întrebare: «Să fi explodat de la sine? Să nu fi turnat în ea nimeni nimic?». Întrebări care aveau să-și capete răspunsul prin urmările evenimentelor. Nimic n-o tulbura mai mult pe Antonina decât lucrul neclar. Un singur gând o liniștea și i se părea un dar de la Dumnezeu: anume că Baiazid scăpase de aceste-ntâmplări în fața cărora Antonina se simțea descumpănită și, fire neîncrezătoare, nu-și făcea iluzii în privința lor. Un gând nu-i dădea pace: «De n-ar fi mai rău…». De totdeauna Antonina se aflase pe poziția optimistului din bancul vremii: «*Pesimistul:* mai rău de-așa nu se poate. *Optimistul:* ba se poate, ba se poate». Bancuri-chintesență, aparent glumeață, a realității.

Din pasajul de la Universitate, Antonina îi chemase la telefon pe Mioara – de care abia se despărțise – și pe Mircea; hotărâseră să-și facă provizii alimentare: pâine, apă minerală, paste făinoase, orez, margarină, bomboane. Mircea pornea imediat cu mașina să le-adune, dacă se-ngroșa gluma, Antonina n-avea să mai plece la ea acasă. Antonina le telefonase profesoarelor, colocatarele ei, lui Florin și Martei. Le transmisese cele spuse de biochimistă «sfat primit de la o persoană foarte importantă». Importantă, se gândea Antonina, indiferent de unde-i veneau avertismentele – din cer sau de pe pământ – de vreme ce ele se adevereau.

Antonina aterizase la Berbecari. Avea cheile apartamentului lor cum și ei, ca și profesoarele, le-aveau pe-ale Antoninei de-acasă. Mioara și Antonina, cu urechea ciulită și cu ochii țaglă pe ecranul televizorului din bucătărie înfășurau la sarmale pe orbește. Mircea Berbecaru avea dubii cu privire la spontaneitatea mișcării, nu în privința străzii, ci în privința Televiziunii și a celor care vestiseră plecarea, fuga lui Ceaușescu de pe Comitetul Central, cu elicopterul. Ciudat că un post de televiziune, care trebuia să-și înceapă emisiunea la șase după amiază, funcționa la orele douăsprezece. După știința lui Mircea, un asemenea post nu pornește să emită, apăsând pe un buton, cum ai aprinde un bec. Deci, dacă erai atent,

vedeai că o parte a spontaneității era bine clocită. Masele erau ușor de stârnit mai ales având motive de nemulțumire, frigul din case fiind cel mai elocvent sfetnic de revoltă.

Din 23 până pe 30 decembrie Mircea nu mai ieșise din Spitalul de urgență, iar Mioara și Antonina de la Central. La Urgență veneau mereu oameni răniți, bătuți, la Central mai puțini, șocați, leșinați. Nimeni nu ți-ar fi putut spune cine erau teroriștii și de ce mai trăgeau și după 25 decembrie. Erau de reținut: îndemnul oficial către țărani să-și ia fiecare de la Colectivă ce era al lui și declararea industriei românești drept «un morman de fiare vechi». Mai târziu, domnul Poul Thompson, primul reprezentant al F.M.I.-ului, sosit în România postrevoluționară, declarase: «România trebuie să devină o țară consumatoare». Ca pregătire pentru îndeplinirea acestei meniri, porcii mureau de foame în crescătorii și erau azvârliți în gropi cu var, cai de rasă pură englezească mureau și ei tot de foame, televiziunile prezentând telespectatorilor scheletele acestor victime ale noii viziuni economice a unei Românii democratice. Sistemele de irigare erau distruse, tratându-se fiecine cu câtă țeavă-i trebuia pe-acasă. Privatizările se făceau pe niște sume pe care câteva mii de cerșetori le-ar fi adunat în maximum o lună. S-ar fi putut spune, fără păcat, că Piața Universității din București funcționase non-stop și consecvent organizată.

Realiști de felul lor, și, ca urmare, puțin entuziaști Mircea, Mioara și Antonina așteptau de la noul regim doar mai multă căldură și mai multă mâncare.

Întoarcerea cojocului pe dos a multora din jurul lor, unii cunoscuți pentru posturi importante pe vremea ante-decembristă, ca și transformarea ateilor în dreptcredincioși creștini, făcându-și cruci până la buric, nu-i uimiseră. Omul care vrea să trăiască bine, oricând și oriunde, nu se-mpiedică de scrupule, un fel de gropi în drum în care calcă doar proștii. Cine se mira, ca picat din copac, degeaba trăise în comunism – degeaba pe lume – pentru a distribui toate premiile umanității numai acestui regim. O continuare psihologică a comunismului o reprezenta frica omului față de om: o părere diferită politic față de a unei rude, față de a unui prieten de-o viață, te putea duce la o ruptură definitivă cu persoana în cauză. Oameni care nu deținuseră niciun post pe bază politică în comunism și care nu se angajaseră în niciun partid după, se înverșunau unii împotriva altora de parcă s-ar fi luptat pe viață și pe moarte pentru cine știe ce comoară. Nici comunismul nu produsese atâtea rupturi definitive între oameni câte se petrecuseră în

1990. Mircea povestea că o pacientă a lui, o doctoriță de optzeci de ani, partizană a lui Iliescu, invitată de o verișoară primară la o masă de familie, găsise sub șervet poza lui Iliescu. «Ți l-am adus în poză ca să nu suferi de dorul lui». Doctorița se ridicase de la masă și spusese. «Mulțumesc pentru grațioasa atenție. Am și eu o rugăminte: nici la moarte să nu ne mai vedem». Se produsese în români o ebuliție mintală, ca la oala cu presiune, care la o anumită temperatură elimină aburul prin niște orificii, cu un șuierat ca de tren de pe când nu apăruseră linii electrice în transportul feroviar. Nici înfricoșătorii ani ai comunismului, începând cu 1947, nu aduseseră atâta ură între români cât 1990. Anii de teroare în care oamenii se temeau și de umbra lor, tăcutul și-nghițitul oricărei păreri, de frica pușcăriei, își arătau roadele: schilodirea sufletelor, incapacitatea de-a accepta părerea altuia. Antonina, ferindu-se să-și exprime gândurile față de colegi și față de orice cunoscut, începuse să se-ntrebe dacă românii doriseră cu adevărat căderea regimului sau doar schimbarea lui Ceaușescu. Dacă erau apți pentru o schimbare majoră, bruscă, fără stadii intermediare de pregătire. În țările în care comunismul arătase o anume liberalizare, oamenii suportaseră schimbarea fără traume dezastruoase, a se vedea revoluția de catifea din Cehoslovacia. Până-n România catifeaua fusese-nlocuită cu glaspapir de râșpăluit cărămida. Dintr-un om învățat să rabde, să-și accepte destinul, apărându-l însă, cu o judecată călită la vitregiile istoriei, românul devenise brusc arțăgos, cu brișcă la brâu și nu împotriva unui dușman din afară sau doar a foștilor potentați, care nici ei nu puteau fi judecați la grămadă, ci împotriva omului care dusese același trai cu el până-n 1989.

O separare majoră o provocase Piața Universității din București – «spațiu liber de comunism». Frecventai sau nu frecventai Piața. N-o frecventai, erai procomunist. De curiozitate trecuse și Antonina pe acolo și printre niște cunoscuți îl întâlnise pe un fost coleg de facultate, mai tot timpul director de policlinică, om care călătorise pe unde cu gândul nu gândeai; umbla majestuos prin Piață, cu ultimul copil, de la cea mai recentă nevastă, un băiețel de trei ani, pe care-l purta atârnat cu picioarele pe după gât. Antonina privise mirată la băiețel, căruia-i plăcea să umble de-a călare și mai zicea din când în când «diii, căluț!» deși lac de sudoare de la soarele care-l bătea-n cap. Fostul coleg răspunsese privirii mirate a Antoninei: «Să țină minte cum au luptat părinții lui împotriva comunismului și-a „emanaților”». Antonina, înghițindu-și hai sictirul care-i stătea-n gât,

spusese cu un glas neutru: «Sperând că o să aibă o memorie excepțională, spre deosebire de tatăl lui» și se dusese la metrou.

În copilărie, trezindu-se direct în comunism, singura comparație cu trecutul întemeindu-se pe amintirile maică-sii, care nu idealiza trecutul, simțise anomalia și opresiunea regimului, egale cu aerul întregii suflări din jurul ei. Anul 1990 i se părea cel mai urât din viața ei, cel mai deprimant cu privire la propriul popor, care nu-nțelegea că-ndemnul la distrugere și la negarea totală a patruzeci de ani de muncă pornea dintr-un calcul destinat unei robii către alți stăpâni. Când un potentat al banului declarase că numai proștii sunt săraci, nimeni nu-l întrebase cum el – chintesență a inteligenței – ajunsese miliardar. În Antonina se produsese o ruptură, o neîncredere în oameni mult mai gravă decât fereala din vremea comunismului. Mulțumea lui Dumnezeu că Mioara, Mircea, Chirițeștii, Doru gândeau ca ea, rămăseseră oameni ai dialogului. Florin o pomenea mereu pe răposata doamnă doctor Amalia Stoicescu. Ea le spusese adesea: «Copiii mei, nicio schimbare n-o să mai aducă lumea la normal. O anomalie are să fie-nlocuită de altă anomalie. Să nu vă entuziasmați de schimbări. Cine-a spus: „Schimbarea domnilor – bucuria nebunilor” a rezumat mii de ani de istorie. Să vă rugați lui Dumnezeu de sănătate și să vă păstrați mințile-ntregi: fără entuziasme».

Antonina își spunea în fiecare zi: «noroc de nebunii mei; lumea lor e neschimbată ca un mit. Simt însă că numărul depresivilor crește. Sunt curioasă cu cine-mi va mai veni însărcinată vreo schizofrenică și dacă șeful o să-mi ceară să nu-i trec numele în anamneză».

Niciodată nu-i fusese mai silă de viață. Mioara și Mircea, care niciodată n-avuseseră de gând să plece din Țară și-i mâhnise faptul că le plecaseră copiii, mulțumeau lui Dumnezeu că se-ntâmplase așa. «Speranța moare ultima». «Speranța a murit înaintea mea», își spunea Antonina. Când se mai învățase cu noul spirit inchizitorial al conaționalilor ei, Antonina sunase la biochimistă. Două săptămâni nu răspunsese nimeni. Într-o zi o sunase pe Antonina o doamnă care dorea s-o vadă, în numele biochimistei. Doamna îi adusese un exemplar din *Biblia lui Șerban Cantacuzino*, perfect conservat, o cruciuliță de aur bătută-n rubine, cu un lanț model venețian și o scrisoare: «Draga mea doamnă doctor, vreau să vă las ceva care să vă amintească de mine. Obiectele durează mai mult decât noi oamenii. Dumnezeu să vă aibă în paza lui.

19 decembrie 1989 Smaranda Velescu»

Tânăra doamnă, care se prezentase cu obiectele și cu scrisoarea, îi povestise Antoninei că la-nceputul lui decembrie, Smaranda le făcuse acte de vânzare pe apartament și donație pentru cavoul părinților ei de la Bellu. Din 20 decembrie nimeni n-o mai văzuse. Moștenitorii aflaseră că din 15 decembrie își suspendase telefonul. Nici la Institut nu mai știa nimeni nimic despre ea. Antonina își dădea seama câtă pricepere la oameni avea biochimista, judecând după tânăra profesoară – moștenitoarea – care ar fi putut foarte bine să-și însușească biblia, crucea și lanțul în loc să i le aducă destinatarei. Profesoara și soțul ei o căutaseră pe biochimista printre morți, printre vii, pe la toate spitalele din București și din Țară, fără niciun rezultat. Dulapul de haine îi era plin, cel de la bucătărie la fel. Pe o măsuță erau lăsați bani pentru plățile curente și un carnet de CEC pe numele profesoarei, cu cincizeci de mii de lei, sumă frumușică în 1990. Pentru toți câți o cunoscuseră, Smaranda Velescu avea să rămână cea mai misterioasă ființă din viața lor. Poveste cu final deschis.

*

În toate acele zile tulburi ale lui 1989 și ale lui 1990, familia Braun se aflase la Sibiu, comunicând cu Antonina telefonic. La un moment dat telefoanele încetaseră. La toate încercările Antoninei, la Sibiu răspundea o doamnă cu accent săsesc, informând-o că familia Braun plecase la București de pe douăsprezece ianuarie. Telefonul din București suna în gol. Pe Antonina, la-nceput tăcerea asta o-ngrijorase, ca până la urmă s-o enerveze. «Mă umplu de draci», își spunea în sine. Dacă nu muriseră cu toții, unul putea să îi dea un semn de viață. Pe listele de morți nu figura niciun membru al familiei Braun. Antonina își călcase pe suflet – «nici nu vreau să știe careva cât sunt de proastă» – și telefonase din nou la Sibiu, în repetate rânduri, la toate orele din zi și din noapte. Niciun răspuns. Se obișnuise cu greu, cu multe eforturi de autopsihoterapie să nu se mai mustre pentru proasta investiție sufletească pe care o făcuse într-un om: «Mi-am depus toți banii la o bancă falimentară. Cum s-o fi simțit bunicul când de azi pe mâine s-a trezit cu munca lui și-a străbunicului dusă pe apa sâmbetei, fiindcă avusese încredere în bănci? Capitalul sufletesc și cel bănesc se aseamănă? Se aseamănă! Același gol în creier și durere-n capul pieptului când pierzi. Pierzi mai mult decât capitalul, pierzi încrederea în oameni. Recunoștința e grea povară! Trebuia să trăiesc cincizeci de ani ca să fac asemenea descoperire!». Din 1989 până în 1992, Antonina se obișnuise cu absența lui Berty, cum te-nveți cu durerile reumatice. În 1992, Antonina

acceptase misterioasa dispariție la fel de misterioasei biochimiste, confidenta extratereștrilor, ca și dispariția prea puțin misterioasei familii Braun, când, pac, se trezește cu o cartă poștală ilustrată purtând ștampila

Stuttgart:

«Dragă Antonina,

M-am stabilit cu familia la Stuttgart. Lucrez în profesia mea. Fetele fac studiile aici, una medicina, cealaltă un liceu pedagogic. Mutti s-a hotărât pentru casă de bătrâni.

Sper să ne vedem în 1993. Cu drag

Berty»

Nicio adresă. «În Stuttgart pe dreapta!», își spusese Antonina spre a face haz de necaz. Dacă tot dispăruse fără niciun cuvânt din viața ei, ce rost mai avea revenirea asta din morți? «Scrie de parc-ar fi plecat săptămâna trecută. Unde ești tu, Baiazid, ca să-mi arunci o privire mai grăitoare decât un roman fluviu, în privința domnului Bertholdt Braun, pe care l-ai citit dintr-o ochire? Bine că Mutti s-a hotărât să nu mai fie slugă fără simbrie și s-a dus să-și trăiască liniștită câte zile o mai avea».

Dacă în momentul în care primise ilustrata l-ar fi avut în față pe Berty, cu toată educația primită de la Baiazid, Antonina i-ar fi azvârlit în cap cu orice s-ar fi nimerit. «Ce și-o fi-nchipuit idiotul?; că m-agăț de pantalonii lui ca să mă ia-n Germania? Dar nici Mutti – dacă a făcut asemenea podoabă pe lume – nici ea să nu dea un telefon de rămas-bun?!». Fetele: a mare deșteaptă și rea, toată venin, a mică la limita de jos a mediocrității, pentru ca Antonina să fie generoasă. Proasta familiei, singura care afla scuză în fața Antoninei, era blândă și afectuoasă.

Cu toată prietenia dintre ele, Antonina n-o-ntreba niciodată pe Mioara ce mai însemna-n sufletul ei Doru Brediceanu, nici Mioara nu spunea o vorbă în legătură cu Bertholdt Braun. Cu un gest firesc, Antonina îi întinsese Mioarei carta poștală, cu fața imprimată în sus, ca pe tavă. Mioara luase lung seama ilustratei pe care într-un colț scria *Stuttgart.* Îi bătuse inima și se schimbase la față, gândindu-se că era de la Doru. «Întoarce-o și citește-o», îi spusese Antonina cu un ton persiflant. Mioara o citise de-atâtea ori că o-nvățase pe dinafară. I-o-ntinsese Antoninei fără niciun cuvânt, cu un chip înțepenit. «Ei, ce zici?». Mioara, cu un glas pierit, al omului trecut printr-o mare emoție, bâiguise: «Ce să zic?». «Față de asemenea nesimțire ce să zici?». Și Antonina luase din mâna Mioarei ilustrata și dăduse s-o rupă. Mioara o apucase energic de brațe. «N-o rupe, fiindcă din minte tot n-ai

cum s-o izgonești. Nu știi când ai să simți nevoia s-o recitești. Inutil să distrugem obiectul dacă ne rămâne imaginea lui». Pe Mioara o ducea gândul la norocul în viață: să iubească, să fie iubită și să nu aibă ce reproșuri să-i facă omului iubit. La botezul primei nepoate a ei și a lui Doru, el îi șoptise: «În ființa asta cât lingura curge sângele tău și-al meu, încununarea și perpetuarea dragostei noastre». După ispășirea păcatelor de șapte ori câte șapte, cu Stelian Vlăsceanu, urmează extazul cu Doru și căldura unei legături trainice cu Mircea, un om cum nu credea că era al doilea pe lume. Antonina, femeia asta inteligentă, profesionistă ireproșabilă, distinsă, cultivată, cu un simț al dreptății neclintit ca o stâncă, de ce avusese parte în viața ei intimă? De iubirea unui om de talent și de caracter – Florin Chirițescu – pe care-l prețuia și-l simțea ca o rană fiindcă nu-l iubise, de Miron Miulescu, frumos, deștept, dar monument de-ncăpățânare, de flecăreală și de nepăsare, de Bertholdt Braun, alt monument de nepăsare și de ingratitudine, fiindcă după cum se purtase la vedere, nu văzuse în Antonina decât vacă de muls, iar despre intimitatea dintre ei doi ce să fi bănuit când un om pleacă pentru totdeauna de lângă tine fără măcar să-ți dea un telefon, tratându-te ca pe-un agent informator care ți-ar fi pus bețe-n roate și te-ar fi-mpiedicat să-ți vezi visul cu ochii. Blânda și răbdătoarea Mioara, gata oricând să facă pace între oameni, dacă l-ar fi avut în față pe Bertholdt Braun, după ce-i citise inspirata compoziție de la Stuttgart, i-ar fi dat peste ochi cu ilustrata, abținându-se de la un comentariu care i-ar fi făcut ei rău să-l rostească. «E multă urâțenie pe lume, dar nesimțirea și ingratitudinea sunt ca lepra; mănâncă, descompun». Mioara se scuturase de parcă s-ar fi umplut de gângănii și deodată-i apăruse-n minte scena de neșters când Stelian Vlăsceanu sugrumase pisicuța, un firicel de viață și de gingășie. Mioara se aruncase la pieptul Antoninei și-ncepuse să plângă. Ilustrata lui Bertholdt Braun îi adusese la suprafață toate umilințele, toate nedreptățile-nghițite-n viață de un copil orfan de pe urma războiului antisovietic, cu mama moartă de tuberculoză, părăsită de prima dragoste pentru că nu reprezenta o partidă. Ca și la morți, când ne plângem propria moarte, revoltată împotriva nedreptății care i se făcea Antoninei, Mioara își plângea propriile dureri.

Se desprinsese de la pieptul Antoninei și ca și când s-ar fi rușinat de o faptă nepermisă, se dusese-n colțul cabinetului și cu fața la perete își ștersese lacrimile. Simțind-o mai aproape ca oricând, Antonina îi pusese

mâinile pe umeri, își lipise obrazul de creștetul ei și-i șoptise: «Mioara, să nu-i spui lui Mircea».

Mioara și Antonina nu erau firi confesive. Dacă n-ar fi provocat-o Antonina, exprimându-și proasta părere despre Stelian Vlăsceanu, Mioara n-ar fi pomenit nici măcar episodul cu pisicuța. Era însă atât de-nspăimântată, încât groaza din ea nu mai aflase stavilă și trebuia dezvăluită unui om care-i putea fi și sfătuitor. Antonina își îngăduise o singură aluzie privind legătura Mioarei cu Doru Brediceanu, când Mioara nu mai găsise motiv să evite vizita în Germania. Trebuia să-și cunoască viitoarele nurori și viitoarea cuscră. Atunci Antonina îi atrăsese atenția să nu se poarte cu Doru de parcă atunci l-ar fi văzut prima oară, dându-i de-nțeles că asemenea atitudine ar fi părut nefirească. După ce furia i se mai domolise, Antonina începea să regrete că-i arătase Mioarei ilustrata. Când vezi că te-ai înșelat asupra unui om, ție, celui de bună-credință, îți este rușine. Rușine de credulitatea și de slăbiciunea ta. Cât învestise Antonina în omul ăsta pe care doamna doctor Ioanițiu nu-l scotea din «prostu-ăla de neamț»! Câte închipuiri înaripate cărora dorința te robește. Pentru a fi dreaptă cu Bertholdt Braun, el însemnase liniștea urmând furtunii, liniștea de care avusese mare nevoie după douăzeci și unu de ani de balcaniadă cu Miron Miulescu. Și gândul i se-ntorcea la anul 1989 când mintea ei îl aureolase ca pe un om de nădejde, în compartimentarea lui existențială strictă, în calmul, în echilibrul lui, când ea pierdu-și cele mai dragi ființe: pe Baiazid, perfect conștientă că zilele-i erau numărate, și apoi pe Zuzu, cokerul ei auriu care, bătrân, surd, orb, cu un rar lătrat lugubru, nu se mai mișcase de lângă Baiazid, petrecând-o până la poartă la plecarea definitivă; după două săptămâni de la despărțirea de ființa cea mai dragă lui, Zuzu murise lângă patul pe care-l veghease o lună, cu botul pe papucii aceleia pe care nimeni n-o putea înlocui. Organizarea calmă, prezența tăcută a lui Berty în acele momente îi fuseseră un sprijin comparabil cu al Mioarei și al lui Mircea care-i erau ca frați și cum avea să afle mai târziu, al lui Doru Brediceanu. De când aflase cât de bolnavă era doamna Mareș, Doru trimisese bani pentru Antonina, rugândui pe Mioara și pe Mircea să i-i dea ca din partea lor. Ei cumpăraseră la iuțeală un loc la Bellu și-l pregătiseră, încât o scutiseră pe Antonina de multă bătaie de cap. Peste câteva luni, nu-i lăsase inima să nu-i spună Antoninei de unde proveneau banii. Într-o viață de om puțini sunt cei care, cu timpul, nu se devalorizează, ca banul micșorat prin inflație. Lui Berty îi luminase Dumnezeu mintea: nedându-și adresa, evitase

ruptura dintre el și Antonina care, la furie neagră, i-ar fi scris niște cuvinte pe care nu i le-ar fi șters din minte nicio căință, oricât de sinceră, știut fiind că o faptă rea se poate îndrepta printr-o faptă bună, în timp ce vorba spusă ori scrisă nu se mai îndreaptă cu nimic. Ea și Berty nu-și povestiseră nimic legat de partenerii lor de viață și nici vreun fel de confidențe nu-și făcuseră. În ceea ce-i privea pe ei doi, nu-și declaraseră niciodată nimic. Luându-și la depănat cronologic viața, Antonina-și amintea ca prin vis că o dată Berty îi spusese: «Te-aș vrea în casa mea», pe tonul lui egal, în așa fel că această singură declarație căzuse pe un moment de neatenție al ei ca și acela în care Miron Miulescu îi spusese că o iubea iar ea, ca răspuns, îl întrebase dacă mai era iaurt în frigider. Berty nu-și schimbase cu nimic atitudinea în fața distracției sau a refuzului Antoninei, refuz legitim în ochii lui, dat fiind ce-nsemna «în casa mea»: pietre de moară legate de picioare.

Cunoscând firea fiică-sii, Baiazid o rugase să numere măcar până la douăzeci, înainte de-a da o replică, iar răspunsul la o scrisoare să-l lase la dospit măcar o zi. Toată viața, în fața enervărilor, Baiazid făcuse recurs la rațiune. Deși armâncă sută la sută, Baiazid avea mult mai multă stăpânire de sine decât fiică-sa, armâncă numai pe jumătate; drept era că și în jumătatea după tată, Antonina moștenise revolta străbunicilor ei, trecuți din Ardeal în Regat. Armânii fugiseră din Grecia, ardelenii din Imperiul austro-ungar. În vinele Antoninei curgea năduful a două neamuri care tăcuseră, înduraseră și-nghițiseră până le-ajunsese cuțitul la os. Așa își părăsiseră locurile lor de baștină, luându-și lumea-n cap. Oricui i s-ar fi făcut o nedreptate, Antonina o semnala, simțind cum îi clocotea sângele și suferind într-atât încât în ziua cu pricina i se punea un nod în gât care o făcea să nu bea nici apă. Nu suporta s-audă români spunând că le era rușine că sunt români. După 1989, oricui ținea un asemenea discurs îi spunea: «Granițele sunt deschise, duceți-vă-n altă parte, luați-vă altă cetățenie și spălați-vă de rușinea de-a fi român».

O doctoriță o scotea din sărite, încât făcea tot ce putea ca s-o ocolească. Fiică de profesori universitari, cu vilă, călătorii în străinătate, burse, măritată cu medic, fiu de medici, profesori la Medicină, membră de Partid, căreia nu i se-auzise glasul sub comunism, devenită brusc virulentă național-țărănistă, dacă ar fi fost după ea, te-ar fi dat afară din spital pentru simpla bănuială că nu-i împărtășeai convingerile de circumstanță, care o situau în rândul autoproclamatelor elite. Antonina, pe care simțul umorului n-o părăsise, mai ales al celui negru închis, îi asemăna cu bolșevicii pe toți

acești ultra. Aceeași intoleranță ca a blândului Lenin. Măcar ăsta spusese: «Moral este tot ce folosește Partidului». Postdecembriștii, după Antonina, justificau definiția, numai aparent umoristică, a independenței: «posibilitatea de-a alege de cine să depinzi». Intern se-alesese independența: «dependența de o minoritate etnică prin care să-ți asiguri guvernarea»; extern: «virarea dinspre Răsărit spre Apus». Înlocuirea internaționalismului comunist cu internaționalismul capitalist, despre care nu se putea spune «așa-zis», nu-i stârnea Antoninei entuziasmul. Impresia, care se transforma în certitudine, că Țara se juca la masa verde a complicităților menind-o ștergerii de pe hartă, îi anihilase Antoninei orice umbră de simpatie pentru politicieni. «Ăștia și-ar vinde și mamele din cimitir numai să fie la putere». Furia ei obișnuită, care-și aflase până atunci o țeava de eșapament, se transformase într-o permanentă tristețe, chiar în deznădejde. Doamna doctor Stanca Ioanițiu care o prețuia și-i dăduse mereu dovezi de afecțiune o-ntrebase-ngrijorată: «Ce e cu tine? Când începuseși să te contaminezi de melancolie, te-am îndepărtat de melancolici, dar acum?». «Acum… dacă m-ați putea propulsa pe o altă planetă». «Ce corăbii ți s-au înecat?». «Se-neacă Țara». Doamnei doctor i se lungise chipul și abia se ținea să nu plângă. Parcă primise o lovitură-n plex. «Antonina, în comunism prin ce-am supraviețuit? Prin microuniversul interior: citit, muzică, teatru, cinema, albume de artă, călătorii mai mult imaginare decât reale… Ne țineam gura, ne feream de unii pe care-i știam…». «Acuma trebuie să te ferești de toată lumea. Ai impresia că toată Țara s-a transformat în Securitate. Oameni față de care-ți spuneai părerea, fără consecințe, astăzi parcă sunt pișcați de streche». «Antonina, cu profesia noastră, umblând în măruntaiele mintale și sufletești ale semenilor noștri, te așteptai ca românii să se transforme-n heruvimi, după comunism, în care s-a exploatat tot ce este mai rău, mai josnic în om?». «Nu. Dar nici să văd revărsarea asta de ură și dezbinarea asta într-un popor. Doamnă doctor, sunt îndurerată și dezamăgită exact de cine n-ar fi trebuit. Ideea națională e de rușine. Ce mi-era naționalismul pe vremea lui Dej, ce mi-e astăzi. Greața psihică e o stare la fel de oribilă ca și greața fizică». «Să bem un ceai de lămâie ca să ne degajăm fierea, și odată cu ceaiul să-i dăm dracu' pe toți». Și doamna doctor Ioanițiu o sărutase pe Antonina pe frunte, ca pe-un copil pe care vrei să-l consolezi de o nereușită. Antonina își adusese aminte vorbele lui Florin Chirițescu, de prin anii '58-'60: «Dom'ne, să ne ocupe unii care să ne conducă serios și noi să le plimbăm câinii». «Suntem autoocupați, pentru

moment, și plimbăm câinii unora care conduc Țara ca pe-o trotinetă. Mai rămâne să vedem cine o să ne ocupe, momentan prin internet; ce o fi om mai vedea.»

În asemenea stare de spirit o aflase pe Antonina ilustrata lui Berty. «Oricum e o „scriere” dezinteresată: nu cuprinde nicio listă de alimente».

*

În 1993, Berty o sunase din București, de parcă nu s-ar fi auzit din ajun, s-o anunțe că venise în România pentru o săptămână, cu un grup de geologi nemți. Voia s-o vadă. Îi detaliase compartimentarea timpului său și al grupului, propunându-i Antoninei să strecoare întrevederea lor printre aceste obligații. Antonina făcuse efortul de-a nu-i spune că întrevederea lor nu era obligatorie, numărase până la douăzeci, după care îi detaliase compartimentarea timpului ei, propunându-i lui Berty să-și aleagă o pauză între obligații, în care să strecoare și întrevederea lor. Se văzuseră de două ori pe teren neutru, la restaurant. Conversația se desfășurase în jurul familiei, al profesiei lui Berty, interesul cel mai mare Antonina manifestându-l pentru Mutti și pentru așezămintele de bătrâni din Germania, la standarde la care nici nu puteai visa în România, ca de altfel la întregul sistem de asistență socială nemțesc, demn de admirație și de invidie.

Antonina se uita la Berty ca și când atunci l-ar fi cunoscut. Niciun cuvânt de reproș, nicio atitudine de om jignit. Se uita și-l evalua, dându-i dreptate maică-sii, acel ochi de vultur și nas de copoi care fusese Baiazid. Se uita la un om greoi, prea împovărat de grijile proprii și destul de indiferent pentru a mai afla timp să se preocupe de efectul său asupra altui suflet. Lava incandescentă, care-i pârjolise Antoninei sufletul și trupul, se răcise, transformându-se în cenușă. Berty era prost, cum îl socotise doamna doctor Ioanițiu? Vocabularul lui românesc, redus la vreo cinci sute de cuvinte – cât aprecia Antonina – dădea impresia de limitare și de banalitate. La această penurie se adăuga și totalul lui dezinteres față de efectul pe care-l producea asupra celorlalți. «Să nu fi fost eu femeia pe care să-și cheltuiască el imaginația, căreia să fi vrut să-i facă impresie? Le oferea tuturor acest tratament egalitar în nepăsare?». Antoninei nu-i venea să creadă, în 1993, că ea fusese femeia în sufletul căreia cu zece ani mai înainte, se insinuase bărbatul din fața ei. Berty se-nstrăinase de ea? Nu. Ea se-nstrăinase de sine. «La urma urmei ce știu eu despre Berty? Am mâncat eu cu el un blid de

sare, ca să-l fi păscut zi de zi?». Sunt momente în viață când oamenilor li se pare că altcineva le-a trăit trecutul.

La câteva zile de la despărțire – în mod cordial, Berty lăsându-i Antoninei adresă și număr de telefon – Antonina, care-l credea ajuns în Germania, primește un telefon prin care Berty îi solicita o-ntâlnire urgentă. La controlul vamal de la aeroport, îi fuseseră oprite niște documente, hărți geologice, spunea el, care fuseseră înaintate nu știa căror autorități și, ca urmare, i se interzicea să părăsească România până la clarificarea situației. În concluzie: avea nevoie de un avocat și anume de o doamnă cu prestigiu, cunoscută de o lume-ntreagă. Prin fiica doamnei avocat, psihiatră, colegă de spital cu Antonina, lui Berty i se-ndeplinise dorința. Antonina nu vrusese să știe despre ce fusese vorba. Situația se rezolvase, Berty însă n-avea să mai calce în România șapte ani.

*

După ’89, descinsese din Occident un psihiatru care emigrase cu ani buni în urmă; plecat dintr-o vilă, cu mașină la scară, fiu al unor oameni de știință, de prestigiu, mâncase de când se știa pe lume, numai la C.O.Ș, era căsătorit cu o doctoriță din *high life*, frumoasă, mondenă, alpinistă. Psihiatrul, devenit occidental, voia să demonstreze cu tot dinadinsul că psihiatrii români – desigur nu toți – făcuseră jocul regimului, internând disidenți față de regim și aplicându-le, la ordinele Securității, tratamente de decerebrare. De multă vreme se vorbea despre asemenea cazuri în Rusia. Antonina, lucrând la Central, văzându-se periodic și cu psihiatri din alte centre din Țară, nimeni nu-ndrăznea să pomenească de asemenea cazuri la ei sau n-auziseră de ele? Oricum, doamna doctor Ioanițiu, Antonina și Mioara nu prezentau garanțiile moral politice pentru a li se-ncredința transformarea în legume a unor opozanți pe față ai regimului sau măcar bănuiți. Antonina se-nspăimânta restrospectiv la ideea că ar fi fost pusă în fața unei asemenea comenzi. Ce făcea: își dădea demisia ori învăța potențialele victime să simuleze idiotizarea, făcându-le tratamente fără consecințe? Și demisia și descoperirea pactizării cu «dușmanul», prin simulare, ar fi adus-o și pe ea la tratamente de decerebrare. Mulțumea lui Dumnezeu că o scutise de asemenea dilemă. Altmiteri învățase să se-ndoiască de orice. «Așa ceva nu se poate» era o propoziție care lipsea și din mintea și din vocabularul ei. Putea să jure că nu cunoscuse asemenea cazuri, ceea ce nu-nsemna că ele n-ar fi existat. Oricum regimul nu fusese atât de tâmpit să folosească asemenea procedee în mijlocul Bucureștilor. Presa pusese vajnic mâna pe

subiect; câțiva psihiatri răspunzând acuzațiilor, negaseră că ar fi participat la asemenea practici, care nici nu le fuseseră cerute. Minunea, chiar dacă ținuse mai mult de trei zile, obosise și se stinsese-n coadă de pește. Față de colegi, doctorii acuzați nu se disculpaseră în niciun fel și nici nu suferiseră vreo pedeapsă. Familia niciunei victime nu venise s-arate cu degetul pe vreunul dintre medicii incriminați. Într-asemenea măsură se temeau încă de fosta Securitate? După 1989, România părea să sufere de o boală ciclică. Mereu mai apărea din actele defunctei Securități alt informator, dar nu oricum, ci evident la ordinul cuiva și anume când personajul, luându-și avânt, dădea semne că incomoda pe cineva undeva. Mulți dintre cei demascați, pentru a-și acoperi trecutul, făceau mari valuri cu privire la lustrație, apel la purificare morală. Uitau că orice regim reprezintă un pact tacit între șleahta ajunsă la putere și o mulțime surdo-mută: populația care i se supune. Din exces de zel lustrațional, unii uitau principiul înțelepciunii de-a nu face valuri, verificat de o-ntreagă istorie. O doamnă prezentabilă, agreabilă, bine îmbrăcată, în fine o femeie cu alură, cu un discurs inteligibil, de om cultivat, prezentă pe la tot felul de emisiuni ale televiziunilor, plasată într-un post important postdecembrist, o ținea ca gaia mațu' cu lustrația, uitând că nici partidul din care făcea parte – revendicându-și rădăcini istorice – nu se compunea din heruvimi. Enervați, cei din propriul partid trăseseră de sub covor notele informative date Securității de doamna în cauză, note obligatorii în postul pe care aceasta îl ocupase până în 1990. Culmea ridicolului o provocase chiar doamna: ea nu știuse că acele informații – în realitate benigne și fără prejudicii pentru nimeni – ajungeau la Securitate, situând-o astfel într-o inocență atemporală.

Perfidia acestor exhumări consta în faptul că niciun dosar de informator nu era făcut public, pentru a se vedea cât rău făcuse informatorul și cui anume. De câte ori mai apărea câte un «demascat», acesta-și continua viața prosperă nestingherit, printre egalii săi cărora încă nu le venise rândul la demascare. Blazată, lumea nici nu se mai mira să afle că nu știu ce elită intelectuală făcuse parte din corul de ciripitori al Instituției.

Antoninei nu i se păruse niciodată viața socială mai insalubră decât după 1989. Până atunci lucrurile fuseseră bine delimitate: «ei și noi». «Ei» se delimitaseră acuma perfect, într-o șleahtă a tâlhăriei la drumul mare, într-o țară în care Justiția – puțina necoruptă – ducea tava în spectacol, în care jaful și vinderea de țară se practicau fără o minimă decență. Corespondentul în viața străzii era mitocanul care dacă-ți dădea brânci și protestai îți zicea:

«Ce? E democrație». În România democrația echivala cu a nu da socoteală nimănui.

Antonina se refugia în istorie, în muzică, în tricotaj, văzându-se doar cu Chirițeștii, cu Mioara și cu Mircea și vorbind în fiecare săptămână la telefon cu Doru Brediceanu. Ea, de când ajunsese doctoriță, nicăieri nu se simțea mai relaxată și mai acasă decât între pacienții ei, a căror lume nu o schimba niciun regim, lume exclusivistă și intangibilă. «Doamne, binecuvântează-i pe nebuni», își sfârșea ea rugăciunea de seară.

*

În 1998, Florin Chirițescu, omul cel mai cumpătat din lume, făcuse o pareză pe stânga, remisă, care, lăsându-i o anume greutate în vorbire, un fel de poticnire în fața unor cuvinte, îl făcuse să se-nțeleagă prin scris chiar cu ai casei. Intrând în jocul tăcerii, Antonina îi scria și ea, el zâmbind când îi citea întrebările, răspunsurile sau comentariile. «Antonina, eu îți scriu fiindcă vreau să rămâi cu amintirea vorbei mele de pe când eram întreg. Dar tu de ce mă lipsești de clopoțeii glasului tău, de expresia feței care-ți însoțește fiecare cuvânt? De ce mă pedepsești?». Cu glas tremurat Antonina abia reușise să articuleze: «Am vrut să intru-n joc». Îi venea să plângă. Pe versoul biletului ei Florin îi scrisese: «Jocul a-nceput în 1960; acum doar a luat altă formă…». Biletul ăsta Antonina avea să-l păstreze toată viața. «Doamne, de ce nu m-ai ajutat să-l iubesc?!».

Mioara și Mircea treceau și ei în fiecare zi pe la Florin, chiar și pentru un sfert de oră. «Oamenii ăștia ai lui Dumnezeu sunt răsplata pentru felul cum m-am purtat cu doamna doctor Amalia Stoicescu, draga noastră mama Amalia!».

O lună cât fusese internat la Neurologie la Central, Antonina și Mioara făceau cu schimbul nopțile în rezerva lui Florin. Profesorul era un admirator al lui iar medicii de pe secție mai toți fuseseră colegi cu Antonina și cu Mioara. Nu era zi în care Mircea să nu treacă să-l vadă. Miron venea și el când nu era prin provincie pentru anumite construcții, ale trustului. Cu succesoarea Antoninei Miron avea o fetiță, născută-n ’85, deci domnișorică în ’98, frumoasă, bine crescută, elevă la Școala de muzică, unde-nvăța pianul. Când Miron i-o prezentase Antoninei, fata-i spusese «sărut mâna». Antonina, înduioșată de acest salut, din ce în ce mai rar la tineretul feminin, o mângâiase pe obraz. «Doamnă doctor, bunica mea dinspre mama, vorbește foarte frumos despre dumneavoastră. Sunteți singurul doctor care i-a pus un diagnostic corect bunicului și l-ați trimis la neurochirurgie.

Trăiește și astăzi și de primăvara până toamna târziu stă numai în grădină și pigulește la flori, la zarzavaturi, la bolta de viță». Verbul «a piguli» pe care nu-l mai auzise de ani, o-nduioșase-n plus în privința fetei. «Cred că e tot ce-a făcut Miron mai bun în viața lui. Ce bine i-a prins c-am divorțat», se gândea Antonina învăluind-o pe tânăra domnișoară Miulescu într-o privire caldă.

*

Recomandările medicale în cazul lui Florin erau cele standard: odihnă multă, evitarea stresului, a enervărilor, sare puțină, grăsimi deloc, plimbări scurte. El respecta recomandările, în afara odihnei: dormea cel mult șase ore din douăzeci și patru. În rest se ridica din fața șevaletului doar ca să se întindă nițel când simțea că-nțepenește. Oricui îi atrăgea atenția că se obosea prea mult, îi scria pe fișele de care era-nconjurat: «Ars longa, vita brevis». Singura care nu-l certa pentru nemișcarea din fața șevaletului era Antonina. Înțelesese că pentru el conta raportul între artă și viață. Ceasul lui biologic vestindu-l pe semne cât de scurt timp îi mai rămăsese, voia să-l folosească în competiția cu durata artei. La ce bun o viață lungă trăită fără șevalet? Într-o dimineață a lui aprilie 2000, cu capul răzimat de spătarul fotoliului din fața șevaletului, cu pensula-n mâna dreaptă, cu ochii-nchiși, cu un zâmbet pe față, Florin Chirițescu adormise pe veci, în fața unui peisaj de o rară frumusețe – un drum într-o pădure – mulțumit probabil că-i pusese ultima pată de culoare. Îl semnase în dreapta jos, citeț cum își semna orice tablou. Pe o fișă albă prinsă de tablou cu o hârtie colantă scrisese: «M-am întors în prima pădure din viața mea». În ultimii doi ani pictase flori, fructe, peisaje. Antonina recunoscuse florile modeste pe care i le oferea ei pe vremea librăriei din Victoriei colț cu bulevardul, Librăria Academiei. În ultimii lui doi ani, Florin adunase pe pânză tot ce-i marcase viața. După golul sfâșietor lăsat în urmă de Baiazid și de Zuzu, Antonina se considerase călită, aproape imună la durere, dar durerea este singurul element din care oricât ai consuma nu se epuizează. Antonina suferise la fel de mult după Florin ca și după maică-sa și după Zuzu pe care-i adorase. Testamentul lui Florin o năucise de-a dreptul: îi lăsa moștenire portretul ei din tinerețe, «Drum în pădure», peisajul care-i fusese lui cel mai drag, un tablou cu flori, florile tinereții lor și biserica în ploaie. Dacă ea nu avea pe cineva de suflet ca să i le lase la sfârșitul vieții, o ruga să le doneze unui muzeu. Iar pe fiu-său îl jura să nu se despartă niciodată de Ares, câinele mătușii Amalia, paznic al familiei lor, ca o icoană, cel mai important tablou din viața lui

Florin. Mioarei și lui Mircea le lăsa portretele lor și un tablou cu flori «care semănau cu Mioara prin aerul lor meditativ și recules». Lui Doru Brediceanu, pe care nu-l cunoștea dar îl aprecia superlativ pentru felul cum se purtase cu tanti Amalia, îi lăsa un peisaj, «Toamna la Odobești», o simfonie de culori, de la verde crud la vișină putredă, copaci de la care vara își lua rămas bun. Privind tabloul ăsta, îți venea să mângâi frunzele care se pregăteau de moartea lor de-un anotimp și-ți venea să te-ntinzi pe pământ, lipit de trunchiul copacilor, s-adormi cu ochii pătrunși de-atâta generoasă frumusețe și să nu te mai trezești. Pentru Antonina fiecare tablou al lui Florin era motiv de meditație, în fiecare simțea o bucată de suflet. «Dacă nu l-aș fi cunoscut și dacă n-aș fi știut… aceleași gânduri mi le-ar fi trezit tablourile lui? Știu doar că nu mă uit la ele fără un gol în inimă. Florin și Baiazid s-au aflat pe-aceeași treaptă a prețuirii mele. Iar Zuzu, pe treapta de sus a capacității mele de-a iubi. Cine n-a avut un câine, o pisică în casă nu-nțelege cât loc ocupă o astfel de vietate în peisajul sufletesc al cuiva, nu-nțelege dragostea pură dintre om și câinele lui, pisica lui, chiar și dragostea dintre om și o pasăre. Nu știe ce-nseamnă să fii iubit fără nicio condiție, fără nicio fisură. M-am ferit să-mi arăt durerea după Zuzu față de oameni care m-ar fi considerat mai nebună decât pacienții mei. Oamenii nu-nțeleg ceea ce n-au trăit nici pe plan sufletesc, nici pe plan social. Pe această ultimă incapacitate se bazează desconsiderarea pe care ne-o arată Occidentul, cu orice prilej. Doar Mioara bănuiește cât mă doare plecarea lui Florin. Cu el am înmormântat o parte a vieții mele».

*

În 1990, Antonina prezentase la ICRAL toate actele dovedind dreptul de proprietate al celor două profesoare, doamnele Economu și Gheorghiade, asupra imobilului din strada Știrbei Vodă, imobil de unde fuseseră samavolnic evacuate în 1960. În 1990 norocul lor fusese dublu: locatarii plecaseră «sans laisser d’adresse»[11], iar șeful ICRAL-ului o avea pe maică-sa internată chiar atunci la Antonina. Cum locuința fusese naționalizată ilegal, chiar potrivit legii din 1950, se-ncadra între primele returnabile proprietarilor. Fără cele două elemente ale norocului, profesoarele s-ar fi judecat ani și ani pentru a-și redobândi casa, presupunând că nu mureau între timp. Antonina obținuse de la șefa ICRAL-ului, ca în schimbul unei sume modice, să trimită o echipă de meșteri care să pună casa la punct, în așa fel ca cele două proprietare să nu aibă altceva de făcut decât să-și aducă și să-și așeze lucrurile înăuntru. Antonina, Mioara

și Mircea le aranjaseră casa, cerându-le părerea cum să așeze mobila. Când totul fusese gata – la cheie, cum se spune – le instalaseră pe cele două doamne în casa lor. Amândouă izbucniseră-n lacrimi, nevenindu-le să creadă că era adevărat ce li se-ntâmpla. În afară de conținutul vitrinei – porțelanuri, cristaluri, jaduri, cloazoneuri – nu mai aveau decât piesele mari de mobilier pe care nu reușiseră să le vândă. Amândouă deodată se repeziseră la vitrină și fiecare alesese câte unul dintre cele mai valoroase obiecte, una punându-i-l în brațe Antoninei, cealaltă Mioarei, neținând seamă de protestele lor.

În ciuda discreției celor două doamne, a preocupării de-a nu deranja, de-a se arăta numai când le băteai la ușă, Antoninei i se părea casa pustie fără ele. Se plimbase prin cele două camere goale, fără să-și poată fixa gândul la ceva, cum se-ntâmplă adesea în fața unei schimbări, chiar în bine, care te neliniștește, chiar te-aduce într-o stare de buimăceală. Ce-ar fi-nsemnat să aibă libere camerele astea în 1963, proaspăt căsătorită, și ce-nsemna în 1990 când, singură, parcă nu-și mai afla rostul. Se gândea la cât de mult ajutor i-ar fi fost Mița și ei și celor două profesoare, mai ales în împrejurările din 1990. Mița murise într-o clipă în 1989, în timp ce se uita la televizor. Feciorii ei, deși foarte ocupați și plecați adesea din Țară, le purtau de grijă «doamnelor», cum le purtaseră Mița și Ionel, amândoi mutați la Domnul, la o lună unul după altul. Despre Ionel se putea spune că murise de durere după nevastă-sa. Nevestele băieților erau doctorițe de spital, una reumatologă, alta internistă. Urmând exemplul socrilor și-al bărbaților lor, se purtau atent și chiar afectuos față de cele două bătrâne, de la care învățaseră în primul rând să fie cucoane. Cele două doctorițe proveneau din mediu muncitoresc, din Rahova. Mița, soacra lor, le fusese un bun exemplu privind felul cum se «domnise» pe lângă cele două profesoare, încât profitau și ele de pedagogia discretă a acestor adevărate doamne, pentru a-și depăși condiția inițială, intelectual și mai ales comportamental. Social și-o depășiseră prin minte dezghețată și prin strădanie la-nvățătură. Antonina și Mioara treceau măcar o dată la două săptămâni să le vadă pe cele două doamne și erau primite cu asemenea recunoștință și cu asemenea căldură cum numai unii oameni bătrâni le simt și le arată celor care le rămân fideli în afara oricărui interes. Într-o zi cele două doamne își manifestaseră dorința de a face un testament prin care să le lase moștenitoare, pe lângă băieții Miței, pe Antonina și pe Mioara.

«Doamnele mele, vă mulțumesc din tot sufletul că v-ați gândit la mine, dar cum n-am copii, n-am frați, n-am surori, și eu trebuie să găsesc cui să-i las casa moștenire, încât pe mine tăiați-mă de pe listă».

«Și pe mine. Băieții mei sunt în Germania. Au să moștenească apartamentul meu și pe-al lui Mircea. Cred că nimeni nu v-a fost mai credincios pe lume decât Mița, iar băieții și nurorile ei se-arată oameni de omenie, încât lăsați-le lor tot ce aveți».

Doamnele se conformaseră sfatului celor două prietene, care le-ar fi putut fi copii, și n-avuseseră niciun motiv să se căiască. După moartea doamnei Gheorghiade, pentru a nu o lăsa pe doamna Economu amărâtă și singură, fiul Miței cel mic se mutase cu familia în Știrbei Vodă și-i invita mereu pe Antonina, pe Mioara și pe Mircea, fiindcă toată familia se simțea onorată de-asemenea oaspeți și pentru ca doamna Economu să se afle între oameni care-i erau dragi, și de care o lega amintirea doamnei Mareș și a doamnei Gheorghiade, ființă alături de care trăise cea mai mare parte a vieții.

Băieții și nurorile Miței le-ngrijiseră pe cele două doamne cum puțini copii își îngrijesc părinții. La praznicul de-nmormântare al doamnei Economu, acasă, în Știrbei Vodă, prezenți erau doar băieții, nurorile, nepoții Miței – oameni și ei în toată firea – Antonina, Mioara și Mircea; nici la-nmormântare nu participase altcineva; toți contemporanii de-aceeași vârstă cu doamna Economu, părăsiseră de mult lumea. Ea spunea adesea: «Deși Dumnezeu mi-a dat sănătate și la nouăzeci și trei de ani ai mei nu supăr pe nimeni, când El te uită prea mult pe-aici, pier martorii vieții tale. Uneori aș vrea să-mi verific memoria dar nu mai am pe cine să-ntreb, cui să-i spun: mai ții minte atunci…». Când zicând «Dumnezeu s-o ierte, s-o odihnească și să fie primit ce i-ați dat» se ridicaseră să plece, băieții și nurorile Miței le baraseră drumul: «Vă rugăm să luați din vitrină tot ce vă place». «Dați-ne ce vreți voi», răspunseseră într-un glas Antonina și Mioara. Antonina adăugase: «Aș vrea fotografii cu ele două și unele-n care e și mama, sunt și eu». De Miron nu pomenise. Antoninei și Mioarei le puseseră-n brațe fiecăreia o gheișă din coral; rarități de valoare. «Fotografiile, dați-ne o săptămână să le căutăm». Băieții Miței și nevestele lor continuaseră să se vadă cu Antonina, Mioara și cu Mircea, fiindcă se prețuiau unii pe alții și le făcea plăcere să fie-mpreună, simțind fiecare în celălalt un om pe care te poți bizui la nevoie.

*

Pe măsură ce anii se depărtau de 1989, patimile ideologice se domoleau, fiind înlocuite cu totul de interesul material, de ban, zeu atotputernic, pentru care te făceai frate și cu dracul. Scopul scuză toate mijloacele. Pentru Antonina – care doi bani nu dădea pe politicieni – politica nu era altceva decât o afacere și cum bine zisese un prim-ministru postdecembrist, partidele aveau să se lupte între ele cât timp mai rămânea ceva de furat în România. Nu intrai în afacere, erai eliminat de cei cărora le stricai socotelile. Antonina, ca majoritatea românilor, era preocupată de lefuri, de pensii, de cheltuielile de-ntreținere ale casei, de prețul alimentelor, al medicamentelor. În toate specialitățile din medicină, cine încheia contracte cu firmele farmaceutice primea comision, care nu era de două parale. De multe ori comisionul se lăsa cu excursii când în Malayezia, când în Mexic, pe-aci prin Baleare, prin Canare, fiindcă Europa și America de Nord fuseseră de mult fumate. Erau medici care, în afara congreselor, se mai vânturau prin lume de trei-patru ori pe an, trai neneacă pe banii babacăi. Industria farmaceutică, una dintre cele mai bănoase din lume, avea de unde să-și răsfețe clientela. Americanii constataseră că prețul de cost al medicamentului, între fabrică și farmacie creștea de cinci ori. Prin urmare boala se dovedea componentă socială care aducea profit sigur și substanțial. Trăiască și prospere boala!

*

Antonina își depăna în minte istoria căreia-i fusese martoră și istoria în general. Ce frumos suna Liberté, égalité, fraternité, ce frumos și ce găunos. Libertate? Libertate să stai la coadă la câte o ambasadă, ca să ți se spună că nu ți se acordă viza, însă banii nu ți se mai dau înapoi. Asta din punct de vedere al relațiilor internaționale. După 1989, trâmbițele demagogiei îi sunau Antoninei mai fals chiar decât înaintea «schimbării». În relațiile sociale, dacă nu-i plăceai șefului aveai libertatea de-a ți se arăta ușa. Sufletește, cum să fii liber când ai părinți? Cât trăise Zuzu ea se simțise liberă? Egalitatea? Trâmbița cea mai stridentă a demagogiei. Mai întâi, natura stabilea inegalitatea. Nu veneau pe lume două ființe cu același indice de vitalitate, de inteligență, de capacitate de-a se adapta. Începând cu celenteratele și sfârșind cu omul, că el este – vezi Doamne – buricul universului. Fraternitatea era bine ilustrată de primii doi frați biblici, Abel și Cain, și din istoria romană, de Romulus și Remus. Fraternitatea, chiar strict în familie, adesea ținea până ce era vorba de o-mpărțeală. Când aduceai

elogii cuiva, neamțul îți punea o întrebare: «Ai avut vreodată ceva dempărțit cu el/ea?».

Băieții și nurorile Miței o impresionaseră pe Antonina prin gestul lor generos de a le dărui Mioarei și ei două obiecte atât de prețioase, în amintirea doamnelor care-i lăsaseră moștenitori. Și nu se putea spune că habar n-aveau de valoarea obiectelor din vitrină. Răposatele doamne profesoare îi puseseră la curent chiar și cu proveniența fiecăruia.

Fiii și nurorile Miței erau produsul reușit al socialismului. Deștepți și stăruitori, beneficiind de-nvățământul gratuit, obținând și burse, învățaseră pe rupte pentru a-și depăși condiția din naștere. Băieții le datorau celor două profesoare nu numai casa lăsată moștenire dar și engleza și franceza și elementele de cultură generală, comportamentul măsurat, politețea deprinse de la ele. Când băieții mai scăpau câte-o vorbă la modă între tinerii deatunci și care Miței nu-i suna bine, îi apostrofa numaidecât: «V-ați gândit ce-ar zice doamnele să v-audă? Își pierd vremea cu voi ca să ieșiți niște golani?».

Nurorile Miței, doctorițele, una fată de cismar, alta de faianțar, se dovediseră cu bun-simț și la locul lor și le rugaseră pe cele două profesoare să le corecteze și vorbirea și comportamentul, fiindcă nu voiau să-și facă bărbații de râs. Mioara, Mircea și Antonina apreciau la băieții și la nurorile Miței faptul că nu se rușinau cu părinții lor. Nu dădeau o masă cu invitați la care părinții să lipsească. Una dintre ele îi șoptise Antoninei: «Vreau să vadă și ei între ce oameni am ajuns, ca să se bucure că n-au muncit degeaba pentru mine».

În secolul nouăsprezece, boierimea, exclusivistă și cu nasul pe sus, senclinase-n fața burgheziei, forța banului. Comunismul, nivelând clasele, pe unele scurtându-le de cap, iar pe altele, pe alta de fapt – pe cea de jos – lăsând-o să se ridice, repeta cu viteză, ca pe o creștere forțată, ceea ce senfăptuise în secole cu nobilimea – la români cu boierimea – și cu burghezia, culminând în secolele nouăsprezece și douăzeci. Copiii și nepoții celor ridicați de Partid «din cenușe-n piciorușe» aveau să studieze-n străinătate, să devină protipendada ideologică și financiară a secolului douăzeci și unu. În comunism osmoza se produsese în ritm forțat. Istoria se repeta în alt ritm. Științific, lumea făcuse pași de neînchipuit. Jules Verne se dovedise un vizionar.

*

Cu leafa ei, Antonina, pe lângă o viață echilibrată, își permitea și câte o excursie în străinătate și nelipsitul abonament la Ateneu. Mircea îi propusese ca prânzul să-l ia împreună cu el și cu Mioara, ceea ce-nsemna pentru Antonina o atmosferă de familie, fiindcă, în privința mâncării nu era nicio problemă, ea mai mult ciugulind, deși nu disprețuia o masă bună.

Mioara și Mircea mergeau la băieții lor, la München, doar invitați și niciodată mai mult de o lună. Erau primiți cu multă căldură și de nurori și de nepoți care nu știau boabă românească, ceea ce-i întrista și pe bunicii paterni și pe cei materni, dar ce să ceri unor copii născuți, crescuți într-o țară în care cu cât te asimilai cu atât mai bine.

Doru și Sorana se acomodaseră cu viața nemțească, fiind amândoi disciplinați, muncitori și total dăruiți profesiei, ceea ce le atrăsese respectul colegilor și chiar prietenia unora. Destui dintre românii pe care-i sprijiniseră să-și facă o situație îi dezamăgiseră, încât ajunseseră să se vadă, în familie, doar cu copiii și cu trei familii de medici nemți.

În luna petrecută-n fiecare an în Germania, Mioara și Mircea stăteau două săptămâni la un băiat, două la celălalt. Când băieții veneau în România, nu rămâneau mai mult de două-trei zile-n București, restul timpului, până la o lună bătând Țara-n lung și-n lat.

Doamna doctor Stanca Ioanițiu se pensionase în 2000, spre marele regret al tuturor celor care lucraseră cu ea. Noul șef, cu damfuri de mare elitist, care nu făcuse niciodată cu nimic gaură-n cer, izbutise s-o enerveze și pe Mioara, care era un munte de răbdare și-un nesecat izvor de bunăvoință. Deprimant era oportunismul personalului, devenit brusc monarhist, în rândul lui aflându-se persoane care, fără-nvățământul gratuit din comunism, ar fi păzit vacile toată viața. Niște june rezidente, frumușele, nurlii, se făceau că vor să-nvețe psihiatrie, cu țigara-n gură, cu un ness alături, având tot timpul ceva să-și comunice între ele. Excepție făceau două care, era limpede, nu trecuseră pentru rezidență prin niciun pat și nici pile n-avuseseră. Astea nu se mișcau de lângă bolnavi decât ca să ceară lămuriri unor medici cu experiență. După felul cum erau îmbrăcate, îți venea să le pui un leu în palmă. Se vedea că trăiau din leafa amărâtă de rezident.

Obosită de peisaj, în 2001 Mioara se pensionase. Făcuse destulă navetă și destule gărzi la viața ei, ca la șaizeci de ani să pună punct unei munci în care crezuse, să se despartă de oamenii bolnavi, fiindcă pentru ei se străduise. Toată viața îl purtase-n suflet pe Gigel, băiatul autist de la spitalul unde-și începuse cariera. După șaizeci și cinci de ani, când nu ți se mai

permitea să operezi, Mircea, fiind profesor, rămăsese consultant. Asista la fiecare operație, și când era și când nu era solicitat, și-ndată ce observa ceva-n neregulă, îi semnala celui care mânuia bisturiul. Unii îi erau recunoscători, alții-și doreau să nu-l mai vadă. La șaptezeci de ani renunțase la postul din spital. Dădea consultații la o clinică particulară, unde tot ce i s-ar fi cuvenit ca bani dăruia unui orfelinat, sub formă de bunuri pe care le-nmâna chiar el copiilor, însoțit de Mioara. Plecase din spital fiind prea mulți cei care-l priveau ca pe-un cui în pantof. Ca șef, nu părtinise pe nimeni. De multe ori fusese-ntrebat de ce tolera niște mediocrități. «Fiindcă aici intru cu ei în operație și-i împiedic să greșească. Să meargă-n altă parte și să nenorocească oameni?».

Dezinteresul pentru oameni al multor medici din tânăra generație Antoninei i se părea un fel de molimă. Iar despre junele fumătoare și cafegioaice se-ntreba ce-și închipuiau că e psihiatria? O adunătură de nebuni de care te ocupi sau nu, tot dracu' ăla e. În încăperea în care-și făceau veacul rezidenții tăiai fumul cu cuțitul. «Ați putea aerisi camera când plecați», le spusese-ntr-o zi domnișoarelor rezidente Antonina. «Dar femeile de serviciu ce treabă au?», îi răspunsese cea mai elegantă dintre ele. «Nu știu ce treabă or avea, dar pot să spun că dumneavoastră, domnișoară, aveți cu psihiatria ce am eu cu Ursa Mare, dacă-ați auzit de ea». Și o străpunsese pe domnișoară cu o privire despre care Baiazid ar fi zis că e trasă pe cute. În afara examenelor date în fața comisiei, pentru a deveni medici specialiști, rezidenții prezentau și un calificativ dat de medicii alături de care lucraseră. Celor două care chiar se străduiseră să-nvețe meserie și care dovediseră uman de ce făcuseră Medicina, Antonina le dăduse 10, iar celorlalte le scrisese: «Dat fiind că nu am văzut-o făcând nimic nu pot avea nicio părere». Pentru tânăra generație, la șaizeci de ani erai generație expirată care, dacă n-avea bunul simț să moară, trebuia măcar să se pensioneze. Când apreciezi o vârstă, important este câți ani ai tu. Pentru tinerele domnișoare de prin televiziuni era firesc să anunțe, de pildă, că «o bătrână de cincizeci de ani» a fost accidentată mortal pe o trecere de pietoni.

De când se știa pe lume, Antonina fusese alergică la mediul uman. Când auzea cuvântul «neadevăr» în loc de cinstitul «minciună» simțea că face bășici pe piele. Lipsa doamnei doctor Stanca Ioanițiu, care pe nicio parafă nu-și scrisese «profesor doctor» și nici nu accepta să i se spună așa, lipsa Mioarei, sufletul cel mai apropiat de ea, persoane cărora le era suficientă o privire ca să-nțeleagă, lipsa lor și alergia din ce în ce mai accentuată la

mediu o determinaseră ca în 2002 să se pensioneze. Menținuse tot timpul legătura cu *Editura medicală*, încât își sporea cât de cât pensia care, de când mai fusese și impozitată, cu toată economia, nu-i ajungea. În așa fel încât nu mai aprindea gazele iarna decât într-o cameră și aragazul la bucătărie doar cât își făcea o fiertură ca să nu mănânce numai uscături. În bucătărie, fiind pe colț, cu doi pereți afară, deși lăsase robinetul de la chiuvetă un pic deschis, ca apa să curgă mereu, țeava înghețase, iar la robinet se formase un țurțure de gheață. Lipsa banilor o simțea deprimant când nu-și mai putea cumpăra cărți. La «prosperitatea» asta materială se adăuga o mare amărăciune sufletească.

De la o vreme observase că Mioara se oprea în mijlocul unei fraze, negăsindu-și cuvintele. Ea, ordinea întruchipată uita unde-și punea lucrurile. Își lua un caiet și-un pix ca să-și noteze ce și unde pusese. Antonina se dusese la clinica unde lucra Mircea ca să discute între ei – adică să-și împărtășească unul altuia îngrijorarea cu privire la Mioara.

«Antonina, eu am încercat s-o iau pe departe, propunându-i să mergem amândoi la un neurolog, pretextând că am momente când îmi tremură mâna dreaptă. S-a uitat lung la mine, mi-a luat mâna dreaptă, mi-a sărutat-o și mi-a spus zâmbind: „Mincinosul meu drag; slavă Domnului, mâna asta nu tremură, iar eu știu că am Alzheimer. Profesorul Lăzeanu mi-a făcut toate examenele posibile. Diagnosticul mi-l pusesem singură, iar el mi l-a confirmat. Fac tratament în vederea „staționării” cât mai lungi în etapa actuală”. Antonina, crede-mă, nu știu cum mai trăiesc. I-am propus să mergem în Germania să-și facă niște examene și acolo. „Mircea, mi-a răspuns ea, crezi că Lăzeanu, care e o somitate, nu m-ar fi trimis oriunde-ar fi știut că se poate face mai mult? Destinul nu ți-l poți schimba. Trebuie să-l acceptăm… Te rog să nu le spui nimic celor din Germania. Antonina mă vede și-și dă seama…”. Antonina, sunt disperat ca și tine. Dacă ar rămâne cât mai mult în stadiul de-acum. Doamne…».

*

Prima grijă a Mioarei fusese să ardă scrisoarea lui Doru, singura, cea de despărțire «teritorială», cum avea să-i spună el în Germania, de când deveniseră cuscri, fiindcă cea sufletească avea să-nsemne trecerea Dincolo. Apoi pusese actele-n ordine, în plicuri, scriind deasupra conținutul fiecăruia, așezându-le unul peste altul într-o casetă metalică. De pe contul din bancă, ea fiind titulară, trecuse banii în contul care-l avea titular pe Mircea. La condiții de retragere, la amândouă conturile figurau Antonina și

băieții Mioarei. Trecuse banii în contul lui Mircea ca să nu mai plătească taxă de succesiune pentru ei. Le rămânea destul de dat pentru apartament. Cine-i garanta că Mircea avea să trăiască mai mult decât ea? Spera în generozitatea sorții. Nu-și amintea numele proprii. Se uita la un film, la televizor sau înregistrat pe o casetă video, interpretat de actori pe care-i văzuse de zeci, chiar de sute de ori și nu le mai știa numele. Cel mai grav i se păruse când nu mai știuse numele celor de neuitat Stan și Bran. Își amintea cuvintele lui Gigel, băiatul autist de la spitalul din deal: «Doamnă doctor, noi când o să murim?», îl și vedea în fața ochilor, fiindcă imaginea lui o-nsoțise o viață, dar nu-i mai știa numele, încât apelase la memoria Antoninei. Începea să-i spună ceva lui Mircea. Brusc se-ntrerupea fiindcă uita ce voia să-i spună, ca și când în timp ce-ar fi cusut ceva, i s-ar fi rupt ața. Hotărâse de la-nceputul bolii să-i pună capăt. Cât încă judeca, fiindcă altmiteri… Când i se adresase lui Mircea și nu-i mai știuse numele, se hotărâse. Avea de scris două scrisori.

Mircea,

Îți mulțumesc în genunchi pentru viața trăită alături de tine, pentru bunătatea și pentru sufletul de adevărat tată pe care le-ai dovedit băieților noștri. Ești cel mai bun și mai înțelept om pe care l-am cunoscut. Îi mulțumesc lui Dumnezeu că m-a-nvrednicit să fiu parte a vieții tale.

Te rog să-nțelegi: nu vreau s-ajung o plantă, să nu mai fiu eu, în schimb să-ți devin o povară și o durere de neîndurat. Înțelege-mă că profit de momentul când mai pot lua o hotărâre.

Plecarea mea Dincolo, te rog să fie fără asistență și fără să anunți copiii. Dacă ți-or reproșa, arată-le scrisoarea.

Pe tine, sprijinul vieții mele, ființa cea mai apropiată sufletului meu, pentru bunătatea, pentru înțelepciunea ta, numai Dumnezeu te poate răsplăti.

Ne-am dăruit unul altuia patruzeci de ani de căldură, de liniște și de-nțelegere. Vreau să-i păstrez în minte și-n suflet până în ultima clipă. Vreau să părăsesc lumea cât mai am un dram de luciditate. Iartă-mă pentru orice ți-am greșit. A fost fără voie. Te rog să trăiești pentru copiii noștri. Te rog.

Rămâi cu bine sufletul meu, omul vieții mele.

Mioara

Draga mea Antonina,

Știm amândouă ce-nseamnă boala mea și cum sfârșește. Am hotărât – cât mai pot hotărî – să-i pun capăt. Oricât te va durea plecarea mea din lume, te va durea mai puțin decât să mă vezi ajunsă o supraviețuitoare decerebrată a ceea ce-am fost.

Vreau să fiu incinerată. Mircea și cu tine hotărâți ce să faceți cu cenușa mea. Vreau, vă rog, să fiu petrecută la crematoriu doar de tine și de Mircea. Mângâie-l de plecarea mea, cum te duce mintea.

Antonina, tu cea mai apropiată sufletului meu, martora vieții mele, dacă ți-am greșit cu ceva, te rog să mă ierți.

Ceasul și lanțul vreau să-ți rămână ție.

Ți-l aduci aminte pe Gigel, băiatul autist, din primul nostru spital? Știi cum m-a-ntrebat el după operația de apendicită: «De ce n-am murit?» și eu i-am răspuns: „Fiindcă toate locurile erau ocupate”. Cred că e momentul să mă duc să-mi ocup locul, cât creierul îmi mai funcționează, cu poticneli, dar mai are zone de luciditate.

Antonina, draga și unica mea Antonina, Dumnezeu să te ocrotească. Aș dori să te gândești cu seninătate la mine. Să nu mă consideri o lașă. Aș fi-ndurat cu stoicism orice boală care mi-ar fi lăsat mintea neatinsă. Dar, înțelege-mă că nu vreau să ajung un obiect.

Te strâng în brațe și dacă există ceva Dincolo, sper să ne revedem.

Mioara

Cu o zi înaintea incinerării, Antonina se-ntâlnise cu doamna doctor Stanca Ioanițiu care, văzând-o cât era de răvășită, o-ntrebase ce i s-a-ntâmplat. Antonina îi spusese adevărul. Cu lacrimile până-n bărbie, suspinând, doamna doctor o-nsoțise pe Antonina și la prima florărie îi pusese-n brațe un maldăr de orhidee. «Aș fi vrut s-o petrec dar dacă ea v-a vrut doar pe tine și pe bărbatu-său, să-i respectăm dorința. Ce om minunat a fost Mioara».

*

După incinerare, Mircea i se adresase Antoninei: «Dacă nu m-aș gândi la durerea copiilor și la a ta, aș urma-o pe Mioara. Te rog ia-mă la tine. Să ne facem bagajele și să plecăm la München. Chiar dacă mă consideri o cârpă, mi-e groază de singurătate, mi-e groază de viața fără ea».

«Mircea, numai timpul amorțește durerea. E un truism, dar ăsta e adevărul». «Știu, dar nu pot trăi nicio clipă-n plus față de douăzeci și patru de ore cât are o zi. Nu pot accelera timpul, acest gâde consolator. De ce nu

murim când ne dorim moartea, fără să ne-o ducem singuri la-ndeplinire?». «Mircea, de ce să fi ajuns să-i dorim Mioarei moartea? În locul Mioarei și tu și eu am fi făcut la fel». «Antonina, prețuiesc la tine puterea de-ați înfrânge durerea și de-a-ncerca să mă consolezi. Îți fac o listă cu lucrurile pe care le iau în Germania și te rog să te duci tu să mi le-aduni. Le-aduni și tu pe-ale tale și plecăm cu primul avion».

La München, nicio bucurie. La trei zile după sosirea lor, la Terapie intensivă, în spitalul în care Doru Brediceanu continua să lucreze, soția lui, se stingea în urma unei pancreatite acute și-a unui blocaj renal.

Doru îi rugase să rămână cât mai mult cu el, iar dacă doreau se puteau stabili definitiv în casa lui care, fără Sorana, îi părea pustie. Antonina refuzase invitația. Sufletește, Doru și Mircea se aflau pe aceeași lungime de undă: amândoi o iubiseră pe Mioara, amândoi n-o iubiseră pe Sorana. Doru se simțise obligat de capitularea Soranei fără condiții, de curajul de-a-i face un copil fără să-l prevină. Obligat de dragostea ei arzătoare, stârnită de indiferența lui inițială, transformată-n curiozitate. Purtarea ei impecabilă și răbdătoare când îl simțise îndrăgostit de altă femeie, îl hotărâse să aleagă despărțirea de dragostea vieții lui. Patruzeci de ani de conviețuire cu o femeie inteligentă, iubindu-și fanatic bărbatul și copiii, lăsau o urmă dureroasă în ființa lui Doru, adâncită de moartea Mioarei. Durerea pricinuită de moartea Mioarei n-o ascundea față de Antonina și de Mircea, dar cum ar fi justificat-o față de Sorana? De când fusese el conceput, destinul îi hotărâse lui Doru să piardă la o săptămână una de alta, cele două femei importante din viața lui. Scotea din safe caseta de bijuterii a Soranei. Le despărțea pe cele moștenite din familia ei de cele pe care i le dăruise el, multe și de valoare. Oamenii fac daruri ființelor iubite dar de multe ori și pentru a suplini iubirea. Pe Sorana o iubise profesorul neamț, șeful ei de la München. Dacă și ea l-ar fi iubit pe neamț, bărbat distins și mare profesionist, lui Doru i s-ar fi părut că viața i-ar fi făcut dreptate Soranei. Ea știuse să ducă barca în așa fel încât între ea și profesor se stabilise un fel de *amitié amoureuse*, încât profesorul și soția lui se frecventau cu familia Brediceanu, fără jena pe care o creează adulterul. Libertatea pe care o dă absența culpei trupești îl făcea pe profesor să-i dăruiască Soranei lucruri scumpe, în văzul nevesti-sii și al lui Doru. Socotind că bijuteriile duceau cu gândul la intimitatea fizică, profesorul îi dăruise Soranei vaze prețioase, tablouri, colecții de monede, «micul muzeu Behring», cum numea ea darurile profesorului, după numele acestuia. Șapte zile cât petrecuse Sorana

la Terapie intensivă, profesorul și Doru nu se mișcaseră de lângă ea. Conștientă până-n ultimul moment, înainte de-a-și da sufletul, Sorana se uitase-ndelung în ochii plini de lacrimi ai celor doi bărbați din viața ei: la unul pe care-l iubise, la celălalt care o iubise. Cu ultimele puteri, întinsese o mână spre unul, o mână spre celălalt, le luase fiecăruia dreapta și, ca o dispoziție testamentară, le unise deasupra trupului ei, oftase și-ncremenise.

Doru își adunase toată voința, toate puterile pentru ca Mircea și Antonina să nu se simtă ca într-o cameră mortuară. Copiii, nepoții și profesorul Behring treceau în fiecare zi să-i vadă pe cei doi văduvi. Durerea n-o poate stinge nicio prezență, dar împărtășită de ființe apropiate, în jurul ei se creează un halou de căldură umană, care-i dă celui nefericit sentimentul că nu e singur pe lume. Doru îi spusese Antoninei când erau numai ei doi: «Așa aș vrea să mor. Când mă gândesc că n-am s-o mai văd și n-am s-o mai aud niciodată…».

*

Doru pornise cu Mircea și cu Antonina într-o excursie, fără țintă: unde avea să-i ducă fantezia. Durerea, fie fizică, fie sufletească, merge cu tine. Analgezicele sunt destinate să o facă suportabilă pe cea fizică, schimbarea peisajului – pe cea psihică. Dacă nu ești la tine acasă, preocupări firești, cum ar fi cazarea într-un hotel, alegerea unui restaurant, oprirea la o benzinărie sau la un service cât de cât te sustrag durerii. Antonina avea grijă să-i ceară lui Doru lămuriri asupra locurilor prin care treceau, fiindcă știa că tăcerea fiecăruia dintre ei era cotropită de amintiri. Văzându-l la un moment dat pe Doru zâmbind, în timp ce conducea, era sigură că prin minte îi trecea un moment trăit cu Mioara. Tocmai avea de gând să-l întrebe ceva, dar se oprise, lăsându-l în visul trecutului, glasul însemnând să-l tulbure ca pe un somnambul care ar merge pe streașină unui acoperiș.

În vremea asta, Mircea își amintea prima lui întâlnire cu Mioara: în ziua când Doru făcuse poza de rămas bun, înaintea plecării în Germania și când pe lângă membrii secției, le invitase și pe cele două doctorițe «de la nebuni», prietenele lui. În ochii uneia – ai Mioarei – citise tristețea din ochii lui Doru. La-ntoarcere, la București, urcaseră toți patru în Mercedesul lui Doru. Antonina șezând pe locul mortului, el, Mircea, și Mioara pe locurile din spate. Simțind-o cât era de abătută, Mircea se gândise să schimbe câteva cuvinte cu ea. Aflase că era măritată din anul doi de facultate și că avea doi băieți gemeni. Se uitase la Mircea cu o privire care parcă voia să spună: «Mulțumesc că vorbești cu mine ca să nu izbucnesc în plâns». Mioara

coborâse din mașină aproape de Grădina Icoanei. Doru coborâse și el pentru a-și lua rămas-bun, vrusese să urce înapoi, se răzgândise și mersese după ea câțiva pași. Mircea nu văzuse scena despărțirii, știa numai că Doru nu mai schimbase o vorbă nici cu el, nici cu Antonina. Antonina se mutase în spate, întreținând cu el o conversație legată de specialitățile lor, evident în scopul de-a-i deturna atenția de la tulburarea lui Doru. O asculta pe Antonina dar gândul îi era numai la doctorița care coborâse, alături de care-ar fi vrut să se afle cu toate că pricepuse legătura dintre ea și Doru. Era curios să scormonească-n sufletul ei.

*

Antoninei îi apărea imaginea fetiței brune, cu piele albă, cu o tunsoare cu două șuvițe mai lungi și mai subțiri în dreptul urechilor, venind spre obraz, pieptenătura Mioarei de toată viața. Și ochii negri plini de voiciune, cărora nimic nu le scăpa, străpunși adesea de-o undă de tristețe. Ele două erau singurele orfane de război din clasă. Maică-sa, din judecătoare, ajunsese grefieră și-i mulțumea lui Dumnezeu și pentru atât. Oricum nu schimba slujbele ca mama Antoninei, cu mari pauze între ele. *Școala Centrală* devenise *Zoea Kosmodemianskaia*, și de unde până la sfârșitul războiului fusese o școală de fete din clasa de mijloc, odată cu schimbarea numelui, aici își trimitea copilele protipendada Partidului. Cel mai bun barometru al schimbărilor se citea în sandviciurile mâncate în recreație. Din două cutii de tablă, foste pe vremuri de halva, Antonina Mareș și Pleșa Mioara își scoteau sendviciurile cu brânză și un măr, în timp ce le ajungea la nas miros de salam de Sibiu, șuncă de Praga și de portocale. Nicio colegă nu le tratase vreodată cu vreo finețe din mâncarea proprie. De fapt, afară de Antonina și de Mioara, care mâncau în văzul tuturor, celelalte fete își ascundeau bine sendviciul într-un șervețel de hârtie, dezvelind numai cât să-și înfigă dinți-n el și-l mâncau pe culoar. Părinții își învățau copiii de mici cu ascunzișurile și cu teama de invidie. Așa se făcea că Antonina și Mioara stăteau și-n recreații în bancă, simțindu-se neamurile sărace ale clasei, neamestecându-se cu celelalte fete care puțin se sinchiseau de ele. Pe unele colege le aștepta mașina după colțul străzii, când se terminau orele. Nimeni nu le invitase și pe ele-n mașină. Învățaseră pe pielea proprie ce-nsemna împărțirea oamenilor pe clase. Antonina se cufunda într-o amărăciune retrospectivă care, amestecată cu durerea după Mioara, o făcea să vadă lumea și mai întunecată decât de obicei. «Urâtă e lumea, Doamne! Și se mai spune că l-ai făcut pe om după chipul și asemănarea Ta. Măcar așa pretinde mitologia

noastră iudeo-creștină. Nu-mi pot imagina asemănarea decât psihică, Tu fiind spirit. Doamne, cred că omul este eșecul creației Tale. E-atât de urât pe dinăuntru.

Or fi existând oameni care să vrea să oprească timpul, măcar o clipă, copleșiți de-mplinirea totală, de iluzia perfecțiunii?». Ei nu-i fusese dat. Mai întâi n-avusese parte ca vreodată s-o abandoneze îndoiala, chiar dacă spiritul critic era cât de cât dispus spre indulgență. Oare Doru și Mioara trăiseră clipa când ar fi vrut ca viața să-nceteze, după o-mplinire pe care nu și-o-nchipuiseră a fi repetabilă? Antonina șfichiuia auditiv dar când era vorba de taina sufletului cuiva, o respecta cu o smerenie religioasă. Bolnavilor le punea întrebările cu multe menajamente, căutând totdeauna să-i aducă într-o stare confesivă, la dorința, la nevoia lor de-a-și descărca sufletul. Pe lume sunt întrebări care nu se pun și răspunsuri mute. Poate ar fi fost mai indulgentă cu nepăsarea din jur dacă de copil n-ar fi simțit călcâiul luptei de clasă și sărăcia. Să fii copil de combatant de pe frontul rusesc și asta să-ți pecetluiască viața ca pe un lucru de rușine o-nverșunase-mpotriva incorectitudinii, a necinstei pe care – slabă consolare – le sancționa cu limba ei dată zilnic pe cute, cum zicea Baiazid. Când mai avusesei și un bunic patern care considerase că pensia de pe urma feciorului mort în război i se cuvenea lui, ca tată, și nu copilului rămas orfan, adică Antoninei, iată încă un prilej de-a-și fi îmbunătățit părerea despre lume-n general, despre familie-n special. Mioara, despre care nu se putea spune că era lipsită de spirit critic, se abținea să și-l manifeste și făcea tot ce putea ca să nu se remarce. Vorbea puțin dar totdeauna la obiect și cu miez. Inteligența și profesionalismul i le puteai judeca după finețea foilor ei de observație, care-i aduseseră prețuirea și afecțiunea doamnei doctor Ioanițiu, impresionată de comportamentul ei de totdeauna și mai ales de după 1989, când nu se proclamase victimă a comunismului, ca atâția colegi și atâtea colege care se remarcaseră ca bomboana pe colivă în defunctul regim, trăgând câte avantaje li se oferiseră. Avantajele nu le veniseră la voia-ntâmplării ci prin entuziastă adeziune la ideologia marxist-leninistă și prin gudurat pe lângă ăi cu pâinea și cuțitul. Din căsătoria cu Stelian Vlăsceanu, Mioara avusese un avantaj, deloc neglijabil: se mai închiseseră ochii asupra biografiei sale încărcate cu un ordin Mihai Viteazul și cu o Cruce de fier ale comandorului Pleșa, tatăl ei, mort pe frontul de Răsărit. Studiile lui Vlăsceanu la Moscova și postul lui la București amelioraseră situația Mioarei, care-i fusese recunoscătoare că o luase de nevastă, ceea ce o făcuse să-i rabde toate

excesele temperamentale și mojiciile și-i întunecase ochii cu o tristețe pe care se străduia s-o alunge când stătea de vorbă cu omul. În căsătoria asta Mioara intrase ca o pasăre aripată: doi ani de dragoste, cu un băiat cu patru ani mai mare decât ea, care se-nsurase de azi pe mâine cu fiica unuia dintre profesorii lor. Fata pusese de mult ochii pe iubitul Mioarei. Așteptase răbdătoare să vină momentul repartițiilor, care destrămase multe iubiri. Și răbdarea-i fusese răsplătită. Căsătoriile din interes nu erau o caracteristică a regimului comunist. Ar fi fost de așteptat ca într-un regim al «egalității între oameni», căsătoriile să fie corolarul dragostei, al afinităților spirituale. Așa zisul socialism compartimentase societatea cu o strictețe care o depășea pe cea de totdeauna: copiii mărimilor de Partid formau o rezervație închisă oricărei infiltrări din afară. Modelul era urmat și-n profesii: băieții de militari se-nsurau cu fete de militari, cei de academicieni cu fete de academicieni. Tot ce era *high life* alcătuia caste. «Mă plimb prin Germania cu doi prieteni, noi toți trei îndurerați de moartea unei ființe iubite și mie unde-mi zboară gândul. Patruzeci și cinci de ani din viața unui om care s-a trezit în simulare și care continuă simularea, când ai spune că simulării i-a trecut vremea, cum să nu-l marcheze? Cum să nu simulezi și azi și să nu-ți ții gura dacă din diferențe ideologice riști să rupi pe viață relațiile cu oamenii? Ce suntem astăzi, la atâția ani de la căderea comunismului? Rezultatul său, al intoleranței și-al sămânței sale de ură, până la moarte? Cum să-i explici altfel o prietenie de-o viață ruptă definitiv fiindcă unul votează pe Ionescu, altul pe Popescu? Eu sunt mai tolerantă? Nu! Mioara era tolerantă? Ea nu căuta să convingă pe nimeni de nimic în afara profesiei, iar în privința părerilor politice, privea oamenii ca pe niște pacienți de psihiatrie. Știa să deosebească bolnavii de simulanți. Bolnavul era fanaticul cinstit, simulantul era cel care-l vota pe X sau pe Y, dintr-un interes oarecare, în sinea lui dând tot atâtea parale și pe unul și pe celălalt. Mioara își îndeplinea îndatorirea cetățenească: mergea la vot. Vota toți candidații deci pe niciunul. Date fiind părerile ei despre politicieni, despre cei români în special, Antoninei i se părea inutil deranjul de-a se duce la vot. La șaizeci și cinci de ani ai ei, avea o dorință: să-și sfârșească zilele la Lisabona, despre care se informase de la un medic tânăr, din vecini, care avusese o bursă acolo și se-ndrăgostise de acest oraș. Din descrierile lui și din toate informațiile scrise și ilustrate, îi transmisese și Antoninei iubirea lui pentru extrema occidentală a imperiului roman. În 1755, un cutremur pusese la pământ Lisabona. Încrezătoare-n soartă, Antoninei nu-i păsa de

cutremure. Economia era-n cutremur permanent. Trebuia să supraviețuiești sub dărâmăturile ei. Dacă te mai cutremura și Dumnezeu…»

*

Doru și Mircea își împărțeau viața în două: înainte și după Mioara, așa cum Antonina o-mpărțea între navetiști și nenavetiști, față de navetiști arătând o-nțelegere frățească.

Înainte de-a o cunoaște pe Sorana, amorurile lui Doru fuseseră-ntâmplătoare, scurte, fără consecințe. Se purtase frumos cu acele femei cărora, deși nu erau modele de niciun fel, voise să le lase o amintire frumoasă, tradusă printr-un obiect ales cu grijă. Sorana, cu firea ei teutonică, deși n-avea nemți în familie, îi inspirase un sentiment de soliditate și de stabilitate. Îl impresionaseră inteligența, spiritul practic, seriozitatea ei profesională, un neabătut simț al datoriei. Îl legase de ea fetița «din flori», acest de neiertat afront adus familiei sale. Dar toată viața lor în comun, dragostea Soranei îi stătuse pe suflet ca o remușcare, ceea ce-l făcuse să respingă orice tentație iar după dragostea incandescentă pentru Mioara – o rană care n-avea să se vindece niciodată – nici măcar nu se mai simțise tentat de vreo femeie.

«Cea mai castă căsnicie, cu un singur intermezzo pârjolitor», își definea Doru viața lui cu Sorana. Episodul Mioara îl apropiase de Sorana: înțelegea ce-nseamnă să iubești pe cineva cu patimă, să-l dorești permanent, cu fiecare fibră, să nu-ți miști gândul în altă parte, să trăiești obsesiv. Fără cinstea de om a Mioarei care, în ruptul capului, n-ar fi despărțit un tată de copiii lui, Doru ar fi divorțat spunându-i Soranei adevărul. Despărțindu-se de Mioara, prin plecarea-n Germania, și el și Sorana păstraseră legea tăcerii. Când viața îi adusese din nou împreună, Mioara având patruzeci și cinci de ani, el cincizeci și cinci, Doru simțea nevoia măcar s-o atingă. Nopți întregi nu dormea de dorul ei, dorul de-a simți acel trup ca o liană, care știa ca niciunul să se dăruiască, să cotropească. Mioara venise în Germania de patru ori: odată la căsătoria băieților ei cu fetele lui Doru, de trei ori pentru a-și vedea nepoții. Fără vreun gest sau măcar o privire echivocă între Doru și Mioara, Sorana era sigură că ea-i trimisese-n Germania. Și mai era sigură că Mircea era și el sigur cu privire la această legătură, ceea ce nu-l împiedicase s-o adore pe Mioara și să-i crească băieții, la care ținea ca la ochii din cap. Judecând-o la rece, Sorana recunoștea că pe lângă un comportament discret, un aer potolit, o frumusețe brună care nu căuta să se remarce prin nimic extravagant, Mioara emana ceva învăluitor care părea că

te cufundă-n puf. Dacă ar fi spus că și-ar fi dorit-o prietenă sau măcar vecină, Sorana ar fi mințit. Dar înțelegea de ce doi bărbați remarcabili o iubeau, fiindcă nici iubirea lui Doru n-o conjuga la trecut.

«Îndrăgostit am fost de Sorana, văzând-o cum își lepăda armura față de mine, incitat de inteligența ei și impresionat de remușcările cu privire la moartea lui Cristian, atunci pe munte. Îndrăgostit; dar dorința irepresibilă de-a fi una cu ea, dorința de-ai sorbi ființa niciodată nu le-am simțit. După atâția ani trăiți împreună, regret omul Sorana, dar nu femeia. Sunt atâția oameni care nu depășesc mediocritatea trăirilor sufletești și nici pe a celor trupești. Viața mea înainte de Mioara a fost o apă încropită. Mioara mi-a adus adevărata cunoaștere de mine însumi. Iubirea, cu tot modul ei posesiv, te-mbunătățește ca om, îți picură-n suflet generozitate. Mioara a fost marea mea bucurie și marea mea durere. Mi-a scos definitiv sufletul din mediocritate.»

*

«Dacă Monica n-ar fi murit în acel accident blestemat, am fi trăit împreună câte zile ne-ar fi dat Dumnezeu și ne-am fi crescut împreună copilul. Monica era cu doi ani mai tânără decât mine. Eram eu în anul șase ea-n patru când a-nceput legătura noastră. M-a atras, veselia ei, exuberanța, dispoziția ei de-a vedea totdeauna latura hazlie a lucrurilor. Reținea replicile tuturor bolnavilor și le plasa totdeauna când se potriveau cu o anume situație. Avea o fire nu doar veselă, dar și bună și iertătoare. „Să stoarcem vieții tot ce-o poate înfrumuseța. Să călătorim cât mai mult ca s-avem ce să ne amintim la bătrânețe, dacă o apucăm, dacă nu, să ne mulțumim cu prezentul, fiindcă e sigur”. Nu făcea o tragedie din incapacitatea ei de-a avea copii. Dar a-ncercat tot ce se putea încerca și a rămas însărcinată. Moartea ei mi-a amputat viața. Nu credeam că-mi mai puteam reveni la normal, la o durere suportabilă, de la o durere de om nebun. Doru, și după ce a plecat în Germania, Antonina și Mioara mi-au fost doctori de suflet. Doru-mi telefona de la München de trei ori pe zi. Antonina prin felul ei acid și temperamental, de vulcan gata să izbucnească, mă distrăgea prin tot ce-mi povestea, plină de revoltă și de umor. Mângâierea blândă a ochilor Mioarei, mâna ei ca de taumaturg, atingându-mi ca o adiere fruntea, băieții ei, cu afecțiunea delicată pe care mi-au arătato, apropierea ei, ca o pală de vânt. M-au readus la viață. După moartea Monicăi nu credeam că mă mai putea emoționa ceva. Nu-mi vine să cred nici azi că de fapt curiozitatea pentru viață mi-a trezit-o dragostea dintre Doru și Mioara. Simțeam că

prezența mea-n viața ei, cu toată durerea despărțirii de Doru, îi făcea bine, îi crea preocuparea de a-mi învălui durerea cu blândețea ochilor ei triști, cu strădania faptelor mărunte: Să-mpodobească decorul cu florile care-mi plăceau, să învețe feluri de mâncare pe care să le descoperim împreună. Am făcut-o să-l uite pe Doru o clipă? Oricum, i-am oferit un imbold de-a duce viața mai departe, cu dragostea mea care mi se părea de necrezut că-mi mai putea copleși ființa. Patruzeci de ani trăiți lângă ea, într-o armonie și ea de necrezut, în care am simțit-o ca pe-un câine care-și iubește fără condiții stăpânul mi-au umplut sufletul. Sunt convins că dacă, printr-o-ntâmplare, Doru s-ar fi-ntors la ea, chiar liber fiind, Mioara nu m-ar fi părăsit. Un coleg se-ndrăgostise de ea și-i făcea curte. După ani de zile, fiind prieteni, colegul mi s-a spovedit: „Mircea, știi ce mi-a spus Mioara când eram îndrăgostit de ea: „Șerbane, mută-ți gândul de la mine. Eu am un bărbat pe care n-am dreptul să-l înșel. Doar dacă vreau să mă trăsnească Dumnezeu”. În momentele când credea că n-o vede nimeni era copleșită de tristețe. Am bănuit-o că regreta că n-am fost eu pasiunea vieții ei. Ca femeie s-a purtat cu mine ca o fecioară. Poate și asta mi-a dezlănțuit pasiunea pentru ea. Când era a mea aș fi vrut să-i șterg din întreaga ființă trecutul cum mi l-a șters ea mie. Mioara vieții mele, dragostea mea, câtă milă ai avut de mine ca să-mi lași imaginea ta nealterată. Îți reproșez doar că nu m-ai luat cu tine, că nu m-ai scutit de durerea pe care-o port cu mine cum îmi port pielea pe trup”».

*

«„Antonina, plec din lumea asta cu un mare păcat…”. „Care e păcatu-ăla așa de mare, Mioara?”. „Nu l-am iubit pe Mircea cât ar fi meritat”. Știam prea bine că se gândea la dragostea ei cu Doru. Știu că acolo unde ai fost ars cu fierul înroșit, pielea nu mai e niciodată cum a fost. Mă gândesc la mine. Fierul meu înroșit a fost imaginația. Realitatea nu m-a făcut niciodată să vreau să opresc clipa. Închipuirea mea a fost răsplătită cu mediocritate, cu dezamăgire. De când a plecat în Germania definitiv, fără să-mi sufle un cuvânt și până astăzi, de nu știu câte ori mi-a venit să-i trântesc ușa-n nas lui Berty. Vine la Cluj și-mi dă un telefon în ziua când pleacă înapoi în Germania. N-are să știe niciodată că indulgența mea față de el i-o datorează Mioarei. Când mă plângeam de purtarea lui, ea mi se uita în ochi cu privirea ei de-naltă resemnare și-mi șoptea: „Antonina, fiecare dă cât are. De ce să-l învinuiești fiindcă tu l-ai aureolat cu fantezia ta, cu fantezia fiecăruia dintre noi când iubim. Suntem surzi, muți, orbi în fața defectelor când dragostea e-

n toi. Când începem să le băgăm de seamă, jarul s-a stins. Nu te supăra pe modestia lui sufletească. E și ea o genă ca oricare alta. Să te superi pe el că are ochi albaștri?”. Mă gândesc la om ca la un eșec al creației divine, mă gândesc la viața mea sentimentală ca la un eșec, la cea trăită. Frumoasă a fost doar închipuirea. Douăzeci de ani l-am suportat pe Miron, fiindcă-mi devenise indiferent. De el m-a despărțit băutura. Legătura cu Berty Braun, de mult devenită platonică, o mențin tot din indiferență și din curiozitate; îl studiez ca pe un caz de psihiatrie. La mulți oameni mă uit îmboldită de curiozitate științifică. Până și blestemele mele vin din sfera neurologică. Zic de câte unul care merită blestemul: „Să dea Dumnezeu să nu mai poți duce lingura la gură”. Mioara când m-auzea proferându-mi blestemul îmi spunea: „De ce nu ești mai blândă și nu-i urezi să-l trăsnească Dumnezeu?”.

Cine cu cine a fost fericit? Doru cu Mioara? Fericire pe furate. Îmi spun de multe ori că nu există pasiune în cuplurile maritale. Poate la-nceput, dar apoi se instalează rutina. Mircea și Mioara au fost un cuplu exemplar. Mircea s-a arătat plin de curaj să culeagă surcele pe unde Doru a abătut copaci. A trăit lângă ființa iubită care s-a uitat la el ca la un Dumnezeu al mântuirii și-al adăpostului sufletesc.

De fapt pe noi trei ne unește Mioara, la care ne gândim fiecare în această excursie. Încercăm să ne estompăm durerea de-a o fi pierdut. De ce nu ne spunem deschis gândurile? Fiindcă Mircea nu vrea să zgândăre rana din sufletul lui Doru. Ne prefacem și noi cum ne duce mintea, în loc să ne deschidem inimile și să plângem împreună. Ne menajăm unul pe altul. Delicatețe, lipsă de curaj? Ipocrizie și-n durere? Doamne, de ce mi-am amintit-o pe biochimistă, „nebuna dumneavoastră favorită”, cum îi spunea Marula? Misterioasă ființă. De cincisprezece ani să nu mai știe nimeni nimic despre ea! Îți vine să crezi în extratereștri».

*

«Trecut-au ani ca nouri lungi pe șesuri…» Antoninei îi răsunau câteodată în minte versuri de mult uitate, chiar și unele fragmente în proză, care o impresionaseră cândva. Reveria i-o-ntrerupsese Negruț, câinele vecinilor, care imita perfect sirena Salvărilor. Antonina și stăpânii lui Negruț locuind la doi pași de Spitalul Elias, Negruț avea mereu ocazia să-și etaleze talentul de imitator. Negruț, corcitură de ciobănesc cu lup, mare cât casa și duios și afectuos pe măsură, Negruț lătra în mod obișnuit cu un glas de bas-bariton. Între el și Antonina se legase o strânsă prietenie, mai întâi pe bază de conversație: «Negruț, ești un băiat frumos și cu voce. Dacă erai om, te

vedeam cântăreț de operă, glasul ca glasul, da' interpretarea». Apoi Antonina îl trata pe Negruț cu o bomboană, o felie de parizer, o bucățică de caș. După moartea lui Zuzu, Antonina hotărâse că era prea bătrână pentru a-și mai lua un animal: nu voia să-l lase orfan. Ca să-l țină ca pe Zuzu – cum scrie la carte – nu-i îngăduia pensia. Deci… Cât fusese salariată își făcea foc în toată casa. De când nu mai era salariată, deși colabora cu diverse edituri, făcea foc într-o singură cameră și mari economii ca să-și permită abonamentul de la Ateneu. Renunțarea la acest abonament ar fi-nsemnat capitularea fără condiții în fața timpurilor, pe care cum le-ar fi caracterizat? Exact ca în cântecul unui folkist: «Pleacă-ai noștri, vin ai noștri, /Noi rămânem tot ca proștii/ Mama lor de hoți, mama lor la toți». Ea după ce teorii să umble? După «metafizica» tâlhăriei? Destrăbălarea, hoția, intoleranța, schingiuirea în fel și chip erau vechi de când lumea. De când ajunsese la vârsta judecății, viața îi păruse o stare pe continuu picior de război. Trebuia să fii permanent pregătit de atac. O junglă în care maimuța trebuia să stea mereu cu urechea ciulită la sâsâitul și la târâitul șarpelui. Spiritul ei de observație, replica ei acidă – limba dată pe cute – în mod neașteptat avuseseră efect și-n timpul celei mai crase obtuzități, reale sau simulate. Nu trecuse prin niciun loc unde să n-audă: «Feriți-vă de gura ăsteia», un fel de-a spune «feriți-vă de adevăr», fiindcă ce avea de spus Antonina îi spunea omului verde-n față. Ce fusese viața ei? O luptă permanentă pentru supraviețuire, pentru ca lumea să nu fie doar paradisul impostorilor. Dintre buruieni să răsară ici-colo și-un boboc de floare. Nu suferea de un sindrom de superioritate. Se considera un om obișnuit, chiar banal, dar om. Și nu capitula. Era datoare să lupte până la capăt. Bunicul ei matern, în momentele când se desprindea cu toată ființa de cele înconjurătoare, scria cu arătătorul chiar și-n aer, dacă nu avea o suprafață plană la-ndemână, scria neobosit «Amsterdam, Rotterdam». «Bunicule, ai fost vreodată pe-acolo?». «Poate-n altă viață. Dacă mă-ntrebi de ce-mi scrie – vorba vine – de ce-mi scrie degetul numele astea, zău dacă știu».

De la o vreme, tot mai des și-l amintea pe Miron și absurditățile lui – să nu cumva să fi ieșit pe poartă cu alt scop decât cumpărăturile, pe care lui îi era lene să le facă, să nu cumva să se fi văzut cu niște colege – «pierdere de vreme cu toate tâmpitele» – să nu fi existat în viața ei ceva necontrolat de el, încât o binecuvântase pe doamna inginer care i-l «răpise». De când murise – deși nici pe lumea cealaltă nu dorea să-l mai întâlnească –

Antonina – după modelul Mioarei, al indulgenței față de cusururi – încadra în codul genetic tot ce o agasase din partea lui Miron. Dumnezeu să-l ierte.

Față de Berty, pe care și uitase că-l iubise cândva, mirându-se de sine, deși o enerva la fiecare scurtă vizită în România, îl trata cu aceeași indulgență, atribuindu-l în totalitate geneticii.

Modul de a judeca trecutul îi demonstra că și asupra ei timpul lucrase: tocise anumite asperități, dar nu-i anihilase dispoziția de-a lua-n piept viața, dacă la șaptezeci de ani trecuți se gândea la Lisabona. Se trezea că scrie cu arătătorul pe masă și chiar în aer numele orașului la care visa și căruia-i murmura numele ca la el acasă «Lișboa, Lișboa». Presupunând că visul avea să i se-mplinească puțin îi păsa cum s-ar fi descurcat acolo. Avea curajul să ia viața-n piept, cum o luase de când se știa pe pământ, convinsă că pentru asta fusese creat omul: să stea cu arma la picior.

*

În Germania, doi bărbați în vârstă, cărunți, îmbrăcați în costum, ceea ce, într-o lume-n tricouri și-n jeanși, le dădea un aer academic, desuet, își făceau plimbarea de seară. Erau supli, drepți, mergând cu pas măsurat dar nesacadat cum se-ntâmplă adesea după optzeci de ani. Amândoi, chirurgi, își petrecuseră jumătate din viață-n picioare, cu masca pe obraz, cu bisturiu-n mână. Crescuți de mame văduve, luaseră totul în serios de copii, grija fiecăruia fiind să nu-i facă maică-sii viața mai grea. Învățaseră pe rupte și cu toate că unul se simțise atras de litere și de filosofie iar celălalt de istorie, timpurile fiind cele care fuseseră, urmaseră medicina, ca profesie mai sigură. Cunoașterea corpului omenesc, făcând parte din cultura obligatorie, după opinia lor, își luaseră munca foarte-n serios, iar când ajunseseră-n fața suferinței și văzând cât bine puteau să le facă oamenilor, nu le păruse rău niciun moment după litere și filosofie și după istorie, care le apăreau ca niște preocupări înalte dar boierești, în comparație cu medicina lor. Prin momente dure trece orice medic. Chirurgii în special când, tăind, descoperă și altceva decât se așteptau. Ce să mai fi spus când te aflai în fața unei boli incurabile, cu sfârșit apropiat. Ei doi recunoșteau că n-avuseseră inima să-i spună pacientului adevărul, ci familiei, cu strângere de inimă și cu menajamente. Cumplit moment!

Amândoi își spuneau dimineața: «Doamne, ajută-mi să nu greșesc». Erau convinși că medicul face parte din destinul omului. De corectitudinea sau de incorectitudinea diagnosticului său depindea viața omului. Nu destinul îl îndemna spre un anumit medic? Duseseră o viață de oameni cuminți: casă –

spital – spital – casă, concerte, spectacole, când a doua zi erau liberi. Nu chiolhanuri, nu restaurante și bătut apa-n piuă în conversații interminabile și fără noimă, nu femei. Îi unea o viață de prietenie și iubirea pentru aceeași femeie. «Dorule, te-ai fi așteptat să trăim optzeci și trei de ani?» și spația ultimele cuvinte, vrând parcă să sugereze lungimea acelei vârste.

«Să-ți spun drept, Mircea, nici nu mi-am dorit să trăiesc atât». «După ce a murit Monica, aș fi vrut să mor. Dacă n-ați fi fost voi, tu, Antonina și Mioara, care v-ați purtat cu mine ca niște mame, cred că mă omoram. Și după moartea Mioarei aș fi vrut să mor. Copiii m-au ținut în loc și ultima dorință a Mioarei. Dar când am găsit-o în pat, fără suflare, îmbrăcată ca pentru mers în oraș, am stat ore-n șir în genunchi lângă ea. Voiam să mor, să-mi aduc moartea prin gând».

«Și eu aș fi vrut să mor în momentul când mi-a telefonat Antonina și mi-a spus că era vorba de Alzheimer».

Pentru prima oară vorbeau deschis despre Mioara, după moartea ei. Totuși, Doru avea să ducă-n mormânt ultima lui convorbire cu Mioara. «Dorul meu Dor, am să plec din lume cu imaginea ta. Să mă ierte Dumnezeu, să mă ierte Mircea».

«Dorule, tu ai fost fericit, măcar o dată-n viață?». «Doar când am iubit, în rest, m-am conformat tradiției: m-am însurat, am făcut copii, i-am crescut. Bucurii: ori de câte ori vindecam un bolnav. Fericirea e rară. Pentru mine a fost unică. Marele meu noroc: mi-am adorat mama. Ea mi-a fost model în viață».

Într-un târziu se-auzise și glasul lui Mircea. «Și eu am fost fericit doar din dragoste. La prima tinerețe cred că iubești mai mult dragostea decât obiectul ei. La maturitate iubești obiectul. Iubind de două ori în viață, pot face deosebirea. La maturitate îți ajunge să iubești; important, mult mai important e să dai decât să primești, înțelegi că nu poți avea totul deodată. Am fost fericit să trăiesc lângă femeia iubită și să-i cresc copiii, de care sunt mândru». Doru tăcea. Orice-ar fi vorbit despre dragoste, ar fi ajuns la Mioara. Mircea îl întrebase dacă nu se supăra în eventualitatea căsătoriei lui cu Mioara iar Doru îi răspunsese ca un tată care acordă mâna fiicei lui unui pretendent. Acest adevăr nu se putea schimba. Important era că avuseseră-nțelepciunea de-a accepta o situație de care nu erau vinovați. Fiecare știa cât suferise de pe urma acestei iubiri.

De zece ani de când muriseră Mioara și Sorana, Doru și Mircea locuiau împreună la München. Pe noptiera lui Mircea era urna cu cenușa Mioarei, o

candelă electrică și un vas mic de flori. Pe noptiera lui Doru o fotografie a lui cu Sorana, la cununia civilă și fotografia de rămas-bun de la spitalul din Ploiești.

În sezonul cald mergeau amândoi cu vaporașul pe Rhin, admirând veselia bătrânilor, veniți în grupuri, cântând, povestind, amuzându-se din te miri ce. Îi încânta vitalitatea acestor oameni, cheful lor de viață, copilăria uitată – judecându-i după vârstă – petrecută printre ruine, sub covor de bombe. Cei doi români nu uitaseră nicio privațiune pe care o-nduraseră, oricât de-ndepărtată în timp.

«Dorule, să fie oare fericiți oamenii ăștia?». «O exista vreo genă a fericirii pe care noi n-o cunoaștem!».

Din ce-i auzeau, românii înțelegeau că nemții-și tot făceau planuri pe ani de zile.

«Să ne facem și noi, Dorule?». «De ce nu? Ca să aibă Dumnezeu de ce să râdă». «Oare noi de ce-am trăit?». «Fiindcă i s-a dat omului viața». «Dorule, ție nu ți se pare că lumea a luat-o la vale?». «La vale? E cu un picior în groapă. Nu știu cât de curând au să se-ntâmple lucruri îngrozitoare, că fabricanții de armament n-au să stea cu mâinile-n sân și cu armele-n paie». «Și nici exportatorii de democrație!». «Exportatorii de călcâi pe grumazul altuia». «Și România?». «România? Paradisul tâlhăriei și-al sclavagismului modern. Locul imperiilor: otoman, țarist, austro-ungar l-au luat FMI-ul și bancherii-n general. O țară vândută la o licitație la care participă un singur cumpărător». «„Vai de biet român săracul…”». Tăceau posomorâți, încetinind pasul.

*

După modelul doamnei Brândușa Economu, fosta ei colocatară, Antonina întindea pe masa din bucătărie o hartă a pământului, oprind un bețigaș peste capitala fiecărei țări. De data asta se oprise la Buenos Aires. Argentina îi amintea ceva. Ce anume? Ce anume? Un citat din Borges, notat undeva într-un carnet. «Am comis cel mai grav dintre păcatele pe care le comite un om: n-am fost fericit». Antonina închise ochii și oftă.

Sună telefonul. «Ce bine că sună» și dintr-un pas era lângă aparat. Să fi fost Berty?

«Da Mircea, da Doru, chiar acum mă gândeam la noi trei. Ce bine că ne mai avem, că mai avem cui spune: „Îți mai aduci aminte-atunci când…”».

«Da, Antonina» oftară amândoi deodată, fiecare-n receptorul lui.

«Cum e vremea la București» o-ntrebară tot amândoi deodată.

«Vremea ca vremea… Vremurile…».

«Acuma și tu… gândește pozitiv!»

Pe toți trei îi pufni râsul.

Antonina îi vedea-n fața ochilor pe cei despre care putea spune că mâncaseră împreună cu ea blidul de sare: Miron, Florin, Mioara, fie iertați, Doru, Mircea, Berty.

«Ziceați să gândesc „pozitiv”».

«Blidul meu de sare! Blidul meu de suflet! Și ca un fulger, Gigel: Doamnă doctor, noi când o să murim?».

«Are cuvântul ăsta „pozitiv” pe lângă „a gândi” asemenea valoare, că te scoală de pe patul de moarte». Și se porniră toți trei pe râs, oftară adânc, apoi spuseră într-un glas: «Amin».

Marți 14 iunie 2011 - 1 mai 2012.

Note

{1}↑ Asta da surpriză (fr.).

{2}↑ Hazardul face lucrurile cum trebuie (fr).

{3}↑ Rusia, Rusia pretutindeni (germană).

{4}↑ Aluzie la primul vers al imnului național al Germaniei: Deutschland, Deutchland über alles (Germania, Germania pretutindeni), pe muzică dintr-un cvartet de Haydn (1732- 1809).

{5}↑ Nu știm (rusă).

{6}↑ Nu-nțeleg nimic (rusă).

{7}↑ Nici noi (rusă).

{8}↑ Vas de croazieră în Marea Neagră și în Mediterana. Proprietate a statului român. Vopsit în alb, vasului i se mai spunea și Lebăda Mediteranei. Construit în Danemarca, la standarde internaționale, lansat în februarie 1938. De la începutul războiului până în 1945 rămâne în Bosfor. În 1945 face un transport de pasageri la Haifa. Își continuă activitatea până la 9 septembrie 1979, când eșuează la Galați – fără victime – din cauza nivelului scăzut al Dunării. În 1983 e tăiat prin sudură.

{9}↑ Și acum ce voi face/ Cu tot acest timp/ Care-mi va fi viața/ Cu toți acești oameni care-mi sunt indiferenți/ Acum când tu ai plecat (franceză).

{10}↑ Acum când eu am plecat (franceză).

{11}↑ Fără să lase adresă (franceză).